De Broederhand. Jaargang 2

bron
De Broederhand. Jaargang 2. Kiessling en Comp., Brussel 1846-1847

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_bro001184601_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

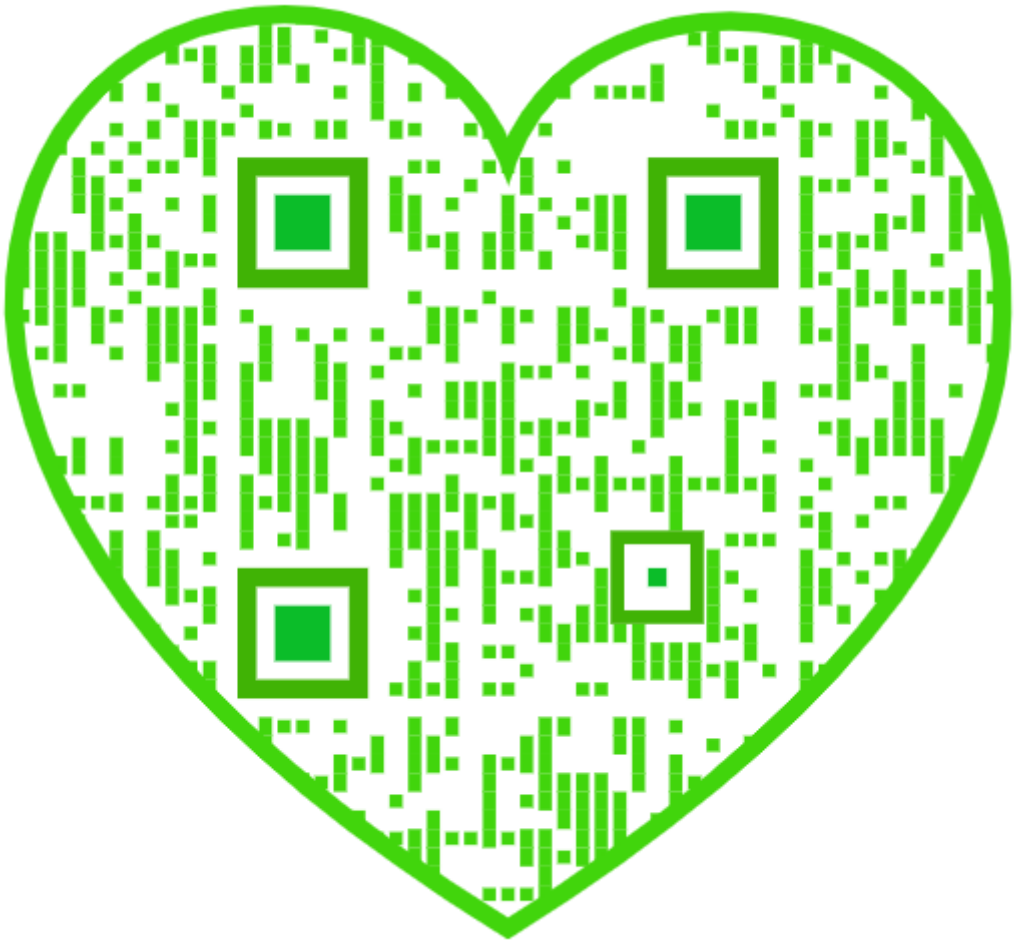

[Nummer 1]

Johannes Franciscus Willems.

Ridder van de Leopolds-orde, Doktor in de Philosophie en Letteren der Universiteit te Leuven, - lid der Koninklyke Akademie van wetenschappen, letteren en fraeije kunsten te Brussel, - lid der Koninklyke Commissie voor de Belgische Geschiedenis, - lid van het Koninklyk Nederlandsch Instituet te Amsterdam, - lid der Koninklyke Akademie van Beijeren te Munchen, - eerelid der Koninklyke Akademie van schoone kunsten te Amsterdam en te Antwerpen, - eerevoorzitter van de Maetschappy van vlaemche letteroefening *de Tael is gansch het volk* te Gent. - vicedirecteur der klasse van letterkunde by de Koninklyke Maetschappy van schoone kunsten en letterkunde te Gent, - President der Koninklyke Maetschappy van Rethorica *de Fonteinisten* te Gent, - lid der Provinciale Commissie voor de Statistiek van Oost-Vlaenderen en der stedelyke Commissie voor het Muziek-conservatorium te Gent, - lid der Maetschappy van Nederlandsche Letterkunde te Leyden, - lid van het Provinciael Genootschap van Utrecht en van s'Hertogenbosch, - lid der Hollandsche Maetschappy van fraeije kunsten en wetenschappen, - eerelid der Hollandsche Maetschappy van Weldadigheid, - lid van het Zeeuwsch Genootschap van wetenschappen te Middelburg, - lid der vereenining voor de duitsche geschiedenis te Frankfort aen den Ryn, - lid van het Berlynsche Gesellschaft für deutsche Sprache und Alterthumskunde. - lid der Maetschappy van wetenschappen, kunsten en letteren van Henegauwen, - lid der Belgische Akademie van Archeologie, - lid der Nederduitsche letterkundige Maetschappy te Brussel, te Rotterdam, te Antwerpen, te Leuven, te Brugge enz, enz.

De vader der jongere vlaemsche letterkunde werd geboren den 11 Maert 1793, te Bouchoute by Antwerpen.

Zyne bestemming was, eens zynen vader optevolgen in het dryvuldige ambt van koster, landmeter en ontvanger der directe belastingen. Hy werd op zyn twaelfde jaer in eene fransche kostschool gedaen, doch bleef hy daer niet al te lang. De advocaet

Bergmans te Lier, erkende hoe ryk de jongeling door God begiftigd was, en gaf hem verder onderwys, hetgeen ook zoo goeden wortel vattede, dat Willems weldra onder de leden der rederykkamer van het stadje by verre uitstak.

Van daer ging hy later naer Antwerpen, waer hy lang als notarisklerk werkte, doch zonder zich door zyne bezigheden van de uitoefening der dichtkunst te laten terug houden. Hoe levendig de wensch in hem leefde, altyd verder en verder te komen, daervan gaf hy toen eene juiste, levendige en dieproerende getuigenis: te onbemiddeld om zelf boeken te kunnen koopen, schreef hy 's avonds, nadat zyn werk afgedaen was, de schoonste dichtstukken af, welke hem in de hand vielen. Zyn yver bleef ook niet onbeloond, want toen in 1812 de gentsche aloude maetschappy der Fonteinisten eenen pryskamp van dichtkunde uitschreef, was het de negentienjarige Willems, die er den lauwer behaelde met een dichtstuk op den veldslag by Vriedland en den vrede van Tilsilt.

Zes jaren later vinden wy hem reeds diep ingewyd in de letterkundige geschiedenis van Vlaemland, hy staet reeds aen het hoofd van alle zyne vlaemsche landgenoten, voor wat dit gebied betreft. De noten tot zyn warm gedicht: *'Aen de Belgen'* en nog honderd keeren meer zyne grondige *Verhandeling over de nederlandsche tael en letterkunde, opzigtelyk de zuydelyke provintiën der Nederlanden*, geven ons een bewys van zynen onverpoosden yver, van zynen diepdoordringenden blik en den echtvaderlandschen gloed, welke zyn hart vervulde.

By het tweede deel van dit werk, dat in 1824 verscheen, voegde hy zyne *Verhandeling over de hollandsche en vlaemsche schryfwyze van het nederduitsch;* oorspronkelyk was deze bestemd om als antwoord op eene prysvrage der maetschappy Concordia te Brussel te dienen, doch van den uitgang des wedstryds hoorde men niets verder.

Ondertusschen had zich de maetschappelyke toestand van Willems verbeterd; zyne verdiensten erkennende, had men hem tot archivarius der stad gemaekt. Weldra werd hy ook een der bestuerleden van de koninklyke akademie van beeldende kunsten, en overal vinden wy hem nu dubbeld werkzaem. In 1828, verscheen

zyne *Redevoering over de poëzy van den dichter en van den schilder;* in het volgende jaer eene *Keus van nederduitsche spreekwoorden en dichterlyke zedelessen;* in 1825 eene andere *Redevoering over het karakter van den nederlandschen schilder;* in 1826 het werkje over *De oude bevolking der provincie Antwerpen;* in 1827 begon hy zyne zoo zeer belangryke *Mengelingen van vaderlandschen inhoud,* waervan in 1830 de vyfde aflevering verscheen, en eindelyk in 1828 het *Onderzoek naer den oorsprong en waren naem der openbare plaetsen en andere oudheden der stad Antwerpen,* met kaerten, platen en fac-simile.

In alle deze verhandelingen toonde Willems zich als echten, trouwen Nederduitscher; hy gevoelde diep en smartelyk de harde woorden, welke detoenmalige oppositie tegen het vlaemsch uittede; derzelver ongeregligheid drukte hem zwaer, hy stond op en wierp zyne twee brieven aen de Stassart en Vande Weyer in de wereld. De argumenten, welke zy bevatteden, waren te treffend, de manier, waerin zy geschreven waren, te scherp en te bytend, dan dat men zoodra aen Willems vergeven kon, ze geschreven te hebben. Naeuwelyks kwam in 1838 de oppositie aen de regering, of Willems zag zich van zyne schoone plaets te Antwerpen weggerukt en naer het kleine stedeken Eccloo verbannen.

Die wraek was hard, maer de moed onzes ontslapenen was niet door haer te buigen; hy had nu meer vrye uren dan te Antwerpen en hy besteedde dezelve, met zich geheel en gansch aen de oude vlaemsche letterkunde toetewyden. Van overal wiest hy de oude handschriften uit hunne schuilplaetsen te halen, en dag en nacht was hy bezig dezelven voor zich te copieeren.

Rond dezen tyd (1834,) verscheen de *Reinaert de Vos* door Grimm, en nog in hetzelfde jaer ook eene vertaling in het moderne vlaemsch door Willems, vergezeld van eene nieuwe en voor de oude niet wyken moetende, oproeping aen zyne landgenoten eene sprekende getuigenis, hoe weinig het ongeluk hem had kunnen ter nederbuigen. Die wapenkreet was het eerste signael der vlaemsche beweging, die van toen af begon, met reuzenstappen den weg te bewandelen, dien zy nog heden vervolgt. Als een der eerste antwoorden op dat signael mogen wy wel de *Nederduitsche letteroefeningen* (Gent 1834) beschouwen, waerin Blommaert

en Mevrouw van Ackere zoo krachtige woorden spraken, waeraen Van Duyse, Serrure, Vervier, Lambin, Ledeganck, Verspreeuwen, Rens en met hen en vele anderen ook Willems zoo krachtig medewerkten.

In het navolgende jaer scheen men te erkennen, hoe ongelyk men hem gedaen had, en Willems werd als ontvanger der registratie naer Gent verplaetst en bykans te gelyker tyd tot lid der Brusselsche akademie benoemd. De nieuwe plaets liet hem rykelyken tyd over, om zich zynen geliefkoosden studiën gansch toetewyden. In 1836, verscheen zyne uitgave van den ouden text des *Reinaert;* in hetzelfde jaer nog stichtte hy zyn Belgisch Museum, wat hy tot op dit uer met den grootsten yver voortzettede en gaf hy, als lid der koninklyke kommissie van historie, de *Rymkronyk van Jan van Heelu, betreffende den slag van Woeringen* uit. Dry jaren later begon hy de uitgave der *Brabandsche Yeesten, of Rymkronyk van Braband, door Jan De Klerk van Antwerpen*, welker tweede boekdeel in 1843 verscheen. Zyn laetste arbeid eindelyk was zyne verzameling van *Oude vlaemsche liederen*, ten deele met de melodiën; waervan echter helaes! slechts eene aflevering het licht zag. De tweede aflevering was gereed, om onder pers te gaen; nog op den morgen van zynen doodsdag had de zalige er aen gewerkt.

In de twee laetste jaren zyns levens had Willems merkelyk aen kracht verloren en onderwylen vertoonden zich sterke beroerten. Sedert eenige weken echter gevoelde hy zich weêr frisscher en ging hy met meer moed naer zyne letterkundige bezigheden. Hoe kon men vermoeden, dat die kracht en die moed slechts een laetste opflikkeren van zyn levenslampje was, dat wy zoodra aen zyn graf zouden staen? Nog 's avonds voor zyne dood zag men hem vrolyk in den schouwburg, waer eene hoogduitsche troep speelde, en op den morgen van zynen sterfdag, had hy nog by het collegie van burgemeester en schepenen van Gent gepleten voor de kamer van Rhetorika, de Fonteinisten, welker langjarige voorzitter hy was. Rond den noen naer huis terugkeerende, zag zyne gade, dat hem het linker been nasleepte. Geneeskundigen werden geroepen, maer, helaes! het was reeds te laet - 's avonds ten 7 uren was hy niet meer.

Wie Willems kende, die weet hoe aengenaem, hoe opwekkend zyn omgang was, hoe vry en vrank en edel zyn karakter, hoe warm en opofferend zyne vriendschap. Zyn huisselyk leven was duitsch in de volle beteekenis van het woord, hy behoorde geheel aen zyne familie toe en hoe gelukkig hy in haren kring was, daervan leven te veel getuigen. Hy was, ja gelyk groot als *geleerde* en als *mensch*.(*)

Sit illi terra levis!

J.F.

Werken van J.F. Willems.

In 't Nederduitsch:

1. Geboortezang aen den Koning van Rome (gedrukt te Parys ten jare 1811, in de *Hommage poëtiques sur la naissance du Roi de Rome*, vol. 1, p. 410).
2. Hymne aen het Vaderland op den slag van Friedland en den vrede van Tilsitt, bekroond te Gent in 1812. Antwerpen, by Van Ael, in-8°.
3. De Puynhoopen rondom Antwerpen, gedicht. Antwerpen 1814, in-4°, twee uitgaven.
4. Den ryken Antwerpenaer, klugtspel. Antwerpen, 1815, in-18°.

(*) Op het oogenblik waer wy dit kort artikel sluiten komt ons de notitie toe, welke de Reiffenberg in de akademie over Willems mededeelde en die - wy moeten het met een bloedend hart bekennen - eene schande voor de akademie, eene schande voor den opsteller is. Het is noch eene lofrede, noch eene treurrede, neen 't is eene spotrede, een hoon op het nog bykans warme lyk, het naeuw gesloten graf des dierbaren overledenen, of zyn de navolgende plaetsen niet in den hoogsten graed verontweerdigend:
'Elle (la littérature flamande) formait comme un petit royaume dont Willems, malgré de rares protestations, était le chef, l'autocrate. Mais il était bon prince, et s'il sentait sa puissance, s'il se l'exagérait peut-être quelquefois, il en jouissait avee bonhomie et l'exagérait sans despotisme, ne régnant qu'à la façon du roi d'Yvetot de Béranger. Pour ajouter à sa satisfaction, des bouffées d'encens, des compliments flatteurs lui arrivaient de temps à autre de l'Allemagne, à qui l'on avait persuadé qu'il s'opérait en Belgique un *mouvement flamand* qui ferait un jour de ce pays une province germanique.' Waerlyk de oppervlakkigheid van de Reiffenberg opent dagelyks aen meer duitschers de oogen en daerom zinkt de sterre van den zoo veel schryvenden en zoo weinig denkenden baron, terwyl die van den deftigeren Willems hooger en hooger klimmen zal. Op eene andere plaets zegt de Beiffenberg, dat Willems geen latyn verstond en haelt als proeven daervan - eenige drukfouten aen.
Elders zegt de R. 'Le flamand avait été utile à Willems; désormais Willems fut très-utile au flamand' Wat wil dat zeggen?
Ei! wat anders als dat de heer de R. Willems werkzaemheid niet kende of hoe kon de heer baron phrasen schryven gelyk de navolgende; 'Son imitation du Renard en petits vers, naïfs et goguenards, faciles et bien frappés, est peut-être la première de ses productions, celle ou il a mis le plus du sien, le plus de style d'imagination et d'individualité.' Is dit niet zoo veel onzin als er woorden staen? Hierna oordeele men over den rest der necrologie(?) Zeer velen heeft deze redevoering kwaed bloed gemaekt, de heer *Gachard* nogthans en andere leden der Reiffenbergsche klik *hebben in de handen geklapt*. Zoo wreken de muggen zich op den dooden leeuw!

5. Quinten Matsys, tooneelspel in twee bedryven. Antwerpen, 1815, in-18°.
6. De kunsten en wetenschappen, gedicht. Antw. 1816 in-4°.
7. Verhandeling over de nederduytsche tael en letterkunde opzigtelyk de zuydelyke provinciën der Nederlanden. Antwerpen, 1819-1824, 2 deelen in 8°.
8. Lykrede op J.A. Terbruggen. Antwerpen, 1819.
9. Antwoord van J.F. Willems aen J.B. Buelens, R.C. P[r] te Mechelen, schryver en uitgever van een werk getiteld *Briefwisseling tusschen J.F. Willems*, enz. Antwerpen, 1821, in-8°.
10. 's Konings komst te Antwerpen, dichtstuk, Antwerpen, 1822, in-8°.
11. Over de poëzy van den dichter en van den schilder, rede- voering. Antwerpen, 1823, in-8°.
12. Keur van nederduitsche spreekwoorden en dichlerlyke zedelessen. Antwerpen, 1824, in-8° en in-18°.
13. Over de Hollaudsche en Vlaemsche schryfwyzen van het nederduitsch. Antwerpen, 1824, in-8°.
14. Over het karakter van den nederlandschen schilder, redevoering. Antwerpen, 1825, in-12°.
15. Oude bevolking der ProvincieAntwerpen. Antwerpen, 1826, met tabellen.

16. Mengelingen van Vaderlandschen inhoud, 5 afleveringen, Antwerpen, 1827-1830, in-8°.
17. Onderzoek naer den oorsprong en waren naem der openbare plaetsen en andere oudheden der stad Antwerpen. Antwerpen 1828. in-8°,met platen, kaerten en fac-simile.
18. Maria van Braband, dichtstuk met historische ophelderingen. Antwerpen, 1821.
19. Over eenige nederlandsche eeden en vloeken. Gent 1834 in-8°.
20. Reinaert de Vos, naer de oudste beryming, in vlaemsche verzen. Eeeloo, 1834, klein in-8°.
21. Reinaert de Vos, episch fabeldicht van de twaelfde en dertiende eeuw, met aenmerkingen en ophelderingen. Gent, 1836, in-8°met platen.
22. Belgisch Museum voor de nederduitsche tael en letterkunde en de Geschiedenis des Vaderlands. Gent, 1836-1846, tien deelen, in-8° met platen.
23. Redevoering uitgesproken by de opening van het vlaemsche feest den 24 October 1841. Gent, 1842 in-8°.
24. Brief aen prof. Bormans over de tweeklanken *uu* en *y*. Gent 1841, in-8°.
25. Van den derden Eduard, Coninc van Enghelant, rymkronyk geschreven omtrent het jaer 1347 door J. De Klerk van Antwerpen, met Aenteekeningen. Gent, 1840, in-8°.
26. Berigt wegens de Anlwerpsche boekprinters van het jaer 1442. Gent, 1844, in-8°.
27. Over den geest waerdoor de vlaemsche letterkunde zich moet doen onderscheiden, redevoering gehouden te Brussel den 11 February 1844. Gent, 1844, in-8°.
28. De eerste bliscap van Maria, Mysteriespel van het jaer 1444. met inleiding en ophelderingen. Gent, 1845.
29. Oude vlaemsche liederen, ten decle met de melodien. Gent, 1846, in-8°.

Nederduitsch en Fransch:

30. Aen de Belgen. Epître aux Belges, met geschiedkundige aenteekeningen. Antwerpen, 1818. in-8°.

31. Voorzeggingen der heilige Hildegarde omtrent de Belgische omwenteling. Gent, 1831, in-8°.
32. Rymkronyk van Jan Van Heelu, betreffende den slag van Woeringen van het jaer 1288, met codex diplomaticus, ophelderingen en aenteekeningen. Brussel. 1836 in-4°.
33. De Brabandsche Yeesten of rymkronyk van Braband door Jan de Klerk van Antwerpen, met codex diplomaticus en aenteekeningen. Brussel, 1839, 1843, twee deelen in-4°. met platen.

In de Fransche tael:

34. De la langue Belgique. Lettre à M. Van de Weyer. Bruxelles, 1826, in-8°.
35. Lettre de Marguerite de Parme et du Sire de Montigny sur les troubles de Tournay, de l'an 1563. Gand 1836 in-8°
36. Elnonensia. Monuments des langues romane et tudesque du IX^e^ siècle. Gand, 1837 in-4°, avec fac-simile. Tweede uitgave, merkelyk vermeerderd. ib. 1845, in-8°.
37. Discussions à la chambre des représentants du Royaume de Belgique sur l'orthographe flamande. Gand 1844, in-8°.
38. Mémoire sur les noms des communes de la province de Flandre orientale. Bruxelles 1845. in-4°.

Verder onderscheidene gedichten en verhandelingen in de Antwerpsche Almanakken, uitgegeven door het Genootschap *Tot nut der jeugd* 1815-1823, in het Letterkundig Jaerboekje, in de Bulletins der Brusselsche Akademie, der kommissie voor de geschiedenis en in verschillende tydschriften van Holland en Belgie.(*)

Een praelgraf voor J.F. Willems.

Wy ontvangen uit Gent eene inschryvingslyst, welke van de navolgende woorden vergezeld is:

(*) Aenmerking. Wy ontnemen dezen lyst aen den *Vlaemschen Rederyker* welks opsteller, de verdienstelyke heer L. van Hoogeveen-Sterk ze van Willems eigene hand ontving.

De ondergetekenden, vrienden van den onvergetelyken WILLEMS en bewonderaers van 's mans uitstekende verdiensten ten opzichte van tael-, letter-, geschied- en toonkunde, willende zyne nagedachtenis zooveel mogelyk vereeren en levendig houden, hebben voorgenomen:

1° Het borstbeeld van WILLEMS (volgens een na den dood genomen en allerbest gelukt masker) door den kondigen beeldhouwer Pieter De Vigue, te Gent, in marmer te doen vervaerdigen.

2° Op de begraefplaets buiten de Dampoort, te Gent, een marmeren gedenkstuk te doen opriglen.

Zy twyfelen geenszins of allen die met den voortreffelyken man in vriendschappelyke of letterkundige betrekkingen stonden, of aen wien hy, door zyne talryke schriften bekend is, zullen het hunne willen bybrengen tot het uitvoeren van het voorgestelde plan. Welke fondsen er dan ook noodig mogen wezen, hopen de ondergeteekenden dezelve te zullen kunnen inzamelen. Zy spreken immers niet alleen tot de vrienden en bekenden van den grooten geleerde, noch tot de inwooners van Belgie, maer tot allen, aen wien de Nederlandsche tael lief is. Zy hopen dat hunne stem zal gehoord worden zoo verre het gebied onzer spraek. ja zelfs der algemeene duitsche tael, zich uitstrekt.

Alle giften, hoe klein dan ook, zullen met de levendigste erkentenis, en als een bewys van hulde voor de nagedachtenis van den dapperen verdediger der volkstael in Belgie, worden ontvangen.

De geldelyke bydragen kunnen, van heden af tot op 1 january 1847, worden gezonden aen een der ondergeteekenden, of, voor hel koningryk der Nederlanden, aen den heer J.D. Sybrandi, boekhandelaer, Waermoesstraet, te Amsterdam, en voor geheel Duitschland aen den heer Ad. Marcus, boekhandelaer te Bonn.

Aengenaem zal het zyn de berigten van inteekening zoo spoedig mogelyk te ontvangen, ten einde men kunne berekenen over welke fondsen men, voor het opterigten gedenkstuk, moge beschikken.

De ondergeteekenden hebben besloten de algemeene lyst der inteekenaren (voor zoo veel deze het goed vinden) te doen drukken, als bevattende de namen van zoo veel vereerders van WILLEMS en van zoo veel voorstanders onzer moedertael. Zy verbinden zich, na het voltrekken van het gedenkstuk, de algemeene reke-

ning van de onlvangeneen uitgegevene penningen over te leggen.

Eenige vrienden van den overledenen als ook eenige lellerkundige maetschappyen, onderrigt zynde, dat het borstbeeld van WILLEMS in marmer zal worden uitgehouwen, hebben reeds den wensch geüit om een afgietsel in pleister van hetzelve te bekomen. Ten einde aen dit verlangen te voldoen, zullen er een zeker aental afgietsels (op dezelfde hoogte als het origineel, 70-75 *centimeters*, zonder het zuilstuk), vervaerdigd worden. Deze zullen uitsluitelyk voor de inteekenaers die zich voor 1 Jannary 1847 hebben doen kennen, verkrygbaer zyn, tegen den prys van 25 franken.

Gent, 9 July 1846.

N. CORNELISSEN. C.P. SERRURE. F.A. SNELLAERT.

P. DE DECKER BARON J. DE SAINT-GENOIS

Wy hopen geerne, dat geen Vlaming hier zal terugblyven, en dat de hoop ook vervuld worde, welke het hier genoemde comité in betrek op Duitschland en het Noorden uitsprak.

Over de Engelsche Letterkunde.

Hoewel de engelsche poëzy gelyk de engelsche tael zich uit de verschillendsle elementen vormde, die zich slechts allengskens en in den loop van eeuwen met elkander verbonden, tot dat zy een geheel uitmaekten. zoo behoort toch de vorming van beiden zoo zeer tot het werkelyk leven, en de theorie oefende eerst zoo laet eenen grooten en gevolgeryken invloed op haer uit, dal de werking der laetste slechts eene ondergeschikte blyft en van minder belang is, terwyl de daerstelling van de ontwikkeling der vorming door en in het werkelyk leven, in de praxis, de nauwkeurigste navorsching verlangt over haren zamenhang met den geheelen historischen ontwikkelingsgang der natie. De engelsche poëzy onderscheidt zich namelyk daerdoor van de fransche, dat zy, toen het kunslbewusl zyn, zich met de poëtische voortbrenging vergezelde, toch een geheel vry eigendom van het volk bleef, en dat dezes lotgevallen en stryden veel meer bydroegen tot de strekkingen, welke zy had en de voorwerpen die zy behandelde, dan de invloed van het hof en der geleerden. tenwyl zy zich by de Fran-

schen onmiddelyk na het eerste optreden van hel kunstbewustzyn van het volk losmaekte en onder den machtigen invloed van het hof eigendom der wetenschap werd, die haer eerst op dit oogenblik weêr door de school der natie en in de natie eigenlyk slechts in de beschaefdere weêrgeeft. Daerin ligt ook wel de oorzaek, waerom de Franschen eene zoo zeer uitgewerkte poëtik hebben en de Engelschen bykans geene, daer elk van hen den vorm kiest, of gelyk hy het van zyne voorgangers of lievelingsdichters heeft geleerd, of gelyk het idée den dichterlyken takt en smack te hulpe roepende, het van hem verlangt. Deze vryheid der uiterlyke gedaente, die zich slechts aen zekere wetten van oorspronkelyke noodwendigheid in 't algemeen onderwerpt, gaet door de gansche engelsche poëzy door, van het oogenblik af, waer de verschillende elementen, die haer vormen, zoowel in haer zelven als in de tael zich vereenigden en versmolten en een gemeenschappelyk, een *engelsch* element uitmaekten. Dit moet zooveel te meer verwonderen, daer juist die elementen, toen zy nog afgezonderd en elk alleen stonden, in betrek op den uiterlyken vorm aen de atterstrengste wetten onderworpen waren. De poëzy moest zich in dien tyd niet slechts eener poëtik, maer ook nog aen een byzonder ceremonieel onderwerpen. Zoo was de oudbretoonsche dichtkunst cene wetenschap in den strengsten zin van het woord, en die daerby nog gelyk een ambacht moest geleerd en uitgeoefend worden. Hare leerlingen waren de dragers der wetenschap in 't algemeen en de poëzy was slechts het valwerk, waerin zy haer bewaerden. Zy moesten zich ten minsten dry jaren aen de studie er van toewyden, maer dan kregen zy eerst den leegsten graed, dien eens clerwr (lees cleroer) of varenden zangers, die zyne toehoorders slechts onder het gepeupel te zoeken had. Wie den hoogsten graed bereiken wilde, die moest twaelf jaren aen de studie besteden. Op het einde van elk derde jaer hadden alle leerlingen zich aen een examen te onderwerpen en daervan en van de zege by de wedgezangen hing hel af, of zy tot de twee hoogere graden, die van *Prududd* of hofbard en van *Teluur* (lees Teloer-oer) of bard van den middelstand toegelaten werden. In't algemeen speelde het getal dry zoowel in de hierarchie der barden, alsook in de uitoefening hunner kunsten en in hunne poëtik eene groote rol. Op de dry

hoofdfeesten van het hof moest de *Prududd* zingen, maer hy mogt eerst het derde lied zingen; de twee eerste liederen, de prys van God en het lof van den vorst behelzende had de *Pemenrdd* (een bard die twaelf jaren aen de studie toegewyd had) voortedragen. Ook de vorm der gezangen werd door dry bestemd: de strophen bestonden uit dry regelen, in zekere gezangen moest elke derde strophe didaktisch zyn, enz. Aen soortgelyke bepalingen waren ook de iersche en die van hen afstammende schotsche barden onderworpen; en zelfs de later eerst in Engeland indringende fransche trouvères bewaerden, wen ook met grootere vryheid, zekere traditionele vormen in hunne gedichten.

Toen in den loop der eeuwen het angelsassiche en deensche element zoo met het kymrische en noordfransche versmolten waren, dat daeruit de tegenwoordige engelsche tael ontstond, die onder Eduard III de wettelyke opperheerschappy verkreeg (rond 1450); toen eerst begon de nationale letterkunde zich zelfstandig te ontwikkelen, zy deed dit geheel uit het hart van het volk, wat reeds sedert lang zyne eigene wyze en vormen bezat. Zoo kwam het, dat noch iets oud overgeleverds noch de poëtik eener vremde natie cenen diepen en gevolghebbenden invloed won; elk nieuwe dichter ging zynen eigenen weg, hy vond of maekte navolgingen, gelyk het hem goed scheen, en onderwierp zich by de behandeling zyner voorwerpen slechts aen algemeen noodwendige en uit de natuerlyke betrekkingen der poëzy in 't algemeen voortkomende wetten of ook aen den heerschenden smaek, aen dien hy, wen hy zelfs geniael was, eene nieuwe rigting gaf.

De vier elementen, waeruit zich de engelsche tael en dichtkunst vormde, namelyk het bretoonsche, het angelsassische, deensche en noordfransche kenden, dus meer of min de kunstpoëzy. Het eerste was het meestbevattende, want het behandelde den ganschen kring der toenmalige wereldaenschouwing: de sage en geschiedenis van het volk, de natuerkunde in haer verband met het bovenzinnelyke, wysheidsleer en gevoelsleven, maer het werd, gelyk wy reeds vroeger zeiden, met het bewustzyn van een kunstdoelwit behandeld. Het angelsassische, min ryk aen voorwerpen, kreeg reeds vroeg eene chrislyke godsdienstige en dus geleerde rigting en wendde zich met bezondere liefde tot de allegorie. Het

fransche element, hoofdzakelyk episch, bragt eenen grooten stoffelyken rykdom mede, namelyk de sagenkringen, waertoe het nu nog den oudbretoonschen sagenkring van Arthur en de tafelronde won en zich geheel eigen maekte, en daerdoor verdrong het de andere zusteren uit hare plaetsen. Voor de vermengeling van het fransch met het augelsassich vormde zich dan het hedendaegsche engelsch, wat ook weldra de tael der dichtkunst werd. Deze sagen werden nu zoo lang behandeld, tot dat zich dichters verhieven, die of iets geheel nieuws schiepen of ook nieuwe, tot nog toe onbekende voorwerpen met het volste kunstbewustzyn uil vreemde landen haelden en invoerden. De volkspoëzy ontwikkelde zich ondertusschen geheel vry en nam by de daerstelling slechts in zoo verre den vorm in acht, als het gezang dat onscheidbaer van haer is, dit verlangde. Zy heeft later eenen grooten invloed op de engelsche kunstpoëzy uitgeoefend, toen deze zich (XVIII^{e} eeuw) van de boeijen der school bevrydde en poogde weêr nationael en oorspronkelyk te worden.

Volgens den gang harer ontwikkeling deelt zich de engelsche kunstpoëzy in de navolgende vier tydvakken:

I. *Tydvak van den invloed der antieke en moderne kunstpoezy*. - Dit begint met *Chaucer* (geb. 1328-1400) en gaet tot het jaer 1580. Chaucer brak niet plotselyk en zelfstandig eene nieuwe baen; hy had talentvolle voorgangers, maer by hen waren toch de oude elementen nog al te zeer heerschende. Hy echter had op zyne reizen italiaensche en fransche voorbeelden leeren kennen en wist zich die zoo zeer ten eigen te maken, dat zy in zyne bewerking een geheel engelsch karakter verkregen en zoo mag men zyne *Canterbury Tales* als een zelfstandig en oorspronkelyk werk van hem beschouwen. Tael en vorm hadden hem veel te danken en hy verdiende wel, van gelyktydige dichters als voorbeeld aenzien te worden, wat o.a. het geval was met Oorleve, Lydgate, Juliana Barnes e.a.m. Maer deze poogingen duerden niet lang, en de stryd der roode met de witte roos (1543-1485) verdrong de poëzy, die van toen af, vooral in Schotland met liefde beoefend werd, waer koning *Jacob I*, de minstrel *Harry* en John *Barbour* hunne namen onsterfelyk maekten. Nadat de kryg Engeland had verlaten, keerde de gebannen dichtkunst er weldra terug, en mannen van

de hoogste geleerdheid werden hare priesters. Hun lieveling was meest Petrarca, maer zy waren niet slaefsche navolgers van den Italiaen, in tegendeel hunne gedichten zyn, hoe verwant ook met die van Laura's minnaer, toch echt engelsch en dragen een geheel oorspronkelyk karakter. Het hoogst van hen allen stond *Edmund Spenser*. (geb. te London rond 1553-1598) een man van ryke scheppingskrachtige phantazy, diep gevoel en eene zeldzame heerschappy over de tael en den vorm. Zyn romantisch-allegorisch epos, de *Feëenkoningin* is zyn hoofdwerk en bleef steeds eene lievelingslektuer van het volk.

II. *Tydvak van den bloei des drama's in Engeland*, 1580-1647. Gelyk overal, zoo was ook in Engeland de dramatische dichtkuns[t] eene dochter der mysteriën, die laler om ook den meer wereldschgezinden een vermaek aentebieden, in moralisatiën en kluchtspelen veranderden. Onder Maria Stuaert 1553-1558) stonden de oude mysteriën weêr op uit hun graf, maer zy stierven wêer uit en voor altyd onder hare navolgerin Elisabeth (1558-1603.) Van toen af begon een groote yver by de dichters; de grondige kennis der ouden en levendige betrekkingen met het buitenland oefenden eenen oneindigen invloed op de dramatische kunst uit, en de natie schonk baer byval. Overal zag men tooneelen opryzen, in de scholen werden vertooningen gegeven en men poogde, eene zekere, met den smack des volks overeenstemmende regelmatigheid, vereenigd met de benutting van historische onderwerpen en nationale eigenaerdigheden, intevoeren. Deftige dichters wydden het tooneel alle hunne krachten toe, en schiepen voor hetzelve eene glansryke epoche. In reusachtige grootheid staet onder hun de onsterfelyke *Shakespeare* (geb. 1564-1616), van welk's dramas Göthe zegt: ‘Zy schynen het werk van eenen hemelschen genius, die den menschen nadert, om hen op de zachtsie wyze met zich zelven bekend te maken. Het zyn geene gedichten. Men meent dat men stonde voor de opengeslagen geweldige boeken van het noodlot, door welker bladeren de stormwind van het levendigtste leven ruischt, en hen met geweld ras heen en weêr slingert.’ Gelyktydig met Shakespeare leefden en schreven *Ben Jonson, John Webster, Francis Beaumont*, e.v.a., maer geen van hen bereikte de hoogte des dichters van *Hamlet*. De

liefde tot het tooneel, die vooral door hen zoo sterk opgewekt werd, bleef het volk by, tot den tyd der onthoofding van Karel I: na den dood van dien ongelukkigen monarch verkreeg het grootste obseurantism de bovenhand, en in 1647 werden alle tooneelen gesloten. Maer deze periode was niet alleen door het drama groot: *Shakespeare* zelfs was, gelyk men weet, ook een goed episch en lyrisch dichter; als godsdienstige zanger glanste *Southwel*, als satyriker *Donne*, en de namen van de gebroeders *Giles* en *Phineas Pletcher, Drayton, Davier, Daniel* e.v.a. waren en zyn nog hooggeëerd. Men verwaerloosde geenen tak der poëzy; voorbeelden bleven de ouden, en onder de nieuwere schryvers hoofdzakelyk de Italianen, maer de eigenaerdigheid der engelsche autoren leed er geen gebrek by, want zy waren geene blinde navolgers.

III. *Het tydvak van den invloed der puritaensche denkwyze en harer tegenstellingen*. (1647-1689.) Na eene korte tusschenpoos zien wy gedurende de nu uitbrekende burgeronrusten en het protectoraet eene nieuwe aera voor de dichtkunst opryzen, en dan na de restauration tot aen de revolution zonderlinge tegenstellingen aen den dag komen. Gedurende de heerschappy der independenten ontwikkelde zich eene nieuwe levens- en wereldaenschouwing, die aen den nationalen geest eene by verre na veel ernstigere en diepere rigting gaf, en zelfs hare uitwerking op die dichters uitoefende, welke tot de koningsgezinde party behoorden. Een godsdienstig enthoesiasm, zedelyke strengheid, 't streven naer grootere korrektheid en de glans der bewoording zyn als de leidsterren van dit tydvak te betrachten, dat op dichters roemen kan, gelyk een *Waller, Corwoley, Denham, Samuel Butler* e.a.m. hooger dan dezen, ja op eene maer zeldzaem door den menschelyken geest bereikte hoogte, staet *John Milton*, de schryver van het *Verloren Paradys*, de geniaelste epische dichter van Engeland (geb. 1608, werd blind 1652, stierf 1674.) ‘Milton vereenigt in zich, zegt een engelsch schryver, bekoorlykheid, natuerlyke aenschouwing, eene onvergelykelyke schoonheid der beschryving, gedachtenrykdom en phantazy. Wat de kracht der uitdrukking betreft, daerin heeft hy nooit zyn's gelyken gevonden.’ - Tegelyk met de restauratie kwam de fransche smaek in Enge-

land op, die van het hof zeer begunstigd werd, en hy bereidde de navolgende periode voor:

IV. *Het tydvak der overheersching van het Vaderland* (1689-1800). Men zag hoofdzakelyk op het uiterlyk, tael en vorm werden gezuiverd; phantazy en gemoed leden daerby natuerlyk sterk gebrek. Twee dichters waren het, die hoofdzakelyk den overgang maekten, *Davenant*, die het opera aen het hof van Karel II invoerde en het tooneel met dramen overgoot, by dewelke schoone decoraties en pronkery de hoofdzaek waren. en *Dryden*, die alle vakken der dichtkunst beoefende en aen het hoofd der nieuwe dichterschool trad. Hoe langer, hoe meer hield men nu aen de oppervlakte en daermede aen de oppervlakkigheid vast, en daerby kwam nog, dat de praktische zin der Engelschen zich meer en meer locht maekte en de voorliefde voor satyrische, beschryvende en didaktische gedichten de bovenhand zoo zeer verkreeg, dat alle andere dichtwyzen daerdoor in den achtergrond gedrongen werden. Deze korrektheid bereikte den hoogsten trap in den eerstvolgenden tyd, die van de literarhistorikers gewoonlyk met den naem '*het Popésche tydvak*' bestempeld wordt, wyl ook scherpzinnigheid, geestige fynheid en echte smaek haer kenmerken. Bykans alle vakken der poëzy werden met geluk behandeld, doch bovenal de genoemden. De uitstekendste nanien van dien tyd zyn die van *Prior*, den grooten liederendichter. *Gay*. den fabelschryver, *Tickell*, beroemd door zyne balladen. *Somerville, Pope*, de leidsterre des tyds, *Thomson*, welks jaergetyden, *Dyer*, wiens Grongar-Hill nooit der vergetelheid zullen overgeleverd worden en versch. and. Nevens hen echter woekerde de didaktische en beschryvende poëzy ryklyk voort en zy ging eindelyk zoo verre, dat zy zelfs de abstraktste wetenschappen behandelde. De dramatische poëzy bleef op het standpunt, waerop wy haer in den beginne van dit tydvak zagen, en zy staet er nog op. De mannen uit den tyd Elisabeths heeft sedert niemand bereikt, en goed is men slechts in 't burgerlyk blyspel.

V. *Het tydvak der natuerlykheid* (1800-***). In 't begin dezer eeuw stak eindelyk de echte poëzy zegepralend en krachtig het hoofd op, en brak zy zich geweldig eene glansryke baen. De opvatting van 't leven en de natuer in hunne diepste diepten en edele

en eindelyk over Engeland naer zyn vaderland terugkeeren. Welligt zal hy ons dan ook met zyne eigene levensbeschryving vereeren, die ons nog klaerder de draedjes van zyn zieleleven zal ontwikkelen, dan wy het in deze ligt ontworpen schets deden. Wy wilden enkel een vriendelvk herinneringsblad aen den dichter zenden, die ons en allen beminnaren der poëzy zoo schoone en edele vreugden bereid heeft. Mogen hem nu de muzen vriendelyk geleiden en met nieuwe hesperische schatten tot ons terugvoeren!

Nog twee vertellingjes van H.C. Andersen. (Naer het deensch.)

De varkenshoeder[1].

Er was eens een arme prins, die had een geheel klein koningryk, maer zoo groot was het immers, dat hy er op trouwen kon en trouwen wilde hy.

Nu was het zekerlyk een beetje stout, dat hy der dochter des keizers durfde zeggen: Wilt gy my hebben? maer hy deed het toch, want zyn naem was wyd en zyd beroemd en er waren meer dan honderd prinsessen, die geerne ja hadden gezeid, maer deed zy het ook?

Nu wy zullen hooren.

Op het graf des vaders van den prins wies een roozelaer, maer een heerlyke roozelaer, die droeg alle vyf jaren slechts *eene* bloem maer dat was ook eene bloem! die had zulk eenen heerlyken geur, dat men alle zorgen en bekommernissen vergat, wanneer men er maer aen rook. Buitendien had hy nog eenen nachtegael, die zong, als of hy al de schoonste liederen der wereld in zyne kleine keel had gehad. Die roos en die nachtegael wilde hy der prinses zenden en daerom zettede hy beiden in groote zilveren kassen en zond ze haer.

(1) In onzen eersten jaergang deelden wy reeds '*Het arme kleine Eendje*' van den beroemden dichter mede. Deze twee andere vertellingjes dienen tegelyk als eene proef van eene '*Keus uit H.C. Andersen's vertellingjes*,' die by den drukker der *Broederhand* onder de pers is.

De keizer liet alles in de zael dragen, waer de prinses was en juist met hare hofdamen speelde; toen zy die kassen met de geschenken zag, klapte zy van vreugde in de handen.

‘Oh ware het toch een klein maeuwkatje!’ riep de prinses, - maer toen verscheen in plaets van een katje de roozelaer met de heerlyke roos.

‘Neen, hoe liefjes is die bloem toch gemaekt!’ riepen alle hofdamen.

‘Zy is meer dan lief,’ zeî de keizer. ‘Zy is schoon.’

Maer de prinses bevoelde de roos en toen begon zy bykans te weenen.

‘Foei, papa,’ riep zy; ‘zy is niet kunstelyk, zy is natuerlyk!’

‘Foei!’ riepen alle hofdamen; ‘zy is natuerlyk!’

‘Maer vóór dat wy kwaed worden, meende de keizer, laet ons eerst zien, wat in de andere kas is’ - en toen opende men de andere kas, en de nachtegael kwam er uit en die zong zoo schoon, dat er elkeen betooverd van was.

‘O superbe, charmant!’ schreeuwden de hofdamen, want zy klapten allen fransch, de eene slechter dan de andere.

‘Die vogel herinnert my toch gansch aen de speeldoos van de zalige keizerin,’ zeî een oude kavalier. ‘Ja, ja, 't is dezelfde toon, dezelfde wyze.’

‘Ja, ja,’ sprak de keizer en dan weende hy, als een klein kind.

‘Ik kan toch niet wel gelooven, dat dit een natuerlyke vogel is,’ zeide de prinses.

‘Toch wel, het is een natuerlyke vogel,’ antwoorden die, welke de geschenken hadden gebragt.

‘Dan laet den vogel maer vliegen,’ beval de prinses, en zy wilde niets verder van den prins hooren.

De prins liet zich echter daerdoor niet afschrikken; hy maekte zyn gezigt bruin en zwart, trok eene ruwe muts wel over de oogen en kwam aen het paleis, waer hy klopte.

‘Goeden dag, keizer,’ zeide hy; ‘kon ik hier op het slot geenen dienst krygen?

‘Ja wel,’ antwoordde de keizer, ‘ik heb juist iemand noodig, om myne varkens te hoeden, en ik heb zeer veel varkens in het paleis.

En zoo werd de prins benoemd tot keizerlyken varkenshoeder. Men gaf hem een jammerlyk klein kamerken nevens den varkensstal, en daer moest hy blyven. Gedurende den ganschen dag zat hy nu by de varkens en werkte aen iets, en toen het avond werd, had hy gedaen, en zie, het was een lief, klein potje; rond hetzelve zag men bellekens, en zoodra er iets in zood, begonnen die bellekens te luiden en speelden de oude wyze:

O myn lieve Augustyn,
Alles is weg, weg, weg.

Maer het kunstrykste by de zaek was toch dit: Wanneer men den vinger in den rook hield, die uit het potje kwam, dan kon men rieken, wat in de geheele stad op elken haerd gezooden werd, en dit was in der daed iets geheel anders, en veel schooners, dan de roos.

Nu kwam de prinses met alle hare hofdamen toevallig den varkensstal voorby; toen zy nu daer de melody hoorde, werd zy bykans dol van vreugd, want zy koude ook ‘O myn lieve Augustyn’ spelen; 't was het eenigste wat zy kon, en zy speelde het op het piano en met eenen vinger.

‘Dat is ja het stukje, wat ik kan!’ riep zy. ‘O dal moet een hoogbeschaefde varkenshoeder zyn. Hoor, ga by hem en vraeg hem hoeveel het instrument kost.’

En toen ging eene der hofdames, trok holleblokken aen en kwam by den varkenshoeder.

‘Hoeveel verlangt gy voor het potje?’ vroeg de hofdame.

‘Ik verlang er tien kussen voor van de prinses.’ zei de varkenshoeder.

‘God behoed ons!’ riep de hofdame.

‘Ja, maer het gaet niet minder,’ zei de varkenshoeder.

‘Laet hem loopen,’ morde de prinses, toen de hofdame haer dit antwoord bragt, en zy ging voort; maer toen zy een klein stukje verder was, begonnen de bellekens zoo fraei te spelen:

O myn lieve Augustyn
Alles is weg, weg, weg!

eu zy sprak: ‘Maer, hoor toch, hoe schoon! Vraeg hem of hy tien kussen van myne hofdame wil hebben?

‘Neen, ik bedank u,’ antwoordde de varkenshoeder, toen de hofdame hem dit vroeg. ‘Tien kussen van de prinses, of ik behoud myn pot.

‘Dit is toch een zonderling mensch,’ zeide de prinses. ‘In Gods naem dan, maer gy moet u voor my stellen, zoodat niemand ons zien kan.’

En de hofdamen stelden zich voor beiden en spreidden hare kleederen uit: de varkenshoeder kreeg tien kussen en de prinses kreeg den pot.

Nu, dat was eene vreugde! den ganschen avond en den ganschen navolgenden dag moest de pot koken. Er was niet eene haerdstede, niet een oven in de geheele stad, of zy wisten wat er gezoden werd, zoowel by den kamerheer als by den schoenmaker. De hofdamen dansten en klapten van vreugd in de handen.

‘Wy weten wie zoete soep en eijerkoek zal eten! wy weten wie beafsteak en karbonade krygt! oh hoe belangwekkend is dit toch!’

‘Ja, maer zegt er niets van; want gy weet, ik ben 's keizers dochter?’ waerschuwde de prinses.

‘God bewaer ons!’ riepen zy allen.

De varkenshoeder was echter daermede nog niet te vreden. Hy begon op nieuw te werken en maekte eene ratel; wanneer men die rondzwaeide, dan hoorde men alle valsen, galopaden en cotillons, die sedert deschepping der wereld gecomponeerd werden.

‘Maer, dit is toch overheerlyk!’ riep de prinses verrukt, toen zy voorby hem gaende, dit hoorde. Nooit kende ik schoonere compositiën. O hoor toch eens hoe goddelyk! Ga toch gauw binnen en vraeg hem, wat dit instrument kost, maer ik kus hem niet.’

Weldra kwam de hofdame, welke zy uitzond, terug en antwoordde: ‘Hy wil honderd kussen van de prinses hebben.’

‘Hy is zot, geloof ik,’ sprak de prinses, en zy ging; maer toen zy een klein eindje verder was, bleef zy staen en zeide:

‘Men moet de kunstaenmoedigen. Ik ben 's keizers dochter. Zeg hem, dat ik hem, gelyk ook de laetste keer, tien kussen geven wil, de overige negentig kan hy zich dan van myne hofdamen laten geven.’

‘Maer, dat doen wy toch niet geerne,’ zeiden de hofdamen.

‘Baba, kinderachtigheden!’ riep de prinses. ‘Kan ik hem kussen, dan kunt gy het ook. En gy weet immers dat ik u kost en huer geef.’ - En zoo moesten de hofdamen weêr by den varkenshoeder.

Maer de varkenshoeder zeî: ‘Honderd kussen van de prinses, of elkeen behoudt wat hy heeft.’

‘In Gods naem dan,’ sprak de prinses. ‘Stelt u in 't rond en spreidt uwe kleêren uit.’ En dit deden zy, en dan begon de varkenshoeder te kussen.

‘Wat is toch daer aen het varkenskot in gang?’ vroeg de keizer, die juist op zyn balkon stond en hy wreef zich de oogen en zettede zynen bril op zyn neus. ‘Dat zyn de hofdamen, die daer vergarderd zyn; maer wat doen zy toch; ik moet er zeker weêr tusschen komen!’ En dan trok hy zyne pantoffels achter op - want eigenlyk waren die pantoffels oude schoenen, die hy van achter platgetreden had.

Wel drommel, hoe spoedde hy zich!

Zoodra hy in den hof kwam, ging hy geheel zachtjes; de hofdamen waren zoo zeer bezig, met de kussen te tellen, dat zy niet hoorden, toen hy naderde. Wanneer hy nu tot by haer gekomen was, stelde hy zich op de teenen en keek eens in den kring.

‘Wat is dat?’ riep hy toen hy zag, dat zy beiden zich kusten en dan sloeg hy hun met zyne pantoffels om de ooren; 't was juist op het oogenblik waer de varkenshoeder den zeven-en-tach-tigsten kus kreeg.

‘Weg van hier! riep de keizer, want hy was geweldig kwaed, en de varkenshoeder en de prinses werden door gendarmen tot over de grens getransporteerd.

Daer stond zy nu en weende en de varkenshoeder schold haer uit en het regende zoo zeer.

‘Och ik arm schepsel! riep de prinses. Had ik toch den schoonen prins genomen! Och hoe ben ik nu zoo diep ongelukkig en rampzalig!’

Toen ging de varkenshoeder achter eenen boom, wiesch het bruin en zwart uit zyn gezigt, wierp de slechte kleêren van zich weg en stond daer in zyne prinsenkleeding zoo schoon, dat de prinses zich voor hem moest buigen.

‘Ik Kom, om u te verachten. Gy, - riep hy, - gy wilde geenen eerlyken prins hebben, gy wilde niets van de roos en de nachtegael weten, maer eenen varkenshoeder konde gy kussen, om een dom speelgoedje te krygen. Dat hebt gy er nu van.’

En hy ging in zyn koninkryk, en sloot haer de deur voor den neus toe. Nu kon zy wel zingen:

O myn lieve Augustyn,
Alles is weg, weg, weg!

De prinses op erweten.

Er was eens een prins, die wilde met eene prinses trouwen, maer het zoude eene werkelyke, echte prinses moeten zyn. Nu reisde hy geheel de wereld door om er eene te vinden, maer overal was er iets niet juist; prinsessen waren er genoeg, maer hy kon zich niet geheel en gansch overtuigen, of het ook wel werkelyke echte prinsessen waren. Zoo kwam hy weêr naer huis terug en was ten hoogste treurig, want hy had toch zoo geerne eene echte prinses gehad.

Eens 's avonds verhief zich een verschrikkelyk onweêr; het bliksemde en donderde, de regen stortte neder, het was ontzettelyk. Toen klopte er iemand aen de stadspoorl en de oude koning ging, om ze te openen.

'T was eene prinses, die daer buiten stond. Maer, God en heer, hoe zag zy er uit van den regen en het storm weder! Het water liep haer uit de hairen en de kleêren, en door de snavels (of spitsen) in de schoenen en aen de hielen er weêr uit. Toen zy binnen trad, zeide zy, dat zy eene echte prinses ware.

‘Ja, dit zullen wy toch zien,’ dacht de oude koningin, maer zy zeide niets, ging in de slaepkamer, nam eene erwt en leide die op den bodem eener ledekant; dan nam zy twintig matrassen en legde die op de erwt, en nam nog twintig pluimenbedden en legde die nog op de twintig matrassen.

Daer zou nu de prinses den nacht door slapen.

'S anderen morgens werd zy gevraegd, hoe zy geslapen had?

‘O verschrikkelyk slecht, zeide de prinses. Ik heb gedurende den geheelen nacht geen oogtoegesloten. God weet, wat in dat bed

was! Ik heb op iets gelegen, dat was zoo hard, dat ik er gansch bruin en blaeuw van ben over myn gansch lyf. Dat is ontzettelyk; wie kan zoo iets uithouden?'

Nu zagen zy allen, dat het eene echte prinses was, daer zy door de twintig matrassen en de twintig pluimenbedden de erwt gevoeld had. Zoo gevoelig kon slechts eene werkelyke, echte prinses zyn.

Toen trouwde de prins met haer, want nu had hy zich van haer overtuigd, en de erwt kwam in het Museum, waer men ze nog heden zien kan, indien niemand ze er weggenomen heeft.

Bürgers graf.
(Na de *Augsburger Allgemeine Zeitung*, n. 81.)

Toen de duitsche dichter Frans Dingelstedt het gedruis van het Jubileum te Göttingen en de feestaenspraken onverdragelyk vond, vluchtte hy op het kerkhof, om daer de menschen te bezoeken, welke in vroegere dagen te Göttingen leefden, en werkten, en er vreugde droegen en leed. 'T langste bleef hy aen den grafheuvel van Cecilia Tychsen staen, de achttienjarige, verkwynde *betooverde roos*, om welke Ernst Schulz eens treurde, weende en stierf. Ernst Schulz ligt echter niet nevens haer, hy ligt verre van haer, in Celle begraven. Het graf van den eenigsten dichter, die buiten Schulz naer Göttingen te huis behoorde, die daer weinig vreugde en veel kommer vond; het graf van *Gottfried August Bürger*[1] zoude bykans onbekend geweest zyn, indien de studenten der hoogeschool het nu niet hadden opgezocht, om er een gedenkteeken op te zetten. Bürger stierf, gelyk men weet, over 52 jaren, den 8 Juny 1794. Zyne vrienden stichtten hem eenen herinneringssteen in den Ulrichschen, nu Schlenschen hof, een liefelingsplaetsje van den dichter. Een treurende Genius stond daer over eene urne gebogen. In den tyd, waer ongenade en verbanning over Göttingen kwam,

(1) Zyne schoone Lenore deelde dit tydschrift in eene als meesterlyk in elk betrek erkende vertaling door van Ryswyck in zynen 1 jaerg. blz. 175 mede. Eene heerlykere overzetting, dan deze, zyn wy nooit tegengekomen. J.F.

nam de stadsoverheid, dit gedenkstuk als haer eigendom in aenspraek, en stelde het in eene openbare wandeling, waer het natuerlyk alle beduidenis verliezen moest. Waer het graf zelf van den dichter was, dit kon men noch door de dodenlysten, noch door de registers der '*Kammerei*' te weten krygen. Slechts een' ouden man vond men, die de plaets er van onthouden had en zich herinnerde, dat eens de uitgever van verscheiden werken Bürgers, de boekhandelaer Dieterich, er eene Akazia op plantte. Men zocht en vond de Akazia, die oud en duister de stede beschaduwde, waer de zanger van Lenore en Molly slaept. Diep ontroerend was het, dat juist de graver de gebeenten des dichters verontrustte, door hem een klein kindje als gezelschaphouderes in het zwarte bedde te leggen, toen de zoekenden op de plaets stonden. Nu heeft het magistraet van Göttingen den studenten de plaets voor eeuwige tyden geschonken, om er een gedenkteeken voor den ontslapenen opterigten, namelyk eenen eenvoudigen steen met een passend opschrift. Dat die gedachte juist van de studenten uitging, wordt zoo veel te zinryker, als Bürger door zyn lied: '*Ich will einst bei ja und nein*' bovenal ook hun zanger werd.

Wanneer zal eens eene soortgelyke gedachte van de studenten eener belgische hoogeschool uitgaen? vroeg een vriend, die dat las, en een ander antwoordde: 'Zoodra men er niet alleenlyk meer studeeren zal, om brood te kunnen winnen, zoodra men de wetenschappen uit liefde tot het weten beoefenen zal. Het eerste ligt geheel in den franschen aerd, het tweede is echt germaeusch. Op eene onzer hoogescholen begint het tweede juist boven den grond te komen; als het er maer voortgang heeft!' - En op welke? vroeg de vriend. - 'Op geene der twee hoogescholen van den Staet,' antwoordde de andere, en ik geloof dat hy gelyk had.

J.F.

Aen eenen knaep.

Zoo vroeg alrede, armzalig kind,
Legt men uw lydend oog in boeijen,
En vreest voor u en licht en wind
Hoe mild ze ook in de lente gloeijen.

Gy moogt den vryen blik niet slaen
Op lentekleed, noch lentewangen,
Slechts met geslotene oogen gaen
Door bloemen, bloesems en gezangen.

Het regt des kinds, met heldren blik
De lente, 't oog van God, te aenschouwen,
Hebt gy verloren; - en 't geschik
Ach! dat verdient niet uw vertrouwen.

Zoolang nog met zyn vrolyk licht
De meirnaend nestelt in uw harte,
En de onschuld met haer lentgezigt,
Kunt gy verduren toch die smarte.

Zoolang gy zien moogt in u zelv'
Op rein en zuiver zielgeschitter,
Tot puin niet valt uw hartgewelf,
Zoolang is niet uw aenzyn bitter.

Myn dierbaer kind, ik zegen u,
Dat nimmer uwe geestige oogen
Zich dekken voor een licht, hoe ruw
'T ook zy, of dat ze een scherm gedoogen;

Dat gy terug niet deinst voor 't licht,
Dat gaerne zich door 's harten scheuren
Vael, verwloos en ontgoochlend rigt,
Wen zich diens wanden oud ontkleuren.

Slechts éénen scherm behou gestaeg:
'T geloof aen elken blik der ziele,
Dat gy hier nimmer gist omlaeg,
Hoe menschen drog- en boosheid kriele.

Naer het hoogduitsch.
J.M. DAUTZENBERG.

Het hart.

'T raedselvolle menschenhart,
   Altoos oud en jong,
Waer ik zelf zooveel op dacht,
   En nog meer van zong,

Vergelykt een Muzenzoon
   Vaek aen dit of dat.
Was ik ook een Muzenzoon,
   'K zei: het is een vat.

En om 't even wat voor een:
Poensel, fust of aem,
Dat hangt van den kuiper af,
Is een bloote naem.

'T zy ook vol van leuvensch bier,
Vol van brandewyn,
Dat 's my nog om 't even, als 't
Maer gevuld mag zyn.

Vat is vat en hart is hart,
Wyn en bier is drank.
'T volle vat en 't volle hart
Geeft een' matten klank;

Maar als 't vat is afgetapt
En het harte leêg,
Klinken beide hel en schel,
Klinken beî van deeg.

Maer als 't vat is afgetapt,
En het harte leêg,
Maekt er droezem, moer of gist,
Beider bodem veeg.

J.A. DE LAET.

Rhynwynlied.

Vol zyn de roomers en vol ons gemoed.
Makkers, hoe zalig is 't samen te klinken;
'T geestryke vocht zet de wangen in gloed,
Wilt er de zorgen van 't harte meê drinken;
Wee, die aen kommer herdenkt by den wyn,
Eens door onze ouden geplant aen den Rhyn.

Goedige drank, ons zoo dier en zoo waerd,
Plengend den honing in d'alsem van 't leven;
Och! die als wy u kan schatten op aerd,
Zal u voor 't goud van Golkonde niet geven.
Komt, nog een dronk van dien heilzamen wyn,
Eens door onze ouden geplant aen den Rhyn.

Neen, zoo verkwikt ons geen andere drank,
'T Zuiden en schenkt zoo geen lavende teugen;
Stemmen wy luid hem een liedje ten dank,
Dan zal hy nogmaels ons 't harte verheugen:
Niets toch vervrolykt ons zoo als de wyn,
Eens door onze ouden geplant aen den Rhyn.

Ons blyft het zap van de glinstrende druif;
Zoo als het Noach in de arke beweerde;
Toen hy vol moeds by de weêrkomst der duif,
Zag, dat het onweêr verminderde en keerde.
Ons lacht de olyfkrans ook toe uit den wyn,
Eens door onze ouden geplant aen den Rhyn.

Makkers, nog weegt er op ons eene schuld,
Laet ons ter eere eens der vaderen klinken....
Heisa! de roomers ten boorde gevuld,
Om ze ten bodem toe ledig te drinken:
Hun nu, die d' oogst van den godlyken wyn
'T eerst ondernamen in 't land van den Rhyn.

Antwerpen. Mei 1846.
TH. VAN RYSWYCK.

Mengelingen.

*** De Maetschappy: '*de Tael is gansch het Volk*' te Gent. Deze belangryke letterkundige stichting voor Vlaemsche taeloefening, heeft wederom hare Sympathie voor hare Noordelyke broeders bewezen, en hulde toegebragt aen de verdiensten van BOUDEWYN, door hem op de rolle harer corresponderende leden aen te schryven.

Wy verheugen ons in die welverdiende onderscheiding, den Redacteur van 'de Tyd' ten deele gevallen, en niet minder daerin, dat ook de Maetschappy een nieuw bewys heeft gegeven, hoe zy den broederband tusschen Noord- en Zuid steeds naeuwer poogt toe te halen; en in kunst en letteren geen stae[t]kundigen scheidsmuer als hinderpael acht, om van onderlinge bouwstoffen, een algemeenen tempel op te bouwen.

*** *De Theophili cum diabolo foedere* scripsit AE*milius Sommer*. Berolini apud Guilelmum Bosser. 8°. Blz. 48.

Eerst laet komt die voortreffelyke verhandeling in onze handen, welke wy hier aenkondigen. Zy is zooveel te belangryker voor ons, daer volgens de versie van Caesarius Heisterbarensis de sage van Theophilus tot Belgien behoort. Nadat de geleerde schryver over de foedera cum diabolo ieta in 't algemeen handelde en aen hunnen zamenhang met de oudheid herinnerde (is de patroonkiezing niet een faedus cum sanctis ictum?) gaet hy kort over tot Faustus en van dezen tot Theophilus. Vooreerst betracht hy de oude grieksche versie der sage, die van *Eutychianos*, volgens welke Th. een *o□χονόμος □χλγίδς* te Adana was. Deze versie werd in 't latyn vertaeld door *Paulus* Diaconus Napoleos; en deze vertaling werd de grondslag van het gedicht 'Lapsus et conversio Theophili vicedomini' der gandersheimsche non *Hroswitha* en evenzoo van het latynsche gedicht des bisschops *Marbodus (?)*, van eene preêk des bisschops *Fulbertus* en de vertelling der sage door *Sigebertus Gemblasensis*. Sterk veranderd vinden wy haer by den duitschen dichter *Hartmann* (XII eenw); nauwkeuriger volgen (XIII eenw) den ouden tek[st]

Vincentius bellovacensis in het speculum historiale (l. XXI, eapp. 69, 70) en de fransche dichters *Gauthier de Coinsi* en *Ruteboeuf* (le miracle de Théophile) en een hoogduitsche dichter, welks verhael de heer S. voor de eerste keer uitgeeft. Een saksische dichter, *Brun van Schoenebeck* (1276) wykt ook weêr van de oorspronkelyke vertelling af; daertegen stemt de nederlandsche dichterv (XI eeuw), welks gewrocht onze Blommaert uitgaf, wêer geheel met Eutychianos overeen. Rond den zelfden tyd bewerkte een neder of platduitsche dichter de sage, die ook in Italiën niet uitstierf, en in Spanien en Frankryk zeer bekend was. Zoo vervolgt de heer S. de sage overal, waer zy zich vertoont en de slotsomme van zyne nasporingen is, *dat de avondlandsche volkeren haer aen* PAULUS, *diaconus ecclesioe neapolitanoe, danken*. Onzen oudheidsminnaren zal het boekje een waerachtig genot schenken door de grondigheid en zorg, waermede de schryver het bewerkte, en daerom bevelen wy het hun warm aen.

*** *Godvruchtige liedekens*, dienstig voor de schooljeugd. Kerkelyk goedgekeurd. Thienen, P.J. Merckx. Blz. 32. 32°.

Eene verzameling, waerin menige lieve stukjes voorkomen, bovenal ook menige vertalingen van welgekozen duitsche gedichtjes. Het zoude ons zeer lief zyn, indien de schryver het niet by dit eerste deeltjen wilde laten, indien hy er nog velen navolgen liet en ons vooral daerin overzettingen mededeelde van de overschoone gedichten en legenden, die graef *Pocci* en *G. Görres* ons in hunnen '*Festkalender*' schonken, of ook van eenige dier heerlyke liederen van *Spee*, den schryver der oude *Trutznachtigall*. De eenen zoowel als de anderen zouden winnen door de vertaling.

*** De heer De Reiffenberg laet zich in den *Bibliophile belge, III*, 96, zoo over ons uit:

'On voit avec plaisir quelques publications belges se glisser moins timidement dans ce catalogue, quoiqu'elles n'appartienneut pas toutes à ce *mouvement flamand qu' on s'exagère en Allemagne* et qu'une brochure sur le jésuitisme belge, distribuée récemment, signale comme l'auxiliaire le plus actif du parti libéral.

Oh neen, men exagereert niets in Duitschland, wat Belgie betreft, noch de logt-en ligtheid van den heer Baron de Reiffenberg, noch het gewigtige der vlaemsche zack. Wanneer de heer Baron eenen Jerome Pimpurniaux onder ons zoekt, dan verpligten wy ons, hem denzelven te leveren. De onze heeft Ochtersche, Bethmannsche en andere souvenirs in den zak, die allen slechts op het tooverwoord wachten, dat hen bevryden zal. Hem blinden geene gebedelde of twyfelachtige ordeteekens en geene registers van lidmaetschappen, en daerom raden wy den Heer baron, hem, of beter den Vlamingen niet meer al te erg op de teenen te trappen.

*** De *Gazette médicale de Paris* spreekt op hare laetste bladzyde van 'Abonnements pour *la province belge*,' gelyk ons de Gazette médicale belge meldt. De *Standaert van Vlaenderen* gelieve van deze woorden nota te nemen en daerby het gezegde van Mare Fournier in 't oog te houden, waerover de Broederhand, blz. 253 van den 1 jaerg. spreekt: 'La France n'a pas tout à fait besoin de la rive gauche du Rhin, *puisqu'elle a la Belgique*.' Hy, die liever goed en bloed verliezen wil, als onder vreemde heerschappy te komen, zal dan misschien een weinig van zynen geestdrift voor eene tolvereeniging met Frankryk verliezen.

*** D[oo]r naeu[w]keurige statistieke berekeningen heeft men gevonden, dat

op honderd persoonen in de navolgende standen zeventig jaer oud worden, theologen 42, landlieden 40, kooplieden en fabrikanten 35, soldaten 32, advocaten 29, kunstenaers 28, professoren 27, doktoren (der genees en-heelkunde) 24.

⁎ Over eenigen tyd prezen onze fransche journalen de werken van zekeren Alfr. Michiels over vlaemsche en duitsche schilderkunst. Zie hier het oordeel van eenen der grootste kunstkenners onzer eeuw, die juist op dit oogenblik Belgie bereist:' Het boek van M. Michiels is *zeer zwak, hy ploegt dikwyls met vreemde peerden, die hy voor zyn eigendom uitgeeft*, en hy doet dit zelfs nog *hoogst ongeschikt*. Kort en goed de man schryft over iets, *waervan hem zelfs de elementaire kennissen ontbreken welks a.b.c. hy nog niet kent*,' De oneindige sommen, welke M. Michiels of Mikiëls, gelyk men hem te Brussel noemt, van de regering als ondersteuning ontving, zyn dus bykans zoo goed als op straet geworpen.

⁎ Voor ons ligt eene fransche biographie van Karel den Grooten, waerin o.a. gezegd is, dat deze keizer buiten zyne *moedertael het fransch*, ook duitsch en latyn sprak.:?

⁎ Onze medewerker, de engelsche schryver Medwin, de bekende vriend van Byron, is nu bezig met eene levensbeschryving van zynen neef, den beroemden dichter *Shelley*, wiens nagelatene papieren hy reeds vroeger uitgaf. De werken des laetstgenoemden werden over eenigen tyd in 't hoogduitsch vertaeld en nu zal, zegt men, er ook eene fransche vertaling van verschynen.

⁎ '*Vitit to Wappers*,' dat is de titel van een opstel in een der laetste nummers van *the Art. Union*. Het is eene vertaling van het '*Besuch bei Wappers*' uit de reisherinneringen onzer medewerkerin, Mevrouw von Ploennies, en de vertaler dezelfde, die ook Consciences dry lieve vertellingen in het engelsch overbragt.

⁎ Te Naplus, het oudeSichem, in Syrien leven nog eenige, (misschien de eenigste) afstammelingen der tien stammen Israëls. Zy bewaren nog altyd hunnen ouden samaritaenschen pentateuch en houden op de spits van den berg Garizim de gebruiken en offers van den samaritaenschen cultus by. Toen ik eens by het dalen der zonne voorby het kerkhof te Sichem kwam (vertelt de vroegere britsche generael-consul te Damascus in eenen brief aen Lord Lindsay) zag ik daer, aen den voet des Garizim twee Samaritanerinnen, welker blikken met diepe weemoedigheid aen de graven hingen, waerin de overresten van hun geslachte rusten, dat weldra voor altyd van de aerde dreigt te verdwynen. Toen ik haer naderde; vroegen zy my in den toon der grootste smarte, of ik geene plaets op de aerde kende, waer men nog leden van hunnen stam vond? en zy baden my, dat ik, in lien ik er vond, hun toch zeggen zoude, dat hunne broeders hen bezweren lieten, in 't land hunner voorvaderen terug te keeren, opdat de graven niet zonder zorg en de heilige berg niet zonder pelgrimmen waren.

⁎ In Noord-America ontbreken de dichters zoo weinig als by ons. Volgens eenige nieuwsbladeren van de Vereenigde Staten zyn er niet min dan 5,023 poëten; 94 er van zitten in de staetskerkers. 511 in zottenhuizen, 280 wegens schulden in 't gevang.

⁎ DE HEMEL IS VOOR GEKKEN GESLOTEN. - Het is nog niet lang geleden dat een Engelschman, een Amerikaen of zoo een, het komt er me niet op aen, zulks juist te weten, maer altyd was het een wiskundig man die berekende, dat er elke

seconde, en alles samen genomen op onzen aerdboden eene geboorte en een sterfgeval plaets hadden. Of schoon nu alle menchen niet regt naer den Hemel gaen, spreekt het van zelf, dat de poortier van dit overheerlyk verblyfdrommels werk moet hebben om de zieltjens in te laten: immers t' allen oogenblik komt er een bellus of kloppus om binnen gelaten te worden. Het gebeurde eens dat er een man aen de Hemelpoort kwam tokken. Sint Pieter, die van onheugelyken tyd het ambt van poortier des Paradys waerneemt, daerop open gedaen hebbende, vroeg aen den nieuwen gast: Hola! vrind, zytge reeds in 't Vagevuer geweest? - Neen, waerde heer. - Dan moet ik u den ingang ontzeggen; want men moet eerst door het vuer beproefd en gezuiverd worden om hier binnen te komen; hebt gy niets by te voegen? - Ik meen Uwe Eerw. nog te moeten doen opmerken dat ik getrouwd ben geweest. - Ha! dat is verschil: een huwelyk mag op aerde voor een vageveur worden gerekend, treed binnen en wees welkom - Onmiddelyk daerna bood zich een ander man aen, die het einde van het gesprek gehoord hebbende in zichzelven zeide: Oh! is 't anders niet dan zal ik wel de beste plaets hebben, want ik ben driemael getrouwd geweest. Maer toen hy deze rede by sint Pieter wilde doen gelden, antwoordde hem de Hemelwachter: Je bent driemael getrouwd geweest? wel aen, zoek elders een plaetsje; nimmer kunt ge hier binnen komen, want in den Hemel begeert men geen gekken.

*** Het belgisch Staetsbestuer heeft aen het Vlaemsch-Duitsch Zangverbond 8,000 franken toegestaen om in de Septemberdagen, met hulpe der Duitschers, een zangfeest te houden in den nieuwen *Nationalen Cirque*, die 5,000 persoonen kan bevatten. Die somme zal op verre na niet toereikend zyn. Het stedelyk bestuer van Brussel toont zich minder gunstig aen dat schoon verbond: het geeft geene ondersteuning, en weigert bovendien het gebruik van de Warande, om 's avonds een tweede feest te geven, waeraen de geheele bevolking gratis kon deelnemen. Groote mannen, kleine geesten!

Nieuw verschenene werken.

Der Nibelunge Not. Das Nibelungen-Lied. Urtext mit gegenüberstehender Uebersetz[u]ng, nebst Einleitung und Wôrterbuch, herausg. von Dr. LUDWIG BRAUNFELS. Frankfurt a.M. 1846. Blz. xx en 597. 8 Frs. 5.

Hun, die zich met de duitsche llias nader willen bekend maken, zonder haer grondig taelkundig te bestudeeren, kunnen wy dit goodkoop werkje aenbevelen. Zal er zich nog geen vertaler voor vinden?

De drie Zustersteden, vaderlandsche trilogie door C. LEDEGANCK. Gent, Hoste 1846.

Wy spreken in onze derde aflevering over deze drie dichtstukken.

[Nummer 2]

Denemark en Schleswig-Holstein.

Toen over eenige jaren Thiers zyn vermetel woord over de Rhyngrenzen sprak, toen verhief zich overal in Duitschland woord en zwaerd, en de ligtzinnige Franschman moest met schaemte erkennen, hoe onvoorzigtig zyn roep was geweest en hoe eensgezind Duitschland is, zoodra een vyand het van buiten bedreigt. Gansch op dezelfde wyze verheft zich nu weêr elke Duitscher met het woord en hy zal des noods ook het zwaerd verheffen, om de broeders te beschermen, welke Denemark van het vaderland wil afscheiden, om hen van hunne zelfstandigheid, van hun regt, hunne zeden, hunne tael te berooven. De Schleswig-Holsteinsche kwestie houdt elkeen in Duitschland bezig, sedert de koning van Denemark zynen ‘Openen brief’ en de verklaring aen de holsteinsche afgeveerdigden in de wereld zond. Van alle kanten zendt men adressen vol kracht en gloed aen de bedreigden en men stelt persoon en goed tot hunne dispositie. Zoo zeggen b.v. de professoren der hoogeschool van Heidelberg in hunne schrift: ‘Van het duitsche volk echter verwachten wy, dat het weldra overal zyne deelneming en onzen vorsten zynen wil kond make, en zich tegen alle buitenlandsche intriguen in deze zaek, tegen alle onbevoegde oude en nieuwe garantieën en tusschenkomsten krachtig verzette. Wy verwachten van hetzelve, dat het u in het noodlottige uer alle mogelyke hulp uit alle standen verleene; wy weinigen verpligten ons ten minste, elk naer zyne kracht, geestig en lichamelyk, met goed en bloed, nu en later, in goede en in kwade uren voor uwe eerezaek als een man daer te staen, en wy hebben het vaste betrouwen, dat dit kleine en bescheidene aenbieden in alle gedeelten van ons vaderland zyn echo zal vinden.’

Deze edelmoedige en echtmannelyke, deze echtduitsche woorden hebben bovenal een groot belang voor ons Vlamingen, zy zyn voor ons een groote troost en eene zekere waerborg, dat Frankryks

hand zich nooit meer rond ons zal sluiten. Zy staen immers in dezelfde verhouding tot het groote Duitschland, als ook de hertogdommen; gelyk de Deen deze, zoo wil Frankryk ons tot de zynen rekenen; gelyk deze onafhangelyk zyn, zoo zyn wy het ook, en gelyk deze onafhangelyk willen en zullen blyven, zoo willen wy dit ook, en zullen wy het, wanneer wy Duitschland met hetzelfde vertrouwen tegenkomen, waermede Schleswig-Holstein het tegenkwam. De hulproep, dien zoo velen van ons by het groote feest van het zangverbond uit den mond der heeren Bauditz en des gryzen Wiggers aen den voet van den ouden Wodansberg hoorden, dien heeft met ons geheel Duitschland gehoord en zie daer hoe het antwoordt.

Doch de meesten van ons zyn nog weinig of niet met de zaek, waerom gehandeld wordt, bekend, daerom zal het zeker onzen lezeren niet onaengenaem zyn, wanneer wy hun hier een kort overzigt derzelve mededeelen. Wy ontnemen dit aen het werkje: '*Schleswig-Holstein, Danemark und Deutschland. Kurze Darstellung ihres geschichtlichen Verhaltnisses*. Von Ludwig Hausser, Doctor der Philosophie und Professor der Geschichte an der Universität Heidelberg.'

'Volgens oude overeenkomsten zyn de twee hertogdommen Schleswig en Holstein onafhangelyk van Denemark, beiden slechts toevallig door den persoon van hunnen hertog, die tegelyk deensche koning is, aen Denemark gehecht; zy hebben beiden sedert eeuwen hunne eigene regten, hunne afzonderlyke administratie, onder elkander echter zyn zy op eeuwige tyden vereenigd. Schleswig is even zoo weinig een deensch leengoed als Holstein; wat Schleswig in aloude tyden was, dal is het sedert vyfhonderd jaren niet meer, namelyk sedert het traktaet van 1658 waerdoor hetzelve de volste onafhangelykheid verzekerd werd. Noch de deensche constitutie, noch de deensche erfelyke opvolging kan voor de hertogdommen verpligtend zyn; Schleswig-Holsteins vorst heeft niet de onbeperkte magt, als de koning van Denemark; in Schleswig-Holstein kan geene vrouwelyke opvolging plaets hebben, gelyk in Denemark; wanneer op dien troon de mannelyke linie uitsterft, dan gaen de twee hertogdommen over aen de mannelyke verwanten van het oldenburgsche huis, vooreerst aen de hertogen

van Augustenburg. Schleswig-Holstein is een en hetzelfde en heeft met Denemark noch de grondwet, noch de administratie, noch de afstamming, noch de tael gemeen. Zoo zeggen, dit willen de oude traktaten van 1326, 1440, 1448 en 1460, die door geene latere wet zyn vernietigd geworden, dit wil de grondwet van het duitsch verbond, waertoe Holstein, het van Schleswig onafscheidbare Holstein, behoort. Hetzelfde geldt ook van het graefschap Pinneberg; ook daer is dezelfde erfelyke opvolging in gelding. Wat Lauenburg betreft, dit is wel als schadeloosstelling voor andere verliezen sedert 1816 aen Denemark overgelaten, maer zyne verhouding tot het duitsch verbond en het regt der mannelyke erfopvolging bleef ook daer onveranderd en van eene zamensmelting met het deensche ryk kan dus ook hier geene spraek wezen.

En toch heeft Denemark deze oude, welverbriefde, krachtig gewaerborgde regten durven aentasten, en niettegenstaande poogt het, Schleswig-Holstein en Lauenburg voor eeuwig met zich zamentesmelten en het duitsch vaderland van deze hertogdommen, die van duitsche afkomst zyn en de duitsche tael spreken, met geweld en slimheid te berooven. Het koningryk Denemark is voorzeker eene kleine magt zonder Schleswig-Holstein en Lauenburg; het bezit met veel meer, dan 1,200,000 inwooners van deensch bloed, die gedeeltelyk in Jütland, gedeeltelyk op de eilanden woonen, en onze duitsche hertogdommen moesten tot heden toe het zwakke gebouw van het deensche ryk ondersteunen; zonder hen ware het welligt reeds zamengestort. Nu echter bedreigt het uitsterven de koninglyke linie; de regerende koning Christian VIII en zyn zoon, die geene kinderen krygt, de kroonprins, zyn de laetste overresten uit den stam der Oldenburgers, die sedert 1448 in Denemark, sedert 1460 ook in Schleswig-Holstein regeerden. De koning is zestig jaren oud, de kroonprins eerst achtendertig, maer hoewel reeds in den tweeden echt, toch zonder erfgenamen. Binnen korten tyd zal men dus in het gevalzyn, dat Denemark aen de vrouwelyke nakomelingen, de hertogdommen aen de mannelyke verwanten der Oldenburgsche linie overgaen. Denemark en de duitsche hertogdommen scheiden van elkâer, gelyk zulks de oude traktaten in dit geval vastgesteld hebben.

Dit echter te beletten, is sedert lang het doelwit, 't welk de deen-

sche politiek beöogt. De Denen moesten Noorwegen aen Zweden afstaen en willen zich nu ten nadeele van Duitschland schadeloos houden en dry duitsche hertogdommen zullen - zoo meenen zy - hen over het verlies van Noorwegen troosten. De vreemde politiek, die Duitschlands kracht vreest en zyne verdeeldheid en zwakte te onderhouden zoekt, speelt in den achtergrond en hitst Denemark nog meer op. Rusland bovenal en Frankryk, en Engeland niet min, zyn openbaer de voedsters der deensche begeerte naer onze duitsche landen.

Sedert lang dus heeft men reeds gewerkt, aen deze wenschen te voldoen, en men heeft reeds sedert lang begonnen, de twee hertogdommen gelyk deensche provintiën te behandelen. *Tegenstrydig met 't aloude gebruik, tegenstrydig met de door eeden geheiligde overeenkomsten*, heeft men gepoogd, de duitsche tael in Schleswig door de deensche te verdringen, heeft men door tallooze geweldstreken de eigenaerdigheden der duitsche inwooners in Schleswig-Holstein gekwetst. *Tegenstrydig met de traktaten,* die eene afgezonderde administratie voor het koningryk, en de hertogdommen vaststellen, heeft men sedert lang de Schleswig-Holtsteinsche finantiën met de deensche vereenigd en deensch geld in omloop gezet, *Tegenstrydig met de overeenkomsten,* heeft men de land- en zeemagt van het zelfstandige land Schleswig-Holstein met het deensche krygswezen zamengesmolten. In openbare akten wordt de Schleswig-Holsteinsche onderdaen in eenen *deenschen* omgedoopt en de Lauenburgers moeten geduldig toezien, hoe hun oud hertogelyk wapenschild door een deensch verplaetst wordt. De duitsche soldaet uit de hertogdommen moet aen deensche officieren en aen een deensch kommando gehoorzaem zyn. Het volk moet deensche koleuren en deensche vaendels overal zien en mag zyne eigene koleuren en vaendels niet meer dragen; die zyn *als duitsche* verboden. Al schimpende verlangt de deensche pers alle dagen, dat men den kleinen overrest der duitsche ambtenaren door echte en hardnekkige Deenen vervange en men blyft niet by dit verlangen staen, men gaet over tot geweld. Men dwingt de Duitschers, het deensch als tael der regeering te aenschouwen, men dwingt er vele dorpen zelfs by hunnen godsdienst hunne gewoone duitsche

moedertael te verlaten en het deensch daervoor aentenemen; ja, men heeft bevolen, dat de doofstommen, welke in de schleswigsche districten geboren worden, de teekenspraek op zyn deensch leeren[1]!

Mag dit alles ook zinneloozer zyn dan het eigenlyk verontwaerdigend is; zooveel blyft zeker, dat men in alle vakken, zoowel van het geestige als van het lichamelyke welzyn, de duitsche bewooners der hertogdommen ten voordeele van Denemark benadeeligde en nog altyd benadeeligt. Gelyk men Lübeck verhindert, zich door net holsteinsche gebied met de duitsche yzeren wegen te verbinden, gelyk men van deze eens zoo magtige stad de bron van welstand poogt af te leiden, om de arm gewordenen later deensch te maken, zoo laet men ook by andere kwestiën het belang der hertogdommen altyd ten achter, zoodra dit aen de deensche politiek, die Duitschland vyandlyk gezind is, voordeelig te zyn schynt. Zoo is b.v. de voortzetting van den holsteinschen spoorweg door Schleswig eene levensvrage voor de bewooners van dit land; maer men geeft niet toe, dat hy gebouwd worde, wyl men de duitsche provinti:ŋ zwak en kracht- en hulpeloos wil maken, en ze van Duitschland afscheiden, om ze later zoo veel te gemakkelyker te kunnen onderwerpen.

Denemark staet hier echter, gelyk wy reeds opmerkten, niet alleen handelende voor ons, het zocht zich bondgenoten aen grootere magten, vooral aen Frankryk en Rusland. De Franschen staen altyd gereed, daer te helpen, waer het geldt, het duitsche regt en de duitsche eer te kwetsen, en Rusland schouwt vol begeerte op die schoone landen, die hetzelve de duitsche of de Noordzee onderwerpen zouden, indien het dezelve bezat. Het zal, indien het ook op dit oogenblik nog stil blyft, toch op alle wyze poogen aen onze noordelyke kust vasten voet te winnen en zich in het duitsch verbond intedringen. De bestrevingen in de Skandinavische ryken naer eene groote en magtige eenheid onderdrukt het door alle middelen; maer de deensche begeerte naer duitsche landen, die ondersteunt het, om daerdoor in dit laetste ryk eenen zwakken,

(1) Zyn dit niet omtrent dezelfde klagten, die wy tegen onze regeering hebben?

maer vriendelyken bondgenoot te winnen en langzaem eene rol in onze duitsche kustlanden te kunnen spelen. Zoo hebben wy dus het troostelyk vooruitzigt, misschien reeds weldra - indien dit niet belet wordt - russischen invloed in Holstein en Schleswig te hebben, russischen invloed aen de monden der Elbe en Trave, russischen invloed voor de poorten van Hamburg en rond het gebied van Lübeck. Wie echter kan dan verhinderen, dat Rusland de duitsche hertogdommen hetzelfde lot doe ondergaen, dat de duitsche Oostzeeprovintiën gehad hebben, dat Schleswig, Holstein en Lauenburg op dezelfde wyze den vaderlande afgenomen worden, als Liefland, Kurland en Esthland?

Dit moet men onwillekeurig vreezen, wanneer men ziet hoe Denemark, niet meer heimelyk en op sluipwegen, maer in 't openbaer en uitdagend, zynen wille kond geeft, de hertogdommen deensch te maken, dit kan het *onmogelyk* anders als steunende op hulp van buiten.

Men mag dus wel in den ‘Openen brief’ des konings Christian eene opene krygsverklaring tegen het goede regt der Holsteiners zien; want zonder toestemming hunner kamers vat de koning daerin een besluit, over de toekomst der landen, gelyk alsof zyne magt eene onbepaelde ware, en hy verwerpt de welbegronde regten zyner verwanten, die aenspraek op de erfelyke opvolging hebben.

De koning beroept zich daerin op nieuwe overeenkomsten met Engeland, Frankryk en Rusland, maer niet op de veel oudere traktaten en de grondwettelyke regten van Schleswig-Holstein; hy spreekt van beraedslagingen met vreemde vorsten, om daerop rugsteunende, aen een gedeelte van Duitschland, en daermede tegelyk aen het geheele duitsche vaaerland eenen doodelyken stoot te verzetten. Hier had Denemark toch waerachtig niet noodig Engeland, Rusland en Frankryk te raedplegen, maer weleer Duitschland, dat als eerste nabuer daerop ook het eerste regt had; maer dit hield Denemark niet voor de moeit[e] weerd.

Indien de woorden van den ‘Openen brief’ zelfs enkel woorden waren, dan had toch Duitschland geen heiligeren pligt, dan dien van dezen woorden het goede, klare regt krachtig tegenover te

stellen. Maer men schynt in Denemark ook van de woorden tot de daed te willen overgaen. Dit echter te verhoeden is de pligt van Schleswig-Holstein, en wy mogen met volle vertrouwen op zyne bewooners rekenen, die bewezen hebben dat hun de duitsche eer en de duitsche afkomst nog dierbaer is. Maer ook geheel Duitsch land, vorsten en volk, heeft hier eenen pligt, die namelyk, deze zaek als zyne eigene en heiligste zaek te aenzien en te behandelen.

Dit is, helaes! niet de eerste pooging, de regten van ons vaderland te kwetsen; hier is slechts iets nieuw, namelyk dat een zoo klein ryk ons zoo stout uitdagen durft. Maer zoude Denemark durven ondernemen wat Lodewyk XIV, wat Napoleon, wat Rusland ons afdwong? Zouden wy nog eens over een blad in onze geschiedenis moeten blozen, nog eens eene verdeeling met ons eigen volk moeten beleven? Zouden wy dit heerlyke land, met zyn braef volk, ons laten ontnemen, om daermede aen het ontzenuwde lichaem van het deensche ryk nieuwe levenskracht te geven? In 't Westen, bedreigt Frankryk den Rhyn; in 't Oosten, kan Rusland binnen weinige dagen tot in de hoofdstad van Pruissen komen; zullen wy ons nu ook in 't Noorden de duitsche stroomen, onze levensaderen, laten toebinden, en zullen wy gerustelyk toekyken. hoe eene colonie van russischen invloed zich op duitschen grond aenbouwt? Neen, zoodra Denemark ook slechts een dorp deensch maekt, is het lot over ons geworpen, staen wy in gevaer, op de doodenlyst der europeïsche volkeren te komen.

Dit hebben onze dappere voorvaders wel gevoeld. Alle eer aen de Hansa, alle eer aen de bewooners van Schleswig-Holstein, die dit ongeluk in de dertiende en veertiende eeuw van het vaderland hebben afgekeerd.

En wy zouden nu, na de roemryke dagen der jaren dertien en veertien, ons vaderland in de oude slapheid zien terugzinken, en alle die verheugende voorteekens, alle die geestdriftvolle klanken van een nieuw ontwakend nationael gevoel zouden niets anders geweest zyn dan bedrog en ydele woorden?

Neen, dit mag en kan niet zyn. De duitsche vorsten en de duitsche volkeren zyn hier in gelyke maet verantwoordelyk voor een oneindig ongeluk. Hier kan van geene partyen de spraek zyn...'

Daermede sluiten wy ons uittreksel. Wy hebben deze kwestie

ten hoogsten ongeerne aengeraekt; maer wy moesten dit doen, want Denemark vergeet geheel en gansch zyn germanendom, en handelt hoogst ouwaerdig tegen andere duitsche broeders. Wy moesten dit doen, want wy hebben ons vroeger even zoo krachtig tegen zeker partyken van jonge en onervarene lieden in Duitschland verzet, die Vlaemland met eenen streek harer pennen meenden te kunnen duitsch doen spreken en schryven. Over het vervolg en den uitslag dezes tyds zullen wy later onzen lezeren meer zeggen.

Soden, 10 September.

J.F.

König Sigurds Brautfahrt.
Eine nordische sage. Von Emanuel Geibel. Berlin. 1846. Blz. 31. 8º.

Het epos is in 't algemeen een rara avis in onze letterkunde geworden. Het past ook weinig voor onzen tyd; wy hebben niet meer, gelyk de vaderen, de rust om, rond de stille haerdslede zittende, eene vele avonden vervullende vertelling te aenhooren. Men is het huis uitgetreden en de politica dryft onze mannen in de casino's en leeskabinetten, waer gazetten de plaets vervangen welke de oudeerwaerde kronyk, de oude epen en volksboeken eens te huis bezaten. Eene *Messiade,* eene *Ilias* te lezen of te hooren lezen, en ze herhaelde keeren zelfs te genieten, om elken keer eene nieuwe schoonheid er in te ontdekken, daertoe heeft men geenen tyd meer; men vergenoegt zich met de lyriek, en die is dan ook hoofdzakelyk door onze dichters beoefend. Slechts hier en daer waegt het iemand zich in een epos of in een gedicht van langeren adem te beproeven, doch hebben de meesten er weinig geluk by. Buiten de stoute heldenzangen van den onvergelykelyken Karl Simrock, kennen wy immers alleenlyk '*König Sigurds Brautfahrt,*' van den echtdichterlyken E. Geibel, als regt hebbende op den naem van een vaderlandsch epos. De tael,

waerin de dichter de sage behandelt, is edel en krachtig, geheel berekend voor het voorwerp. Hy weet den toon onzer oude Nibelungen zoo zeer te treffen, dat wy ons dikwyls vroegen of wy werkelyk den jongen dichter der negentiende eeuw, of weleer een alouden ontwaekten zanger hoorden. De Nibelungenstrophe is er met alle hare schoonheden, met haer wapengedruisch en hare minneklagten, met haren loodzwaren zweerdval en hare vrolyke wyzen op het allergetrouwelykste nagebootst; de dichter toovert met haer.

Zie hier den inhoud der sage:

> Lenz war gekommen. Der lichte Schnee zer chmolz
> An den Bergeshalden, in Veilchen stand das Holz;
> Die blaue Meereswoge glänzte frei von Eis,
> Da ging zu Schiffe Sigurd, der Königliche Greis.

Hy wilde, gelyk het aloude schoone gebruik zulks den koning beval, zyn land doortrekken, om overal het heilige ambt des regters uit te oefenen en de giften te ontvangen welke het volk hem toebrengen moest. Op den morgen des negenden dags komt het schip na Skiris-Sal, waer de oude koning frisch en vrolyk aen het land springende, eene menigte van meisjes vindt, die met wasschen bezig zyn.

> Es lachten und es sangen bei der Arbeit frei
> Die frohgemuthen Dirnen; eine Jangfrau stand dabei,
> Aller Herrin schien sie, da sie des Werks vergass,
> Auch trug sie güldne Spangen: ein Falk auf ihrer Schulter sass,
> Sie stand in süsser Jugend; ihr rosig Antlitz war
> Wie die Morgenfrühe; es floss ihr goldnes Haar
> In langen Ringeln schimmernd herab auf ihr Gewand,
> Dass schier der lichten Spangen Gefunkel davor schwand.

Niettegenstaende zyne tachentig jaren, zwoer de koning die meid als bruid met hem te voeren, doch gaf hy dien wensch aen niemand te kennen en vroeg slechts aen eenen skald, of zanger, wie het meisje ware. Die zegt hem dat het de dochter is van Alf den Wyzen, die in den slag viel, dat zy Alfzonne heet, wyl zy zoo schoone gouden hairen heeft, en dat twee broeders haer beschutten, Alf Blondbaerd en Erek Harfenschal. Nu gaet de oude koning op het meisje toe en smeekt haer om eenen dronk water uit de

borre, die boven tusschen de rotsen ontspringt. Alfzonne gaet en vult hare kruik; de koning drinkt en wil haer kussen, maer toornvol blikt de jonkvrouw hem aen, verwyt hem zyne losheid en vliedt, hare kruik aen stukken werpende. Sigurd zweert, haer op Alfheim te halen en trekt er met zyne mannen naer toe. Op de brug van het burgslot onthalen de twee broeders den koning, die gelyk alle zyne ‘degens’ in plegtgewaed nadert. Alf Blondbaerd begroet hem en biedt hem een gouden drinkhoren vol wyn aen, en de koning neemt hem, maer hy drinkt niet, want eerst wil hy den broederen zeggen, waerom hy komt. Alf hoort hem met een duister voorhoofd aen en antwoordt:

‘Kurz Wort will kurze Antwort. Ist eurer Alfheimsfahrt
Dies das Ziel gewesen, so kehrt in Friedenheim,
Auf euer Lied, Herr Kônig, ersinn ich keinen Reim.

In späten Herbstestagen, da es friert und schneit,
Bricht man keine Rosen. Auch war zu aller Zeit
Ein scheues Wild die Minne, das holde Jugend allein
Zur Beute mag gewinnen. Drum stellet euer Werben ein.’

De koning staet stom. De hoofden aller helden bogen zich voor zyn zwaerd en men wees hem terug. Het roode bloed schiet hem in 't aenzicht en in zynen toorn perst hy het gouden horen zoo geweldig in zyne handen, dat de wyn er omhoog uit springt. Dan keert hy den broederen den rug en dreigt hen met zyne wraek.

Jünglings Zorn und Lieben ist Flamm' in Stroh und Dorn.
Doch wie glühend Eisen ist Greises Lieb' und Zorn,

Dit gevoelden weldra de twee jongelingen, want de koning Sigurd kwam met een geweldig heir op meer dan honderd schepen om de burg te veroveren en Alfzonne mede te nemen. De broeders houden raed onder elkander en zweren plegtig, hem hare zuster niet over te leveren; dan gaen zy by Alfzonne, die op den toren zit:

Da safs die holde Maid
Alfsonn im Goldgelokke, sie webte sich ein Kleid
Von schneeweissem Linnen am Webestuhl und sang,
Dazu das Schifflein silbern hellklingend durch die Fâden sprang.

Toen Alfzonne de treurige naricht verneemt, wordt zy bleek en

tranen ontschieten haren oogen, dan echter stelt zy hare broeders gerust. Zy wil niets van den koning weten, zy heeft eenen ‘milden Trank’, vergift namelyk, dat moet haer in deze uiterste nood helpen. Alf Blondbaerd verlaet haer zwygende, maer

> Auf die Augen küfste sie Erek Harfenschal,
> Dass sie nicht sâh sein Weinen. Dan liefs er sie allein.

Zeer schoon vertelt nu de dichter, hoe Alfzonne met den giftdronk in eenen gouden beker op de tinnen van het burgslot staet en vaerwel aen de wereld zegt:

> Da lagen weit im Ring
> Nordlands Meer und Berge, die Sonne niederging,
> Es glomm der letzte Schimmer um Wald und Felsenhöhn,
> Ihr wars, sie hâlte nimmer die Welt geschaut so schön.

Eindelyk drinkt zy en zinkt ten gronde, en ‘hare lokken vallen gelyk een gouden sluijer over haer aenzicht.’ Ook de zonne gaet ter rust. Alles wordt stil.

In de navolgende ‘avontuer’ begint de slag, eene schildery vol van leven en waerheid en die men wel gerustelyk den besten in de oude epen ter zyde mag stellen. Alf Blondbaerd en Erek Harfenschal boeten hare broederlyke trouw jegens de zuster met den dood en zegedronken beveelt Sigurd zynen zoon Ragnar, Alfzonne, ‘den schönen Siegeslohn’ te halen.

> Hochzeit will ich halten noch heute mit der Maid,
> Wer achtzig Sommer schaute der hat nicht Wartens Zeit,

De laetste avontuer draegt als opschrift: ‘Hoe de koning Sigurd zyne bruiloft vierde.’

Naby de krygsschepen lag het prachtige ‘bruiloftschip;’ aen den oever stond de koning in purpergewaed en met een vrolyk hart; hy wachtede op Ragnar en de bruid. En de jonge held komt uit het kasteel, en hem volgen zeven ridders na, die dragen eene baer met een tapyt bedekt. Langzaem naderen zy den koning en groeten hem met treurige blikken.

> Da sprach Ragnar der Junge: Ich habe slechten Gruss,
> Eitel Rabenbotschaft ist, was ich künden muss.
> Wol bring ich dir Alfsonnen, wie dein Spruch gebot,
> Doch wirst du nie sie minnen, geminnt hat sie der bleiche Tod.

Dan winkt hy den ridderen, die zetten de bare neder, het tapyt valt en dood ligt de bruid voor den koning, die luid op schreeuwt van smart, want nooit had hy iemand zoo zeer bemint. Hy weent niet; lang staet hy, gelyk een steenbeeld, dan glansen zyne oogen plotselings van vreugde en hy zegt, dat hy zynen eed houden zal en roept:

> Auf, schaffel von der Wahlstatt die Erschlagnen all,
> Und thürmt sie aufeinander zu einem Leichenwall
> Auf dem Deck des Schiffes! Mir daucht, es sind genug,
> Dass ich gen Walhall fahre mit reisigem Heereszug.
> Doch ans Steuerruder bei des Lootsen Stand
> Sollt ihr Alfsonnen legen und einen Fichtenbrand
> Hoch daneben pflanzen in hellem Flammeuschein,
> Das soll bei meiner Feier die Hochzeitfackel sein.

Dan zegt hy vaerwel aen zyne helden en aen zynen zoon Ragnar en geeft hem kroon en ryk over; de skalden beginnen liederen, de harpen klinken en de koning treedt in het schip; stout zwellen de zeilen, verder en verder zwemt het schip der avondzonne toe. Als stuerman staet de oude Sigurd aen het eene einde, hoog zwaeit hy de vuersproeijende fakkel, een ‘krans van vlammen omgeeft mast en zeilstangen,’ rookwolken omsluijeren het schip:

> Vom Ufer zog prächtig des Liedes Schall daher,
> Bis in der feuchten Tiefe Schiff und Glut verging.
> Da ward der Held bestattet. Das ist das Lied von Sigurd Ring.

Dit overzigt over het heerlyke lied hadden wy liever uitgelaten en het dichtstuk zelf er voor medegedeeld. Heefl dit uitstreksel ondertusschen den byval onzer lezeren gevonden, dan laten wy het gansch geerne in eene der toekomende afleveringen volgen. Misschien zal ook - en dit ware onze hartelykste wensch - een onzer jonge en talentvolle vertalers, gelyk Brauwenaar of Dautzenberg, zich aengemoedigd voelen, onze lette rkunde met eene overzetting er van te beschenken.

Wy zouden dit zooveel te meer toejuichen, als daerdoor de heerlyke Nibelungenstrophe *eindelyk,* ja *eindelyk* iemand vond, die haer hier herinvoerde, die daerdoor mede bydroeg om het jammerlyke, sleepende en monotone heldenvers, dit afschuwlyk overblyfsel uit den bloeilyd der paruiken, eindelyk den doodsteek te geven, q.D.b.v.

J.

Het Vlaemsch-Duitsch zangverbond.

De Septemberfeesten zyn thans henen. Het geheugen alleen blyft er van in ons voortleven. En waren de Zangverbondskooren ook maer een echo van het grootsche feest, in Juny, te Keulen gevierd, zoo mogen wy echter de hoop koesteren, dat wy toekomende jaer een feest zullen beleven, dat zelfs het eerste Keulsche Verbondsfeest niet zal achterblyven. De hoofdstad van Oostvlaenderen neemt het ter harte, en zal welhaest reeds de handen aen 't werk slaen; men zal in Vlaenderen begrypen, dat men geen Zangfeest, wil het Duitschland en België waerdig zyn, kan i m p r o v i s e r e n . En wanneer de muzykstukken zes maenden vóór de algemeene uitvoering verbonden worden, dan kan men, vermits algemeene *repetitiën*, iets goeds voortbrengen. Maer wy wilden enkel maer een woord reppen over het afgeloopen feest.

De duitsche stamgenooten zyn gulhartig ontvangen geworden, en zyn, over het onthael hoogst tevreden, van ons gescheiden. De *Groote Koninglyke Harmonie*, de *Vlaemsche Verbroedering*, het *Tael- en Letterkundig Genootschap* en de *Philharmonie* hebben onze vrienden als vrienden en broeders gegroet. En wy weten het allen, gaen wy later naer den Rhyn, wy zullen met dezelfde gastvryheid opgenomen worden. Daer verlacht men ons niet om onze vlaemsche tael, men verhoont ons niet om onze vlaemsche zeden, men vernedert ons niet tot eene provintie van een grooter ryk. De verbroedering met Duitschland door den zang, door het woord is eervol voor België. Zulks hebben ook de menigvuldige aenspraken, die ter gelegenheid van het laetste feest plaets vonden, aen den dag gelegd. Wy hebben geene ruimte om alles nederteschryven wat op de vereenigingen in de *Groote Harmonie* en de *Philharmonie* groots en hartelyks door onderscheidene leden van het *Tael- en Letterkundig genootschap* en der *Vlaemsche Verbroedering* gezegd is geworden; wy willen ons ditmael bepalen by de mededeeling der merkwaerdige Redevoering van den voorzitter der *Vlaemsche Verbroedering*, voor tytel voerende: *Die Germanische Verbrüderung an den Deutsch-Flâmischen Sângerbund*. Wy gelooveu dat zulke woorden by de lezing niets zullen verliezen van hunne waerde en kracht.

Reperiebat plerosque Belgas esse ortos e Germanis, Rhenumque antiquitus transductos ibi consedisse, Gallosque qui ea loca incolerent expulisse.
CAESAR, de Bello Gallico, lib. II, cap. IV.

Seid herzlich uns gegrüsst,
Ihr edeln deutschen Brüder,
Die von dem Rheinstrom zogt
Nach diesem Siegesfest!

In Brabants Königsstadt,
In Flandrens reichen Auen,
Jauchzt euch der Willkommsgruss
Aus Mund und Herzen zu.

Ihr wollt mit flämschem Sang
Die deutsche Stimme paaren:
Dass deutsches Wort und Lied
Durch Brabant's Hauptstadt kling'.

Ihr wollt durch Harmonie
Der Töne und Gesänge
Erwecken mächtiglich
Das alte Volksgefühl.

Dies Volk, bis jelzt gewohnt
Nur fremden Klang zu hören,
Wird wunderbar entzückt
Durch *eigne* Melodie.

Und wenn zum *eignen* Sang
Verwandte Töne klingen,
Wenn's oberdeutsche Lied
Zum flämschen sich gesellt,

Dann wird das Herz ihm warm,
Dann denkt 's an jene Zeiten,
Wo 's grosse Vaterland
Von Scheld' bis Oder reichte.

Doch wähnt nicht dass vom Stamme losgerissen,
Dies Volk verlor sein stolzes Selbstgefühl;
Dass hart bedrängt durch Fremdenjoch und Sprache,
Es büsste ein der Väter Muth und Trou.

Zyt hartlyk ons gegroet,
Gy eed'le duitsche broeders,
Die van den Rhynstroom kwaemt
Naer Belgie's zegefeest!

In Brabands konings-stad,
In Vlaenderens landouwen,
Juicht u de welkomsgroet
Uit mond en harte toe.

Gy wilt tot vlaemschen zang
De duitsche stemme paren:
Dat 't duitsche woord en lied
Door Brabands hoofdstad klink'.

Gy wilt door zamenklank
Der toonen en gezangen,
Herwekken magtiglyk
Het oude volksgevoel.

Dit volk tot nu gewoon
Maer vreemden klank te hooren,
Wordt wonderbaer verrukt
Door *eigen* maetgeluid.

En als tot *eigen* zang
Verwante toonen klinken,
Wen 't opperduitsche lied
Tot 't vlaemsche zich gezelt,

Dan wordt het hart hem warm,
Dan denkt 't aen d' oude tyden
Toen 't groote vaderland
Van Scheld' tot Oder reikte.

Doch waent niet dat, van 't stamvolk afgescheiden,
De Belg verloor het stoute zelfsgevoel;
Dat hard gedrukt door 's vreemdlings juk en sprake,
Hy heeft verzaekt der vad'ren moed en trouw.

Nein, in dem Streit mit Feindesmacht und Tüeke,
Bewies es kühn wess edlen Stamm's es sei:
Es war das Schild dass Deutschlands Busen deckte,
Die feste Burg an Deutschlands Vordergränz'.

Wer schlug, bei Kortryks Wall,
Die Schlacht der güldnen Sporen?
Wer siegt' bei St-Quentin?
Beim flämschen Grevelingn?

Wer trieb aus Antwerp's Fest'
Anjou und seine Schaaren?
Wer focht bei Quatre-Bras?
Bei'm blut'gen Waterloop?

Doch was von je den deutschen Belgen zierte,
Das war sein Bürgermuth, sein rejer Freiheitssinn:
Die beiden *Artevelde, Koninck, Breidel* zeugen
Wie hier der deutsche Geist in voller Kraft noch blüht.

Und als vor mehr als dreimal hundert Jahren,
Germanien nach Licht und Wahrheit rang,
Da strebte Belgien dem Mutterland zur Seite,
Und stritt den hohen Kampf den *Schiller* uns besang;

Da fielen unter Alba's Blutregierung
Graf *Egmond*, und Graf *Horn* für's höchste Menschenrecht,
Und tausende von Brabants edel'n S:□hnen
Erwürgte da des Wüth'richs mordend Schwert.

Die grossen Männer fielen nicht alleine
Fürs kleine Land an Scheld- und Sennestrom;
Sie starben für germanische Begriffe,
Für Triebe die in Deutschland nur gedeih'n.

Das ists ja was den Deutschen zieret,
Ihn über Slaven und Romanen stellt,
Dass er in kühner Brust Gedankenfreiheit heget,
Und nie das stolze Haupt vor Menschenschlüssen beugt.

Gedenket dies ihr, Deutsche die mich höret,
Dass Egmond für euch fiel....
Und leidet's nicht dass je ein fremder Streiter
Die Erd' entweih' wo Egmond's Asche ruht.

Neen, in den stryd met 's vyands magt en listen,
Bewees hy koen van welken stam hy was:
Hy was het schild dat Duitschlands boezem dekte,
De vaste burgt aen Duitschlands westerboord.

Wie sloeg bei Kortryks wal
Den slag der gulden sporen?
Wie won by S^{t}-Quentin?
By 't vlaemsche Grevelingn?

Wie dreef uit Antwerps vest
Anjou en zyne scharen?
Wie vocht by Quatre-Bras?
By 't bloedig Waterloo?

Doch, wat het meest den duitschen Belg versierde,
Dat was zyn burgermoed, zyn trotsche vryheidszin:
De beide *Artevelden, Koninck, Breidel* toonen
Hoe hier de duitsche geest in volle kracht nog bloeit.

En als voor meer dan drymael honderd jaren,
Germanien voor licht en waerheid vocht,
Toen streefde België het moederland ter zyde
En streed den hoogen kamp dien *Schiller* ons bezong.

Toen vielen onder Alba's bloedregering
Graef *Egmond* en graef *Hoorn* voor 't hoogste menschenregt,
En duizenden van Braband's eedle zonen
Verwurgde toen des dwing'lands moordend zwaerd.

Die groote mannen vielen niet alleenlyk
Voor 't kleine land aen Scheld- en Sennestroom
Zy stierven voor germanische begrippen,
Voor overtuigingen die slechts in Duitschland bloeijen,

Dat is 't doch wat den Duitscher uit doet blinken,
Hem boven Slaven en Romanen stelt,
Dat hy in d'eedle borst gedachten-vryheid koestert
En nooit het trotsche hoofd voor menschen-eisschen buigt.

Onthoudt dit wel! gy Duitschers hier vereenigd,
Dat Egmond voor u viel...
En lydt het niet, dat ooit een vreemde stryder
De aerd ontwy' waer Egmonds assche rust. -

Doch warum trauern bei dem Siegesfeste
Das jubelnd hier die Brüder hat vereint?
Wir feiern doch in eng verwandten Sprachen,
Den jüngsten Kampf des freien Belgenvolks.

Ja heute war's vor sechzehn grossen Jahren,
Da brüllte laut alt-Brabants starker Leu;
Da brach das Volk, in vier ruhmvollen Tagen,
Die Fesseln los die es zornmüthig trug.

Das höchste Gut in diesem Streit errungeu
Ist unser Grundgesetz, dies theure Unterpfand,
Diess Blatt *dass unsre Könige zu Bürgern*
Zu Kön'gen unsre Bürger macht.

Das Volk dass sich von je so edel hat bewähret,
Blieb immer DEUTSCH, liess nie vom Heiligthum;
Ist immerdar die Vorhut der Germanen,
Der mächtge Brückenkopf jenseits des deutschen Rheins.

Anschauet nur der Belgen Siegesfahne,
Dreifarbig blitzt sie, golden, schwarz und roth:
Das sind ja stets die allen Bundesfarben
Der Kriegsstandarte von dem deutschen Reich.

Und auf dem Thron den hier das Volk gegründet
Herrscht würdiglich ein vielgeliebter Fürst;
Ein König deutschen Stamms und edeler Gesinnung,
Der seine Prinzen niederdeutsch erzieht.

Gut ist's daher, dass in vereinten Klängen
Die Schwestersprachen jubelnd hier erschalln,
Und dass der Bruder von des Rheines Ufer,
Dem überrheinischen die biedre Rechte beut.

Doch nicht allein durch Lieder und Gesänge
Bewähre sich fortan der feste Brüderbund:
In Lieb und Leid, in Fried- und Kriegeszeiten,
Halt stets des Belg' es mit dem Stammgenoss.

So lang der Belgen Leu
Zu Deutschlands Aar sich schliesset,
Sich an ihn hangt mit echter Brudertreu;
So lang der Riesengeist von Preussens Hohenzollern

Doch waerom treuren by den zegefeeste
Dat juichend hier de broeders heeft vereend?
Wy vieren toch in eng-verwante spraken
Den jongsten kamp des vryen Belgenvolks.

Ja heden was 't, vóór zestien groote jaren,
Toen brulde luid oud-Brabands sterke leeuw.
Toen brak het volk, in vier roemvolle dagen,
De kluisters los die het toornmoedig droeg.

Het hoogste goed door dezen stryd verkregen
Is onze grondwet, dierbaer onderpand,
Dit blad *dat onze koningen tot burgers*,
Tot koningen onze burgers maekt.

Dit volk dat zich altyd zoo edel heeft gedragen,
Bleef immer DUITSCH, liet nooit van 't heiligdom;
Is altyddoor de voorhoed' der Germanen,
Het magtig bruggenhoofd deeszyds des duitschen Rhyns.

Aenschouwt toch maer der Belgen zegevaendel,
Drykleurig blinkt het, gulden, zwart en rood:
Dat zyn nog steeds de heil'ge bondskoleuren
Der krygsvaen van het oude DUITSCHE ryk.

En op den troon dien hier het volk begrondde,
Heerscht waerdiglyk een teerbeminde vorst;
Een koning duitschen stams, van edele gezindheid,
Wiens zonen hoog- en nederduitsch verstaen.

'T betaemt dus dat in engvereende klanken
De zustersprake juichend hier weêrgalm',
En dat de broeder van den Rhynschen oever
Den Overrhynschen trouwen handslag bied'.

Doch niet alleen door lied'ren en gezangen
Verwezenlyke zich het vaste broed' renbond:
In lief en leed, in vrede en oorlogstyden,
Houd' steeds de Belg het met den stamgenoot.

Zoo lang der Belgen Leeuw
Met Duitschlands Arend eenig
Te zamen houdt, met echte broedertrouw;
Zoo lang de reuzengeest van Pruissens Hohenzollern

Germanien vorwärts führt durch hohen Geistesschwung;
So lang ein enges Band die deutschen Stämme alle
Vom Eider- bis zum Donaustrom umschliesst;
So lang von Memels-Fest'
Bis Dünkerk's flämschen Wällen,
Derselbe Geist die Völkerreihn durchzieht;
So lange wird von allen deutschen Gauen
Kein einziges der Fremden Banner schauen.

Auf denn, Brüder beider Zungen,
Schliesst die Hände kräftiglich;
Wisse, Deutscher, dass in Brabant
Vaterländscher Geist sich regt.

Und du, Belge, bleibe immer
DEUTSCH wie 's alte Vorgeschlecht;
Sei Germane in Sprach und Sitte,
Halt am grossen Vaterland.

'Auf der Tugend deiner Ahnen
Musst du deine Burgen bau'n,
Und der Löw' auf deinen Fahnen
Lehre dich dir selbst vertrau'n.

Treu bewahr in deiner Mitte,
Vor des Fremden Uebermuth,
Deine Sprach und deine Sitte,
Deiner Väter Gut und Blut[1].'

J.C. VAN THIELEN,
Vorsitzer des Vereins Flämische Verbrüderung, zu Brüssel.

(1) Die zwei letzten Strophen sind von HOFFMANN VON FALLERSLEBEN.

Germanje voorwaerts voert met onverwinbre kracht;
Zoo lang een eng verbond de duitsche stammen allen
Van d'Eider- tot den Donaustroom omsluit;
Zoo lang van Memels vest
Tot Duinkerks vlaemsche wallen,
Dezelfde geest der volken ry doorzweeft;
Zoo lang toch zal van alle duitsche Gouwen
Geen enkele des vreemdlings vaen aenschouwen.

Op dan, Broeders beider tongen,
Sluit de handen krachtiglyk.
Weet toch, Duitscher, dat in Braband
Vaderlandsche geest herleeft.

En gy, Belg, blyv' toch gedurig
DUITSCH als 't oude voorgeslacht.
Wees Germaen in spraek en zeden,
Houd aen 't groote vaderland.

‘Op de deugden uwer vad'ren
Moet gy uwe burgten bouw'n,
En de leeuw op uw standaerden
Leer u op uw zelf vertrouw'n.

Trouw bewaer toch in uw midden,
Tegen 's vreemdlings euvelmoed,
Uwe spraek en uwe zeden
Uwer vad'ren goed en bloed[1].’

J.C. VAN THIELEN,
Voorzitter der Maetschappy Vlaemsche Verbroedering, te Brussel.

(1) De twee laetste strofen zyn van HOFFMANN VON FALLERSLEBEN.

Het meisje van den toren.
Door J.F. Klein.
(Pseudon. voor Gisela von Arnim)[1].

Er was eens een kind, dat woonde op een stadstoren; zyn grootvader was een oude klokkenaer; hy luidde de klok met haren grooten klepel, die het ertsen ronddeel met zeldzame dansende figuren versierd, verre heen deed klinken elken morgen, elken noen, elken avond. In die eenzaemheid was het liefste tydverdryf van het kind in de verte te zien; by dag bewilligde de oude er wel in toe, dat het eens op de gaendery liep, welke den toren omgaf; 's avonds echter sloop het slechts heimelyk daerheen, wanneer hy bezig was met luiden, want alsdan gedoogde hy dit niet. ‘De locht is scherp rond den toren,’ zeide hy, maer het kind ging dan zoo geerne op die gaendery, en leunde op de koude steenen borstwering en blikte naer beneden. - Daer lagen de oude daken met hunne wonderlyke schoorsteenen, waeruit de avondrook opsteeg, en het kind stak zyn neusje vooruit, om te rieken wat de menschen daerbeneden aten; de zon scheidde en vergulde de gevels en erkers en gloeide in de dakvensters. Een grauw katje kroop van het eene dak naer het andere. Maer allerliefst wierp het kind zyne blikken op een klein oud kerkje, 't welk niet tusschen de vele huizen stond; neen het lag ter zyde van de stad; aen den muer stond een schoone lindeboom en een vlier bloeide er onder. Op het kerkhof waren vele groene heuveltjes met zwarte kruisen, wier spitsen in het avondgoud straelden. In het hooge gras en de wilde bloemen speelden dikwyls kinderen; maer des avonds gingen zy heen, en de wind verwaeide hunne sporen uit het hooge gras. Wanneer de linde zich bewoog en ruischte, zag het kind er telkens nieuwsgierig naer toe. De grootvader had het namelyk eens gezeid, dat de menschen daeronder die heuveltjes hard ge-

(1) Dochter der beroemde Bettina von Arnim, bekend door: *Gôthe's Briefwechsel mit einem kinde.* - *Günderode.* - *Diess Buch gehôrt den Kônig* en andere werken.

vangen lagen, maer dan zeide hy ook: ‘zy liggen er niet voor eeuwig; wen eerst hunne vleugelen gewassen zyn, dan vliegen zy naer den hemel.’ Bewogen zy zich niet even onder het gras? speelden zy niet in de linde? Dit konde het kind niet afluisteren; wanneer het kind zich daeraen moê gezien had, dan wierp het zyne blikken verder. Achter de bergen ging de zon ter ruste, en in het dal dreef een herdersknaep de in stof gehulde kudde naer huis. Er keerden wel nog vele andere kudden naer de stallen terug, maer dien knaep herkende het kind toch onder allen, want hy weidde altyd het hoogst aen de bergen en zyne kudde was de kleinste; hy trok met haer in een dorp, dat van tusschen de boomen des wouds te zien was. Nu kwamen ook de koeijen, en de koeihorens der herders klonken zachtjens naer boven. Het kon slechts in eene straet blikken, daer ging elke koei naer huis, de lieden ontvingen haer en de kinderen openden de hofdeur, wanneer de dieren ongeduldig er met de hoorns tegen slieten. De wereld daer beneden werd immer meer verguld en toch tevens schaduwryker, immer levenryker en toch stiller. Toen kwam door de blauwe locht de zilveren kogel der maen, langzaem en vurig als een fiere pelgrim; - de vlakte omsluijerde zich met de nacht, lichtjes ontvlamden in de huizen en de nevels verhieven zich. O! de maen is toch grooter en schooner, dan alles, wanneer zy zoo door de blauwe luchtzee zwemt, dacht het kind; maer zoodra het de stappen zyns grootvaders hoorde, liep het haestig heen, de kat onlhaelde het aen de deur, want tol daer liep zy het altyd met opgeheven steert te gemoet, en morrende wreef zy haer vel aen den deurstyl en liep met het kind, als zyn eenigste gezellin naer den vuerheerd terug.

Eens betrapte de oude het kind daerbuiten in de maneschyn; toen werd hy boos, en zeide: ‘dat de maen onder de zynen al te veel onheil had gesticht,’en eindigde met de bedreiging: ‘Aerli, Aerli! ik laet my eene groole roede van daer beneden komen, indien ik u nog eenmael in de maneschyn vinde.’ - Maer de maen was toch zoo schoon, en het kind had haer zoo geerne toch nog eens gezien, recht lang gezien, en gevoeld, hoe het zachte licht het bescheen. Des avonds zat de oude in zynen leuningstoel, rookte en las in oude gele boeken; intusschen blikte hy naden-

kende op tusschen het houtwerk van het dak. Het kind moest te vreden zyn met zyn heerdhoekjen; de kat met haer grauw vel snorde het tegen en zag het aen met hare groene oogen; dan vroeg het kleine meisje dikwyls: ‘Katje, wat vertelt gy toch met uw knorren?’ Dan legde het katje zynen pelskop aen de borst van het kind en snorde nog zoeter, het kind lachte en sprak: ‘Gy wilt my wel vertellen, dat gy my zeer lief hebt?’ en dan speelde hel met de steentjes, die uit de heerdstede vielen, de kat zag ernstig toe en kwam nu en dan eens met hare poot er tusschen, om het eene of andere steentje zoo of zoo te leggen. Het kind vertelde haer al zyne gedachten en alles wat haer gebeurde, zoodat de grootvader dikwyls al knorrende daerby met het hoofd schudde. Bykans ontsluimerde kind en katje daer in den hoek.

De winter kwam en de gaendery was met sneeuw bedekt; hy lag hoog op de borstwering, bedekte den bodem en smukte de oude steenen versiersels; het gansche land en de locht lag vol vlokken. De torenwachter stookte voor goed; Aerli zat altyd met de kat in den hoek en dikwyls werd haer de tyd lang en zy dacht: ‘Wat doen nu de menschen daer beneden? Zy zyn voorzeker bly als engelen, wyl zy te zamen zyn.’ Op kers-avond liet de grootvader het kind door het venster zien, het tintelde en glinsterde er overal. ‘Oh, engelen!’ riep het kind. ‘Wie?’ vroeg de grootvader. ‘Daer beneden, de menschen,’ antwoordde het, en de grootvader grimlachte treurig.

De winter was heen, het dorp begon te dauwen, de zon scheen, de lange kristalynen yskegels dropen. Eens 's morgens lag in den korf, waerin de torenwachter het eten naer boven trok, een groote brief nevens den kostelyken kruidkoek, dien de grootvader voor Aerli had doen komen. Hy las den brief, zag recht spytig uit en zeide: ‘De peter komt morgen;’ dan haelde hy uit eene kamer waerin Aerli nooit had durven gaen, eenen stoel die met groen zyde overtrokken was. Aerli aenzag den stoel en kon van nieuws-gierigheid niet slapen. Hoe zien er toch die menschen van naderby uit, vroeg het kind zich zelf. De grootvader was dikwyls beneden geweest, maer nooit had hy iemand mede naer boven gebragt of boven binnen gelaten. Den anderen morgen ontwaekte Aerli reeds vroeg; sprong uit haer bedje, blikte over de borstwering op

de stad, en begon heen en weer te loopen; toen zy terug in het kamerken kwam, hoorde zy stappen, en het verroeste belleken begon heesch te klinken. Aerli maekte groote oogen en riep: ‘Ah, daer komt hy.’ De grootvader schoof den grendel terug; een ryk gepoeijerd hoofd keek door de deur; van onder het witte haertooisel glansten twee roode kaken en twee blauwe oogen vonkelden er vriendelyk. De nieuwaengekomene had buitendien eenen katoenen jak aen, eene gouden horlogieketting hing uit den zak van zyne vest. O! hy was zoo schoon, maer Aerli had zich de menschen van beneden nog veel schooner gedacht. De peter omhelsde den grootvader en drukte hem hartelyk tegen zyne chemisette - maer toen begon de oude zoo hevig te brommen, alsof de oude torenklok knorde, zy gingen te zamen in de kamer en Aerli trippelde hem schutteren achterna.

De peter begon ras te klappen, wierp het pak, waermede hy belast was, van de schouders, strekte zyne dunne, in roode kousen gehulde beenen op de haerdbank, wreef zyne halfbevrozen handen aen het vuer en droogde de morgendauw uit zyne witte paruik; de grootvader zag hem al morrende aen. Aerli stond in den hoek en aenschouwde den peter met hare groote blauwe oogen en vroeg zich zelf: of zyne haeren niet van louter zilver waren? Nadat de peter alles van de aerde verteld had, zag hy de twee blauwe sterren van uit het halfduister hoekje, en zeide: ‘Eh! de drommel, dat is hei Aerli!’ en dan neep hy haer in de kaekjes en prees haer schoon geziglje; hy ontwikkelde het pak en, ziedaer, de schoonste katoenen vielen er uit; hy ontvouwde ze, streek er met de vlakke hand over, en knipte met de long: er was ook een blauwbloemig stuk by, en dat - o vreugde! - dat schonk hy aen Aerli. Dan fluisterde hy iets in 's grootvaders oor en die beval Aerli, de kamer te verlaten. Dan sprak de peter lang met den ouden torenwachter en zeide hem, dat hy Aerli moest laten medegaen, want slechts daerom was hy gekomen, en dat het kind eene ordentelyke opvoeding hebben moest, hoe hy het by eene goede vrouw wilde in den kost doen, en nog veel meer.

De grootvader knorde wel een weinig in den begin, maer ten langen leste stemde hy er toch in toe; hy meende, dat de neef wel zot ware, gelyk alle menschen, maer niet slecht, en daerom

wilde hy hem Aerli toevertrouwen; een beding zette hy er nogthans by. namelyk: het kind niet te veel of liever nooit in de avondlucht te laten gaen, wanneer de maen scheen; dit moest de neef hem beloven.

II.

Ondertusschen stond Aerli buiten aen de borstwering, zy had den blauwen katoen vast aen het hart gedrukt, niemand had haer nog ooit zoo iets geschonken. De daken rookten, de boomen bloeiden, de vogelen vlogen onder hare voeten heen en zongen en zetleden zich neder in de boomen; zy zag in de straet, de doeken aen het verwershuis waeiden lustig aen de lange stang, gelyk als of zy de lente hadden willen begroeten en de kinderen sprongen door de straet. ‘Hoe schoon,’ dacht Aerli, ‘hoe geerne zoude ik daer beneden zyn!’ - en, arm Aerli, het was toch slechts daerom zoo schoon, wyl zy het van uit die hoogte zag. Toen ontwaekte een groot verlangen in hare borst, zy wenschte zoo zeer, ook by die kinderen en boomen te zyn. ‘Voorzeker,’ dacht zy, ‘zyn de menschen daer recht schoon en hebben goede haeren; zy moeten zelf veel schooner nog zyn, als de peter, want die is reeds oud; - en zy hebben my allen zoo lief, als myn graeuw katje.’ - Het eenigste wat haer zwaer op het harte woog, was, dat zy den herdersknaep niet meer zag, maer zy dacht: Wacht maer, ik zal my op een huis stellen en rond zien; van een huis echter ziet men niet zoo zeer verre. Nu riep de grootvader Aerli en nadat zy gegeten hadden, zeide hy, dat zy nu mede moest gaen naer beneden, op de aerde. Aerli zweeg van vreugde stokstillekens, de grootvader gaf haer heur pakje en kuste haer op het voorhoofd. Dan nam de peter haer by de hand, de grootvader nikte haer nog eens met het hoofd toe, opende den grendel, liet beiden uit, en sloot dan de deur weêr toe, waerby de arme kat bykans doodgeknepen werd. Hoe diep ging het nu af! Aerli trippelde dicht achter den peter door het duister; hier en daer slechts liet een lang en smal vensterken een weinig licht door den dikken muer op de halfverrotte trappen vallen; eindelyk traden zy dan beneden door een naeuw steenen poortje in 't vrye. Aerli meende te droomen; hoe schoon

was hier alles, het gras en de bloemen die aen het poortje onder hare voeten groeiden, de boomen, welke vol knoppen aen den muer stonden. Daer kwamen kinderen langs de straet gelopen, die zagen haer eerst verwonderd aen, ‘wyl zy een zoo droomachtig gezigt maekte, dan lachten zy achter haer en een jongen wierp haer met bloemenstelen; verbaesd zag zy hem aen, doch nu wierp hy haer nog eens; toen vulden hare oogen zich met tranen. Een schoon kind zat eenige stappen verder aen eene deur en vlocht een kransje van lentebloemen; naeuwelyks zag Aerli dit, of zy liep naer het kind toe, greep ten hoogste bly naer de bloemen en voelde ze aen, hoe week zy waren. Doch toen gaf het schoone kind haer zulk eenen schop, dat Aerli bykans viel, en zeide: ‘Gy domme sloor!’ Die woorden verslond Aerli niet. ‘Ik zal uwen katoen dragen,’ zei nu de peter, nam haer dien af en stak hem in den zak.

Voor hen opende zich eene straet, die ging opwaerts gelyk een berg; in die straet lag een huis, welks eerste verdieping verre vooruitstak, daer waeide het doek van de vensterstang. Boven schouwde de toren uit eene verbazende hoogte neder in de stad en de straet, dezelfde welke Aerli altyd gezien had. De peter trad in het verwershuis; door een rond, nederig deurtje kwamen zy in eene met steenen bevloerde voorplaets, die keuken en kamer tegelyk was; er stonden veel kassen en schapraeijen aen de muren, in de schouw gloeiden eenige kolen. Slechts weinig licht viel door een venster, met kleine ronde blinde ruiten, op eene bont geschilderde kist, waerop dry kinderen speelden; de oudste een wilde, roodharige jongen met zyne kleine oogjes sloeg woedend op zyn teder broederken en een schuw meisje verborg zich achter de kist, toen de peter binnen kwam, die klopte zachtjes op de deur en riep halfluid en vleijende: Mevrouw Blaeuwriederin! - Aenstonds opende zich de deur en eene dikke vrouw verscheen; haer geheel gezigt geleek sterk aen hetgene van den oudsten jongen, eene kap van zwart fluweel hield hare grauwe haeren zamen; zy streek gauw de plooijen uit haren voorschool en knoopte hare bruine jak toe, waerby zy den heere peter zoo vriendelyk als mogelyk toelachte, dan wiesch zy ras het stof van den stoel af. Terwyl de katoenmaker van het kind vertelde, greep zy

naer een glas, dat op de schapraei stond en schonk, allyd glimlachende, een goudgeel helder vocht daerin, smeerde eene lange snêe van fyn wittebrood vol syrop en legde ze op eenen telloor nevens het glas, dan zettede zy den telloor op tafel voor den peter; die was er zoo diep ontroerd over, dat hy niet spreken kon en de vrouw lang betrachtede. Dan tastte hy in den zak en trok er het stuk blaeuwen katoen uit, dat hy Aerli geschonken had. ‘Neem en maek er u twee schoone voorschoten uit,’ zeide hy; ‘ik heb het boven op den toren aen dat gansje daer geschonken, om den ouden te vleijen, maer nu heeft het er niets meer over te zeggen, het heeft dit niet noodig, niet noodig, neen, niet noodig.’ En hy lachte al wêer en sprak: ‘Ja, ja, hy moet toch eens sterven en indien hy sterft, dan laet hy ook iets ordentelyks terug, en dan zullen zy, die op het renteniersambacht voor hunne oude dagen rekenen, dan zullen die wel weten wat zy doen.’ - Aerli was eerst verwonderd over de handelwyze van den peter, dan echter dacht zy. Ik heb het katoen eerst gekregen en toen had ik groote vreugde, dit is billyk. Die twee meenden het zeker goed met elkâer; nu dronk hy eens en dan dronk zy, en zoo dronken zy zoo lang, tot dat zyne neus geheel rood gloeide; Aerli stond er met openen mond en hield hare eene hand met de andere, al mymerende, in de locht vast, maer wat was dat? - Er klopte iets hard op haren arm - het was de zware tinnen lepel van het kleine meisje, waermede de jongen haer geslagen had. Te gelyker tyd stond de peter van zynen stoel op, Aerli trok hem aen de mouw, hy keerde zich om, oh hoe rood straelde zyne neus! ‘Den hemel, myn kind, kunt gy slechts door deugd verwerven,’ zeide hy en ging al wankelende de deur uit, en Aerli moest er blyven. 'S anderendaegs werd Aerli in den arbeid ingewyd; in plaets van in de school te gaen, moest zy garen opwikkelen, want de man van vrouw Blaeuwrieder was een verwer en die verfde het dan. Hoe goed hadden haer toch die kleine kinderen geschenen, toen zy hen slechts Van boven af zag; maer nu, nu zy eenzaem zat en het garen wikkelde, nu hoorde zy hen schreeuwen en tieren en twisten. Ook zetteden zy allerlei booze streken met de hoenders der buervrouw uit, en trokken hun de pluimen uit; hadden zy [i]ets of wat in huis gebroken of't een of ander kwaed bedreven,

dan schoven zy er de schuld van op Aerli, en dan begon de vrouw le kyven. Met de buerlieden stond het kind op beteren voet; die verwonderden zich telkens, wanneer zy het schoone kind zoo stil aen 't venster op den ouden stoel zageit zitten, en zyn lang goudzyden haerken zoo fier rondwaeide en wen het den draed aen het spinnewiel draeide; het zag er ook zoo vroom uit, en werkte achter de blinde duistere ruiten, tot dat de tranen hem uit de oogen sprongen. Zagen de naburen het kind, dan zeiden zy wel eens: ‘Zie het glanst als een ster, of het is zoo wit en zoo week als een versch wittebroodje, of het kind is schoon gelyk een frissche notekern.’ Voor zulke lofredens moest het arme kind echter later hard boeten, want vrouw Blauwrieder was dan harder en strenger als gewoonlyk. Och arme! en het zat toch den ganschen dag in huis en zelf's avonds mogt het niet buiten gaen, want dit had de grootvader immers verboden. Wanneer het nu duister werd en het kind niet meer zien kon, dan legde het zyn voorhoofdje tegen de ruiten en zag naer den toren. Daer vlogen de vogelen rond den toren en zochten zich een plaetsje voor den nacht; hoe koel en frisch moest nu de locht daerboven zyn! Bykans wenschte Aerli, wêer boven op den toren te zyn, maer er gebeurde toch zoo veel op de aerde, wat volstrekt nieuw voor haer was, en een kind ziet geerne leven en beweging rond zich.

Dan had vrouw Blaeuwrieder ook eenen ouden man, die het kind heimelyk beminde; zoodra die hoorde, dat het alleen was, stak hy het hoofd door de deur, glimlachte het kind toe en sprak eenige vriendelyke woorden met hetzelve; hy was halfzot - maer het kind bleef toch by hem en troostte hem. Eens meende hy ook, dat niemand in de kamer ware en stak wêer zyn hoofd met de witte slaepmuts door de halfopene deur. Aerli bemerkte hem niet aenslonds, daerom hoestede hy een weinig, maer met eens sloeg de deur toe en hy zat er tusschen: vrouw Blaeuwrieder had achter de deur gestaen, zonder dat hy haer gezien had, en hield hem nu voor goed vast, hoe zeer hy ook schreeuwde van toen af had de oude man den moed verloren, nog verder met het kind te spreken.

Aerli at nooit veel, daerom schimpte de vrouw het by het avondeten en zeide: Eh gy zyt een stouterik en meent, dat gy

hier geen goed eten kondet vinden, wyl gy daerboven zyt geboren, zoo hoog en zoo naby de zonne en de maen. Gy hebt zeker eenen maeg gelyk de mane, zoo glad en zoo dun. - ‘Ja manemaeg, manemaeg, riepen de kinderen, dien naem moet gy hebben.’ - Het was echter ook eigenaerdig met den maeg van Aerli, want het at by verre na niet zoo veel als andere kinderen (met dewelke het ook niets gemeen had, het was veel beter en braver): nooit had het iets kwaeds gedaen, zyn hart vertelde hem altyd zoo veel schoons en heerlyks en het had ook slechts eenen keer in zyn gansch leven gezondigd, toen het tegen den wil van grootvader op de gaendery van den toren liep, om naer de maen te zien.

Eens's avonds zag Aerli, dat de kinderen al fluisterende in de hoeken der kamer zaten en het dacht: ‘Die hebben zekerlyk wêer niets goeds gesticht.’ Dan zag het, hoe de oudste jongen verf uit de verfkas van vader haelde en ze met olie mengde, en hoe zy dan allen in het hoenderenkot van de buervrouw kropen. Toen Aerli 's avonds in het bed lag en reeds half ingesluimerd was, hoorde het, hoe de kinderen stillekens elkander toeriepen: ‘Zeg zei de oudste, dat zal morgen lawyt geven! Vergeet maer niet, geheel ernstelyk slaende te houden, dat Aerli het gedaen heeft. Moeder heeft over eenige dagen eene groote roede gemaekt en gezeid, dat Aerli er van hebben zoude, zoodra iels verkeerds in huis geschiedde. Zy heeft ook gezeid, dat zy zelve het niet altyd wilde slaen en heeft aen vader iets uit de groote flesch beloofd, indien hy haer een dozyntje wilde loetellen en toen heeft hy ja gezeid. - Aerli werd treurig, meer over den ouden man en dat hy haer ook ongetrouw was geworden, dan uit vrees voor de roede en kon van angst niet slapen. 's Anderen morgens stond het arme kind vroeger op dan naer gewoonte en liep aen het venster, om naer het garen te zien, maer welk een getier was daer in den hof! De hoenders van de buervrouw liepen geheel bont door den hof, de witte hen was met roode en geele roozen beschilderd, de groote haen droeg groene bladeren op zynen pluimenrok, de kleine kiekjes zagen uit gelyk bonte paescheijeren; in de huisdeur stond de buervrouw, de armen in de zyden en haer fluwelen kapje op een oor gezet, en kon nauwelyk adem scheppen, zoo boos was zy; de buerlieden keken door alle deuren en vensters of stonden rond

haer. De bakker Semblein echter stond met witte handen en bloole armen in zyn katoenen wambuis nevens de vrouw - de brave man trachtte reeds sedert een jaer hare liefde te winnen. Hy omhelsde haer dikwyls haer troostende, zonder dat zy het scheen te bemerken, hoewel haer fluwelen kapje daerdoor geheel op eene zyde geschoven werd en het meel, gelyk de vlugtende onschuld aen hare kleederen nederstoof. Hoe verschrikte Aerli, als zy haer zag, hoe werd het arme kind benacuwd voor de roede! Dit was het dus waervan de kinderen gesproken hadden. Het hart van 't arme verstooten kind klopte hevig en het liep door het achterpoortje, door den kleinen kuikentuin en langs de straten al verder en verder. De steenen gloeiden haer onder de voeten; eindelyk bereikte zy de poort en liep voorby de boerenwagens, die de stad binnenkamen. De kersboomen op de landstraet bloeiden, de morgenzon had den daeuw nog niet van het gras genomen, het was zoo koel. Aerli liep, dat de wind haer door het haer floot, en liep voort, tot dat zy aen de groene weiden kwam, waer de olmboomen staen; daer rustede zy een oogenblikje uit. Zy hoorde in de bosschen de zoete toonen eener herdersfluit en zag iets wit door takken en bladeren blinken. Waren dat geene schapen? Ja wel, het kind liep er na toe, en als het door het boschwerk was doorgedrongen, zag het, hoe een boerenjongen in een oud en versleten rokje daerzat en op de fluit speelde; zyne donkere oogen blikten vriendelyk van onder den ronden strooihoed, waerop hy blaeuwe vergeetmynieten en korenbloemtjes droeg, en hy wees al voortblazende op een groen mosplaetsje aen zyne zyde. Aerli zettede zich, hoe schoon was het onder die boomen! De zon speelde door de bladeren, bonte vlinders vlogen door de lucht en van alle takken klonk het gezang hunner bewiekte bewooners. Aerli had den roodkakigen knaep weldra liefgewonnen. Toen hy zyn stukje ten einde gespeeld had, vroeg hy Aerli: ‘Wie zyt gy, en van waer komt gy? Gy hebt zulk een fyn wit gezigt, gy ziet er uit, gelyk een engelken en gy zyt voorzeker niet uit ons dorp.’ Aerli vertelde hem alles, en de knaep gevoelde alles diep met haer en toen zy gedaen had met vertellen, sprong hy weg in het bosch, maer hy keerde weldra terug en bracht haer schoone roode aerdbeziën op groene bladeren mede en deelde zyn brood met haer.

Het papier, waerin het brood gewikkeld was geweest, werd in kleine stukjes gescheurd en die lieten beide kinderen vliegen en noemden ze hunne duivekens; een gedeelte behoorde aen Aerli, het andere aen den knaep; een zachte wind dreef de papierstukjes, eerst elk gedeelte alleen, dan vlogen alle twee tezamen en zoo vielen ze in het gras.

Aerli was den ganschen dag zoo vrolyk, als zy nog nooit was geweest. Het werd eindelyk avond, de herders dreven hunne kudde naer huis en bliezen hun avondlied. Aerli werd treurig, zy dacht aen het afscheid van den knaep, doch nu zeide die: 'Hoor eens; wacht hier, tot dat ik in het dorp teruggekeerd ben, en dan kom ook. De boer, by dien ik in dienst ben, woont in het derde huis; hy heeft juist een meisje noodig, om de ganzen te hoeden, misschien zal hy u nemen.' -Aerli zettede zich in het gras; toen zy het stof van de wegtrekkende kudde niet meer zag, liep zy langs den landweg naer het dorpje toe. Het lag in het bosch; de lichtjes brandden reeds overal, de boeren stonden aen de deuren en klapten over het weer, de dienstmeiden liepen met hunne zware houten schoenen naer de borre en de emmers en de ketens aen de borre knarden zonder einde. Het derde huis was klein en had een strooijen dak en was geheel met aerdveil bedekt. Aerli zag schuins door het kleine vensterken; daer stond eene roodbruine eettafel voor de groote groene kachel met hare zonderlinge figuren in reliëf; de boer lag op de bank naby de kachel, voor hem zyn hond; de man had een bruin, maer slim gezigt, zag kwaed uit en rookte zyn pypje en krabde zich het graeuwe hoofd onder de blaeuwe muts; de vrouw bragt de dampende soep op tafel en in den hoek stond Kurt, zoo hiet de knaep, en hing zyne zweep aen eenen nagel op, en lonkte naer de deur toe. Aerli klopte stillekens en met een benaeuwd hart; 'binnen!' riep de boer. Hoe draeide Aerli zoo schuw haer voorschootje tusschen de handen, toen zy binnen trad! Maer de boer vroeg haer niet lang, zy zeide slechts, dat zy een arm kind uit de stad ware, en dan was hy tevreden, vooral wyl zy geene huer vraegde, en nam haer als ganzenmeisje aen. Weldra zat zy vriendelyk glimlachende tegenover Kurt, en beiden werkten dapper met hunne lepelen zoo dat de boer er zyne vreugd aen had. Nadat zy gedaen hadden met eten, zeî de knaep;

‘Nu gaen wy slapen,’ vattede Aerli aen de hand en leidde haer eenen trap hoog op den hooizolder. Dat was een heerlyk slaepkamerken; de twee kinderen speelden nog eenige oogenblikken in het weeke hooi en voor dat zy sliepen, vertelde Kurt nog alle vertellingjes, die hy dikwyls van de oude boerin geboord had.

Elken morgen trokken zy tezamen met hunne kudden naer het veld en daer was het zoo schoon! De leeuwerik zong in de diepblaeuwe lucht en het koren werd langzaem ryp. De oude was wel een loornig man, maer zy waren immers den ganschen dag buiten huis. Wanneer zy 's avonds eens vroeger dan gewoonlyk naer huis kwamen, dan klom de knaep op het sirooijen dak en Aerli volgde hem achterna en zy verheugden zich daer, met in een nest vol jonge vogelen te lonken. Toen de boer hen eens daerby betrapte, werd hy zeer kwaed en zei, dat zy hem zyn dak bedierven. Dry dagen later echter kon de kleine Kurt den wensch niet meer onderdrukken, eens weêr te zien, hoe het met de dierkens stond:

‘Och zy hebben zeker reeds pluimekens,’ zeide hy. ‘Ga toch liever niet,’ bad Aerli hem, want indien de boer komt en het ziet, dan wordt hy boos, maer Kurt boorde niet en klom op het dak en zat juist aen het nest, als de boer door de hofdeur naer huis kwam. Neen, zoo kwaed had Aerli den boer nog nooit gezien! Kurt verschrikte niet weinig en viel met een stuk van het dak op den mesthoop. ‘Weg uit myn huis, gy!’ riep de boer. ‘Oogenblikkelyk weg van hier!’ en Kurt liep zoo gaeuw hy kon, weg. Aerli was zoo benaeuwd, dat zy eerst stillekens in het hooi bleef zitten, dan sloop zy zoo zacht als mogelyk den trap af en boorde, hoe de boer zeî: ‘Ja, het ergert my nog, dat de knecht hem op de kar liet zitten!’ Toen werd Aerli zeer treurig; wat zoude zy nu alleen hier doen. Zy had te veel angst, om in de kamer te gaen, ging zachtjens naer de achterpoort en liep weg door het dorp en langs de landstraet, en de maen verhief zich aen den hemel en ging met haer.

(*Het slot in de volgende aflevering*.)

Het braziliaensche oorspronkelyk woud.
Door K.Ph.F.V. Martius.

Indien wy 't hier beproeven eene schets te ontwerpen van het binnenste eens tropisch oorspronkelyken wouds, dan durven wy niet vergeten de opmerkzaemheid te rigten op de verhouding die plaets vindt betrekkelyk de drift van zelfbehoud tusschen de afzonderlyke wezens. By zulke groote volheid van leven en zulk magtig sireven naer ontwikkeling vermag zelfs een grond, zoo vruchtbaer en weeldig als deze, niet het noodig onderhoud in betamelyke maet te reiken; deswege staen gene reusachtige gewassen in eenen bestendigen stryd voor onderling zelfbehoud, en verdringen zich meer nog dan de boomen onzer wouden.

Zelfs de reeds hoog gewassene en eener groote menigte voedingstoffen behoeftige stammen gevoelen den invloed hunuer nog magtige buren, blyven by mangel aen voedsel plotseling in den wasdom terug, en vallen dus in korten tyd ter prooi der algemeene natuerkrachten, die dezelve eener snelle oplossing overleveren. Men ziet dus de edelste boomen naer weinige maenden eens uitteerenden lydens van mieren en andere kerfdieren geknaegd, van den grond tot aen de kim door de verrotting aengegrepen, tot dat zy plotseling, ten schrik der eenzame inwooners van 't woud, onder krakend geruisch zamenstorten. Over 't algemeen maken de landbouwers de bemerking, dat stammen, welke alleenig tusschen meerdere van eene andere soort staen, gemakkelyker door de laetste worden onderdrukt. Eene regelmatige boschkweeking, waeraen zeker tot nog toe in de weinig bevolkte wouden nog niet is gedacht geweest, zal daerom hier in de toekomst niet alleen den wasdom der stammen in digte nabuerschap bevorderen, maer nog eerder moeten zorgen, dat de planten in doelmatigen afstand van elkander opwassen.

Niet minder uitmuntend dan de plant, is de dier-wereld, welke geene oorspronkelyke wouden bewoont. De natuerkundige voor 't eerste mael daerheen verplaetst, weet niet, of hy meer de vor-

men, kleuren of stemmen der dieren zal bewonderen. Uitgenomen 's middags, wanneer alle schepsels der heete luchistreek schaduw en rust zoeken, en waerom dus eene statige stilte over de natuer der evenachtslyn verbreid is, die in 't zoonelicht glanst; roept elk uer des dags eene andere wereld van schepselen ten voorschyn. De morgen wordt aengekondigd door 't gebrul der huilapen, door de hooge en diepe toonen der loofvorschen en padden, door 't eentoonig sjirpen en zwerven der krekels en sprinkhanen. Heeft de opgaende zon den haer voorafgaenden nevel verwyderd, dan verheugen zich alle schepsels over den nieuwen dag. De wespen verlaten hare voetlange, van de takken afhangende nesten, de mieren komen uit hare kunstige, uit leem opgetorende wooningen, waermede zy de boomen overdekken, en beginnen de reis op de zelfgebaende straten; even zoo doen de termyten, die den grond hoog en breed opwoelen. De bondkleurigste, aen glans met de verwen des regenboogs schitterende vlinders, byzonders talryke avondvlinders ylen van bloem tot bloem, of zoeken hun voedsel op de siraten of, gezellig in afzonderlyke hoopen, op byzondere zandoevers der koele beken. De blaeuwspiegelende Menelaüs, Nestor, Adonis, Laeriës, de blauwlyk witte Idea en de groote met oogen bemaelde Eurilochus zwerven, gelyk vogels, door de vochtige valleijen, tusschen de groene boschjes henen. De met de vleugels knetterende Feronia vliegt ylig van boom tot boom, terwyl de uil, de grootste der nachtvlinders, met uitgebreide vleugels onbewegelyk aen den stam vastzit en den avond afwacht. Duizenden en duizenden der glansrykste kevers snorren door de lucht en glinsteren als edelgesteenten uit het frissche groen en uit de bloemen. Intusschen sluipen hagedissen van wonderlyke vorm, grootte en verwenpracht, duistergekleurde giftige of onschadelyke slangen, die aen glans den luister der bloemen overtreffen, uit het lover, uit de holten der boomen en des gronds en zonnen zich, aen de boomen opslingerend en op insekten of vogels spiedend.

Van nu af aen is alles vol dadelyk leven. Eekhoorntjes, kudden van gezellige apen trekken nieuwsgierig uit het binnenste der wouden naer de aenplantingen en slingeren zich pypend en fluitend van boom tot boom. De hoenderachtige Jacùs, Hoccos en de

duiven verlaten de twygen, en dwalen rond op den vochtigen grond van het woud. Andere vogels van de zonderlingste vormen en van de glansendste vederen fladderen afzonderlyk of gezellig door de geurige boschaedjens. De groen, blaeuw of roodkleurige papegaeijen, op de kimmen der boomen verzameld, of naer de plantaedjes en eilanden heeavliegend, vervullen de lucht met hun krassend gebabbel. De Tucan klappert met zynen grooten hollen snavel op de uiterste takken, en roept in luide toonen naer regen. De werkzame Pirolen sluipen uit hunne langafhangende buidelvormige nesten ten voorschyn, om de volle oranjeboomen te bezoeken, en hunne uitgestelde schildwachten verkonden met luid twistend geschreeuw de nadering des menschen. De eenzaem op insekten loerende vliegenvangers slingeren zich van boomen en struiken, en vangen op rappe vlugt den beenfladderenden Menelaüs of de voorbysuissende glansende vliegen. In 't gestruik verholen, doet intusschen de verliefde lysier de vreugde haers levens in schoone melodyen kond; de babbelende pipren verlustigen zich, uit digten bosch, nu hier nu daer, in volle nachtegaeltoonen lokkend, den jager te doen dwalen. En de specht laet, indien hy de schors der stammen openknipt, zyn wydschallend kloppen hooren. Luider dan al deze wonderbare siemmen schallen van het toppunt der hoogsie boomen de metaeltoonen der Uraponga, dewelke, gelyk de klanken der hamerslagen op 't aenbeeld, naer de wending des zangers nu diechter, dan verder, den wandelaer in verwondering brengen. Terwyl dus elk levend wezen in beweging en klanken de schoouheid des dags viert, omfladderen de tedre Colibrietjes, aen pracht en glans met diamanten, smaragden en saffieren strydend, de luisterrykste bloemen. Met den ondergang der zon keeren de meesie dieren ter rusie ierug; slechts de slanke reebok, het schuwe pekkari, de vreesachtige agouti en de snuitdragende tapier weiden nog in 't rond; de neus-en buideldieren, de achterlistige katsoorten sluipen naer roof spiedend door de duisterheid des wouds, tot eindelyk de brullende huil-apen, het bulproepende luidier, de trommende vorschen en de snorrende krekels met hun droevig lied den dag besluiten, tot dat de roep des Macuc, der Capueira, des geitenmelkers en de bastoonen des pipavorsches het begin des nachis verkonden. Miljoenen glinsterende

kevers beginnen nu als dwaellichten rondtezweven, en spookachtig fladderen de bloedzuigende vledermuizen door het diepe donker der tropen-nacht.

Der schmerzreiche Ton.

Wehlaut aus dem Todtenzimmer,
Glockenklang, der Schüler Chor,
Das sind Tone wohl, die immer
Schmerzreich dringen in mein Ohr.

Doch ein Ton im Haus der Leiche
Bringt mir vor allen Schmerz,
Ton, bei dem ich stets erbleiche,
Ton, der mir zerreisst das Herz,

Ton aus stiller Todtenkammer,
Wo der Mensch im Leichenschrein -
Wenn der Tischler mit dem Hammer
Schlagt den ersten Nagel ein.

JUSTINUS KERNER.

De smartelyke toon.

Weeklank om ons dierbre dooden,
Klokgelui en lykdienstkoor,
Wat voor droever toonen vloden
Droever in myn lydend oor?

'Tis een toon uit 't sterfhuis zeker?
Ja, een toon vol leed en smart,
'K word er bleek by, bleek en bleeker;
Ja, die toon verscheurt myn hart,

Klinkt hy uit de nare kamer,
Waer het lyk rust in de kist -
Wen 's schrynwerkers doffe hamer
Op den eersten spyker sist.

J.M.D.

Todesprobe.

Wohl ihr Aug' erloschen steht,
Wohl die Pulse nicht mehr schlagen,
  Und mit Klagen
Jedes von der Todten geht.

Doch sie kann noch lebend sein!
Todeskälte, Blick de Leichen,
  Slecht Zeichen!

Bringet schnell ihr Kind herein!

Legt ihr *das* an's kalte Herz!
Rübrt auch *dann* ihr Herz sich nimmer,
Dann auf immer
Ist s[i]e todi, - und aus ihr Schmerz.

JUSTINUS KERNER.

Doodsproeve.

Uitgebluscht haer oog reeds staet,
En haer pols is zonder slagen;
Zonder klagen
Niemand van de doode gaet.

Doch zy kan nog levend zyn!
Doodskou, glazen lykenoogen,
Soms bedrogen!
Brengt haer snel heur kindelyn!

Legt haer 't kind aen 't koude hart!
Roert ook *dan* heur hart zich nimmer,
Dan voor immer
Is zy dood, - en uit heur smart.

J.M.D.

Mengelingen.

⁎*⁎ Ook de kunstzinnige koning van Beijeren heeft onzen Conscience een huldebewys voor zyne talenten en zynen yver gegeven, door hem tot ridder der verdienstorde van den heiligen Michaël te benoemen.

⁎*⁎ Verscheidene hoogduitsche dagbladen bragten de narigt, dat de nestor der hoogduitsche dichters de hoogwaerdigste heer *Ladislaw Pyrker*, patriarch en aertsbisschop van Erlau, een der verdienstrykste en verlichtste prelaten onzer eeuw, een der grootste weldoeners der behoeftigen op den 26 van de maend Augustus, te Karlsbad in Bohemen in het 74 jaer zyns gezegenden en zegen verspreidenden levens overleden ware. Anderen daertegen verklaren die narigt als eene onwaerheid. Hoe geerne zouden wy dit laetste gelooven, hoe zeer wenschen wy, den nog geestig zoo jeugdigen en krachtig frisschen dichter der liederen der *'Schnsucht nach den Alpen,'* den grootschen dichter der *'Tunisios'* nog lang hierbeneden te welen!

⁎*⁎ NAPOLEON EN GRETRY. - *Napoléon* was geen vriend van Gretry. Telkens als hy met hem zamenkwam, deed hy altyd, als of hy den naem van den beroemden componist vergeten had; daerdoor wilde hy hem doen gevoelen, hoe weinig hy van hem hield. Na dat de keizer eens van eenen veldtogt teruggekeerd was, naderde hem in 't midden van eene deputatie ook Gretry, om hem geluk tot zyne nieuwe zegepralen te wenschen. Zoodra Napoleon hem bemerkte, trad hy op hem toc en herhaelde zyne oude vrage: 'Hoe heetgy?' - Toujours Grétry, Sire!'

⁎*⁎ De dichter Carpani vroeg eens zynen vriend, den grooten *Haydn:* 'Maer hoe komt het toch, dat al uwe kerkmuzyk zoo lustig, ja dikwyls zoo humoristisch ligtveerdig is? - Haydn antwoordde: 'Ik kan het niet anders maken; ik geef het, gelyk ik het heb. Wanneer ik aen God denke, dan is myn hart zoo vol van vreugde, dat my de noten gelyk een draed van de spoel loopen. En daer my God een vrolyk hart gaf, zoo zal hy het my ook vergeven, wanneer ik hem vrolyk diene.

⁎*⁎ Wy ontvangen het prospectus van een hoogstinteressant werk van den zaligen *J. Kinker*, dat den titel draegt: *'Le Dualisme de la raison humaine.'* De uitgever er van is de protestantsebe geestelyke *J. D. Cocheret de la Morinière,* te Amsterdam, die ook reeds in zyn boekje: *Een woord over wysbegeerte, wetenschap en godsgeleerdheid* de algemeene aendacht op het genoemde werk Kinkers vestigde. Vooral belangwekkend zal het voor de vrienden van Kant zyn, gelyk reeds het korte uittreksel bewyst, dat de uitgever in het prospectus mededeelt en dat wy hier volgen laten:

'En résumant done ce que nous venons de dire, nous pouvons affirmer hardiment, que la philosopbie critique, telle qu'elle devrait être d'après les principes fondamentaux de la philosopbie Kantienne, et telle qu'elle se serait montrée, si son auteur, au lieu de déserter de son propre drapeau, l'eût completée dans tous [s]es détails - est la seule, qui puisse se soutenir contre toutes les attaques des systémes antérieurs et postérieurs à la philosopbie transcendante de KANT; et que, quant aux derniers, qui sont le produit, soit des principes mal compris, soit des

déviations et aberralions qu'on puisse reprocber au criticisme DE KANT, ces nouveaux dogmatismes n'auraient plus des armes pour pouvoir le combattre avec quelque succès de leur acharnement.

Cetle philosophie aurait, en outre, gagné trois résultats intéressants; savoir:

1°. Que ces deux ailes, dont l'une serait l'antithèse de l'autre, mais partant des mêmes lois de l'intelligence humaine, auraient dans leur divergence réciproque une marche analogique, en se déployant des deux côtes opposés de leur point de départ; comme deux fleuves, qui sortant d'une même source, se prolongent à droite et à gauche, mais en décrivant les mêmes courbures et les mêmes sinuosités.

2°. Que cette philosophie n'en serait pas une toute nouvelle, mais une conséquence nécessaire de celle que le plus grand penseur du 18e siècle nous a leguée, non pour qu'elle restât incomplète, mais pour devenir un jour, comme il s'exprime lui-même, d'une petite ruelle une grande et vaste route.

3°. Que, d'après la continuation et le développement de la philosophie critique, le *Dualisme* trouverait sa solution dans la seule comparaison de l'aile thélique à l'aile antithétique, et des deux verités qui en résultent. Mais, ccmme il est impossible d'admettre deux vérités absolues, diamétralement opposées l'une à l'autre, nous trouverions, même dans leur contradiction apparente, la solution dans une seule *vérité absolue*. réunissant *deux vérités relatives*. - De sorte, que la philosophie critique, au lieu d'être affaiblie par son Dualisme, s'en serait fortifiée davantage.'

Het gansche werk zal twee boekdeelen, omtrent dertig vellen druks beslaen en den inschryveren twintig centen hollandsch par vel kosten. Men kan inteekenen by de voornaemste boekhandelaren.

*** HET GETROUWE MALDEGEM. - Met dezen eernaem staet Maldegem reeds sedert omtrent zes eeuwen, op de bladen onzer geschiedenis, heerlyk te pronken. Het was, zoo men weet, tydens de regering van Graef Wyt van Dampierre, dat het om zyne dapperheid en trouw aen het vaderland dezen eertitel verwierf. De graef van Vlaenderen, met Engeland ten nadeel van den koning van Frankryk verbonden, was hierom met dezen vorst sinds eenige jaren in groote vyandlykheden vervallen. Graef Wyt werd als ontrouwe vassael aen de fransche kroon verklaerd, en Philips de Schoone verbeurde zyn graefschap. De koning trok aen het hoofd van een magtig leger te velde, en bedreigde Vlaenderen met eene volkomene overrompeling; doch een wapenstilstand werd tusschen de vorsten bemiddeld. Men stelde hunne geschillen in de handen van paus Bonifacius VIII ter beslissing over. (1297)

Het volgende jaer sprak de paus zyn vonnis uit; en dit den franschen vorst volkomelyk onvoordeelig. Deze ver van zich naer de uitspraek te gedragen, verzekerde zich des keizers onzydighouding, verbond zich heimelyk met den koning van Engeland, die den vlaemschen prins verliet, en verklaerde dat hy met het eindigen des verdrags, met driekoningendag van 1300, de overwinning van Vlaenderen zou afgemaekt hebben.

Middelerwyl liep het verbond ten einde. Van beider kanten bad men zich tot den oorlog voorbereid. De koning van Frankryk zond zyn broeder, Karel van

Valois, met eene aenzienelyke magt naer Vlaenderen af, welke gansch het platte land verwoeste. Graef Wyt van zyne bondgenoten en het grootste deel van den adel verlaten, had slechts Ypre, Gent en Damme aen de magt der franschen kunnen ontrukken. De Bruggelingen met hun prins in oneenigheid, hadden zich by de franschen vervoegd en legden eene groote verwoesting in het Brugsche vry aen. Het was dan dat Philips heer van Maldegem zyne verkleefdheid aen vaderland en vorst betoonde. Hy riep zyne va-salen te wapen; omtrent duizend mannen kwamen er te been, welke by op de fransche roofbenden africhtte. Den 17 January 1300[1] verstoutte hy zich tegen den vyand te trekken en bood hem eenen dapperen tegenstand[(2)]. Doch de vyand had de overhand en zyne bende werd byna geheel uitgemoord. Zyne burcht en heerlykheid werden uitgeplonderd en tot asschen verteerd. Zyne vermetelheid kostede hem zelfs de vryheid. Maer eer en roem voldeed de edelmoedige Philips; en die beruchte eertitel van getrouwe Maldegem, zyn nageslacht tot erinnering der daed opgedragen vergold des ridders duerbare aengekleefdheid.

Eecloo.
J.N.

⁎*⁎ 'Wie niets zegt is het eens met ons,' zulks geldt overal als regel, maer zou het op huidigen dage wel waer zyn? Er zyn zoo vele dingen waerover men iets te zeggen hadde, en toch zegt men niets, omdat men - niets zeggen durft.-

⁎*⁎ Wanneer touwen en riemen korter worden, komt weldra regen, welligt zelfs een onweèr, dat is een oude boerenregel. Op vele plaetsen worden thans de regeringsteugels korter ingehaeld; touwen, riemen en banden moeten spannen. Daer zal zeker weldra regen komen, dan gaen de banden van zelven open, en waer ze rot zyn, nu daer breken ze.

⁎*⁎ 'Men kan de koe naer de bron leiden, maer ze niet tot zuipen dwingen,' zegt een ander boerenspreukje. Ik denk dat het andersins ook nog al zoo is. Men kan aen de menschen het ware, goede en vrye toonen, opdat zy hetzelve voor hun welzyn genieten, maer dwingen kan men niet, dat zy het in zich opnemen.

⁎*⁎ EEN GOEDE HANDEL. Daer was een boerken in de stad in eene herberg. Vele der aenwezige gasten, plaegden en fopten het boerken, dat eindelyk zeide:

- 'Ik maek toch een' goeden handel met u!
- "Hoe dat?" vroegen allen.
- 'Gy houdt my voor éénen zot, en ik houde u voor een dozyn zotten.' -

N.B. De vier laetste ⁎⁎ zyn in* Auerbach's *Gevatters mann*.

1 1300 (n. s.) 1299 (o. s.)
(2) *Kronyk van Vlaenderen*.

[Nummer 3]

De Vlaemsche Beweging.
Getrokken uit België, in zyne betrekkingen tot Frankryk en Duitschland; door Gustaf Hôfken. Stuttgard, by Cotta. 1845.

Nooit rigtte Duitschland met zoo veel belangstelling de blikken op België als tegenwoordig. De *vlaemsche beweging,* die, door letterkundige ontwikkeling der nederduitsche tael, het land tegen vreemden invloed zoekt te beveiligen, heeft aenspraek op onze innigste deelneming. In Braband, Antwerpen, Limburg, Oost- en West-Vlaenderen is de duitsche geest gezond gebleven, ondanks al de stormen waertegen hy heeft moeten worstelen; en niet alleen in die vyf gewesten, maer zoo verre de takken des duitschen stams door Henegouwen en het land van Luik zich van oudtyds af door het Walenland hebben uitgebreid[1], vangen zy van nieuws aen te botten, knoppen, ja zelfs bloemen te dragen.

Wel is waer, het juk der fransche tonge drukt nog geweldig op de hoogere kringen der maetschappy, op alle bureaukratische afdeelingen van het bestuer, op de geregtshoven, op hoogere en lagere scholen; doch by het edeler gedeelte des volks herwaekt de vaderlandsche geest, en verzet hy zich met ernst en volharding tegen de overheersching der fransche party. Moedige stemmen, vol geestdrift en vuer, hebben zich doen hooren, die het onderdrukte vlaemsche volk aenwakkeren de volkstael weder in hare oude regten te herstellen, en deze stemmen hebben weêrklank by het beste en verlichtste deel der bevolking gevonden.

Reeds hebben de Vlamingen veelbelovende pogingen op het

1 In de provincie Luik, spreekt men vlaemsch in het grootste gedeelte van de distrikten van Waremme en Landen, en in bykans het geheel kanton van Aubel. In Henegouwen, spreekt men vlaemsch in Enghien, Marcq, Sint-Pietcrs-Capelle, Bievene, en Deux-Akres.

veld der letterkunde beproefd. Jonge schriftstellers hebben zich by scharen opgedaen, en van alle kanten ryzen zy op even als de vlinders in de lente, en als de byen zyn zy bezig den vaderlandschen korf met inheemsche en gezonde vruchten te vullen, opdat de vlaemsche jeugd niet meer drinke uit den schuimenden beker der fransche wuftheid, maer diepe teugen neme uit den reinen beker der duitsche beschaving en zedelykheid. Er is dus eene verstandelyke grondlaeg voor de toekomst gelegd, en wat dit beteekent, weet Duitschland uit eigen ondervinding. Voor België is dus de dageraed eens nieuwen tydperks aengebroken: dat der zedelyke wedergeboorte, der volksdommelyke ontwikkeling eens diepgevallen volks. Dit volk herleeft in volle jongelingskracht, 't zyn lentegeuren die ons van daer tegenwaeijen.

Doch groote, ernstige en aenhoudende strevingen kunnen slechts het gewenschte doel doen bereiken; want, voor het oogenblik, is het volk nog diep in fransche slaverny verzonken.

Eene diepe tweespalt bestaet er voor alsnog tusschen de geringe, maer *heerschende* fransche bevolking, en de talryke, maer diepvernederde nederduitsche. Deze twee vreemdaerdige bestanddeelen moeten onfeilbaer, vroeg of laet, aenleiding tot botsingen en geweldige opschuddingen geven, by aldien de fransche bevolking voortgaet de nederduitsche te onderdrukken; Belgiës volksbestaen kan er zelfs mede gemoeid zyn; en het eenigste wat deze onheilen kan voorkomen, het eenigste redmiddel is eene VOLLEDIGE GELYKSTELLING der twee volksstammen, eene VOLLEDIGE en WETTELYKE GELYKSTELLING der twee talen.

De Walen, wel is waer, hebben geene rede tot klagen; zy zyn meester sedert 1830, zy bekleeden by honderden de vetste posten in het overwonnen Vlaenderen, Brabant, Limburg en Antwerpen. Het was de fransche party die de omwenteling bewerkte; zy was het dus ook die zich van het roer van state meester maekte; zy bezette alle ambten met mannen van hare party; zy bragt het zelfs zoo verre dat het belgische krygsvolk in de fransche tael wordt aengevoerd[1], dat de fransche tael in de zalen der volks-

1 Een Vlaming die geen fransch spreekt en schryft, kan zelfs niet *korporael* worden, daer de krygslieden niet alleen in het fransch onderwezen en gekommandeerd worden, maer zelfs de rapporten en andere geschreven stukken in het fransch worden opgesteld.

vertergenwoordigers en in de geregtshoven is doorgedrongen, dat de ambtelyke tael der regeering uitsluitelyk *fransch* is, zoo dat de vlaemsche tael en bevolking zich thans in eene onderdrukte en *verachtelyke* stelling bevinden, en het land van waelsche beambten en franskiljons letterlyk overdekt is.

De Vlamingen leven sedert 1830 in denzelfden stael van onderdrukking, waerin zich weleer de door de Romeinen onderworpen volken bevonden. De wetboeken zyn in het fransch opgesteld, de vonnissen en andere regterlyke stukken zyn in het fransch vervat; het volk, de menigte, verstaet dus het eene, noch het andere. Wel is waer, de ambten zyn aen de Vlamingen niet ontoegankelyk, maer om die te kunnen bekleeden moeten zy van te voren eene *vreemde* tael leeren; want zonder de kennis der fransche tael kan men, zelfs in Vlaenderen, niet het geringste ambt bekleeden.[1] Het staet den Vlaming vry de wetten in 't nederduitsch te lezen, doch de fransche tekst alleen heeft verbindende kracht; voor de regtbanken geldt slechts deze. En als het dus van den geringsten beambten afhangt de door de grondwet gewaerborgde vryheid der tael te verydelen, bestaet er dan nog voor den Vlaming wettelyke vryheid en gelykheid?

Eertyds was het bestuer in België verpligt, zich overal van de nederduitsche tael te bedienen, waer het met de vlaemsche bevolking in aenraking kwam; slechts voor het waelsche gedeelte van België wierden de wetten in 't fransch opgesteld. Thans worden de wetten in 't geheel niet meer in 't nederduitsch geschreven, zy worden slechts in 't vlaemsch *vertaeld;* doch voor de regtbanken is het oorspronkelyke opstel *alles,* en de vertaling *niets*.

Onder de hollandsche regeering, wierden de regtszaken in de volkstael behandeld; zoo dat de man des volks het woord voor zich zelvenkon voeren, en zich zelven kon verdedigen, voornamelyk by

1 Hier vergist zich Höfken; de Vlaming kan VELDWACHTER worden. - Gendarme of tolbeamble kan de Vlaming niet worden, indien hy geen *fransch* verstaet; want de proces-verbalen, rapporten, de ambtelyke stukken, de briefwisseling, worden by gendarmen en tolbeambten in 't fransch alleen opgesteld.
(De Vertaler.)

de vredegeregten en de boetstraffelyke regtbanken. Thans kan de groote menigte zich, zelfs in de nietigste aengelegenheden, niet meer in zyne moedertael verdedigen, want by de vredegeregten wordt insgelyks alles in 't fransch behandeld. De burgery moet zich dus gedurig tot de pleytbezorgers (advokaten) wenden, ieder smeekschrift, iedere vraeg, kost haer dus handen vol gelds. Deze kunstmatig daergestelde ONMONDIGHEID des vlaemschen volks, strekt dus alleen om de zakken der advokaten en hunner handlangers te vullen. De regtsgeleerden worden dan ook teenemael op zyn fransch gevormd, en de gansche regtspleging is dus geheel uit het volksleven verbannen. In alle andere takken des bestuers is het eveneens gesteld. De vlaemsche grensbewooners begrypen de *fransche* toltarieven niet, en van eene geheele bende tolbeambten verstaet er dikwyls geen één een woord nederduitsch, en daerdoor gebeurt het, dat dikwerf kleine kooplieden zich door onwetendheid geldboeten op den hals halen. De Vlamingen moeten dus veeltyds akten onderteekenen die zy niet lezen kunnen, en boeten betalen die zy uit onkunde der fransche tael niet vermyden konden. Al die groote woorden en waerborgen van *Openbaerheid, mondelyke regtspleging,* en *Hoven der gezworenen*, bestaen dus voor den Vlaming slechts in schyn, en de *vryheid der tael* is en blyft in België eene LEUGEN, zoolang het gebruik der nederduitsche tael niet eene WETTELYKE EN VERPLIGTENDE VOORWAERDE in 't vlaemsch gedeelte van België wordt.

Daer by de regtbanken, by de wetgevende kamers, in alle takken van het bestuer, in het leger, by het krygsvolk, in de hoogere en lagere schoolen alleen de fransche tael gebruikt wordt, zoo is het, dat allen die geenen tyd noch middelen bezitten TWEE talen grondig te leeren, van alle plaetsen van openbaren dienst uitgesloten blyven.

De fransche bureaukratische invloed is in België ALMOGEND, en zy volgt blindelings alle ingevingen der fransche staetkunde op. De boeren- en burgerstand hebben geene aenraking met den staet dan wanneer zy boete en straffe betalen, of hunne zonen onder de vaendels moeten steken. De middelstand bevindt zich in geene betere omstandigheid, want er bestaet een groot verschil tusschen het *verstaen* eener vreemde tael, en het *bezigen* en *gelydelyk toe*

passen derzelye. Ja zelfs de voornaemste en rykste Vlamingen, alhoewel dikwerf uitsluitend in de fransche tael opgevoed; krygen in dezelve nooit eene volledige vaerdigheid. *Manet originis vis.* Van daer bestaet er ook voor hen een opmerkelyk verschil, zy brengen het niet ver in de openbare bedieningen, byzonder in een konstitutionneel bewind, waer er aen schoon spreken zoo veel gelegen is; te meer daer ongelukkiglyk de fransche tael alle andere in *eigenzinnigheid* en *wispelturigheid* overtreft, zoodat dikwerf eene weinig beteekenende fout den spreker aen het gelach der toehoorders blootstelt, al overtreffen zyne gedachten in ernst en diepte die der minder met verstand begaefde Walen (1).[1]

En wat het ergste van alles is, de weinige Vlamingen, die door hunne vaerdigheid in de fransche tael invloed en ontzag in de wetgevende kamers hebben weten te verkrygen, hebben die vaerdigheid ten koste van hunnen vlaemschen inborst bekomen; zy zyn van hunne jeugd afaen met franschen kost opgevoed, met fransche denkbeelden volgepropt; zonder dat zy zelven het weten, hebben zy van kindsbeen aen FRANSCHE neigingen, FRANSCHE denkbeelden, FRANSCHE zeden, FRANSCHE strekkingen aengenomen. Van hier komt het, dat het vlaemsch element in de kamers volstrekt niet vertegenwoordigd is, en wy zeggen het met diep verdriet, thans nog is de nederduitsche tael, hoewel gesproken door de overgroote meerderheid der bevolking, de spraek der *onderdrukten*, der *Heloten*, de fransche die der heerschers.

Wy mogen evenwel nog niet wanhopen. Van uit het diepvernederde vlaemsche volk is de *vlaemsche beweging* uitgegaen: als eene starre der hoop flikkert zy in den duisteren nacht.

De duitsche volkstak, hoe schrikkelyk ook door de waelsche tanden afgeknaegd en geschonden, spruit weder jeugdige takken uit, en dryft bloemen en knoppen vol levenskracht, die de verwondering van Europa opwekken. Niets is te vergelyken aen de edele poogingen der Vlamingen om hunne gemishandelde tael, hun eigen volkswezen te redden; reeds is op den ouden vlaem-

1 Alle geleerde mannen van België, van alle tyden tot op heden toe, behooren tot den duitschen volksstam. Slechts in de muzyk en het plaet- en muntsnyden *(ciselure)* hebben de Walen groote mannen optewyzen.

schen Bodem, door waerdige handen, het zaed uitgestrooid, dat in de toekomst vruchten zal dragen. Men moet zich uit den naem der menschheid verheugen, als men ziet hoe dit volk verryst, hoe het het vreemde juk afwerpt, om tot *eigene* volksdommelykheid, tot *eigen* zelfsbestaen terugtekeeren. Duizenden van geesten zyn in beweging; allen strevenlangs verschillende wegen, naer hetzelfde doel, *de bevryding des volks van vreemde geestesoverheersching, van vreemde tael, van vreemde denkbeelden.*

Eene *zelfstandige volksdommelyke ontwikkeling*, is het gemeenschappelyk vaendel, onder hetwelk zich in België scharen allen die hart en zin hebben voor vaderlandsche gevoelens; mannen van wetenschap en kunde, dichters, geleerden, hoeders der kerke en des geloofs, wedyveren in dien heiligen stryd tegen *fransche* overheersching, *fransche* wuftheid, *fransche* zedeloosheid, *fransch* ongeloof[1].

Allen zyn onvermoeid bezig, de verwaerloosde nederduitsche tael te *veredelen*, door dezelve zoo nauw mogelyk aen den zoo beschaefden hoogduitschen taeltak aentesluiten; allen wedyveren, de groote daden der vlaemsche voorvaderen weder in eere te brengen, om het volk te doen gevoelen hoe groot en edel het voormaels was, en hoe diep het thans is gezonken; om aen hetzelve zyne trotsche zelfsbewustheid weê te geven, en om zoo de poogingen des tegenwoordigen tyds te doen wortel schieten op de aloude grootheid van het voorgeslacht. Deze aenhoudende en ernstige pogingen verontrusten en benaeuwen de tot nog toe zoo vermetele fransche party, deze pogingen werpen de ongerymde redeneeringen omverre van hen die beweerden dat volksbeschaving slechts door invloed der fransche tael kon bewerkstelligd worden. 'T zyn juist BESCHAVING en VEREDELING des volks welke de voorstanders der vlaemsche zaek beoogen; *vreemde tael toch dringt niet verstaenbaer tot het hart des volks; volksbeschaving kan slechts door volkstael verkregen worden*.

(1) En wat bemoedigend is, de Vlaemsche beweging telt onder hare sterkste voorstaenders vele Walen van kunde en vaderlandsche gevoelens. Deze weten dat de Vlaemsche beweging niet tegen de Walen, maer tegen de fransche party (die in Brussel almogend is) gerigt is. De Vlamingen willen op *gelyken voet* met de Walen staen, doch niet dezelven onderdrukken. (De Vertaler.)

Indien de vlaemsche beweging het eens zoo verre brengt, dat de *nederduitsche tael en bevolking*, op GELYKEN voet, met die der fransche tael en bevolking staet, dan is de toekomst Belgiës verzekerd, dan zal de Belg, als zelfstandig volk, eene belangryke plaels in het Europisch statenstelsel innemen. Doch om dit belangryk doel te bereiken, moet België zich meer en meer verwyderen van het centraliseerende Frankryk, dat het drygt te verslinden, en zich trachten te laten opnemen in het federative stelsel van het Duitsch Verbond. Daer in toch kan en moet het worden opgenomen zonder de geringste opoffering, zonder het verlies zyner vrye grondwettige instellingen, zonder het verlies zyns koninklyken stamhuizes, zonder zynen *nederduitschen* inborst te verzaken. De Vlamingen zyn immers van *duitschen* stam, van *duitschen* oorsprong, van *duitschen* inborst. DAT DUS DE MENSCH NIET SCHEIDE WAT GOD VEREENIGDE,

> 'WANT DUITSCH EN VLAEMSCH ZYN NAUW VERWANT,
> ZOO NAUW ALS REGT- EN LINKERHAND;
> *En duitsch is duitsch, 't zy hoog- of neder*
> *Dat klink' van Scheld tot Donau weder.'*

Trouwens de gansche zoo ryk en welbebouwde vlakte, ten Noorden van de hoogten die de Sambre-en-Haine omgeven, is DUITSCH, met alle hare ryke steden, veeltakkige kanalen en het grootste gedeelte van het uitgebreide net der yzeren spoorwegen. Alles is daer DUITSCH, niet alleen in tael, maer vooral in zeden, woonaert, gebruiken en zelfs tot in de kleinste byzonderheden des huiselyken levens. Dat dit schoone land, ondanks alle vyandelyke poogingen, nog niet teenemael door den franschen invloed verbasterd is, geeft ons de gegronde hoop, dal het niet van de germaensche wereld zal afgescheiden worden; doch is het te beklagen dat de hoofden der vlaemsche beweging niet genoeg inzien dat niets den vlaemschen volksgeest krachtdadiger zoude opwekken dan onder de bevolking de schatten der hoogduitsche kennis, wetenschap en verstandelyke beschaving te verspreiden. Dit onvergeeflyk verzuim vertraegt de verstandelyke ontwikkeling der vlaemsche Belgen, en is eene der oorzaken, dat ware beschaving en hoogere edele

gevoelens nog zoo weinig voortgang onder de nederduitsche bevolking hebben gemaekt.

De fransche overheersching heeft alleen de hoogere kringen in de groote steden doen ontaerden; in de lagere kringen der maetschappy bloeit de volksgeest vol van gezondheid en van kracht; 't is van deze lagere standen, dat de poogingen tot herstelling der moedertael en tot bevryding van den franschen invloed zyn uitgegaen, doch reeds spruit er hier en daer een vaderlandsch knopje uit de hoogere kringen der maetschappy voort.

De deftigsten en verstandigsten onder de Vlamingen begrypen zeer goed, welk onherstelbaer verlies hen bedreigt, en welke middelen in het werk moeten gesteld worden om den volledigen ondergang der nederduitsche bevolking te voorkomen. Zy weten en gevoelen het, dat de tael moet hersteld en veredeld worden, dat men de schatten der oude nederduitsche letterkunde weder onder het volk moet verspreiden, en vooral dat, om den verderfelyken invloed der fransche letterkunde krachtdadig te kunnen afweeren, het meer dan tyd is, dat de vlaemsche letterkunde zich meer en meer tot de hoogduitsche toenadere; deze toch is in wezen en natuer evenaerdig aen de vlaemsche; dezelfde geest, dezelfde neigingen, heerschen daerin; daer alleen vindt men meesterwerken die men met voordeel aen de gewrochten der fransche letterkundigen kan tegenoverstellen; daer is het dal de germaensche geest eene volle zegeprael op de ligtzinnige oppervlakkige fransche voortbrengselen behaelt. Zonder dit eng aensluiten aen de hoogduitsche verstandelyke beschaving, is het onmogelyk voor de Vlamingen aen de overheersching der fransche letterkunde en begrippen pael en perk te stellen, *want geest kan slechts door geest bestreden worden.*

Dat toch de Vlamingen mogten inzien dat het niet alleen het behoud hunner edele moedertael geldt, maer tevens de *ontgeesting*, de *ontaerding*, de *schande* en de *knechtschap* van geheel het volk, want slechts door de volkstael behoudt de menigte *vaderlandsche* gezindheden, *vaderlandsche* zeden, *vaderlandsche* gevoelens.

Onder het juk eener *vreemde tael* en *vreemde* letterkunde is het voor een volk onmogelyk zich zelfstandig te ontwikkelen. Voor

België bestaet er dus geene *onafhankelykheid*, geene *vryheid*, geene *volksdommelykheid*, geene TOEKOMST, zoolang de nederduitsche tael, in vlaemsch België[1], niet de openbare tael van het Hof, van de regeering, van het krygsleger, van de geregtshoven, van alle standen der maetschappy wordt.

Dit moet het doelwit der ernstige strevingen van alle Belgen zyn, die vaderland en koning beminnen; dit is het eenigste middel de opzwelging Belgiëns door Frankryk te verhoeden; zonder dit wordt België vroeg of laet een wingewest des Galliers, en Brussel de zetel eener fransche prefektuer.

Vry vertaeld naer het hoogduitsch, bladzyden 1, 2, 3, 9, 10, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, door

J.C. Van Thielen,

Regter by de Regtbank van eersten aenleg te Brussel, Voorzitter van het Brusselsch Genootschap DE VLAEMSCHE VERBROEDERING.

1 Het geliefkoosde plan van veelen, eene inéénsmelting der twee vreemdaerdige bestanddeelen (Nederduitschers en Walen) daertestellen, is onuitvoerbaer. Iets dergelyks kan slechts daer gepoogd worden waer de twee verschillende rassen door één gemengd wonen, zooals by voorbeeld vroeger de *fransche* Noormannen en de Angelsaksen in Engeland; maer daer waer twee rassen nae[s]t elkander woonen *(juxta-position)* is dit ONMOGELYK. Niets kan België dus van den ondergang redden dan eene administratieve scheiding van hetGERMANISCH (vlaemsc[h]) en het GALLISCH (waelsch) gedeelte van België. In alle landen van Europa waer even als in België, twee of meer VERSCHILLENDE volken zich onder hetzelfde bewind bevinden, bestaet er administratieve scheiding. In Rusland, by voorbeeld, wor[d]t de finnische volksstam in het finnisch bestuerd, en niet in het russisch (De finnische krygslieden onder anderen worden in hunne tael beveeligd). Eveneens is het in Oostenryk gesteld, waer de *duitsche, slavische, hongaersche* en *romaensche* bevolkingen (in Lombardyen) administratief gescheiden zyn. Zelfs in het kleine Denemarken, is de duitsche en deensche bevolking administratief gescheiden, slechts in België offert men niet alleen de majoriteit (Vlamingen) aen de minoriteit (Walen) op, maer men verliest uit het oog dat de germaensche volksstammen de gallische in verstandelyke vermogens overal en van alle tyden af aen by verre te boven gaen, en dat derhalve, indien men een van de twee elementen boven het andere wil verheffen, men steeds aen het germaensche, het sterkste en meest vernuftige ras, de bovenhand moest geven. Doch neen de Vlamingen willen geene overheersching, zy willen als *broeders* met hunne waelsche landgenoten leven; zy dringen dus alleen op gelykstelling aen, en die is slechts door eene administratieve scheiding te verkrygen.
(De Vertaler)
Wy meenen, te moeten opmerken, dat wy de hier uitgesprokene meening, van onzen hooggeachten medewerker dezen keer niet kunnen deelen.
DE RED.

Thomas Moore.

In de eerste aflevering van dezen jaergang deelden wy een overzigt over de engelsche letterkunde mede. Dit was - gelyk het ook nauwelyks anders zyn kon - kort, en over enkele dichters werd er niet gesproken. Hadden wy er over willen spreken, dan zouden die lezers, die niet reeds met deze mannen bekend waren, er toch slechts weinig van verstaen en dus ook weinig door gewonnen hebben, hoe uitvoerig ook de naemlyst zoude geweest zyn, die wy hadden medegedeeld; men zoude er evenmin door geleerd hebben, als de lezers der *Vossische Zeitung* te Berlyn door het naemlystje der vlaemsche schryvers, welk de heer Firmenich hun opdischte. Zulke lystjes leest men niet en men leert ze nog min van buiten; waerom zoude men zich de moeite geven, zulke namen te onthouden, wanneer men toch niet weet wie zy zyn, die deze namen dragen?...

In plaets van het nietsbeduidende naemlystje zullen wy dus eene meer of min korte levensbeschryving der voornaemste engelsche dichters onzes tyds mededeelen en wy beginnen daerby met den grootsten onder hen, met *Thomas Moore*. - Hy werd geboren den 28 mei 1780 te Dublin, waer zyn vader koopman was. Zyne geestige krachten ontwikkelden zich reeds zeer vroeg en het onderwys, dat Sheridan, zyn leeraer, hem gaf. was zoo grondig en vond zoo goed eenen bodem, dat Moore reeds in zyn veertiende jaer de hoogeschool te Dublin bezocht. Later bestudeerde hy het regt; maer dit hield hem niet terug, de dichtkunst met vlyt en yver te beoefenen. Hy was nog geene twintig jaren oud, als reeds zyne vertaling der oden des griekschen dichters Anacreon verscheen, die hy aen den prins-regent door eene van hem zelf gedichte grieksche ode opdroeg. Door deze vertaling verkreeg hy den naem van *Anacreon-Moore*, die hem hoofdzakelyk gegeven werd, om hem van de talryke andere Moore's te onderscheiden. Weldra verschenen nu nog andere gedichten van hem, waerin hy meest grieksche en latynsche voorbeelden volgde en vooral in de erotische liederen, wel eenigzins al te verre ging. 1803 werd hy by het Admiraliteits-geregt te Bermuda als registrator geplaetst; maer hy bleef er niet lang, liet zich door eenen substituet ver-

vangen en reisde; na de Vereenigde-Staten doorkruist te hebben, kwam hy naer Engeland terug. Daer verschenen in 1806 zyne oden en poëtische brieven, waerdoor de algemeene aendacht nog meer op hem gevestigd werd. Door dit boek verwierf by zich in Amerika vele vyanden, want het is vol scherpe en gedeeltelyk onregte satyren op de bewooners der vrye staten; daerom ook werden zyne latere gedichten daer nog bytend doorgehekeld, toen reeds in Engeland eene stem van lof en bewondering over hem as. Sedert zyne terugkomst leefde hy alleenlyk van de wetentenschappen, en zyn huislyk leven verkreeg door de schoone en bevallige miss Dike, al het aentrekkelyke wat een gelukkig familieleven hebben kan.

Sheridan had reeds van Moore gezeid: ‘Er bestaet geen menschelyk wezen, 't welk zoo veel van zyn hart in zyne phantazy kan leggen, als Moore; zyne ziel schynt daerby een vuerdeeltje te zyn dat van de zon werd afgescheiden en in beweging is, om zich weer met deze borre van licht en warmte te vereenigen.’

Dit oordeel maekte Moore waer door zyn hoofdgedicht *Lalla Rookh*(1), hetwelk in 1817 verschynende, in 1818 reeds acht uitgaven beleefd had. Het zal onzen lezeren niet onaengenaem zyn, den inhoud van dit heerlyke werk in het kort te kennen.

Lalla Rookh is de dochter van den groot-mogul Arungzebez en de bruid van eenen bucharischen prins, die over Cachemir heerscht. - Er komt een talryke stoet uit het laetstgenoemde ryk naer Delhi, om de prinses af te halen en haer naer haren aenstaenden echtgenoot te geleiden. De beschryving der reis, der ryken, waerdoor de stoet trekt, enz., is het prosaïsche gedeelte van het stuk. Op de rustplaetsen, verschynt telkens een jonge bulgarische dichter, die de prinses door uitgekozen dichtstukken aller aengenaemst den tyd verdryft. Het eerste hier van is de *Geschiedenis van den versluijerden profeet van Korassan;* daerop volgt *het Paradys en de Peri*[2] dan de *geschiedenis der laetste Ghebers*[3] en de beschryving van een feest te Cachemir onder den

(1) De uitgever gaf voor hetzelve 34,000 franken.
2 Eene soort van geesten.
3 Aenbidders van het vuer.

titel van: *het licht des Harems*. De geschiedenis van den vueraenbidder, het schoonste der dichtstukken, betoovert de prinses zoo, dat zy in liefde voor den jongen dichter (Feramorz genaemd) ontgloeit en nu ten hoogste treurig wordt over hare aenstaende verbindtenis, en hare toekomst wanhopende tegenziet. Door eenige hetorodokse plaetsen maekt Feratnorz den opper kamerheer des prinsen boos; welke zweert, hem, na hunne terugkomst in de hoofdstad als hoofd eener nieuwe leering uittemaken en voor goed te doen 'knoeten.' Toen zy echter in de hoofdstad aenkomen - hoe zyn zy allen verrast, als zy in het paleis erkennen, dat de dichter en de prins een en dezelfde persoon zyn.

De *Edimburgh Review* zeide over *Lalla Rookh:*'Het is de schoonste orientaelsche bloem die wy tot heden toe gezien hebben. Nooit heeft het land der zon zoo helder op de kinderen van het Noorden geschenen: nooit iemand den verrukten zinnen der Europeanen, Asia's liefelykheden zoo rykelyk voorgeleid of zyne Gorgonengestalten zoo opgedekt. De schoone vormen, de verblindende glans, de fyne en welriekende geuren van het Oosten hebben eenen verwanten dichter op het groene eiland des Westens gevonden... Het is bewonderenswaerdig hoe zeer *Moore* in Persiën, in Arabiën en in Oost-Indiën te huis schynt te zyn en hoe rein en streng asiatisch alle zyne kleuren en schaduwen zyn. Hy is geheel mgewyd in het karakter der tooneelen waerin hy ons verplaetst, en toch is de uitgestrektheid zyner kennissen minder benydenswaerdig dan het schynbare gemak waermede hy ze ter opheldering en opsmukking zyner gedichten hier bezigt.'

Een andere bewonderaer van *Lalla Rookh* zegt: 'Men kan dit boek niet openen, of men vindt op elk blad eenen ruiker van hoogst dichterlyke schoonheden.'

En Blackwood, een der grootste kritieken van Engeland, spreekt in eene beoordeeling van dit dichtstuk aldus over Moore: 'Thomas Moore is zonder twyfel en zonder alle vergelyking de schitterendste, verbeeldingrykste en ongedwongenste dichter van onzen tyd... Hy heeft de wyding als dichter in volle maet ontvangen... De voorwerpen onzer alledaegsche wereld gloeijen in zyne oogen in den glans des drooms, en zelfs rond den middag des levens aenschouwt hy nog alle voorwerpen der schepping in die frissche en

onveranderde nieuwheid, die de glorie van den levensmorgen uitmaekt en zelden langer duert dan die morgen. By die buitengewoone teederheid en fynheid der vorming bezit hy nog eene altyd scheppende en sproeijende verbeeldingskracht, die ten allen tyde over den ganschen kring zyner vroeger verworven beelden gebiedt en haer plotselyk, als door de aenraking van een tooverstaf; in 't leven roept. Gevoel en phantazy zyn de hoofdeigenschappen van zyn dichterlyk karakter, maer daerom is hy niets minder dan onbegiftigd met hoogere hoedanigheden, enz., enz.'

Zouden die oordeelen, die wy geerne onderteekenen, niet iemand onder ons aenmoedigen, het gansche gedicht, of ten minste een gedeelte er van, zynen landsgenooten in een vlaemsch gewaed te schenken? Wilde men het slechts gedeeltelyk vertalen, dan zouden wy liefst den Vueraenbidder of *Het Paradys en de Peri* daertoe uilgekozenzien. Misschien beweegt eene korte opgave van den inhoud dezer stukken een der vrienden onzer letterkunde haer dien dienst te bewyzen.

Eene Peri - een gevallen middenschepsel tusschen mensch en engel - staet treurig aen de halfgeopende poort van het paradys, luisterende op de levensborre die daerbinnen ruischt gelyk de klanken van snaren en terwyl hare stralen op der Peri vleugelen vallen, weent zy, dat die eeuwige woonst haer ontzegd is. Een engel verschynt en zegt haer de troostende woorden: 'Alle uwe zouden zyn u vergeven, zoodra gy eene gift brengt die 's hemels waerdig is.' De Peri vliegt weg en over de aerde heen, en ontmoet eenen krygsman, die zyn leven aen het vaderland opofferende, stervende op de zoden ligt. De Peri breekt eenen grashalm af, waeraen een druppel van 's krygers bloed hangt, en komt aen de poort van het Eden, en geeft hem aen den engel, doch deze zegt: 'De helden, die voor hun vaderland sterven, zyn ons willekom; maer de gift, die u het paradys openen zal, moet heiliger wezen.' - En weêer vliegt de Peri over prachtig geschilderde streken en vindt eenen mensch in den doodstryd met de pest. Nog is de arme eenzaem, maer hy zal niet eenzaem sterven: by den schyn der maen, ziet de Peri hoe een jeugdig meisje den stervenden nadert; het is zyne bruid, die haer leven den beminden ten offer brengt en die met hem sterft. De Peri nadert zacht, en kemt met

den vaerwelzucht van het meisje aen de poort van het Eden; maer ditmael ook houdt de engel de poort gesloten, en zy moet nog eens tot de aerde terugkeeren. De schemering der zinkende zon bedekt het gebergte Libanon en speelt rond de puinhoopen van den tempel der Zon te Balbec, en de Peri zweefl tusschen de bouwvallen en wil in de schaduwe van eene gebroken zuil uitrusten. Zy ziet er een kind met bloemen spelende en tegelyk hoe een Arabier met wilden en woesten blik van zyn peerd springt; elk zyner trekken weerspiegelt een zondenzwaer geweten, men meent zyne handen van bloed rookende te zien. Als hy echter het kind ziet, hoe het op roozen speelt, als hot schuldelooze oog des kinds hem met zyne warme stralen treft, dan wordt zyn hart weeker. In denzelfden stond klinkt de roep tot het gebed ‘van Syrias duizend Minareten,’ de knaep hoort het en knielt godvruchtig neder. ‘Zoo konde ook ik eens bidden,’ dacht de Arabier, zyne jeugd tradt in hare gansche schoonheid voor hem, en uit de oogen, die zoolang droog bleven, vliedt weêr de eerste traen, de traen *van berouw*. De Peri brengt dien traen aen de poort van het Eden, en de engel opent haer de wooning des eeuwigen zegens.

De *Fireworschipper* bevat eene schildering van den laetsten stryd der Ghebers tegen het knechtsjuk der Arabieren en de uitbreiding van het mohamedaensch geloof. Het tooneel is de persische zyde van de bocht, die dit land van Arabiën scheidt. De vueraenbidders worden eindelyk in een ontoegankelyk gebergte by deze bocht gedreven. Van daer uit bestryden zy den Emir Alhassan. Hun opperhoofd Hafed, de laetste hoop van Iram, is de verbeelding der benaeuwd geworden Musulmannen met alle zinnebeelden van eenen helschen geest bekleed; maer zyne landslieden vereeren hem wegens zyne schoonheid, zyne dapperheid, zyne vaderlandsliefde en zyne godsvrucht. Op de spits van een hunner bergen brandt altyd het heilige vuer der Ghebers; nu verdwynt alle hoop, het langer te verdedigen, maer nu ook zweert Hafed met zyne helden, liever in de vlammen van dit aloude vuer hunner vaderen testerven, dan zich aen de Arabieren te onderwerpen. Aen de hoogste bastioen hangteen horen; wanneer deszelfs toondoor de stille dalen schalt, dan nadert het oogenblik' der offers, waerop de laetste vueraenbidders zich voor eeuwig met het heilige en sym-

bolieke element hunner vereering vereenigen. In den onheildreigenden tyd beklimt Hafed, eens morgens, eene eenzame rots, waerop een kasteel des Emirs staet, om dien vyand zyns vaderlands en van zyngeloof te dooden. Maer in plaets van den Emir, vindt hy Hinda, een jong, onschuldig, schoon arabisch meisje, welksharten ziel den koenen vreemdeling plotselings boeil. Beiden zien elkander dikwyls 's nachts, zonder dat Hinda weet, van waer hy komt, of waerheen hy gaet, uit welk land hy afstamt. Eens in eenen nacht echter ontdekt hy haer, wie hy is, zy ziel, dat hy het teeken der vyanden van haer volk, den gordel der Ghebers draegt, hare rust is voor eeuwig verdwenen. Hare gezondheid wordt dagelyks zwakker. Haer vader, die er de oorzaek niet van kent, wil haer naer Arabiën terugzenden en zegt haer 's avonds voor hare reize, dat hy door eenen verrader den ingang tot de schuilplaetsen der Ghebers ervaren heeft, hen weldra 's nachts overvallen en allen zonder uitzondering dooden wil. Hinda vertrekt, maer een stormwind werpt haer schip aen de kust en de Ghebers nemen haer gevangen. Zy erkent in het opperhoofd der vueraenbidders haren beminden, hem, dien zy sedert de eerste dagen harer kindschheid vreezen, verwenschen en haten leerde, maer die haer nu door het licht harer liefde in heldere glorie, als een held des geloofs in den kring van gewydde krygers verschynt. Zy ontdekl hem het verraed en bezweert hem, met haer te vlugten, wyl toch de stryd tegen de tallooze heiren van haren vader een vergeefsche zyn zoude. In 's jongelings boezem ontbrandt een geweldige stryd tusschen den pligt, welken zyn eed, zyn geloof hem oplegt, en de liefde tot Hinda; doch plotselings vat hy zyn besluit, hy - zendt de jonkvrouw terug naer het schip, vat het heilige horen en de noodlottige klanken dreunen als een donder des geregts door de dalen. De Arabieren dringen door den ingang tot de schuilplaetsen; wanhopig vechtende ontvangen hen de Ghebers, maer zy zyn te zwak, te weinig talryk en vlugten met wonden bedekt naer het heilige vuer toe. Hafed legt zynen voor het altaer dood weêrgezonken broeder op den reusachtigen brandstapel nevens het altaer, werpt het heilige vuer in het hout en - alle de Ghebers sterven den vlammendood. De rotsen en de zee zyn rood verlicht door de hemelhooge vlammen; Hinda ziet den brandstapel gloeijen, zy

erkent den beminden en springt met den schreeuw: ‘Hy is het!’ in de door den wind bewogen, vuerroode baren.

Deep, deep, where never care or pain
Shall reach her innocent heart again,

(Vervolg in de naeste aflevering.)

Uit de werken van Ida, gravin Hahn-Hahn.

I. - De Stroomen.

O de *Rhyn*, de Rhyn! Wat kunnen nevens hem de andere stroomen beduiden, de *Seine*, de *Garonne*, de *Tajo?* dit zyn slechts kleine ondergeschikte krachten, maer geene magt van eersten rang, gelyk de Rhyn. Er zyn eenige stroomen, die geheele tyden, volkeren en ideën in de geschiedenis vertegenwoordigen. Daer is de *Seamander,* die behoort tot de grieksche heldenwereld, waerin de goden party nemen voor de menschen en met hen en tegen hen stryden en ze daerdoor - ik weet niet met welke - onaerdsche kracht en schoonheid overgieten, Daer is de *Nyl*, de priesterlyke stroom, geheimzinnig gelyk een dogma, zegeryk, gelyk het doen eens goddelyken geests, versluijerd in zynen oorsprong en openbaer in zyne uitwerking, gelyk eene goddelyke leer. Daer is de *Jordaen,* dat is de stroom der veropenbaring, Over zyne baren ruischt de toonryke wiekslag der duif en eene andere stem, als die is, waermede menschen lippen plegen te spreken, schalt er als een echo der eeuwigheid over heen. Daer is de *Tiber*, die kleine droeve rivier, reusachtig, groot en glansryk door het herspiegelen der onsterfelyke kroonen van Romen, Daer is de *Rhyn*, de heldenstroom! Over hem schryden de volkeren nooit anders, als het blanke zwaerd omhoog, terwyl aen zyne oevers, als beschermd door eenen held, het leven vry en zeker en ryk is. Hoe klinken daer de bekers, hoe schallen daer de liederen, hoe fluisteren daer de sagen, hoe ratelen daer de wapens

en hoe vriendelyk en opwekkend luistert hy naer dit alles, zyn woord in eeuwige herhaling ruischende: ‘Weest sterk, kinderen, weest sterk! ik val altyd aen het hart van den Rhyn - op eene andere wyze, nader ik hem nooit. By hem ben ik te huis, en werp ik hoed en handschoenen weg, zet my neder en zie rondom my naer de oude kennissen, de blauwe bergen, de met druiven bedekte heuvels, de puinhoopen en de oude dommen - zy zyn er steeds en wy wenken hun onze vertrouwelyke groetenissen toe. Dan zeg ik tot hem: “Nu vertel my iets, myn goede oude! Wat is ondertusschen hier voorgevallen?’ En dan vertelt hy my, nu iets nieuws, dikwvls van oude en al- en overoude dagen; en ik luister hem zoo geerne toe, want hy is een onvermoeijelyke verteller. Ook dan doe ik geerne iets ter zyner eere; ik maek een liedje of zoo iets. Dezen keer liet ik my door eenen armen guitaren-speler het *Rhynlied* van Bekker spelen en zingen, en dit was meer vreugde voor my, alsof ik zelve er een had gemaekt.

II. - Parys.

Hoe of Parys *niet* de zetel van omwentelingen zoude zvn, is niet te begrypen. Deze vereeniging van genot en ontbering, van pracht en van ellende, van verkwisting en nood is zekerlyk op geen ander plekje der aerde zoo te zamengedrongen, als hier.

De *place de la Concorde* schemert van goud - zeer smakeloos en ongepast, volgens myne meening, want men heeft niet den zin der Romeinen, die forum en tempels grootsch bouwden en het eigene huis eenvoudig lieten; men verlangt te huis de uitgezochtste pracht, en dus moest men, wilde men romeinsch handelen, het huis van buiten nog met peerlen en diamanten versieren, wyl overgulde brons reeds op de straten prykt - genoeg, de *place de la Concorde* is overdreven opgesmukt, en hoe ziet er daertegen het midden der stad uit, b.v. rond den toren van *St-Jacques de la Boucherie!* Daer zyn de straten moeren en de kleine plaetsen waer zy te zamenloopen modderpoelen, de huizen gelyk roovershol ten en de locht is er kwalm - en daerin woelen en werken de menschen met eene begeerte en eene woede naer genot, die door niets geteugeld, door alle omgevingen, alle zinnen,

alle bestrevingen op eene dulzinnige wyze opgehitst en aengeprikkeld worden. Ik herinner my, dat reeds in Napels dit gruwelyk strydige tusschen de *villa reale* en het inwendige der stad my loodzwaer op het hart lag, maer tusschen daer en hier is een geweldig verschil: het wezenlyk aentrekkelyke en bekoorlyke van de heerlykheid Napels. is de schoone natuer en de toevallige milde luchtstreek, terwyl in Parys alle heerlykheden voorbedachtelyk op zekere plaetsen opeengestapeld zyn, juist gelyk eene tentoonstelling der levensvreugde en der armoede. De vreemden, de ryken, hooggeplaetsten, de gelukkigen dezer wereld gaen naer Napels om hare zon, haren hemel te genieten, maer zon en hemel trek ken niemand naer Parys, maer de arme misgunt den ryken niet juist den aenblik eener napolitaensche landschap, zeer echter een middagmael in het *Café de Paris*. Alle wyzen van genot, alle vreugden, deze tooneelen, deze cafés, deze magazynen, deze tentoonstellingen, dit opgesmukte wezen, dit zich toestorten op het effect-dit alles heeft iets zoo oneindig stoffelyk, het verblindt het oog, verdooft het oor en prikkelt de begeerten zoo zeer, dat men er slechts de keuze heeft tusschen een koele '*ennui*' en vurige donkerheid des geests.

Onder honderd menschen zyn daer slechts dry misschien, wien de tyd te Jang valt onder al dat bonte dryven, en die dry zyn voorzeker in staet en hebben de middelen al dat goed te kunnen koopen, wat zy niet willen, en die middelen zyn geld en geld en geld. De overigen hebben den besten wille, zich in den ruischenden stroom te werpen; wie de middelen daertoe heeft, die kan dit, wie ze niet heeft, die zou ze geerne winnen, en jaegt, grypt en loopt om ze te krygen; maer krygen, krygen moet hy ze. Nergens is de angst des levens my gruwelyker verschenen als te Parys. De begeerten naer winst en genot zag er my uit gelyk een onafgebroken danaïdenarbeid des verlangens. Bedenkt men daerby nog dien lagen, nietsachtenden journalism, die tot op de laetste trappen in het volk afklimt, en ziet men die ruwe geen oordeel vatten kunnende hoofden, omneveld door onbeschofte republieks ontwerpen: - hoe kan men zich dan nog verwonderen, dat daer de lava der omwentelingsbestrevingen eeuwig broddelt en woelt. Oh! het is een treurig oard, Parys! het vervult ons met heimely-

ken gruwel gelyk een lyk, welks kaken rood en wit beschilderd zyn.

III. - De Oceaen.

Er is eene eeuwige onvergelykelyke pracht in de vertooningen, welke de zee ons dagelyks aenbiedt, en altyd nieuw. Nevens haer zyn de beelden, die de aerde voor onze oogen oprolt, mat - want by deze heeft de menschenhand zooveel gedaen! De aenbouw des bodems, het groeijen en bloeijen zyn, wen ook door de natuer ondersteunt, toch een werk des menschen; zyne wooningen, de plaetsen zyner werkzaemheid liggen rondom verspreid, de sporen van hetgeen hy behoeft en geniet, zyn den gronde ingeprent. Het oorspronkelyk karakter, het maegdelyke der schepping is te niet gegaen door zyne dringende en niet aftekeurende begeertens. Maer zie eens daertegen de zee! Die is nog heden gelyk zy was aen den eersten scheppingsdag en gelyk zy op den laetsten dag der wereld zyn zal. Daer is God zonder de menschen. De reusachtigste menschelyke poogingen, scheepvaert, bandelstogten, zeeslagen, ontdekkingen van nieuwe werelddeelen, kort en goed, dingen, die staten en volkeren uit hunne asch werpen en der geschiedenis een' anderen stempel oppersen, zy zyn over de plaets hunner daden, over de zee, heengegaen gelyk de adem over den spiegel, gelyk de wind over het zand. Daer verheft zich geen gedenkleeken, daer vervallen geene puinhoopen, daer staen geene eerzuilen en geene opschriften, daer is geen spoor van den dood. De zee heeft noch den verrottingsreuk des doods, noch den heeten bedwelmden adem des levens.

IV. - Christus en de twaelf Apostelen van Thorwaldsen.

In de Lieve-Vrouwe kerk te Copenhagen.

Sedert in Sevilla voor den Moses en Thomas van Murillo zich de vlammen der godsvruchtige begeestering in myne ziel almagtig verhieven, heb ik niets soortgelyks gezien. En welke voordeelen

geeft de kunst aen den schilder! Den toover der koleuren, het bevallige der groepeering, de magie des lichts. Wat heeft Thorwaldsen daertegen? - Eenen graeuwwitten blok van marber. Oh de Thorwaldsen! Engelen hebben hem by dit werk gedient, want met den genius alleen volbrengt men het niet. Ik zoude zoo geerne naer Romen gaen, om zyne hand te kussen, die heilige hand, die gezegende hand, om hem er voor te danken, dat hy een werk des diepen zielontstroomden geloofs in onze nuchteren wereld heeft gesteld, in die wereld, waerin het geloof tot eene *fratze* werd. - ja, tot eene *fratze* van het hoogmoedig vernuft, dat zich 'navorsching' noemt, en tot eene *fratze* beperkter zielen, die in vorm en uiterlykl eid het heil meenen te vinden. Misschien gelukt het my, uw een schaduwbeeld te geven van hetgene in de grootste volkomenheid voor myne oogen staet. Misschien verlangt gy dan, het zelf te zien - oh dit ware goed, dit ware het beste, wat ik voor u doen konde. By de Grieken hield men het voor een ongeluk, den *Jupiter-Olympios* niet te kennen - deze hoogste gedachte in den zigtbaer volmaekten vorm. Zouden wy, wy die toch allen zoo hoog en diep beschaefd zyn anders willen denken?

Vooral moet ik zeggen, dat ik in 't geheel niet weet, wat de wereld eigenlyk heden over *Christus* denkt. De een spreekt van een 'lam', de andere van eenen '*onhistorischen Christus.*' De een loochent zyn bestaen, en de andere noemt hem misschien eenen bedrieger. Wat my aengaet, zoo is hy voor my dè wereldheiland, die ons van het kwade verlost, wanneer wy hem navolgen in kracht en liefde; - en zoo heeft Thorwaldsen hem ook erkend, maer zyn genius vond geene uitdrukking voor deze erkentenis. De *Christus* des grooten kunstenaers is wel de milde en barmhartige, die zyne armen uitbreidende roept: 'Kom allen tot my, die vol droefheid en kommer zyt, ik zal u verkwikken,' - en zoo heeft ook Thorwaldsen hem daergesteld; maer de kracht, het licht, de wereldoverwinnende sterkte, die hy den heiligen twaelven ingoot, en die een weven van zyn teven was, die vindt men niet by hem. Daertoe komt nog, dat zyn aenschyn zoo diep neêrgezonken is, dat men er niet vlak in ziel, maer slechts, voor het alta[e]r staende, het van onder zien kan; nergens valt de blik zyner oo[g]en op den aenschouwer. Men zegt wel, beelden schieten

geene blikken, maer dit is niet waer! Thorwaldsen heeft bewezen, dat de oogen der beelden blik en koleur hebben. Met oogen zoo vurig als het licht schouwt *Paulus* op my neder, oogen gelyk twee blaeuwe naphthavlammen vol onuitbluschbare liefde heeft *Jacobus; Simons* oogen zyn zwart gelyk de treurnis, en die van Petrus schitterende graeuw, gelyk de bewegingvolle zee zyner ziele. Oh, ja! de standbeelden hebben even zoo goed oogen, als de figuren op schilderyen eenen rug hebben. Men heeft den *Christus* in eene verguide nis boven het altaer gesteld, terwyl hy er glansryk uit zoude moeten voortreden. Nu drukt en beschaduwt de nis hem altezeer. Het is merkweerdig, dat juist *Chritus* het onvolkomenste en minst schoone der standbeelden is; de armen zyn vooral vol misgrepen. Het hoofd echter is idealisch, mild en zacht. Ik meende altyd, ik moest eenen sluijer van zilverweefsel over die nis uitbreiden, om den Christus evenzoo wel in een schoon licht en verborgener, als ook vryer van gebreken te doen verdwynen.

Voor het altaer is eene vrye, eenige trappen verhoogde plaets, die door eene balustrade van het schip afgezonderd wordt en waer in het midden een engel knielt, die de doopvont op zyne armen dragt. Op groote sneeuwwitte vleugelen, waerop nog de zilveren schemer van een hooger licht siddert, die nog van de locht eener hoogere wereld doorwaeid zyn, zweefde die engel ter aerde neder. Hy heeft zyn liefelyk hoofd met eenen ryken krans van nooit verwelkende bloemen gesmukt, want hy is voor een hoog ambt bestemd, hy brengt der jonge ziel het heilige water als een symbol, dat hy rein van God komt en rein naer God terug keeren moet.

Rechts en links van het altaer staen aen de pilaeren des schips de heilige mannen, die *Christus* als zyne apostelen over de geheele aerde uitzond, om het hemelsche Jerusalem te gronden, terwyl het aerdsche hem en hen verstiet. En zy volgden hem getrouwelyk tot in den dood. Deze mannen kunnen niet meer terugtreden: zy hebben, gelyk hun meester, de wereld overwonnen - maer door welke stryden, door welke bovenmenschelyke poogingen, dit zeggen duidelyk hunne van kommer en smart doorgraven voorhoofden. Er is niet een van hun, van den grysaerd tot op den jongeling toe, die niet in eene grootsche melankolie verzonken daer-

staet, maer toch in het volle bewustzyn zyner bestemming; met eenen blik, die hemel en aerde tegelyk omvat, met eenen voet, die zeker is, dat hy zyn doelwit bereiken zal, wandelen zy op hunnen weg, welks moeiten zy zeer wel kennen. Vredevol en verheugd, gelyk die engel is geen van hen, want de mensch behoort tot een ander orde van wezens en niet in vrede en vreugde, maer in eindeloozen sirydslaept zyne toekomende glorie. Deze overtuiging leest men op alle gezigten, zy stelt allen in eene linie en geeft hun eenen diepontroerenden familietrek. Niettemin heeft misschien nooit een kunstenaer de monotonie gelukkiger overwonnen, als *Thorwaldsen* by deze twaelf, in lange gewaden gekleedde mannen, die allen een onderkleed dragen, dat van den hals tot op de voeten valt, en daerover eenen wyden mantel - uitgenomen *Andreas*, dien slechts een mantel dekt. Hoe die *Thorwaldsen* zich en zynen marberblok met den geest van zyn voorwerp doordrongen heeft, daervan bestaet geen voorbeeld in de gansche moderne kunst, in de antieke zyn er twee of dry.

Ter rechter en ter linkerzyde van *Christus,* staen vooreerst *Paulus* en *Petrus,* het begrip en het gevoel. *Petrus* draegl de sleutelen des hemels. Op zyn gezigt wisselen de indrukken, welke de twee woorden *Christi* op hem maken: '*Simon Jahanna,* hebt gy my lief?' - en: 'Hoed myne schapen!' - Smarte over den welgegronden twyfel des verlossers, en vreugde over het verrassende betrouwen versmelten in de diepste, de aenbidendste liefde, in eene liefde, die zoo sterk is, dat zy sterker wordt dan zynezwakheid. Een traen siddert in zyn oog, zyne bewegingvolle lippen sidderen van ontroering. Hy zoude zich geerne zelf mistrouwen en durft het toch niet, wyl *Christus* hem betrouwt. De linke hand op de borst persende, als of hy den heere zyn hart wilde schenken, schouwt hy met eene oneindelyke dankbaerheid op hem toe, met een gevoel, dat slechts eene ziele kan hebben, die zich door eene vreemde en grootsche genade met zich zelve uitgezoend ziet. De volle lippen, de levendige trekken, de korte Iokken rond hoofd en baerd, alles laet ons den heetbloedigen, driftigen man in hem erkennen, die toch, zoodra de wille maer in hem ontwikkeld is, ook eene vaste kracht kan hebben. zyne gestalte is in 't geheel die van eenen man des volks, niet al te groot,

met sterke en breede schouders, gelyk de arme visscher, die met moeite zyne netten uitwierp en introk en naer huis droeg, ze altyd heeft. Nek en schouders verraden zwaren arbeid, maer zulk eenen arbeid, die het lichaem sterk maekt en den geest nooit dooden kan.

Tegenover hem staet Paulus. Ja die is natuerlyk van een geheel ander wezen. De natuer heeft hem bestemd, drager des lichts te zyn, niet voor een ambacht, niet voor handarbeid. Hy was nooit in eene andere werkplaets in huis, als in die van den geest. Het verstand van dien man stygt, gelyk eene vlam recht naer omhoog. Zy kon wel dwalen, uit een onrein element zich voeden, onedele dingen bewerken, maer dit deed zy alles met den diepen gloed der overtuiging. Toen de erkentenis over hem kwam, toen de waerheid de dwaling vernielde, toen God de afgoden voor hem in het stof wierp, toen werd den vurigen Christenvervolger *Saulus* de vurige Christusbelyder *Paulus*. Zyn geest, zyn wille, zyne kracht bleven de zelfde, zy zuiverden, vormden en verhoogden zich slechts voor zoo veel, als de nieuwe leering zuiverder en hooger was, dan de oude. Van het oogenblik afaen, waer hy haer aennam, behoorde hy haer toe, zonder twyfel, zonder onzekerheid, vol innerlyke vastheid en kracht. Terwyl hy met de volle magt des begryps der nieuwe leering doorpeilde, vattede hy tegelyk den mensch met alle zyne tallooze tegenspraken zoo diep, zoo haerfyn op, dat hy wel erkennen moest, hoe gebrekkig dit zwakke vaterwerk voor een zoo geweldigen inhoud is. De man die zeide: ‘En wat ik *niet* wil, dat doe ik!’ - die kan onmogelyk anders zvn als vol van grootsche treurigheid. Hy staet daer predikende, met een glansende voorhoofd, met lippen welker woorden overtuigen, met wonderbaer edele, geheel van den geest verlichte trekken, waerin men van onklaerheid of duisterheid geen spoor ontwaert. Zyne hooge gestalte is gelyk opgeheven van de aerde, de vaste schoongevormde hand heeft nooit een vernederend werk gedaen; zy volgt zynen woorden na met vermanende en verklarende bewegingen. De schouders zyn teeder en zinken een weinig, zy hebben nooit eenen sloffelyken last gedragen. Hy is openbaerlyk de man uit den hoogeren stand, gelyk *Petrus* de man uit het volk is en de geestige rigting van beiden stemt overeen met hunn e

plaets, zy gaf den eenen het rustige begrip, den anderen het levendige gevoel.

Nevens deze grondzuilen der kerk staen twee evangelisten, *Johannes* en *Matthoeus*, de verrukte ingeving en de nadenkende bespiegeling. Met diepe groote oogen blikt *Matthoeus* rechtuit in de wereld. Zyn mond is vast toegesloten. Alle zyne gedachten zyn op de eene pooging gevestigd, elken trek van het wonderbare leven, elk woord der wonderbare leering op te schryven, die zynen blik en zyn oor troffen. Zyn rechter voet staet op eenen steen, daerdoor is de knie verhoogd en op die knie en op het hoofd van zynen schoonen engel, die nevens hem nêerknielde, rust de groote tafel, die hy met de linkerhand vasthouwt, terwyl de rechter met het stift gereed is, alles opteschryven, wat hy als discipel des heilands beleefde, hoorde en zag en wat hy met heilige overtuiging aenteekenenzal. *Johannes*, die tegenover hem staet, peinst niet lang en gaet niet in zyn geheugen terug. Met naer boven gekeerd aenzigt, met zacht geopenden mond luistert hy op eene hoogere stemme, die hem dikteert hetgene hy op een klein tabelleken schryft dat hy los in de hand houdt. Alles AEN hem is even zoo mild en gerust, gelyk het IN hem is. Het haer is eenvoudig verdeeld op het midden van het voorhoofd en rond den hals en den nek glad afgesneden; zyn kin is zonder baerd. De op de borst door eene haek zamengehouden mantel valt in lange en ligte plooijen langs beide kanten ter aerde. Stil zit de arend nevens hem. Dit lichaem is zonder beweging, en die ziel, die zich nu met eenen hoogeren geest onderhoudt, voor elke aerdsche gedachte ontoegankelyk. Geen spoor van vrouwelyke schoonheid of verwyfde teederheid, die men in de beelden van *Johannes* gewoonlyk ontmoet, wyl hy altyd het woord sprak: '*Bemint u onderling!*' gelyk als konde slechts de ziel eener vrouw liefde in den godsdienst vinden. Neen, *Thorwaldsen* heeft aen zyn geslacht regt laten wêervaren. Niemand bemint zoo zeer als de sterke, de krachtige, daerom is *Johannes* een krachtige jongeling, die het gewigt der veropenbaring dragen en op arendswieken in de geheimen eener onaerdsche toekomst dringen kan.

Zyn broeder *Jacobus* staet nevens hem. Zy waren '*de zoonen Zebedoei*' gelyk de bybel hen noemt. Zy en *Petrus* waren met

Christus op den *Thabor* en getuigen der hemelsche klaerhed, die daer rond den zone Gods stroomde. Zy en *Petrus* waren met hem in den Olyfhof en sluimerden daer, terwyl hy biddende bloedige tranen weende. 'Kan niemand met my waken?' vroeg de Heiland hen treurig. Geen van hen konde het. Hoe hooger de ziele vliegt, zoo veel eenzamer is zy in de smarte. Hoe veel berouw moeten de dry discipelen later over dezen slaep gehad hebben! Maer maken wy allen het niet evenzoo? - De kinderen *Zehedoei* waren het ook, die *Christus* vroegen, of geen vurige regen de plaets vernielde, hie hem ongastvry verre van zich had gestooten. Zeker deed *Jacobus* deze vraeg! Deze vlammenziel kent alleenlyk de daed. Met den wandelstaf en pelgrimshoed trekt hy door de wereld, gewapend met wonderkracht en overtuigd, dat hy de wereld tot God zal brengen. Zyne oogen zyn blaeuwe naphthavlammen van vurige liefde en vlammende hoop. Hy is de eenigste van allen, by dien de brandende moed des geloofs elke schaduw van treur en smart overwint en het aenzigt in eene zonne zonder wolkensluijer verwandelt. Hy is niet alleen sterk, vast, moedvol, maer koen en een vreugdevolle stryder voor het geloof. Hoe schoon zoude de helm des strydgewoonen aertsengels op dit glansvolle voorhoofd staen, indien het niet veel schooner ware, met bloote hoofd door de stormen en onwederen der wereld te wandelen, welker bliksemen hem, gelyk alles wat oog is, bedrygen; - is niet ook de pelgrimshoed van het volle lange hair afgezonken, nu op de linke schouder hangende? Zyn kleed is een weinig opgeschort, opdat de voet vry weze - den mantel houdt de linke arm op de borst tezamen, om den schrydenden in geen betrek te verhinderen. Welk een stap is dit! Indien hy zelfs over gloeijende kolen wandelde er niets van gevoelde!

Tegenover *Jacobus* staet *Philippus*, een man die op het punt staet, den naem van gryzaerd te verkrygen; hy aenschouwt met eene uitdrukking van klagende treurigheid (dien een lang leven en kennis der wereld geven kan) op hem neder, die nog op de aerde stryden. Hy is gered en zeker onder de bescherming va[n] het kruis, dat hy, uit fyne stafjes gemaekt, gelyk eene lieve herinnering in de rechter hand draegt.

Op zyn kruis, het afgrysselyk werktuig zyner marlelie zich leu-

nende, staet *Andreas* daer. Hy heeft veel en zwaer moeten stryden vóór dat hy zoo verre was, als hy nu is! Hy is een waerdige broeder van *Petrus*. Menige ontrouw en menig berouw hebben zeker gelyk met ertsen en gouden ketens aen zyn hart getrokken, tot dat hy eindelyk zyn IK aen het kruis vastspykerde en in staet was, op dit kruis als op eenen zuil te steunen.

Geruster, driftloozer, jonger staet *Judas Thaddoeus* nevens *Andreas*. Zyne handen omvatten, gelyk als of hy in een eeuwig gebed verzonken ware, het hout der lans, die hem den dood bragt. In my wekt zy nog andere gedachten, krygers moesten zy allen zyn, deze heilige mannen, de gryzaerd en de jongeling, de milde, zachte en de vurige, driftig heenstormende. In den kryg moesten zy allen trekken, om te stryden tegen de zonde en de leugens en evenzoo zeker als de zegeprael was ook een moeiteryk leven en een bloedige dood voor hen. *Judas Thaddoeus* maekt zyn gansch leven tot één gebed en de afglans van dit gebed ligt als het morgenrood op zyn aenschyn.

Nacht daertegen is het op *Simons* trekken. Zwart als de nacht blikken zyne oogen op ons, treurig als de nacht is zyn voorhoofd. De morgensterre der hoop staet grondeloos diep in zyn hart. Zyne ziel kan zich wel verbergen in die heilige sterre, maer zy verlicht hem de wereld niet en laet de wegen donker, die de apostel wandelen moet. Zyn geloof geeft hem kracht en vastheid, maer geenen vrede en geene vreugde. Met welk eene onoverwinnelyke vastheid staet hy daer, de handen over de zage kruisende, die hem martelen zal, het oog op eene toekomst gerigt, die niet stralend voor hem is, wyl hy ootmoedig zeggen zal: ‘Ik ben een geringe knecht en heb slechts gedaen, wat ik doen moest.’ Hoe de diepe gedachten achter zyn gefronst voorhoofd opstygen, hoe zy openbare uitvloeisels zyn van een zwaerbeladen hart, zwaer van melankolieke treurigheid over de zonden der wereld, niet zwaer van schuld! Hy deelt het lot aller menschen, die een sterk hart hebben - mogen zy nu apostelen zyn of niet; - hy draegt zwaer, zeer zwaer. Hy is een schoone man, in de eerste dagen van het najaer des levens.

Bartholomoeus, die tegenover hem staet, is een gryzaerd. De diepe trekken, de weinige hairen, de rond de lenden zware gestalt, het ingebogen knie - alles zegt dit. Hy is de eerste van hen, die

tot het stof terugkeeren zal, hy staet op den rand van het graf. Maer gerust betracht hy het breede mes, dat op zyn oud lichaem bloedig woeden zal. De gebreken van den gryzaerd verdwynen om en den geloofsmoed des apostels plaets te maken.

Een wonderschoone man met een winkelmaet op de linke schouder staet nevens hem, *Thomas*, de twyfelaer. Een *man*, want de jongeling twyfelt nog niet en de gryzaerd twyfelt nier meer, maer de man moet er door, hy moet zynen geest, zyne ziel, alle talenten en kundigheden, alle beloftens en alle verschynsels in den smeltpot der onderzoeking werpen en de vlammen des twyfels er onder doen branden, om het reine goud te vinden en te winnen. *Thomas* heeft zich in zynen mantel gewikkeld en zyn gedachtenzwaer, geestvol edel hoofd rust op de opene hand des rechten arms, terwyl zyne groote oogen van onder de schaduwryke, diep nederzinkende voorhoofdbeenen met navorschende innerlykheid op hun voorwerp schouwen.

En eindelyk Jacobus de jongere met zyne teedere trekken, zyne lange zachte hairen, zyn sterke staf, die - men weet het niet - zyne handen ondersteunt of door hem vastgehouden wordt, en met zynen droomachtigen blik, die verre weg over de wereld heen in eene glansryke eeuwigheid schouwt, hoe schoon is hy!

Waer vindt men nog op de aerde, in welk museum, in welken kunsttempel, een zulk gezelschap tezamen, dat in de ziele des aenschouwers niets anders wekt en niets anders kan wekken dan onze alleredelste en beste gevoelens? Ik was ook weêr geheel gelukkig, maer gelukkig op myne wyze: in het stof nedergewo pen als IK, maer in den hemel verheven, als een wezen, dat met die lichtgestalten van een geslacht, van eene afkomst is.

Is het nu ook aenbiddensweerdig, hoe *Thorwaldsen* den marmerblok bezield, dan is het niet min bewonderensweerdig, hoe hy hem bewerkt. Hy is een *Prometheus*, maer edeler, dan *Prometheus*, hy heeft het hemelsche vuer in zyne magt, maer hy heeft het niet gestolen, en tegelyk is hy ook een werkman, die met het hardnek - kigste geduld zyn zwaer werk voleinden, en den leden, het aen schyn, de kleeding, kortom die aen alles, tot op de kleinste din gen het volste regt weet te geven...

De man, die ons alle dagen de kerk opende, en misschien ver

wonderd was over de yzeren aendacht, waermede ik de standbeelden betrachtte, vroeg my vandaeg, welk van dezelven ik voor het beste hield. Toen ik de eerste keer door het middenschip naer het hooge autaer ging, stapte een man met een glansryk aenzigt, en my om zoo te zeggen ter navolging winkende langs my heen. Die man was de apostel *Jacobus*. Die beweging in de eeuwige rust van den steen is misschien het grootste wonder der sculptuer. Daerom antwoordde ik: *Jacobus*. - Is 't waer? vroeg de man. Dit heeft my nog iemand gezeid. De Engelschen houden den *Johannes* voor den besten, de Franschen den *Petrus*, wy weten niet, welk van die twee of den *Paulus*; - maer by *Thorwaldsen* heeft de *Jacobus* de kroon. -

Hoe verheugde ik my! - O die *Thorwaldsen* heeft eene grootsche ziel, den diepsten blik voor het groote, gelyk voor het kleine. In deze beelden des verlossers en zyner discipelen heeft hy den kring der verhevenste gevoelens doorloopen, die de mensch hebben kan: ousterfelyke hoop, verklaerde smart, geheilig de kracht vlammen in deze harten en alle geestige kunden, navorsching, wetenschap, intelligentie woonen achter deze voorhoofden, en elk stofdeeltje van aerdsche gebreken is van hen afgewasschen in de zee der goddelyke liefde, waerin hun vlammend geloof hen wiesch. En de man, die met zulke verhevene gedachten hand in hand ging die heeft ook het kleine basrelief daer boven de armenbus gemaekt: een half naekt kind trekt met zamengevouwen handen in de wereld, terwyl zyn beschermengel hem navolgt en hem de hand hoven het hoofd houdt. Zoo is ook *Thorwaldsen* in de wereld getrokken als een arme knaep, door niemand beschermd als door zynen genius. By dit kleine werk heeft hy aen zich gedacht, dit ziet men duidelyk. Maer is het niet hemelsch, dat hy, de eerste kunstenaer Europa's, de groote en geprezen meester, de roembebekroonde gryzaerd niet anders aen zich denkt, dan in de diepe omstandigheid aen den armen knaep, die beschermeling van den genius is?.

F.

Het meisje van den toren.
Door J.F. Klein.
(Pseudon. voor Gisela von Arnim).
(*Vervolg en slot.*)

De kleine Kurt was heen geloopen, zonder Aerli iets er van te zeggen; zy was treurig daerover, dat alle menschen welke zy had leeren kennen, zoo slecht waren. De steenige landstraet was stil en eenzaem, het geheimzinnig geritsel der krekels was de eenigste toon, die men hoorde, en de oude wilgen staken hunne knollige stammen gelyk zwarte armen ten hemel. Eensklaps bemerkte Aerli dat zy zich bevond op den weg die naer de stad leidde; daer lag haer oude toren duidelyk in de verte voor haer ter zyde van den weg. - Aerli bleef staen: ja, zy wilde weêr naer boven om haren grootvader en den hemel van naderby te zien. Hoe schoon was de hemel van avond! Zekerlyk moest de maen juist opgaen op het oogenblik dat zy naer boven zoude komen. Zoo liep het kind verder tot aen het stedeken en trad door de poort; toen wilde het toch eerst weder naer vrouw Blaeuwrieder gaen, om haer te zeggen, dat het wedergekeerd was. - Tusschen de boomen, in den keukentuin hoorde Aerli iets fluisteren, het waren de stemmen van den peter en van vrouw Blaeuwrieder. ‘Ja, zeide hy zachtjens, de oude torenwachter is nu dood, en het geld staet in het kleine tonneken onder de schapraei en er ligt een brief aen het kind by, hy heeft het my eenige dagen voor zynen dood nog getoogd. Ja, ja, toen reeds was hy zekerlyk voornemens zich van den toren te storten; maer ik ben te benauwd, om alleen n[ae]r boven te gaen; wy moeten er te zamen heen gaen vóór dat de nieuwe torenwachter, die nog beneden woont, naer boven v[er]huist.’ - ‘Laet ons nog van avond gaen,’ zeî vrouw Blaeuwrieder. - ‘Och neen, liever morgen vroeg,’ sprak de peter angstvallig.

Aerli wist niet of zy lachen of weenen zoude. O, grootvader kan niet dood zyn, dacht zy, en liep weg, alsof het hoofd haer brandde, zy liep voort tot dat zy eindelyk aen den voet van den

toren stond. De deur was open. In eene kleine kamer beneden zat de nieuwe torenwachter; door de spleten der oude deur drong de schemer van zyn lampje. Zachtjes sloop Aerli de trappen op; zy had geene vrees in het duister, en stond, vóór dat zy het wist, boven op den laetsten trap; doch toen beefde zy en luisterde - geen gerucht, alles stom en stil - Zy opende de deur der gaendery: de wind waeide koel rond den toren; dan trad zy in de kamerkens: alle deuren waren open; alles stond anders als eertyds. Nu zag zy wel dat grootvader er niet meer was; slechts de groote grauwe kat zat, gelyk vroeger in de asch der haerdstede en snorde. Aerli begon bitter te weenen; doch toen dacht zy aen het tonneken dat onder de schapraei zoude staen: zy liep er heen, vond het en droeg het naer buiten op de borstwering, om bete[r] te kunnen zien; nu vond zy ook den brief, maer zy kon hem niet lezen. Zy keerde het tonneken om, en zie, daer lag al het geele goud op de borstwering, en vonkelde en flikkerde. Aerli wist niet wat zy er mede zoude kunnen doen, zy nam al spelende eene handvol en liet het in de diepte vallen. Al vallende vonkelden de stukken nog schooner, en dat beviel Aerli, welke nog meer naer beneden wierp, tot dat het laetste stuk er lag. Zoo wierp het kind in zyne onschuld al het geld van den gierigen heer peter, al de hoop van vrouw Blaeuwrieder in de stadsgracht; en wie weet, welke arme waudelaer het daer vond.

Aerli werd moede en zettede zich op het steenen bankje aen de andere zyde van den toren en drukte het hoofd aen de muer en de tranen liepen haer langs de kaken. De nevels klommen op uit de dalen en de wouden lagen daer in donkere rust. Nu verhief zich de vurige schyf der maen langzaem aen den hemel en tegelyk hoorde Aerli, dat dichtby iemand haren naem riep. Maer er was immers niemand naby, als de kat, die zat nevens het kind en zag het ernstig met hare grooté groene oogen aen. ‘Aerli, riep de kat nog eens; gy meent dat ik niet spreken koude? Ja wel, ik kan goed spreken, maer alleenlyk, zoo lang de maen de aerde beschynt. Ik ben u dikwyls nagevolgd, en wilde u aenspreken, maer ik vreesde altyd, dat gy my verraden zoudet. Ik begreep uwe liefde tot de maen. Ja, ja, de appel valt niet verre af van den boom.’ - O liefste kat, ‘bad Aerli, zeg my toch gauw, weet gy iets van groot-

vader?' - 'Ja, die geschiedenis heeft haren draed, wacht een weinig, ik beginne van voren aen.' antwoordde de wyze graeuwe kat. 'Nu geef acht, ik zal u nu van uw vader en uwe moeder vertellen, maer zet u eerst gemakkelyk hier nevens my - zoo is het goed en nu legge ik my nevens u; gy kunt my onderwylen een weinig onder den hals krabben, dat heb ik geerne en dan geef ook acht op de maen en zie, hoe zy altyd hooger en hooger klimt en eindelyk boven den toren staet.

'Uw grootvader had zonder twyfel uit haet tegen de wereld het ambt van torenwachter aengenomen; hy had wel veel bittere dingen beleefd, en daerom kwam hy hier woonen en met hem zyne dochter, uwe moeder, en ik, die toen nog een klein jong katje wa. Hy zeide altyd, dat uwe moeder in 't klooster moest gaen, wanneer hy stierf en schimpte zoo zeer op de mannen, dat uw moeder dikwyls er hartelyk over lachte tot dat hy ook begon te lachen. Hy kon er echter niet tegen aen, dat hare schoonheid en bevalligheid menigen jongen zot naer boven lokte, zoo o.a. den zoon des burgemeesters - ik meen, ik zie hem nog met zyne wit gepoeijerde paruik, den platten neus, den grooten mond met witte tanden en de gele pluimkens boven de lippen. Hy was, wat men zoo al eenen schoonen jongen noemt en had altyd blankgekuischte bottinekens en zyne hemelblauwe vest met sterrekenser op gloeide juist, als of zyn hart ze ontstoken had; dien kon de grootvader niet buiten de deur zetten, want die had te veel invloed en kon uwen grootvader zyne plaets doen verliezen. Ik weet nog, hoe de deugenieten alle dagen den torentrap opklauterden en schuchteren belden, wanneer zy meenden, dat uwe moeder de deur openen zoude, en nog veel schuchterer het hoofd door de halfopene deur staken, wanneer zy hare digte voetstapjes hoorden. Dan vertelden zy uwen grootvader allerhand nieuws uit de stad, maer zy lonkten daerby altyd zydelings naer de schoone Maria. Zy was ook waerlyk schoon! Niets geleek aen haer schoon wit aenzigt, hoe blonken hare oogen in zoo eene blaeuwe schemernacht. Er was een glans er in, die was zoo rein en zoo waer! Haer boezemdoek geleek altyd aen den verschgevallen sneeuw; zy had een allerliefst zondagsrokje van donkergroen fluweel!' - Hop, sprong de kat van haer plaetsje en liep als een pyl langs de steenen borstwering.

‘Wat is er?’ vroeg Aerli angstig. ‘Och niets, antwoordde de kat. Ik zag er eene muis, en sedert gy ons verlaten hebt, ben ik weèr gewoon geworden muizen te vangen - natuerlyk, want ik had niets anders te eten, maer zy smaken my toch niet meer en het is ook al te bloedig. Maer hoor my verder. Gewoonlyk droeg uwe moeder een zwart keurslyf met kersroode linten, die vlogen zoo vrolyk rond haer, als hare zinnen, wanneer zy de boete tassen van de *notbracine* schapraei haelde en ze voor de heerkens stelde. Geen van die heerkens echter maekte indruk op haer, dat zag de grootvader wel en dat wist ik ook. Wanneer zy 's morgens in het torenkamerken zat, waer gy nog nooit geweest zyt, wyl grootvader het niet wilde hebben, en daer voor den spiegel stond, dan hoorde ik het wel. O hoe was dat kamerken zoo schoon geworden onder hare hand. Daer ziet men niet het minste stofdeeltje en de groene zydene stoeltjes lokten elkeen, neêr te zitten, zoo lief waren zy. Boven de deur was eene plank, waerop haer kerkboekje stond en het mandeken met den garenbol (hoe geerne speelde ik daermede!) en daernevens in een waterglas een schoon ruikertje, op die plank zette zy my elken morgen en lachte, wyl ik er niet af konde; daer zag ik dan, hoe de zon op hare gouden hairen speelde, hoe zy zelfs in het helle rond van den spiegel glimlachte, waeruit haer aenschyn haer tegenglanste; dan draeide zy zich naer my om, zag my aen en zeide: ‘Katje, weet gy wat? Ik bemin toch geen van hen, zy verstaen zich zelfs en de wereld niet’ - en zoo wist ik beter dan alle anderen, hoe het in het hart der schoone Maria van den toren uitzag. Zy had er 's avonds hare byzondere vreugde, zich in den maenschyn te zetten daer op de borstwering; maer de grootvader was daer geen vriend van en wel daerom, wyl hy vreesde dat de koele nachten haer ziekelyk maken zouden. Nu sloop zy heimelyk weg, wanneer hy sliep; dit deed zy ook eens 's avonds, - oh, 't was als of haer iemand naer buiten had getrokken - toen zy naeuwelyks door haer deurken de witte slaepmuts van den grootvader van uit het bed zag blinken en hem hoorde ronken; de lamp brandde duister op het tafelken, zy sloop zachtjens langs het bed en ik liep haer achterna, toen ik naer buiten kwam, zat zy reeds op de steenen bank; 't was eene heerlyke nacht. Ik klom op het dak en zette my daer in een hoekje om haer niet te stooren en zy

fluisterde allerhand voor zich heen over de schoonheid der maen. Die stond juist boven den toren en - ik weet niet hoe het kwam - plotselings werd het helder rond my, stralen zonder getal kwamen van de maen op den toren toe en werden eindelyk tot eene zilveren ladder, die zonk tot aen Maria's voeten en - op die ladder stapte met ligten voet een jongeling naer beneden en die was zoo schoon! Zyn ryk gouden hair vloot rond zyn voorhoofd en zyne oogen waren als twee starren, en op Maria gericht, zyn gewaed schemerde van goud; en toen hy beneden was zette hy zich nevens uwe moeder. De gouden ladder verdween en de maen scheen gelyk vroeger op de donkere aerde en op den toren. De jongeling echter sprak niet - maer de nachtwind waeide my den geur der roozen toe, die hy op zyne borst droeg; uwe moeder durft hare oogen niet tot hem verheffen, zy blikte voor zich heen, haer hart klopte hevig; toen legde de jongeling haer de roozen in den schoot en sprak: Ik heb u reeds sedert lang bemind - wanneer in stille nachten de maen op u scheen, dan heb ik u aenschouwd. - Dan vertelde hy haer nog veel schoone dingen en zy fluisterden onder elkander als kinderen. Ik hoorde, hoezy vroeg, wie hy ware. ‘lk ben 's maenkonings zoon,’ zeide hy, en vertelde van het schoone maenland en hoe schoon het was; uwe moeder luisterde glimlachende en de tyd verliep gelyk op de vleugelen des winds. Toen zeide hy plotselings treurig. ‘Nu moet ik gaen,’ en hy trok eenen gouden ring van den vinger en vroeg of zy zyne bruid wilde zyn? - Toen zonken de maenstralen weêr rond den toren en de jongeling verdween; maer hoe dikwyls zag hy nog terug, eindelyk zag men slechts nog zynen witten mantel. Maria zocht haer bedde. 's Anderendaegs was zy als droomende, zy deed niets gelyk vroeger, de grootvader schudde met het hoofd en liet van toen af niemand meer binnen. Elke maend ten tyde der volle maen ging uwe moeder op de gaendery zitten, maer zy sloot de deur achter zich toe en ik kon haer nooit navolgen. Eens 's avonds zat uw grootvader aen de haerdstede, uwe moeder zat nevens hem en vroeg hem, of hy wel toegeven wilde dat zy trouwde? - ‘Nooit, nooit! riep hy, en wen het vuer van den hemel regende, ik geef het niet toe.’ Toen hy echter sliep, ging zy in haer kanaerken en rok hare schoonste kleederen aen - waerom, dat wist ik niet -

ik sloop haer achterna en zy bemerkte my niet, want zy was altezeer bezig met zich zelve. Dan sprong zy naer buiten, ik volgde haer langzaem en zachtjens, maer toen ik op de gaendery kwam, zag ik niets meer dan haer kleed; zy zweefde ter zyde van den jongeling op de gouden ladder naer de maen. Toen de morgen naderde, keerde zy terug en zy zag er zoo lief en vriendelyk uit - maer welk een morgen was dit! - Ik hoorde hoe zy aen de deur tot uw vader zeide, dat zy reeds getrouwd waren, en zy toondehem eenen gouden ring en den trouwbrief, dien haer de maenpastoor gegeven had; - hy was op gouden blaedjes geschreven en lag in een gouden kastje: - maer uw grootvader schimpte haer toe dat zy eene heks ware, en zeide dat zy met den duivel getrouwd was en hem met lyf en ziel toebehoorde. Van toen af was ons leven treurig; grootvader sloot uw moeder in hare kamer op en hing gordynen voor hare vensters; zy was stil en gerust. Zy had wel kunnen vlugten, indien zy zulks gewild had, maer zy wilde grootvader niet bedroeven. Na eenigen tyd kwaemt gy op de wereld, - want zie, gy zyt de dochter van Maria en des maenkonings - en uw grootvader kon zyn heimelyke vreugd over uwe geboorte niet verbergen. Eens des avonds, gevoelde uw moeder zich niet wel, ik was alleen met haer in hare kameren lag ronkende op uwe wieg; toen zeide zy plotselings: ‘Ik voel dat ik sterven moet, ik kan de lucht der aerde niet meer inademen, zy is my te zwaer, ik moet naer boven.’ - Zy opende het venster, en zie, een jongeling stond er reeds voor; zy vlogen te samen naer de maen en gy lachttet over den helderen glans die de kamer verlichtte. De kat kreeg weêr eenen raptus, sprong op het dak en mauwde drymael naer de stad toe, doch zy keerde weldra terug en zeide: ‘ik heb myn oud liefje eens toegemauwd; och arme, zy loopt daer beneden over de daken; ik bemin haer sedert een jaer, en heb toch, u willende getrouw blyven, hier boven gewacht, kind!’ - ‘Och, zeide Aerli, om Godswille, katje, vertel verder, leeft dan myn vader en myne moeder nog?’ - ‘Ja, antwoordde de kat, en uw grootvader leeft ook nog; dit is de hoofdzaek en de vreugde die ik u nu eerst mededeelen wilde: maer hoor my stillekens aen, kind, geef acht op myne woorden en wees niet zoo droomende. Na dat gy weg waert, werd uw grootvader ziek, legde zich in het

bed en sliep, want hy was buitengewoon zwak, de oude man. Weldra echter werd hy door iets opgewekt, en zag niet weinig verwonderd, dat zyne kamer, waerin toch niets dan een klein nachtlampje brande, geheel helder was. ‘O Heer, riep de oude, ik ben gestraft! het regent vuer!’ Maer die heldere glans kwam van de maen; uwe moeder stond in de kamer en vroeg: ‘Gaet ge meê, vader, naer het ryk waer niemand sterft?’ Toen legde hy zyn hoofd aen haren boezem en zeide: ‘Ja, en ik vergeef u alles,’ en zy omhelsde hem en beiden vlogen naer boven. - Hoppsprong de kat op de spits van den toren, waer de goude knop blonk, maer zy kwam oogenblikkelyk terug en bromde: ‘Domme knop! De maen gaet heden geweldig langzaem en het duert toch altelang eer zy boven den toren komt.’ - ‘O katje, riep Aerli. die van vreugde en wonderbare gedachten naeuwelyks nog spreken konde, is alles nog altyd zoo, als gy zegt? Zyn zy nog allen boven?’ -‘Eh, natuerlyk, zeî de kat. De menschen meenen wel, dat de torenwachter van den toren gesprongen is, wyl zy aen den voet des torens eenen dooden mensch vonden - maer zie, daer komt de maen!’ Aerli schouwde naer den hemel; de maen stond juist boven den toren. ‘Oh kom, en hael ook my!’ riep zy vol verlangen. Toen opende zich de maen, meer en meer stralen vielen op de gaendery, zy was geheel verblindt; nu voelde zy iets aen haren hals, zy wreef zich de oogen: het was een hemelschoone knaep en zyne oogen blonken, en zyne lippen rustteden op di$_e$ van Aerli; de roozenkroon vol daeuw op zyn voorhoofd, koelde haer gloeijende voorhoofd. ‘Ik ben uw broeder, zeide de knaep. Kom met my, zusterken, moeder verwacht u,’ en hy omhelsde haer. Mauw! riep de kat jammerende. ‘Kom, katje!’ sprak Aerli, en de kat sprong op haren arm, enallen vlogen weg. Slechts de arme oude toren bleef eenzaem op de donkere aerde staen.

In eenen kouden nacht zat een knaep nevens den weg en de velden waren bedekt met sneeuw; het was de kleine Kurt. De maen scheen zoo helder en de nacht was zoo koud dat hy bykans bevroos. Toen werd het helder rondom hem: ‘Kom by ons, waer eene eeuwige lente woont!’ riep eene stem die hy k end; het was Aerli's stem, en hy werd zachtjes naer boven gedragen. In denzelfden nacht werd ook eeu katje, van een dak in de stad,

waer het eenzaem ronddwaelde, weggenomen; het was de beminde van Aerli's kat, en ik geloof dat het ons katje was, dat zoo plotseyk verdwenen is.

(*Uit het Hoogduitsch*.)

X.

De twee moeders.

Ik bezocht eens, zoo vertelde my myn vriend, het stedeken S... en daer onder anderen ook het zothuis. De heer, aen welken ik in S... aenbevolen was, vergeleidde my met zyne vrouw en zyn klein dochterken van vier jaren, dat de moeder aen de hand leidde.

Wy traden in den hof van het gasthuis en zagen daer eene jonge vrouw, die met eene keting aen den muer vast was. Haer blaeuw oog had zooveel zachtmoedigheid, hare tedere witte huid zooveel bekoorlykheden, haer blond lang haer omvloot het edele lydende gezigt zoo aenminnig, dat het my diep schokte, in die heerlyke gestalte eene krankzinnige te moeten zien. En dan waren hare oogen zoo rood van 't weenen! O ik verzeker u, de yzeren keting, welke in haren ronden witten arm drong, drukte my zwaerder dan haer.

Ik vroeg de bezorgster, wat de oorzaek van de krankzinnigheid der arme vrouw was, en waerom men haer zoo streng behandelde. Zy antwoordde my: Het is Maria, eene arme arbeidster uit de stad, die helaes door den boozen vyand verleid, den beloften van eenen ryken dengeniet geloof schonk. De ellendige verliet haer nadat hy haer ongelukkig gemaekt had, en zy verloor haer kind, dat zy meer beminde dan hare oogen, in het derde jaer. Dit verlies ontroofde haer de zinnen en bragt haer in ons godshuis, waer wy ze aen eene keting moesten leggen, wyl zy zeer booze stonden heeft.

De bezorgster zweeg, en ik verdiepte my, by het aenschouwen dier ongelukkige in diepe gedachten, toen zy plotseling, zoo verre het de lengte van hare keting toeliet, op ons toestortte, het kind, hetwelk myne begeleidster by de hand hield, vattede, het haer

ontrukte en met zich op de steenen bank terugdroeg. De moeder gilde angstig en liep wanhopig op de zinnelooze toe, maer deze stiet haer hevig van zich weg. ‘Het is myn kind! God geeft het my terug, o God is barmhartig! zoo riep zy en huppelde van vreugde en bedekte het kind met liefkozingen.

Nu wilde de vader het kind der zinnelooze afnemen, doch de bezorgster bad hem, dit niet te doen. Dan naderde zy haer en zeide zacht en vriendelyk: ‘Maer dit is immers niet uw kind, Maria, het gelykt er niet aen’

‘Niet myn kind? o goede God! zie toch maer, het heeft geheel zynen mond, zyne pogen heeft het, het is een sprekend beeld van zynen vader. Ja, het is myne dochter; zy komt terug van uit den hemel; oh! hoe schoon is zy, hoe schoon!’ en zy drukte het kind in hare armen.

Het was een diep schokkend gezigt, de arme moeder te zien, die angstvallig elke beweging der krankzinnige met de oogen navolgde en weende of lachte, volgens dat Maria met het kind der bezorgster nader kwam of het wichtje weêr terugtrok.

‘Geef my dan uwe dochter slechts voor een oogenblik; ik kan haer dan naeuwkeuriger betrachten,’ zeide de bezorgster.

‘U geven? - Neen, neen, niet voor de gansche wereld. Zy zeiden my vroeger ook, dat ik het kind voor eenigen tyd aen onzen lieven heer zoude geven, wyl Hy engelen noodig had. - En hy heeft het gedurende zes maenden gehouden, zonder dat ik het weèrzag. Neen ik geef myn kind aen niemand meer, liever wilde ik het met deze myne eigen handen dooden en zyn lichaem bewaren. - En de zinnelooze perste het kind vaster aen hare borst, terwyl hare oogen vonkelden; de arme moeder echter wierp zich bleek en half onmagtig op hare knien en smeekte de andere, het kind terugtegeven en het geen kwaed te doen; de vader was als uitzinnig naer de wooning van den bestuerder des hospitaels geloopen, om dien ter hulp te roepen. Op dit oogenblik had een derde niet kunnen onderscheiden, welke der twee moeders de echte zinnelooze, de echte moeder was; die welke poogde, zich uit myne armen lostemaken, om haer kind met geweld weêr te winnen, of Maria, die gruwelyk lachend, het kind onder haren voorschoot verbierg.

Eindelyk werd besloten, Maria en het kind op hare kamer te leiden en daer den slaep der zinnelooze aftewachten. Toen zy in de kamer trad, legde zy het kind nevens zich op haer bed, en gaf het een kussen onder het hoofd, terwyl de echte moeder in de grootste benaeuwdheid aen de deur op elke beweging luisterde.

De zinnelooze zong wiegenliederen tot dat het kind sliep dan zonk zy ook in slaep. Nu sloop de bezorgster zachtjens in de kamer, nam het kind en legde het in de armen der moeder die onder eenen vreugdekreet met het dierbre kind wegliep.

Die kreet deed Maria ontwaken, zy zocht naer het kind en vond het niet meer en sprong als eene furie uit het bed en huilde, zoo zeer als zy koude: ‘Geef my myn kind! Ik wil myn kind hebben!’ En als zy de moeder met het kind zag heenvlugten, wierp zy zich op de yzeren tralïen, als of zy dezelven wilde verbreken eu, zy zonk er dood nevens neder.

(*Naer J.F. Gaslelli*.)[1]

JOH.

Necrologie.

De edele dochter van den hollandschen dichter *Strick van Linschoten*, gade van zyne Excell, den vryheer *Von Arnim*, eertyds afgezante zyner pruissische majesteit aen het belgisch en aen het fransch hof te Parys, is in de laetstgenoemde stad op 6 October overleden. Hare ziekte was van korten duer, hare dood de schoonste, die men sterven kan, die der echte kerstin. Wie de edele vrouw met hare engelreine ziel en den diepen geest kende, die weet, hoe haer geheel leven in weldoen bestond, hoe zy zich opofferen konde voor hare lydende medemenschen, die zal haer aendenken eenen traen wyden en het heilig houden. Zy ruste in den vrede!

Mengelingen.

⁎ - Een student kwam van de hoogeschool naer huis. Zyn vader vroeg hem: Nu zeg, hoe heeft het met uw examen gegaen? - ‘Oh goed, voortreffelyk, allerbest, antwoordde de gevraegde; ja zoo goed zelfs, dat ik toekomende jaer, volgens het algemeene verlangen, het nog eens herhalen moet.’

(1) Uit Erzaehlungen in allen Farben. 6. Baendeken. Wien, 1840.

*** KRAKAU EN DE FRANSCHEN. - De fransche dagbladen en natuerlyk ook hunne teerbeminde vrienden, de brusselsche fransche gazetten, schreeuwen zich bykans de longen uit, over de inlyving van Krakau in de oostenryksche monarchy. Zy beweeren dat, daerdoor de staetkundige staet van zaken in Europa geheel veranderd wordt, dreigen enz. Op al dit getier antwoord de *Augsburgsche algemeine gazette* in een groot artikel waeruit wy het navolgende vertalen.

'Die inlyving zal zoo weinig aen den staetkundigen staet veranderen, als die welke over eenigen tyd tegen alle regt door Frankryk voltrokken bezetting van het zwitzersche Dapperdal, waerover toch zoo weinig woorden gewisseld werden. Neen, dan kunnen wy van andere dingen spreken. Het europische evenwigt werd diep geschokt, toen Frankryk, met de zending des hertogs van Angouléme, de reeks zyner verderfelyke tusschenkomsten in Spaniën begon; het werd geschokt toen de gordel van Belgische vestingen, die *tegen* Frankryk waren opgerigt, met de belgische kroon aen hetzelve ter beschikking gesteld werden; het werd geschokt, toen het in den nacht overvallen Ancona ons eene proeve gaf van hetgeen Frankryk doet, wanneer het zich krachtig gevoelt; het werd geschokt, toen Polen, tot zyne lactste ademtochten toe met fransche hoop vertroost, eindelyk den vorst Paskewitsch Warschau binnentrekken zag, en toen de edele graef Sebastiani, om zich en zyne landslieden gerust te stellen, de verzekering gaf, 'dat de grootste rust in de hoofdstad van Polen heerschte.' Dit waren alle gevallen, waerin een europische tusschenkomst noodiger ware geweest dan nu. Evenzoo had de beschermende magt der contrahenten van Weenen zich kunnen opdoen, toen, niettegenstaende het verdrag van Weenen, de Rhyn door de Hollanders, de Sund door de Deenen, de Elbe en Wesner door duitsche Staten, de Donau door de Russen toegesloten werden gehouden. Maer wy beleefden geene andere tusschenkomst, dan die met België, waer echter het tweede verdrag eerst zeer lact na den breuk van het eerste kwam, en lang nadat een nieuwe koning zich op den troon gezet had: terwyl Frankryk, *midden in den vrede* met zyne krygsmagt *Antwerpen belegerde*, om de hollandsche troepen uit die stad en uit de schoonste en grootste helft van een land te jagen hetgeen aen koning Willem gewaerborgd was. Kan de krakausche zaek daermede vergeleken worden?

In een ander artikel 'Voor Rhein 4 dec.' spreekt dezelfde gazelle uitvoeriger over dit feit en wel hoofdzakelyk met betrekking tot België:

'Wy vernemen tot onze grootste verwondering uit de paryssche dagbladen dat in Frankryk het verbond van Weenen weer in achting komt. Tot nu toe, namelyk sedert zestien jaren, sprak men daerover geheel anders. De *weenensche overeenkomsten* waren, volgens eene aldagelyksche spreekwyze, hoogstens goed om 'verscheurd' te worden; Lodewyk-Philips had Frankryk aen den vreemde verkocht, wyl hy de hoofdgedachte der Julius-omwenteling miskende, die juist het verscheuren der weenensche overeenkomsten beoogde. Zoo waren wy tot heden toe gewoon de fransche oppositiebladen te hooren spreken en zy herhaelden alles dikwyls genoeg, om het ook door het zwakste geheugen te doen onthouden. Nu schynt echter de natuer dezer overeenkomsten zich binnen weinige dagen plotseling veranderd te hebben. Gedurende zestien jaren dienden zy tot niets, zy waren *afschuwelyk*, alleen goed, om verscheurd te worden, en ziedaer,

nu pryzen dezelfde menschen, in dezelfde bladen, dezelfde overeenkomsten als *heilig* en *onschendbaer*. Men moet bekennen dat dit eene zonderlinge wyze van *heilighouding* is; zy gelykt niet weinig aen den kultus der wilden, die de voorwerpen hunner vereering heden afrossen en morgen aenbidden. Frankryk en de weenensche overeenkomsten heilig houden! Opent men dit dokument om de zinsneden over Krakau te lezen, dan hoeft men slechts eenige bladen verder te gaen en men zal vinden, dat daer de spraek is van een koningryk der vereenigde Nederlanden, wat heden niet meer bestaet, maer in 1830 nog bestond en in 1831 zoude hersteld geworden zyn, indien eene vreemde tusschenkomst dit niet verydeld had; deze tusschenkomst was het werk van Frankryk. In de weenensche overeenkomsten stond geen woord daerover, dat Frankryk zulk een beschermregt had; integendeel, het koningryk der Nederlanden was eene plegtig bezegelde schepping dezer overeenkomsten en ook de onderteekening van Frankryk ontbrak niet. De heilighouding dan bestond daerin *dat men het verdrag brak. En het bestaen van het koningryk der Nederlanden was in de weenensche byeenkomsten niet aen voorwaerden gehecht gelyk die der vrye stad Krakau*[1] *de instelling was niet door eene stipulatie 'en revanche' gelyk die van Krakau vergezeld*. Maer het schynt dat men dit alles reeds weer vergeten heeft, hoewel het geene woorden der pers, maer daden des staets zyn. Niet alleen de bladen der oppositie, maer ook die van het ministerie roepen het heilige der overeenkomsten aen, die eigenlyk Frankryk alleen gebroken heeft, en het *Journal des Débats* pryst op denzelfden tyd, waer het van derzelver onkwetsbaerheid spreekt, ook nog de *bezadiging* van Frankryk, eene bezadiging waeronder men niets anders verstaen kan, dan dat het België niet onmiddelyk fransch maekte... Voor de rest mogen wy ons over den yver, waermede men te Parys van de onkwetsbaerheid der weenensche overeenkomsten spreekt, verheugen, en daer de oogen aller partyen dit met denzelfden vurigen yver doen, zoo moet men natuerlyk aennemen, dat zy het eerlyk daermede meenen; in dit geval zal het zwitsersch eedgenootschap er weldra een bewys van krygen, en wel dae rdoor dat Frankryk het Dapperdal teruggeeft, wat volgens artikel 79 der weenensche congresakte aen Zwitserland toebehoort.'

*** Een gruwelyk gedenkstuk van de fransche bloedzucht tydens de groote revolutie kwam onlangs onder onze oogen. Een van de paryssche bloedhonden gaf een dagblad uit le *Journal des Guillotines*, waerin men de namen van allen vond, welke onder het valbyl stierven. Er zyn tien nummers in 12 van verschenen elke van 32 bladz. Gelyk men weet, stierven te Parys alleen 2742 persoonen onder de guillotine.

*** Als iets maer geestig en onderhoudend is, dau is de Frasnchman er mede te vreden; of het de zeden bederft, daerna vraegt hy niet. Zoo vinden wy in een dagblad van Parys het volgende berigt over het blyspel CORORICO: 'Ces cinq tableaux *d'une morale un peu hasardée*, mais pleins d'esprit et de gaieté. *ont óbtenu un succès complèt*.'

(1) Krakau zoude volgens het verdrag van Weenen eene vrye stad zyn, zoolang het zich des niet onwaerdig maekte, door aen opstandelingen en onruststichters tot beschermplaets te dienen.

[Nummer 4]

Herinnering aen Italien.

I.
In achtien honderd acht-en-dertig.

k Herinuer my den stond wen ik van 't hoog der Alpen
Itaeljen voor myn voeten zag.
Ik voelde my het hart uit yzren klem ontbonden
En slechts een gryns, der wanhoop lach
Betrok myn aengezigt:

Itaeljen! riep ik, oorden
Van vuigen dwang en slaverny,
Waer huichlary slechts heerscht met plegtgewaed omhangen,
'k Verlaet u en myn hart is bly! -
Dat andren die uw grond een pooze slechts betraden,
Die slechts uw reine azuren lucht,
Uw koesterende zon en 't zachte zefirwoelen
Gevoelden by der liefdezucht;
Dat zy by 's afscheids groet: hun harte voelen kloppen
En haken om u weêrtezien
My zal geen naberouw den fieren boezem nypen,
'K verlang niet om u weêrlezien. -
'k Heb lang uw grond betrêen en 'k leerde uw binnenst kennen.
Ik wist, ja, dat gy waert een lyk
Met bloemen opgetooid, met wierook walm omgeven,
Omdat het oog het vuil van 't slyk

Niet vatten zou, en de verpeste doodsche geuren
Geen walg verwekken in het hart;
Ik wist u laf genoeg om lachend dwang te lyden,
En juichend - om den kreet der smart
Door vuigen schrik in uw beklemde borst te smooren;
'k Zag voor zoo menig dwingeland
U als een slaef het trotsche hoofd ter nederbukken
En kussen hunne laffe hand. -
Voor my was de afgrond niet bestroeid met geurig loover;
'k Zag door die valsche bloemen heen,
Ik zag u neêrgebonsd in onafpeilbre kolken,
Waer nimmer 't licht der hoop in scheen...
Uw kracht is uitgeput, uw spieren zyn ontzenuwd;
Gy voelt niet meer het warme bloed,
O burgers! bruisen by den naem der heilge vryheid,
En lang reeds is de vuerge gloed
Der eedle menschheid in uw zielen uitgewasemd;
Uw harten zyn versteend en koud;
Uw vaderland is dood, en eer en regt en alles
Verkoopt zich by 't gewigt van goud.
Wee op u, o land! zoo mild eens
Door des hemels gunst vereerd!
Wee op u! God heeft zyn aenschyn
Van uw bodem afgekeerd!...

O mild geregende natuer,
Ik mogt by 't koestrend zonnevuer
Ook vaek in 't lommer neêrgezegen,
Den glans der bloemen gadeslaen,
Haer zachten balsemgeur ontvaen
En Godes gunst in 't harte wegen.

Ik mogt by zachten avondstond,
Wen alles rustig om my rond
Myn ziel in mymery deed zweven,
De zachte maen aen 's hemels trans

Zien pralen in haer reinen glans,
Door 't glinstrend starrenheir omgeven.

Ik mogt het murmelen der beek,
In oogbetooverende streek
By 't woelen van den zefir hooren,
En 't bruisen van den waterval
Hoorde ik langs rots en berg en dal,
De stille van den nacht doorbooren.

'k Hoordein uw beemden,'t schel geluid
Des leeuweriks, het zoet gefluit
Van 't vooglenheir de lucht doorklieven,
En in uw boschen frisch en groen,
De nachtegael zyn klagten doen,
Zacht als de spraek van twee gelieven.

Maer zonnegloed en maneschyn,
En bloemengeuren zacht en fyn,
En starrenglim en zoete zangen,
En 't bruisen van den wilden stroom,
't Was alles ydel als een droom:
Myn ziele bleef door wee bevangen.

Ik zegde my: die zonneglans,
Die starrentintling aen den trans,
Die paradysche bloemengeuren,
't Verspreidt zich alles in een lucht
Waer vryheids maegd gekluisterd zucht,
En nimmer 't hoofd mag opwaerls beuren.

Het leven mangelt aen het oord
Waer vryheids slem niet wordt gehoord,
Waer alles huichlen moet en beven,
Waer dweepzucht slechts den schepter voert,
De zielen aen haer kluisters snoert
Of door haer bloedigen arm doet sneven,

En is 't niet zoo, rampzalig land?
Zegt, burgers, houdt geen yzren band
Uw breede boezems toegewrongen;
Zegt, weet gy nog wat vry zyn is?
Zegt, voelt gy nog het wreed gemis
Der vryheid die uw vaedren zongen!..

Wee den lande! wee den grond,
Waer men zoo de vryheid schond,
Waer slechts huichlary op troonen
Zit verheven! waer de smart
Gloeijend in der burgren hart,
Met een lach zich moet vertoonen.

Wee den lande waer men laf
Nederknielt voor d'yzren staf,
Van geweld en vuig verraden...
God die vryheid is en licht
Sluit zyn vaderoogen digt,
Voor wie licht en vryheid smaden

En gy hebt die gunst versmaed
Diepgezonken basterdzaet!
Vadzig laetgy de armen hangen,
En lafhartig ziet gy neêr
Op die zonder tegenweêr
U in gloende boeijen prangen.

Maer neen, neen allen toch vergaten vryheid niet;
Niet allen dragen 't juk der slaven
Lafhartig om den sterken roodgekneusden hals;
Niet allen willen 't onregt staven,
Ik ken er op uw grond, Itaeljen, in wier ziel

De vryheid nog wordt aengebeden;
Er is nog hier en ginds een Brutus die met moed
Voor 's vryheids regten heeft gestreden.

O vrienden, myne broêrs, vaek denk ik aen het ue[r]
Wanneer wy eenzaem neêrgezeten,
De rampen van het vaderland
In onze ziele mogten meten;
O vaek herdenk ik, ja, wat toen in onze borst,
Wat toen in onze hersens gloeide;
'k Herzie de ontwerpen nog ter demping van 't verraed,
Dat staeg op onze stappen groeide,
Die stonden waren voor myn zielesmart,
Een balsem die de pyn verzachtte,
Ik voelde alsdan myn boezem vryer slaen,
Myn bloed werd bruisend en, 'k verachtte
Den laffen dolk, die door 's verraders hand
Op onze hoofden werd geheven;
Ik leed voor u, myn tweede vaderoord
En was bereid voor u te sneven!...
Wy mengden onze tranen 't saem;
Gy weendet, broederen, om de schande
Die op uw heilgen bodem woog;
Gy vreemdeling in eigen lande;
En ja, ik weende zoo als gy,
Ik voelde, als gy, myn boezem jagen
Ik, zoon van Ambiorix, moest
Met zonen van Rienzi klagen!...
Maer dan, dan groeide in onze borst
De zucht naer vryheid, en wy voelden
Ons ziel vergrooten door dien zucht,
Die kracht, die in ons binnenst woelden;
Wy schenen reuzen op dit uer
Wy staken de armen tot den Hoogen
En ‘vryheid!’ dreunde 't hel en luid,
En galmde tot aen 's hemels bogen!. -

Dan, ach! wat hielp die fiere kreet?
Wat konden wy - slechts eenge zielen -
Wal konden wy voor 't vaderland?
Wen allen bleven vadzig knielen,
Wen duizend slaven neêrgebukt,
Gedwee des dwinglands geeselslagen
Ontvangen op het naekte lyf
En in hun smart niet dierven klagen?
Wat gaf ons moed, wat gaf ons stem
Wanneer geen weêrklank zich liet hooren;
Wat gaf de brand in onze ziel,
Indien die brand moest gaen verloren!
Ons kracht, hoe groot, was toch te klein,
Om 't doode lichaem doen t' herleven;
- Het lyk dat men Itaeljen noemt -
Wat wonnen wy met ook te sneven!...
O dan, dan werd ons ziel beklemd,
Wy bukten moedeloos de hoofden
En, aeklig werd die stond, waerop
Wy aen geen vryheid meer geloofden.
Dan viel een woord ons uit den mond
By 's twyfels nare martelpynen:
‘God heeft zyn aenschyn afgewend
‘Van 't vaderland: het moet verdwynen!

En, ja, verdwynen zult gy land;
Verdwynen zult gy als de lyken
Die! door de wormen uitgeknaegd,
Onzigtbaer slechts het stof verryken;
In assche zal uw laetste schoon
Vergaen! Zwaer zal u de aerde drukken,
En niemand zal door God bestuerd
Den lykdoek van uw leden rukken.
Gy daelde als Lazarus in 't graf
Maer Kristus stem zult gy niet hooren:
Gy hebt den Messias miskend
Endaerom, land, zyt gy verloren

En nu, Itaeljen, 'k groet u niet!
'k Verlaet natuer uw schoone streken;
Geen naberouw ontroert my 't hart.
Slechts wanhoop doet myn ziele breken;
'k Verlang geen oorden weer te zien
Waer alle regten zyn vertreden,
Waer menschheid in de kluisters zucht,
En dwinglandy wordt aangebeden.

II.
In achtien honderd zes-en-veertig.

Acht jaren zyn voorby sints ik uw grond verliet,
Sints ik van 't hoog der Alpen op u staerde,
En u in vuerge tael myn wanhoop hooren liet.
Itaeljen, rykst gezegend land der aerde. -
Thans staert myn blyde blik van uit myn vaderland
Op u terug, en 't vreugdig boezemjagen,
En 't dankgevoel dat in myn ziel ontwaekt en brandt,
Vervangt het vorig wee en 't bitsig klagen.

Dank o God! dank o God!
Hoe verwislend is het lot,
En hoe vaek zyn wy bedrogen;
Albestuerder, Opperheer!
Zie my voor uw voeten neêr
Menschenwysheid is slechts logen.

O men had het my gezegd:
Wanhoop is het grootste slecht,

Want gy hebt ons in het leven
By zoo menig ryk kleinood,
Neêrgezegen uit uw schoot,
Ook de gaef der hoop gegeven.

Zie daer valt de lyksdoek af,
En Itaeljen ryst uit 't graf,
Want een Kristus is verschenen;
O de Messias is daer
Hy verkondt een blyde maer,
Hy staekt klagten, wraek en weenen

Onbegryplyk is uw magt
Hemel! wie had ooit gedacht,
Dat verlossing neêr moest dalen
Van den ouden gulden troon;
En dat op haer hoofd een kroon,
Sinte Petrus kroon zou pralen?

Dank, o hemel! dank en lof,
't Roomsche ryk ryst uit het stof;
't Slavendom ligt reeds verbroken,
Dwingelanden beeft, o beeft.
Ziet, gy vryheid, die herleeft,
Als een bloeme pas ontloken.

Zie daer daelt de vryheid neêr
Uit haer hoogen hemelsfeer,
Met een blank gewaed omtogen;
Zie, de goddelyke spruit
Deelt haer ryke schatten uit,
En het volk is opgetogen.

Vlugt, o dwingelanden, vlugt!
Vry wordt de Itaeljaensche luch
En uw star heeft uitgeschenen!
Burgerszyn geen slaven, neen!

Ziet, de dweepzucht vlugtte heen
En zy staken 't bitter weenen.

O, de dagen zyn voorby
Van verraed en slaverny;
Vryheid heeft haer regt herwonnen,
En zy zit in maegdlyk schoon
Weer verheven op den troon;
't Nieuwe tydstip is begonnen.

O, vrienden, myne broeders, zegt
Wie onzer had in vroeger dagen,
Wen 't zwart der toekomst op ons woog.
Van daer de redding durven vragen?
Wie had gedacht dat van den troon
De Messias zou nederklimmen,
En voor ons diepontstelden blik,
De zon der vryheid zou doen glimmen;
En toch het wonder is geschied:
Daer zit hy op den troon verheven,
Van wien de hoop en redding komt
Die aen Itaeljen 't nieuwe leven
Geschonken heeft en die Gods spraek
In zyne ziel heeft mogen hooren.
Die door Gods vinger aengeraekt
Tot hooge dingen werd geboren;
In vrede zal zyn heerschappy
Zich over 't gansche land verspreiden;
Hy zal door 't heilig regt gesteund,
Het slechte zaed van 't goede scheiden;
Herboring is het hooge woord,
Dat voor zyn blikken stond geschreven;
Hy las dit woord, en heeft het eerst
Den kreet der vryheid aengeheven,
Vry wordt Itaeljen! Zieledwang
Mag langer op zyn grond niet huilen;

Geen dweepzucht kan met deugd gepaerd,
Geen huichlary kan zich verschuilen;
Zyn oog dringt door de maskers heen
Van die den godsdienst diep verlogen,
Die 't heiligdom onteeren en
Hun dwinglandy op 't outer schragen;
Zyn woord is krachtig, en zyn ziel
Heeft 's burgers naren druk begrepen,
Hy zag hoe diep de vryheid zonk,
En hoe de boezems aengegrepen
Door gloende wanhoop, naer den stond,
Den stond van de verlossing smachten;
Hoe zy zich voelden zwak en niet
En uitgeput de laetste krachten;
En hy, hy reikte hun de hand,
Hy hielp hen uit den afgrond klimmen,
Hy bragt hen weêr in heldre lucht,
En allen zagen vryheid glimmen!

O vrienden, broeders, juicht, o juicht,
De glans der vryheid is herschenen,
Der burgren heilzon klimt omhoog,
De smart heeft uit en 't droevig weenen;
Geen wraekkreet klinke meer in 't oord,
Zoo mild door Godes hand gezegend,
Zoo weeldrig door natuer bedeeld,
Waer rykdom als op aerde regent;
O duerbaer zal de vryheid zyn!
Ziet gy dit net van yzren banen?
Itaelje wordt een enkle stad
Één huisgezin! Geen oproervanen
Ontrollen zich meer op den boôm,
Waer 't regt zyn regten heeft herwonnen,
Waer menschheid weêr in eerbied staet,
En 't nieuwe leven is begonnen!
O, ziet, daer zwaeit de nyverheid
Haer schepter, rykdom zal zyn gaven

Weldra met mildheid stroomen doen,
   En 't volk uit gouden bronnen laven,
Herleven zal het alles, ja,
   Geen kostbaer bloed zal moeten vlieten,
Want ongemerkt zal de yzren staf
   Der laffe dwinglandy ontschieten.
O dank, o God! dank voor die gunst,
   De vryheid zal in hellen luister
't Italisch oord herglansen doen,
   Verbroken ligt daer reeds de kluister
Der slaverny! Geen dweepzucht zal
   Den haet en tweedragt meer doen gloeijen
Herboring werkt in stillen vreê
   Italiën is uit de boeijen.

   O nu, nu voel ik in myn borst
   Italiën, een vuergen dorst,
   Om nog uw schoone, zaelge streken,
   Uw heelzaem oord eens weêrtezien,
   Om, broedren, u myn hand te b[i]ên
   En 't hart in vreugd te voelen breken.

   O ja, nu keer ik nog eens we êr,
   En kniel op uwen bodem neêr
   Om 's Almagts raedsbesluit te aenbidden,
   En hem te aenschouwen, die uw land
   Gereinigd heeft van smaed en schand,
   Als vader heerschend in uw midden.

   En dan, dan zal uw reine lucht
   Myn borst verkwikken, en geen zucht
   Zal zich uit mynen boezem wringen;
   Dan zal ik in uw vriendenstoet,
   De ziel, verrukt het hart in gloed,
   Met vranke stem de vryheid zingen

Dan zal ik vaek by 't middaguer
My koestren in uw zomervuer
Der bloemen glans en pracht bewondren,
Des nachts by 't scheemren van de maen
Der starren tintling gade slaen,
En God bedanken voor die wondren.

Dan, vrienden, zal ik 's vryheids woord
Hergalmen hooren in uw oord,
Met u in vryheids koestring zweven
Dan voelt myn ziel zich gul en bly,
Itaeljen, door de harmony
Van uwen zaelgen grond herleven.

Dan zal natuer uw lachend schoon,
Zacht als de blos op 's magets koon
Myn diepgevoelig hart verrukken,
Want dan zie 'k dankbaer voor het lot
U vrienden, burgers, slechts voor God
De fiere, vrye hoofden bukken.

De geestdrift vliegt my door het bloed,
En in myn ziele brandt de gloed
Die thans in uwe ziel moet blaken,
O, broedren, my zoo waerd, zoo duer,
O nu verlang ik naer het uer
Dat ik met u dit heil kan smaken.

Nu haek ik naer den zaelgen stond,
Wen ik met u op vryen grond
Zal hebben 't loflied aengeheven,
Nu, ja, o broedren keer ik weêr
Om in uw staet den opperheer,
Voor uw verlossing dank te geven.

F. VAN KERKHOVEN.
Antwerpen, 13 november.

Thomas moore.
(*Vervolg en slot.*)

Buiten den bynaem *Anacreon* had Moore nog dien van *little Moore* (de kleine Moore). Toen hy nog zeer jong was, werd hy vaek op avondpartytjes en andere gezelschappen genoodigd; en wist daer spoedig de liefde der vrouwen te winnen. Eens stond hy na een groot noenmael op, om de dames uit de eetzael naer de groote zael te geleiden; dit zag een Franschman en riep, spytig over de eer die Moore genoot: *Ah! le petit bonhomme qui s' en va!* Sedert dien oogenblik noemde men den dichter dikwyls *little Moore*, en hy gaf zelfs onder den naem van *Thomas Little* eene verzameling van minneliederen uit (1801). Om zich nog meer voor de kritikers en het publiek te verbergen, zettede hy zelfs nog het woordje *late* (zalige) achter *little*, en zegt hy in de voorreden: ‘Vraegt niet wie Thomas little was. Zyn leven was een van die ootmoedige stroomen, die naeuwelyks eenen naem op de landkaert des levens hebben, en langs dewelke de reiziger heen trekt, zonder hunnen oorsprong of hunne rigting te mogen nagaen.’ Deze liederen vonden zooveel vrienden, dat zy tot heden toe in meer dan twintig uitgaven verspreid zyn. Zie hier eene proef er van:

Is there no call, no consecrating cause,
Approv'd by Heavn, ordain'd by nature's laws,
Where justice flies the herald of our way,
And truth's pure beams upon the banners play?

Yes there's a call sweet as an angel's breath
To slumb'ring babes, or innocence in death;
And urgent as the tongue of heav'n within,
When the mind's balance trembles upon sin.

Oh! tis our country's voice, whose claim should meet
An echo in the soul's most deep retreat;
Along the heart's responding string should run,
Nor let a tone there vibrate - but the one!

(Is er niet eene roep (kallen), niet eene gewyde zaek, goedgekeurd door den hemel, bevolen door de natuerwetten, op welker weg de geregtigheid vooruit vliegt als een heraut, en op welker bannieren der waerheid reine stralen spelen?

Ja, er is een roep, zoet als der engelen adem by sluimerende kinderen, of de onschuld in den dood en dringend (urgent) gelyk de tongen des hemels in ons, wanneer de wage der ziel siddert voor de zonde.

Oh, dit is des vaderlands stemme, welker roep een weêrgalm moest vinden in der ziel diepste diepte, en langs des harten antwoordende snaren moest klinken, opdat geen andere toon er in siddere - dan die eene!)

Zeer schoon is ook het navolgende:

A reflection at Sea.

See, how, beneath the moonbeams smile,
Yon little billow heaves its breast,
And foarms and sparkles for a while,
And murmering then subsides to rest.

Thus man, the sport of bliss and care,
Rises on Time's eventful sea;
And having swell'd a moment there,
Thus melts into eternity!

(Zie hoe, terwyl de maenstrael glimlacht, de boezem van gindsche kleine bare zich verheft en schuimt en vonkelt gedurende een oogenblik en murmelende dan zinkt ter rust.

Zoo (doet ook) de mensch het speelwerk des zegens en der zorg op de avoutuervolle zee des tyds, en heeft hy zich een oogenblik (zwellende) verheven, dan smelt hy (vergaet hy) in de eeuwigheid.)

Wie heeft ooit schooner eene nachtvaert op de zee beschreven, dan Moore in deze vier verzen:

Thespa is like a silvery lake,
And, o'er its calm the vessel glides
Gently, as if it fear 'd to wake
The slumber of the silent tides.

(De zee is gelyk eea zilveren vyver; over zyne rust zweelt het schip liefelyk, gelyk (als) of het vreesde (op) te wekken uit hare sluimering de zwygende baren.)

Thomas Moore is ook een satyrische dichter, doch willen wy hem in die rigting liefst niet volgen, want hy is er onbeduidend in. Grootsch daerentegen is hy weêr in zyne irische liederen (irish melodies.) *The monthly Review* zegt, daer M. daerin de beste voorbeelden van hartroerende poëzy gaf, die men in onze eeuw in de engelsche letterkunde bezit. Eene keus uit dezelven is ten hoogste moeijelyk, daerom openen wy het boek op ‘goed valt het uit’ en voor ons staet:

The minstrel-boy.

The minstrel-Boy to the war is gone
In the ranks of death you'll find him;
His father's sword he has girded on,
And his wild harp slung behind him. -
Land of song! said the warrior-bard,
Tho' all the world betrays thee,
One sword, at least, thy rights shall guard,
One faithfull harp shall praise thee!

The minstrel fell! - but the foeman's chain
Could not bring his proud soul under;
The harp he lov'd ne'er spoke again,
For he tore its chords asunder
And said: ‘No chains shall sully thee,
Thou soul of love and bravery!
Thy songs were made for the pure and free,
They shall never sound in slavery!

Dit schoone lied werd ook in het hoogduitsch overgebragt en wy zullen in plaets eener vlaemsche vertaling deze overzetting mededeelen, zoo veel te meer, daer zy zeer getrouw en welgelukt is:

Der Sängerknabe.

Der Sängerknabe zog aus zum Shreit,
In den Reihen des Todes zu fechten,
Das Vaters Schwert an der linken seit
Und die freie Harfe zur Rechten.

O Land der Lieder! Ob treulos und schlecht
Von dir auch sie alle sich reissen,
Ein Schwert noch gibt es, zu wahren dein Recht,
Einc Harfe, um treu dich zu preisen,

Der Minstrel fiel - doch die Seele frei
Konnten Feindesketten nicht beugen;
Die seiten der Harfe riss er entzwei
Und weihte sie ewigem Schweigen.
'Die Kette soll nimmer die Harfe entweihn,
Die der Liebe, dem Ruhm durfte singen,
Dein Lied war für Reine und Freie allein,
In der Knechtschaft soll's nimmer erklingen!'(1)

Hoe schoon zyn ook de laetste verzen van zyn lied aen Lord *Wellington:*

And still the last crown of thy toils is remaining,
The grandest, the purest, e'en thou hast yet known;
Tho' proud was thy task, other nations unchaining,
For prouder to heal the deep wonds of thy own.
At the foot of that throne, for whose weal thou hast stood,
Go plead for the land that first cradled thy fame -
And bright' o'er the flood
Of her tears and her blood
Let the rainbow of Hope be her Wellington's name!

(De laetste kroon van uw stryden wacht nog altyd op u, de groo[t]ste, de reinste, die gy zelf (ooit) hebt gekend. Hoe fier uwe taek ook zyn mogt, andere volkeren te ontketenen, nog fierder (is die) te heelen de diepe wonden van *uw* volk. Tot den voet van den troon, voor welks welvaren gy hebt gestreden, ga en pleit voor het land dat eerst wiegde uwen roem - en glansryk over den vloed van zyne tranen en zyn bloed laet de regenboog der hoop de naem van zynen Wellington zyn.')

Hoe diep een godsdienstig gevoel Moore bezit, kunnen deze twee stroofen betuigen:

As down in the sunless retreats of the ocean
Sweet flowers are springing no mortal may see,

(1) Zie BRITANNIA. van Louise von Ploennies. blz. 305.

So deep in my bosom the prayer of devotion
Unheard by the world, rises silent to Thee.

As still to the star of its worsbip, though clouded,
The needle points faithfully o' er the dim sea,
So, dark as I roam, in this wintry world schrouded,
The hope of my spirit turns trembling to Thee.

('Gelyk daer in de zonnelooze diepte van den Oceaen zoete bloemen ontspruiten die echter geen sterfelyk oog zien kan, zoo diep verheft zich (rites-ryst) in mynen boezem het gebed der godsvrucht, ongehoord van de wereld, stilzwygend tot u.'

Gelyk naer de starre harer aenbidding, wen de hemel ook door wolken bedekt is, de naeld(1) eeuwig over de duistere zee wyst, zoo keert zich, wen ik ook in de nacht dwale, in deze winter wereld verkeerende, de hoop van mynen geest sidderend tot u.')

Hier hebt gy ten slotte van dit artikel nog eene bloeme van Moore, die even geurig en bevallig, als klein en nederig is:

The surprise.

Chloris, I swear by all I ever swore,
That from this hour I shall not love thee more. -
'What! love no more? Oh! why this alter'd vow?'
Because I cannot love thee more - than now! -

(De verrassing. -Chloris, ik zweer by al hetgene ik immer heb gezworen, dat ik u van dit uer af aen niet meer beminnen zal!- 'Wat (zegt gy?) Niet meer beminnen? Oh, van waer (komt u) dit veranderde gevoel? - Wyl ik u niet *meer* beminnen *kan*, dan *nu!* -)

Voor diegenen onzer lezers, welke wenschen zouden, nader met den grooten dichter bekend te zyn, voegen wy nog de bemerking by, dat zyne verzamelde werken in een boekdeel 1826 te Leipzig by Fleischer verschenen zyn. Men vindt er in zyn groot episch gedicht Lalla Rookh. dan the loves of de Angels, (de liefde

(1) De magneetnaeld of het compas.

(der engelen) ook een schoon werk, eene reeks van Satyren, The Fudge Family, eene verzameling van liederen, Irisch Melodies en een goed getal kleinere lyrische poëzyen, satyren, fabelen enz.[1]

M.N.

Boekbeoordeeling.

Les poëtes contemporains de l'Allemagne, par N. Mar[tin]
Paris, 1846. blz. XXII^{em} 333, 8^{o}. fr. 6.

Sedert eenige jaren begint men in Frankryk, het oog al meer en meer op Duitschland te vestigen, en den weg meer gade te slaen, waerop de duitsche geest onophoudelyk *voorwaerts* dringt hooren wy, wat de schryver van het boven genoemde werk daerover zegt:

'Il semble que plus elle (la France) acquiert là conscience de sa mission à la tête des peuples, (sic) et plus elle veut s'y créer des titres par l'étude de leurs besoins, de leurs tendances politiques, de leur littérature et de leur histoire. Jamais son zèle d'examen n'a été plus fervent; jamais aussi les peuples qui en sont l'objet n'ont remarqué ses investigations avee moins de défiance[2] je crois même pouvoir ajouter qu'ils en sont désormais reconnaissants. Les races germaniques surtout, habilement entretenues dans des sentimeuts de rancune el de suspicion, qu'on les habituait à confondre avec le patriotisme, n'ont pendant longtemps voulu voir dans la sympathie de la France, qu'une arrière-pensée

(1) Wy hebben by dit art. hoofdzakelyk de brieven over de engelsche letterkunde van Jacobson geraedpleegd.

(2) Daeraen twyfelen wy eenigzins, want Frankryk geeft ons te veel redenen van wantrouwen. Juist op dit oogenblik durft het immers nog aen Duitschland toeroepen: "Spreek maer geen woord tegen de spaensche huwelyksvraeg, wees er maer mede te vreden; want indien ik myn gebied niet langs het zuiden vergrootte, dan overval ik u, en dit konde onaengenaem voor u zyn." Het is niet noodig te zeggen, dat men zulke woorden, in Duitschland ten hoogsten belagchelyk vindt.

d'envahissement territorial.(1) Trente années de paix ont heureusement modifié ces impressions.'

En op een andere plaets der inleiding zegt hy: 'Malgré de nombreux travaux exécutés depuis quelques années par des esprits ingénieux et des critiques exercés, la masse des esprits en France en est encore à personnifier dans Goethe toute la poësie allemande de ces derniers temps? L'erreur a pris naissance dans la merveilleuse aptitude du génie de Goethe à réfléchir toutes les pensées, tous les sentiments qu'il reproduit sous toutes les formes. On l'a bien nommé le Pan de l'art allemand. Il est pourtant une fibre qui a trop rarement vibré dans Goethe et sur cetto fibre ont retenti les accords d'une nouvelle poësie qui réclame sa place dans l'histoire littéraire.

C'est la fibre de la nationalité allemande. Le nom de Thëodor Koerner est le symbole de cette inspiration d'abord agissante et dithyrambique, plus tard rêveuse et paisible. La guerre de 1813 en fu[t] la source. 'Daerin heeft de schryver gelyk, maer laten wy nog zien, wat hy onder de nationale strekking verslaet, welke de duitsche poëzy sedert Goethe genomen heeft. Dit zegt ons blz XVII' der inleiding in deze woorden: 'Tous ces poétes contemporains, même les plus calmes el les plus rèveurs ont voulu d'abord l'affranchissement du sol national pour obtenir ensuite des réformes et ses institutions plus libérales: Les Uhland, les Platen, les Grün, les Zedlitz et les Rückert ont pensé sur ce point comme les Henri Heine, les Herwegh, les Freiligrath et les Hoffman von Fallersleben; (!) qui n'ont différé des premiers que par la violence des réclamations et par l'infronisation d'une poëtique purement politique.' Nu zyn wy op het standpunt, van waer de schryver de duitsche dichters sedert Goethe beschouwt; hy ziet hen slechts van hunne staetkui dige zyde aen, hy ziet in hen slechts stryders voor eene grondwet in de duitsche Staten en - wy betreuren het, dit te moeten zeggen - die opvatting kan toch maer éénzydig zyn en nog meer, zy is eene hoogst ongunstige. Eene *poetische staetkunde*

(1) Kan de heer Martin misschien loochenen, dat Frankryk, door T[h]iers, in 1840 den handschoen voor Duitschlands voeten wierp? Duitschland nam hem aen, en - Frankryk zweeg stil en trok zich terug.

is toch, en blyft een onding; de warme poëzy en de yskonde en drooge politiek kunnen nooit een vriendschaps-of liefdesverbond sluiten; de eene moet er by ondërgaen of de andere. Het geheel staetkundige. '*Geaubensbekentaiss*' heeft den nek gebroken aen den echtdichterlyken FREILIGRATH, en de vroegere enthousiasmus voor hem werd er half door uitgebluscht. In zyne staetkundige gedichten wordt *Heine* laeg en gemeen, en hy is bykans zoo vuil als zekere schryver van' *Een reisje in het Noorden. Herwegh* weel zelfs niet meer, wat hy wil en *Hoffmann von Fallersleben* zingt straetjongenliederen, wanneer zy staetkundige motieven behandelen. *Uhland* en *Rückert* en *Platen* en *Grün* daertegen danken hunnen roem waerlyk niet aen hunne staetkundige gedichten; hadden zy geene anderen geschreven dan die, men zoude hen niet de lauweren toegekend hebben, die nu rond hunne voorhoofden groenen. Wy zullen de waerheid van dit gezegde meer erkennen, wanneer wy den schryver navolgen by de keus, welke hy uit de werken der onderscheidene dichters maekt. Maer niettegenstaende hier slechts de minder ryke zyde der hoogduitsche poëtische letterkunde voor ons treedt, is het boek toch schoon en hoogstverdienstelyk en moet het toch vrienden genoeg vinden, want zelfs dit minder schoone is reeds zoo zeer schoon!

Als inleiding tot het boek vinden wy een dichtstuk, dat wy geerne in zyn geheel zouden overschryven, indien ons de plaets daertoe niet ontbrak. Wy bepalen ons daerom met onzen lezeren de eerste stroof medetedeelen:

Allemagne, Allemagne, oh! mon coepur est à toi,
Terre de l'espérance et de l'antique foi;
Terre de simples coeurs, ô naïve patrie
De la grave science et de la rêverie!
Terre de souvenir et de fidélité,
Abri toujours ouvert á l'hospitalité;
Vallon mystérieux. où les fleurs et les femmes
Ont les plus doux parfums et les plus vierges âmes;
Où l'austère devoir est encore souverain,
Où l'art est encor roi, l'amour encor divin,
La musique encor soeur des garpes séraphiques,
Et tout beau front orné de ses grâces pudiques;
Terre de l'espérance et de l'aritique foi,
Allemagne, Allemagne, mon coeur est à toi!

De schryver begint met LODEWYK UHLAND, wiens geest hy met deze woorden schetst:

'Uhland s'est préoccupé de l'idéal chevaleresque au moyen-âge germanique, et de l'idéal de naïveté dans ses fraîches chansons. C'était une âme toute allemande, de profonde loyauté bricolique; une âme vierge qui d'abord s'est timidement entr'ouverte à l'amour. C'était une âme de cristal répondant par un sou argentin aux moindres choses qui la touchaient. C'était une lyre suspendue au vieux chêne des forêts teutoniques, une lyre toujours frémissante aux brises embaumées de la solitude et aux éclats tonnants de la tempête.' Uhland was een der zangers, die in de noodlottige jaren van het begin onzer eeuw, de stem zoo geweldig verhieven en de duitsche jeugd tot de wapens deden grypen, om het vaderland van de geweldheerschappy van Napoleon te bevryden. Het getal der liederen uit dien tyd en met die strekking is wel niet groot, maer zy zyn toch allen zoo vol van grootsche gedichten dat wy helden heere M... geerne vergeven, dat hy Uhland eerst van dien kant beschouwt. Vertalen laten zy zich niet wel en het schynt als of de muze des duitschen bards met tegenzin het fransche gewaed aentrok en, juist wyl zy er toe gedwongen werd, hare schoonste schoonheden aen het oog des vreemdelings wilde onttrekken. Men vergelyke b.v. de navolgende onovertreffelyke stroophe met hare vertaling:

Hier ist des Stromes *Mutterhaus*,
Ich trink ihn *frisch vom Stein heraus*,
Er braust vom Fels in wildem Lauf,
Ich *fang ihn mit den Armen auf*.
Ich bin der Knab' vom Berge!

'Ici est *la source du fleuve*; j'en bois l'on de fraiche, *qui jaillit de la pierre*; il mugit en prenant du roc sa course sauvage; *moije l'étreins de mes deux bras*. Je suis l'enfant de la montagne.'

Hoe wildpoëtisch is het oorspronkelyke en hoe tam-en kracht-en zaploos daertegen de vertaling! In de navolgende strophe heeft de schryver zelfs geheel verkeerd vertaeld: tusschen *torrent* en *sturm* (storm) is immers een groot verschil.

Der Berg der ist mein Eigenthum,
Da ziehn die Stürme rings herum,
Und heulen sie von Nord und Süd,
So überschallt sie doch mein Lied:
Ich bin der Knab' vom Berge!

La montagne c'est ma propriélé; de sa cime les *torrens* se précipitent en tournoyant et ils hurlent du nord au sud; mais ma chanson les domine partout: Je suis l'enfant de la montagne.(1) Ook in de vertaling van het gedicht: 'Die neue Muse' vinden wy eene dergelyke fout, namelyk *Rechenschaft* door *raison* vertaeld:

Und in dieser ernsten Zeit
Schüttert nichts mir so den Busen,
Weckt mich so zum Liederstreit:
Als wenn du mit Schwert und Wage,
Themis, thronst in deiner Kraft,
Und die Völker rufst zur Klage,
Könige zur *Rechenschaft*!

'Et dans cet âge d'airain rien ne m'ébranle la poitrine, rien ne me pousse à la lutte des chants, comme de te voir portant le glaive et la balance, ô Thêmis! et de t'entendre convier les peuples à la plainte et les rois à la raison.' De zin is hier geheel verschillend van dien des oorspronkelyken. - Hoe de heer Martin, Uhland met Béranger vergelykt en zeggen kan: 'Deux nobles coeurs qu'ont fait palpiter les mèmes sympathies, deux lyres qui ont exalté par les mêmes accords!' dit begrypen wy niet; den zuiveren, kuischen Uhland en den frivolen en meest vuilen Béranger, den ernsten, waerdigen Uhland en den spotzuchtigen, ligtvoeligen Béranger - neen, dit begrypen wy niet, of vergelykt hy hen daerom, wyl beider liederen eigendom des volks geworden zyn? Dit bewyst volgens ons, alleenlyk, dat het duitsche volk in 't algemeen op een zedelyk, veel verhevener punt staet dan het fransche, dat in Duitschland zelfs onder de laegste klassen veel meer zin voor het groote

(1) Onzen Th. van Ryswyck heeft, gelyk men weet, het schoone dichtstuk in et vlaemsch overgebragt.

[en] schoone heerscht, als in Frankryk onder de beschaefdere standen. Uhland begrypt de zending des volksdichters, Béranger misbruikt zyne zending. Uhlands liederen zyn in de tael geschreven, van welke hy zelfs zingt:

> Zu buhlerischem Girren
> Lass du ihn niemals kirren,
> Der ernsten Sprache Klang'!
> Sie sei dir Wort der Treue,
> Sei Stimme zarter Scheue,
> Sei ächter Minne Sang!

en zyn esthethisch volmaekte kunstwerken; zy wekken edele gevoelens in de harten van zyn volk op, hy is de zanger der zuivere min, der trouwduitsche vriendschap, der verhevene vaderlandsliefde, der innerlyke godsvrucht; Bérangers liederen zyn wel van ligten, zuiveren vorm, maer zy laten hunne lezers in 't midden van een bedorven geslacht; hy zingt er in over de vuilste hoerery, de gemeenste wynvriendschap, eene vaderlandsliefde van zeer dubbelzinnige natuer en predikt de volledigste misachting, ja haet tegen alles, wat God en godsdienst betreft - Uhland leeft in eene half ideale wereld, Béranger wentelt zich in het materialismus der straet. - Het goddelyke vuer der poëzy brandt hoog in Uhland, wyl hy hetzelve met zorgvuldige hand op den autaer van zyn harte voedde; het verdoofde in 't slyk by Béranger, die de muze tot eene persoon maekte *delli quali e belle il tacere*. De heer M. geeft ons voor de waerheid des hier over Uhland gezegden de treffendste bewyzen op de blz. 11 en nav., waer hy over den dichter als ‘le poëte de la na-ure et du sentiment’ spreekt en verscheiden welgekozen gevoelsgedichten van hem vertaelt. -

‘Uhland a compris admirablement, que si la poësie ne doit pas se borner à un vain assemblage de mots cadencés, le sentiment seul ne suffit pas non plus pour lui donner sa beauté radieuse...’ Comme on revient à la simplicit eté à la nature par le dédale de la science, Uhland est retourné à la naïveté primitive et spontanée par les sentiers de l'art.’ Wy wenschten hartelyk, hetzelfde van velen onzer jongere vlaemsche dichters te kunnen zeggen, welken wy als een klein proefje van Uhlandsch liefdespoëzy zyn: ‘Seliger God’ ter navolging kunnen mededeelen:

Gestorben war ich;
Vor Liebes wonne
Begraben lag ich
In ihren Armen;
Erwecket ward ich
Von ihren Küssen;
Den Himmel sah ich
In ihren Augen[1].

Of zyn ‘An Sie’

Deine Augen sind nicht himmelblau,
Dein Mund, er ist kein Rosenmund,
Nicht Brust und Arme Lilien.
Ach, welch ein Frühling ware das,
Wo solche Lilien, solche Rosen
Im Thal und auf den Hohen blühten,
Und alles das ein klarer Himmel
Umfinge, wie dein blaues Aug'!

of het lieve ‘Antwort:’

Das Röschen, das du mir geschikt,
Von deiner lieben Hand gepflückt,
Es lebte kaum zum Abendroth,
Das Heimweh gab ihm früben Tod;
Nun schwebet gleich sein Geist von hier
Als kleines Lied zurück zu dir.

Hier is geene spraek van maentjes en bootjes en roosjes en hoe al die - jes ook heeten, en toch welke teederheid, welke warme liefde! - Dat Uhland ook een heerlyke natuerzanger zyn moet, zal elkeen gemakkelyk begrypen, die de aengehaelde gedichten las. Zie hier ook zyn bevallige:

Frühlingsfeier

Süsser, goldner Frühlingstag!
Inniges Entzücken!
Wenn mir je ein Lied gelang,
Sollt es heut nicht glücken?

Fête du printemps.

Jours doux et dorés du printemps!
Extase *intérieure!* (?)
Si jamais un chant a dû me réussir,
N'est-ce pas aujourd'hui?

(1) Martin vertaelt het zoo: ‘J'étais mort d'amoureuses délices: je gisais enseveli dans ses bras; je fus réveillé par ses baisers; je vis le ciel dans ses yeux.’

Doch warum dieei
An die Arbeit treten?
Frühling ist ein hohes Fest:
Lasst mich ruhn und beten!

Mais en ce jour pourquoi courir au
travail? Le printemps est une haute
fête; Je veux me reposer et prier.

Een schoon beeldje vindt zich ook in zynen *Nachruf,* en wy deelen het hier zoo veel te liever mede, wyl de vertaling welke Martin er van maekte, eene berymde is en dus als eene proef kan dienen, hoe hy in verzen vertaeld:

Du warst mit Erde kaum bedeckt,
Da kam ein Freund heraus,
Mit Rosen hat er ausgesteckt
Dein stilles Schlummerhaus.

Zu Haupt zwei sanfterglühende,
Zwei dunkle niederwârts:
Die weisse, ewig blühende,
Die pflanzt er auf dein Herz.

Zie hier hoe Martin dit vertaeld:

Quand la froide couche de terre
T'enveloppa comme un manteau,
Ton fils en pleurs vint, ô ma mère!
S'agenouiller sur le tombeau.

Puis sur le tertre où tu reposes,
Audessus de ton front si pur,
Sa main planta deux tendres roses,
Douces comme tes yeux d'azur.

Au pied il en mit une sombre,
Symbole, hélas! de sa douleur:
Et puisque ton coeur n'eut point d'ombre,
Une blanche enfin sur ton coeur[1].

Maer Uhland is niet alleen een vaderlandslievende, een minne- en natuerzanger, hy verstaet het ook, gelvk weinigen, de volksmalige thematas, balladen en romansen te behandelen. Vele dier gedichten gingen gelyk eene menigte der vroeger genoemden tot het volk

(1) Men vergelyke de vlaemsche vertalling van dit stukje, door F. van den Bossche in het jaerboekje voor 1846, die zeer wel gelukt is.

over en ‘les nobles dames les modulent au piano pour tromper l'ennui des heures, et la pauvre fileuse les repète pour arriver plus vite on bout de sa quenouille.’ Zoo b.v. *der Schmied,* dien Martin ook metrisch vertaelde:

Ich hôr meinen Schatz,
Den Hammer er schwinget,
Das rauschet, das klinget,
Das dringt in die Weide
Wie Glockengelàute
Durch Gassen und Platz.

Am schwarzen Kamin
Da sitzet mein Lieber;
Doch geh ich vorüber,
Die Bälge dann sausen.
Die Flammen aufbransen
Und lodern um ihn.

Droit pres de l'enclume,
Il mouille, il allume
Le charbon, qui fume
Au vent du soufflet.

Il pense à sa belle...
L'ardente étincelle
Bientôt lui rappelle
Que le fer est prêt.

Son oeil noir scintille,
Car le métal brille,
Rugit et pétille
Hers du feu qui luit.

Son lourd marteau broie
La barre qui ploie;
L'étincelle ondoie
Rouge autour de lui.

Met de keus van dit stukje kunnen wy niet tevreden zyn, evenmin met de al te vrye vertaling. Liever hadden wy het heerlyke studentenlied: ‘Es zogen drei Bursche wohl über den Rhein’ uitgekozen en *getrouw* vertaeld gezien. Ook de keus uit de balladen, waerin de dichter ‘complétement inimitable’ is, mogen wy niet al te gelukkig noemen; de schoonste welke Uhland ooit geschreven heeft, die elk kind in Duitschland van buiten kent, *des Sängers Fluch* is slechts ter loop genoemd, en zy is toch oneindig schooner dan de anderen, welke Martin vertaelde, als *des Goldschmieds Töchterlein* door Rens in het vlaemsch vertaeld; *das Schloss am Meer, der blinde König* en *die drei Lieder,* die voor de rest allen niettemin paerlen zyn.

Wy hadden haer liever vertaeld gezien, als het, hoewel ook meesterlyke, drinklied: ‘Wir sind nicht mehr am ersten Glas.’ Ook dit zouden wy geerne hier mededeelen, indien het niet alteveel plaets innam; wy raden onzen schryveren van drinkliederen aen, het te lezen en te herlezen, want het kan hier als model die-

nen, maer zy moeten het origineel lezen, niet de Martinsche vertaling, die op verscheidene plaetsen naer Beranger riekt. (Zoo vertaelt hy b.v. *Jubeln* door *ivresse* (!?), een woord, wat de fyne Uhland *nooit* gebruiken zonde.) 'Tontes les pensées, tous les sentiments qui font battre le coeur de l'homme y trouvent successivement leur place. Les poëtes allemands ont ainsi donné à la chanson à boire un caractère d'élévation qui lui manque chez nous (en daerom ook chez nous.) Ils considèrent le vin comme un moyen d'exalter en eux les nobles facultés.' Wilden onze dichters zich ook eens in zulke drinkliederen beproeven, zy konden verzekerd zyn, dat dezelven veel eerder algemeen zouden gezongen worden, dan verscheidene woeste en lage liederen, die wy nu van eenigen onder hen bezitten en die elkeen, die een weinig esthethisch gevoel bezit, verfoeijen moet. Martin sluit zyn art. over Uhland met eene schoone ode aen hem: wy willen ons overzigt over dit art. met eene korte levensbeschryving sluiten. Mogten wy den dichter zelfs geloof schenken, dan konden wy dezelve in dry regels vatten, gelyk hy aen M... schryft, die eenige byzonderheden over zyn leven van hem verzocht had. 'Il me répondit que son humble flot de vie s'était englouti dans l'océan de la vie commune; qu'enfant il avait aimé la nature comme tous les enfants de son pays; que jeune homme il s'était agenouillé dans une religieuse crainte devant l'amour, comme tous les jeunes hommes de son pays; que les malheurs de la patrie lui avaient allumé au coeur la même flamme qu'à tous les autres et qu'il ne se connaissait pas d'autre passé. "Maer wy meenen het onzen lezeren schuldig te zyn, hier in eenige byzonderheden over Uhlands leven te moeten treden. Hy werd geboren te Tübingen in 1787, studeerde daer in de jaren 1805-1808 de regten en werd later advocaet en doctor juris. 1812 kwam hy naer Stuttgart, waer hy eenigen tyd in 't ministerie van justitie werkte; wy hebben gezien hoe hy in dit en de navolgende krygsjaren als zanger optrad. Na dat de koning van Wurtemberg in 1815 eene constitutie aen zyn land geschonken had werd Uhland in 1819 van het "oberamt" Tübingen en in het navolgende jaer van zyne vaderstad zelve als volksvertegenwoordiger gekozen, welke zending hem zoo dierbaer werd, dat hy zyne plaets als professor der hoogduitsche tael by de hoogeschool van

Tübingen opgaf, om zich geheel zynen pligten als deputeerde toewyden te kunnen. Zyne eerste gedichten zyn uit het jaer 1804, de eerste verzameling er van verscheen 1814 en sedert dien in meer dan twaelf uitgaven. Men vindt Uhland in elk huis, elkeen kan het hoofdzakelykste van buiten en dit is niet te verwonderen, want U. is meer dan iemand onder zyne collegas een *duitsche* dichter, niemand wist gelyk hy de kinderlyke eenvoudigheid, en de hooge bevalligheid des oudduitschen volkgezangs zoo in zyne scheppingen te doen herleven. Niemand echter had ook (Simrock, Massmann en Hoffmann v.F. uitgenomen) de oudduitsche volkspoezy en haren tyd zoo grondig gestudeerd, als Uhland; dit bewyzen zyn werk over den ouden minnezanger WALTER VON DER VOGELWEIDE, en zyne onderzoekingen over THOR

De tweede dichter, over welken Martin spreekt, is de vroegoverledene beroemde zanger der Griekenliederen, WILHELM MÜLLER. Hy werd geboren op 1 october 1794 te Dessau, en stierf op 30 decemher 1826. Reeds vroeg, en op zyn veertiende jaer had hy geheele boekdeelen gedichten geschreven: oden, elegieën, ja, zelfs treurspelen; maer hy was er niet over te vrede en verbrandde alles, en dit was zyn geluk. “Il devenait urgent pour lui que la réflexion et la science réglassent son imagination. Il importait que cet esprit descendit en lui-même, et qu'il comparât les sentiments et les choses, afin d'acquérir le goût, c'[e]st-à-dire l'intelligence délicate dans le choix. Müller dut ce bienfait à un malheur.” Zyne moeder stierf, zyn vader trad in den tweeden echt en huwde eene ryke vrouw en - onze dichter mogt nu de hoogeschool bezoeken. In 1812 vertrok hy naer Berlyn, maer hy studeerde daer echter niet; ach, toen was het voor een jongeling, als Müller geen tyd om zich op studien toe te leggen; hy omgordde zich met het zwaerd, en vocht als vrywillige in den slag by Lützen en in die by Bautzen, Hanau en Culm, en vertrok later met het pruisische heir naer de Nederlanden.

Nadat het vaderland vry was, keerde hy naer Berlyn terug, waer hy zich weldra eenen zoo glansryken naem verwierf, dat de Akademie hem uitkoos tot vergeleider van den naer Egypten vertrekkenden graef *Sack.* Maer toen beiden naer Itaelje kwamen, beviel het schoone leven onzen dichter daer zoo goed, dat hy den

graef alleen naer Egypte reizen liet, en gedurende een geheel jaer in Venetië, Florentië en Romen rond zwierf. Toen hy terug naer zyne vaderstad kwam, verwachtte hem daer reeds een leerstoel voor het Latyn en het Grieksch, en het bestuerschap der openbare boekery Weldra trouwde hy (1821). Van toen af toonde hy eeneyzeren vlyten eene groote maet van voortbrengende kracht. Zyne ‘Wanderlieder’ en zyne grieksche liederen verwierven hem eene der eerste plaetsen onder de lyrische dichters van onzen tyd. ‘Il s'y montre enthousiaste du soleil, de l'ombre, de la neige, des fleurs, de toutes les saisons (le printemps surtout) de toutes les oeuvres de Dieu. Ses vers sont animés de cette fraîche haleine que Goëthe nomme le souffle des vrais lyriques. Il excèle à encadrer une pensée ou une action en quelques strophes dont la dernière se termine par un trait qu'on n'oublie plus. Ce trait est presque toujours sentimental et naïf. Il ne perce pas par une pointe mordante, il s'insinue par la douceur. On ne peut citer que deux ou trois traits de malice, et encore est-ce une tendre malice.’ Hy kon zich echter, helaes! niet lang over de liefde verheugen, waermede men de geschenken zyner zangster ontving; hy stierf plotselings des nachts, nadat hy den avond nog vrolyk in den kring zyner familie doorgebragt had. Zoo teeder, zoo lief en zacht Müller in zyne liederen is, zoo krachtvol, zoo grootsch verschynt hy in zyne grieksche zangen. ‘C'est là, en effet, que le souffle du poète a le plus d'ampleur, de rythme et d'entraînement. Les strophes frémissent, les périodes s'enflent et débordent comme le coeur du poète que gonflent l'indignation et la pitié; je dirais mieux, l'amour en pleurs devant la profanation de l'objet aimé.’

Indien het gebrek aen plaets ons niet terughield, zouden wy geerne eenige dier proeven uit Müller's gedichten hier inlasschen maer dit mogen wy niet, en gaen dus over tot eenen vriend en zanggenoot van Uhland.

(*Vervolg in de naeste aflevering*.)

Aaken.

J.F.

Walter Scott's laetste stonden.

..... Nu verliet Scott zyne kamer niet meer, ja, nauwelyks zyn bed, eenige uren rond den noen uitgenomen; na verloop van eene week kon hy dit ook niet meer. Hy bevond zich verscheidene dagen achtereen in eenen toestand van smartelyke prikkelbaerheid; men hield eene aderlating voor noodwendig, en deze verminderde ook wel de prikkeling, maer hy verzwakte toch met elken dag. Hoewel de altyd meer toenemende ziekte eene groote physische Kracht in hem te overwinnen had, scheen hy toch juist geene groote smarten te hebben; zyn geest, die bykans nimmer omneveld was, hield zich altyd niet ernstige dingen bezig, gelyk men wel in heldere oogenblikken ontwaren kon. Ook de uitdrukking zyner stem was ernstig, nooit bitter. Somtyds meende hy, als regter een oordeel te vellen, dan weêr gaf hy Tom Purdie bevelen over den eenen of den anderen boom des tuins; gewoonlyk reciteerde hy, zooveel men vernemen kon, plaetsen uit den Bybel, vooral uit het boek Job en den profeet Isaïas, of gebeden uit de litany, of verzen uit de psalmen in de oude schotsche bewerking of ook eenige hymnen uit de katholyke godsdienst, die hem afzonderlyk hadden bevallen en nu misschien 'weêr met herinneringen uit Itaelje in zyn geheugen kwamen. Dikwyls hoorde men het geheele *Dies irae* van hem, en het laetste wat wy konden vertaen waren de woorden:

> Stabat Mater do[l]orosa
> Juxta crucem lacrymosa,
> Dum pendebat filius...

die hy bovenal beminde.

Gedurende al dien tyd kende hy zyne dochters, Laidlaw en my, zoodra wy met hem spraken, en elke bezorgdheid van onzen kan ontving hy met eene hartroerende dankbaerheid.

Toen ik my eens morgens, 't was op den 17 september, kleedde trad Nicolson in myne kamer en meldde my, dat zyn heer juist op dit oogenblik met de volledigste bewustheid ontwaekt ware en wenschte, aenstonds met my te spreken Ik vond hem zeer gerust,

maer tevens ook zeer verzwakt. Zyn oog was helder en klaer, de laetste spoor van het vuer des wilden deliriums verdwenen. “Lockhart”, zeide hy; “ik kan misschien slechts weinige minuten met u spreken. Myn vriend, wees een goed man, wees deugdzaem, wees godsvruchtig; niets anders kan u troost geven, wanneer gy eens zoo verre zult gekomen zyn, gelyk ik nu ben.” Hy zweeg en ik vroeg hem, of ik Sophia en Anna, zyne dochters, roepen zoude. Neen, antwoordde hy; stoor die goede zielen niet; ik weet, dat zy gedurende de geheele nacht rond my waren; God zegene haer!” Met deze woorden verzonk hy in eenen zeer gerusten slaep en gaf nu geen teeken van leven meer tot dat zyne zonen kwamen. Toen deze namelyk gehoord hadden, dat kun vader zyn einde verwachtte, hadden zy oorlof gevraegd en bereikten Abbotsford op den 19 september; reeds den 21 rond 1 1/2 ure 's namiddags scheidde Sir Walter Scott in de tegenwoordigheid van alle zyne kinderen. 't Was een schoone dag en zoo warm, dat alle vensters moesten geopend worden. Terwyl wy rond zyn bed knielden en zyn oudste zoon hem kuste en hem de oogen toedrukte, was het zoo stil, dat wy den *Tweed* hoorden murmelen; een toon. dien de zalige oneindig geerne hoorde.

Nooit heeft een beeldhouwer een majesteitvoller beeld der rust gevormd, als Walter Scott op zyn doodsbed aenbood.

Bykans alle gazetten, die zynen dood aenkondigden, deden dit met dezelfde treurteekens, die by den dood van eenen koning in gebruik zyn.

(*Lockharts memories*.)

De Evenaer.

Glansend duikt op de evennachtslyn de zon 's morgens uit de zee op, en verguldt de wolken om den gezigteinder rondgestapeld; dezeschynenaen den toeschouw er weldra voor oogen te voeren en vaste landen met hooge gebergten en dalen, met volkanen en zeeën, en mythologische en andere beelden der Phantasie. Allengs-

kens rukt het gestarnte des dags aen den etherisch blauwen hemel opwaerts; de vochtige, gryze nevels vallen neder; de zee rust of stygt en valt zacht met hare spiegelgladde oppervlakte in een regelmatig polslag. 's Middags verheft zich eene vale, bleekschemerende wolk, de heraut eens plotselyk naderenden onweêrs dat op eens het rustig tooneel omverwerpt. Donder en bliksem schynen de planeet te willen splyten, toch weldra dooft een zware, zoutsmakende plasregen, afstortend onder bruizende wervelwinden, net tieren der elementen, - en verscheidene halfkreitsvormige regenbogen, als bonte zegebogen over den oceäen uitgespannen en boven de gekrulde oppervlakte des waters vermenigvuldigd, geven den vriendelyken uitgang des grooten natuertooneels te kennen. Zoodra lucht en zee weder tot rust en evenwigt terug gekeerd zyn, vertoont de hemel op nieuw zyne doorzigtige blauwte; heiren van vliegende visschen slingeren zich schertsend boven de oppervlakte der wateren, en de bontkleurigste inwooners des oceaens, onder dewelke de haei met zyne beide onafscheidbare gezellen, stygen op uit het element, dat, in eene diepte van honderd voet, nog doorzigtig is. Zonderling gevormde meduzen, het blaesvormige Fregat met zyne blauwe eisende baerddraden, lange, slangaerdige strengen, aen elkander geschakelde zalpen dryvenzorgeloos henen, en vele andere der verschillendste kleine gedierten trekken langzaem, een spel der baren, aen het bewegingloze schip, voorby.

Duikt de zon allengskens aen den bewolkten gezigteinder af, dan kleeden zich zee en hemel in een nieuw, boven alle bescrhyving verheven prachtgewaed. Het brandendste rood, geel, violet glansen, in oneindige schakeringen en strydigheden, verkwistend aen den blauwen grond des uitspansels, en stralen nog bonter van de oppervlakte des waters terug. Onder aenhoudend wêerlichten aen den donkerenden gezigteinder, neemt de dag afscheid, terwyl zich de maen uit den onafzienbaren oceaen stil en plegtig in de nevellooze, hoogere wereldruimte verheft. Bewegelyke winden verkoelen den luchtkring; vele, bezonders uit het zuiden vallende sterresnuitsels verhelderen toverend de lucht; het donkerblauwe uitspansel, zich afspiegelend met het gestarnte op den gerusten oceaen, wêerkaetst het beeld van het gansche starregewelf, en de

watervlakte, zelfs door het zachtste tochtje der nacht bewogen, varandert in eene stil wiegelende vuerzee.

Groot en heerlyk zyn de aendoeningen, welke de aenkomeling hier van de macht en van den vrede der grondstoffen ontvangt; maer vreemdeling en ongewoon der heele streek, gevoelt hy ook ongaerne de nattigheid en koelte des morgens en des avonds en die drukkende hitte des middags. Langzaem kwamen wy eindelyk na deze streek van benaeuwde hitte en lastige kalmte, door die, der de winden, welke plaetsgrypend na de middagsonwêeren het schip iedermael iets verder voorwaerts voerden.

Nog zagen wy oogenblikkelyk de noordelyke poolstar op de hoogte van eenige graden, aen den hier meestal omnevelden gezigteinder glansen; daertegen stonden ook het kruis en de overige gestarnten des zuidelyken halfronds nog diep. Hieruit, even als uit de schipsberekeningen wisten wy, dat de evenaer nog eenige graden zuidelyks van ons lag; de gelykvormigheid echter en de harmonie, die door ons tusschen den tien den en vyfden parallelkring, aen de natuerkundige verschynsels, waergenomen werden, schenen weêrom aftenemen en daermede aen te toonen, dat de hoogste lyn dier verschynsels niet in den evenaer, maer verscheidene graden noordwaerts van denzelve valle.

Het was op den 29 Juny, eenen zondag, waer wy volgens onze schipsrekening, den aerddeeler (evennachtslyn) doorsnyden zonden. Daer de zee redelyk kalm was, werd deze dag door eene mis gevierd. De eenzaemheid van 't oord, de ernstige stilte en grootte der elementen, waeraen hier, te midden der beide aerdhelften en des onmeetbaren oceäens, het kleine vaertuig prysgegeven was, moesten in 't oogenblik, als de inwyding (consecratie) met krygerischen tromslag aengekondigd werd, ieders gemoed diep doordringen, maer byzonders hen, die daerby aen de Almagt in de natuer en aen de geheimvolle gedaenteverandering aller dingen dachten. De dag ging onder aenhoudenden z.o. wind gerust voorby; zelfs de met teer bestreken Neptuen met zyne avontuerlyke gezellen durfde het schip door het anderzints gewoone doopsel niet in oproer brengen. De nacht was helder en klaer; de po[l]en des starrenhemels rusteden reeds op den gezigteinder en de volle maen stond in heerlyken lichte boven ons hoofd; Vega, Arcturus,

Spica, Scorpioen, waerin juist Jupiter schitterde, de voelen van Centaurus schitterden statig aen 't uitspansel; het zuidelyke kruis had de loodregte rigting aengenomen en wees naer 't noorden, toen wy ons, volgens de berekening, ter plaetse van 't evenwigt van hemel en aerde bevonden, en den evenaer doorsnydend, in het zuidelyk halfrond overstevenden. Met welke levendige hoop, met welk onuitsprekelyk gevoel traden wy deze andere wereldhelfte binnen, dewelke ons eene menigte nieuwer verschynsels en nieuwer ontdekkingen zoude daerbieden. Ja, dit oogenblik behoort tot de plegtigste en heiligste onzes levens. In hetzelve zagen wy de zucht van vroegere jaren gestild, en wy gaven ons, in zalige vreugde en hoopvolle opgetogenheid, aen het voorgenot eener vreemde, aen wonderen zoo ryke natuer over.

J.M.D.

Briefwisseling.

(WINTERREIZE - WINTERAVONDEN IN DUITSCHLAND - WELDADIGHEID - DE DUITSCHE VORSTEN ONDER HUN VOLK.)

De reis was slecht, lieve vriend. Van Brussel naer Keulen ging het nog tamelyk, hoe slecht, hoe grondslecht ook onze vaderlandsche charàbanes en waggons zyn. Inderdaed, de reiziger, die halfgerabraekt door onze char-à-bancs te Verviers aenkomt, wenscht zich uitter harte geluk, wanneer hy zich daer in de met weeke kussens en weeke rugleuningen voorziene wagens tweeder klasse zetten kan, die de rhynsche spoorbaen-maetschappy hem aenbiedt. Van Keulen naer Mainz echter was er een waerachtige boetweg. De stoombooten varen niet meer, want de Rhyn is vol ys, dus moesten wy met den diligenties ryden en daer kregen wy ongelukkiger wyze eén *supplementairen* wagen, die op elke statie, dus alle twee uren tegen een 'anderen uitgewisseld werd. Daertoe kwam nog, dat wy den nacht door ryden moesten en dat die nacht koud, sterk koud was. Een dikke franschman, die nevens my zat, vloekte regelmatig zyn geheel schimp-en vloekleksikon door, zoodra hy weer zyne plaets verlaten en in een 'anderen wagen klimmen moest en by elken vloek riep hy: “On doit venir en Allemagne pour trouver de telles voitures,” of “de tels chevaux,” of “de tels bêtes de sécretaires de poste, qui ne savent pas même un mot de français,” of “de tels bêtes de garçons, qui ne me comprennent pas.” Te Ems verslond hy zes boterhamenen, eene halve ossentong en eene flesch wyn; toen hy daervoor een gulden betalen moest, riep hy al weêr: “On doit voyager en Allemagne pour trouver de tels

bougres de restaurateurs.” Te Wiesbaden soupeerde hy *copieusement*, ging dan in het schouwburg en nam rond de elf ure 's avonds *een bad*. 's anderen morgens zag ik hem voor den laetsten keer te Frankfort, en hoorde ik hem voor den laetsten keer zyne oude klagt herhalen: “On doit parcourir l'Allemagne, pour trouver de tels omnibus,” hoewel hy voorzeker in zyn geheele leven aen geene fransche statie zoo goed een' omnibus had gezien.

Hoe tevreden was ik, toen ik hier wêer in den familiekring zat! Er is toch een geheel andere leven hier, als by u in't verfranschde Brussel! Het materialism, wat daer in alle kringen heerscht is hier onbekend, het leven is meer geestig, men gevoelt overal, dat men niet alleen op de wereld is, om te eten, te drinken, te slapen en zich te amuseeren, en zelfs wanneer men eet, en wanneer men drinkt of zich amuseert, dan nog vergeet men daerby hoogere belangen niet en het gesprek by de tafel en de wyze, zich te amuseeren zyn altyd edel en beleerende. Tafelgesprekken kan ik u niet herhalen, daertegen laet my u zeggen, hoe men hier de lange winteravonden doorbrengt.

Den dag na myne aenkomst was myne oude vriendin, Mevrouw Sch... hierom ons uittenoodigen op den volgenden avond; haer gade, de gryze luitenantkolonel vierde zyn 68. geboortedag en alle de vrienden van den huize zouden zich tezamen vinden, om met den ouden kryger een vrolyken avondstond door te brengen. Wanneer men te Brussel in de soirées de dames in lange ry alleen ziet zitten en zamen fluisteren en de heeren ziet te zamen staen en tezamen spreken, dan kan men zich reeds doodelyk ennuyeeren, als men niet eenige goede vrienden onder de heeren heeft. En wanneer men later damen en heeren op de domme speltafeltjes toeloopen en daer den ganschen avond niets doen ziet, als met de kaert spelen, lieve, goede vriend, dan moet men wanhoopig worden van ennui, zoolang men nog een sprankje van gevoel voor iets meer als de kaert bezit. In den gelukkigsten val hoort men eenige stukken op het piano spelen; nu wordt er op geslagen, als wilde men het instrument in stukken slaen, dan hoort men een loopje of zes door alle oktaven door, een weinig gefluister, nog een goed donderen met den bas en - “admirable!” roept het gezelschap en klapt in de handen. “Waervan is het stuk, Mejuffrouw? “-” Van Monsienr X.Y.Z.” - Oh c'est superbe, magnifique!’ - Goede, klassieke musiek maekt alle dagen meer plaets aen fransche effektstukken. Hier was en is het anders. Van het begin der soirée af zitten en staen Heeren en Damen ondereen, gelyk het valt; niemand is op zyne plaets gedwongen, elkeen bewegt zich vry. Na een kort gesprek verschynen de dienaers met den thee, dien men al staende, zittende of wandelende drinkt, dan echter werden dien avond de stoelen der dry salons in lange ryen zoo gesteld, dat de daerop zittenden de vouwdeur van den derden salon gemakkelyk zien konden. Wat zoude daer gebeuren? Zal men toneel spelen? vroeg de een. Wordt er iets gelezen? vroeg de andere. Maer er werd noch toneel gespeeld, noch gelezen, noch gezongen. Daertegen zette zich de dochter van den huize, de schoone Frederika, aen den ‘*Flügel*’ en speelde een dier ‘liederen zonder woorden’ van Mendelssohn - Bartholdy, die zoo oneindig medesleepend zyn, namenlyk het onovertreffelyke ‘de vrouw van den matroos,’ die men meent te zien zitten op eene rots aen den oever der zee, die men meent te hooren, hoe zy nu haer geluk met *hem* aen de winden vertelt, dan zorgvol klaegt

over de valsche baren, die men gedurig kabbelen hoort. Naeuwlyks was hel lied half of de vouwdeur opende zich en Overbeeks biddende familie zat knielende voor onze oogen, niet op de koperplaet, die de kundige meester graveerde, ook niet op het origineel, neen wat wy zagen, was schooner, als de hand van den kunstenaer het maken kon, het was *natuer*. De moeder knielt met hare twee kinderen voor een heiligenbeeld. Allen dragen de schilderachtige koleurenryke kleeding van Italien. Achter hen staet de vader, een net over de hairen, den ruigen hoed met breede randen tusschen de godsvruchtig gevouwen handen, de oogen ootmoedig op het beeld gehecht. Dry laurierboomen, een groote mirtenboom en een reusachtig oleander beschaduwden de helder verlichte groep; in den achtergrond zag men weinige witte wolkjes op eenen hemel zoo blaeuw, als slechts Italien hem bezit. Zacht ruischten de toonen van het piano voort. Op den eersten oogslag wat het gansche gezelschap stom, men had niet verwacht, het algemeen bekende en beminde beeld zoo schoon weêrtevinden. Elkeen maekte eerst stil, dan met den nabuer tezamen zyne bemerkingen over de waerheid der voorstelling, de schoonheid der dekoraties, de vastheid, waarmede de medewerkende persoonen de uitdrukking op hunne trekken wisten te bewaren enz. Daertoe blee[f] echter niet veel tyd over, want dry minuten slechts duerde de verschyning, dan sloot de deur zich weêr toe en het piano verstomde, terwyl een luid handgeklap en: braef, zeer braef! de dry salons doorbruischte.

Eene andere jufvrouw trad aen het piano, en begon een andere, wel niet woordelooze, maer niet min geestvolle lied, de ‘Wanderer’ van Schubert, gearranrangeert door Liszt, de vouwdeur opende zich en Schillers ‘Mâdehen aus der Fremde’ stond daer ‘bloemen en fruiten’ uitdeelende aen den jongeling en den gryzaerd, aen het ‘minnende paer’ en eenige allerschoonste kinderen, die aen de voeten der jonkvrouw zaten. Deze zelfs, de even verdwenen Frederika, was een geheel ideael verschynsel geworden; zy scheen boven allen te zweven, allen te overheerschen. Haer eenvoudig wit kleed stak sterk af by de veelkleurige harer omgeving en tegen den blauwen hemel, die den achtergrond uit maekte, welks wolken zy juist scheen verlaten te hebben. Ook beviel zy en de geheele groep zoo goed, dat een eenstemmig ‘Dacapo’ uit de salons klonk, toen de deur zich weder sloot.

Eene jonge vrouw speelde Schuberts ‘Erlkônig’ ook volgens het arrangement van Liszt, eene buitengewoon karaktervolle, maer ook hoogst moeijelyke muzikaetsche teekening, niet min moeijelyk, dan de moeijelykste kompositien onzer verfranschte coup-d'effet-zoekers. Daerop volgde een klein tusschen[s]pel, dat langzaem ernstiger, feestelyker werd en sloot met den overheerlyken hymnus: ‘O sanctissima, o piissima, dulcis virgo Maria!’ Tegelyk opende zich langzaem de deuren de heilige familie naer eene bekende schildery verscheen. Maria staet opregt; aen hare voelen speelt het goddelyke kind met het kruis hetwelk de heilige Johannes hem geschonken heeft; op de andere zyde knielt de heilige Anna, die met heilige vrengde den Verlosser aenziet, terwyl Maria's oog vol moederwellust op hem rust. Deze groep was in hare grootsche eenvoudigheid en hare diepe, godvolle innerlykheld wel de perel des avonds en zy moest ook drymael herhaeld worden. Zy was schooner dan al 't overige; waerom kan men toch 's avonds niet daguerrotypeeren!?

Wie zulke levende kunstwerken nooit zag, die kan zich naeuwlyks een begrip maken van het tooverachtige, het bovenaerdsche, dat zy bevatten. Natuer en kunst gaen hier hand aen hand; beiden hebben gelegenheid, zich in de hoogste volmaektheid te vertoonen: het schoonste menschenbeeld kan zich in de omgeving der schoonste produkten der kunst, in de rykste kleeding vertoonen, zonder dat het stof der aerde daeraen verschynt. Hoe scherp ook de verlichting zyn moet (min als 70 - 80 bougies mogen er niet branden, hoe klein het tooneel ook zyn mag) zoo zyn toch de koleuren niet schel, want over de deur, die tegelyk als lyst van het beeld dient, is een zwarte gaes uitgespannen, die al het schelle en scherpe verzacht, en al het puntige en hoekige wegneemt. Schaduwen zyn er onmogelyk, wyl de verlichting van boven op de groepen valt.

(Het vervolg in de naetste aflevering.)

Mengelingen.

*** ESAIAS TEGNER. De groote zanger der 'Frithjofssaga' is den 2 November te *Wexiò*, 64 jaren oud, gestorven. Reeds over zes jaren werd zyn edele geest door eene beroerte gebroken, doch genas hy weldra en konde reeds in het volgende jaer zyne bisschoppelyke pligten gedeeltelyk weder vervullen, zyne dichterlyke studiën moest hy echter opgeven. 1845 moest hy ook zyn ontslag van zyne hooge geestelyke waerdigheid geven die hy sedert het jaer 1824 had bekleed. Tegnér was oorspronkelyk geen godsgeleerde; hy had zich op de philologie toegelegd en was sedert 1812 leeraer der grieksche tael en letterkunde aen de hoogeschool te Lund. Maer de groote naem, dien zyne gedichten hem schonken, en de uitstekende verdiensten, welke hy in verbinding met eenige zyner vrienden zich daerdoor verwierf, dat hy den invloed van den franschen geest op de zweedsche letterkunde geheel te niet maekte en de aloude sagen van Zweden wêer in een jeudig gewaed by het volk invoerde, gaven hem aenspraek op de dankbaerheid zyner landslieden, welke zich onder hen meest daerdoor te kennen geeft, dat zy aen beroemde leeraers en dichters de hoogere geestelyke waerdigheden overdragen. Zoo werd ook Tegnér 1823 pastoor der gemeente Resloef en in het volgende jaer bisschop te Wexioe. Zyne *Frithjofssage* werd zes keeren en meer in het hoogduitsch vertaeld (door Amalia von Helwig, Mohnike, Schlay, Mayerhoff, Hartmann, Dr. Minding en anderen) en is in Duitschland nu evenzoozeer verspreid en bekend als in haer vaderland. Eene keus uit zyne ook dikwyls vertaelde gedichten, die o.a. ook de '*Nattwardsbarnen*'[1] en den schoonen '*Axel*' bevat, is over eenige dagen voor *G, von Leinburg* te Frankfurk in 't duitsch verschenen. Gelyk wy vernemen, zou er eene tweede uitgave, met tegenoverstaenden zweedschen tekst onder de pers zyn, eene onderneming, die zekerlyk dank verdient.

(*M, f.d.L.d.A.*)

*** LE PAIR DE GAND. De fransche minister Guizot werd wegens zyne uitwan-

(1) Letterlyk nachtmaelskinderen, kommuniekinderen.

dering naer Gent (gedurende de honderd dagen) door de Liberalen gewoonlyk ten spot *le Pair de Gand* genoemd. Toen de tyding van het spaensche huwelyk tot de ooren van een der engelsche ministers kwam, riep deze met bitteren yver: ‘Het verdrag van Utrecht werd door *une paire de gants* gesticht en wordt nu door *un pair de Gand* gebroken.

(*Corsaire-diable*.)

⁎ JUSTUS LIPSIUS was een geboren katholiek, hy werd te Jena *Lutheraen*, te Keulen wêer *Katholiek*, te Leyden *Calvinist* en keerde later wêer tot het *Katholicismus* terug.

⁎ De paus Pius III schreef eenen pryskamp uit voor het beste grafschrift voor voor *Torquato Tasso*. De zege werd door eenen jongeling behaeld, die het, opschrift: *Ossa Tassi* ingezonden had, want, zeiden de regters men heeft ja slechts 's dichters naem te noemen, om hem te pryzen.

⁎ De beroemde fransche kunstkriticus *Henri Blaze* deelde, eenige maenden geleden, in de *Revue des deux mondes* eene kostelyke verhandeling over ‘die *romantik in der muzik*’ mede, die naeuwelyks verschenen door het *Mayazin für die Literatur des Auslandes* vertaeld werd. Nu verklaert de duitsche schryver *J.P. Leyser* in hetzelfde blad, dat het gansche opstel niets dan eene letterlyke vertaling van de laetste helft zyner kunstnovelle ‘*Der Meister und der Maestro*’ is. Vroeger reeds had *Henri Blaze* een artikel over *Rossini* in de *Revue des deux mondes* uitgegeven, wat ook letterlyk uit het hoogduitsch van E.M. Oettinger gestolen was.

⁎ HERSENSCHEDELLEER VOOR DAMES. - Een Engelschman heeft eene verhandeling over de hersenschedelleer voor dames geschreven en een krachtige, opgewonden voorrede daerby gemaekt waerin hy de meisjes bezweert, dat zy eerst de hersenschedelleer moeten bestuderen eer zy verlieven, maer vooral eer zy trouwen, daer zy het anders aen zich zelve hebben te wyten als zy ongelukkig worden. ‘De meeste jonge jufvrouwen,’ zegt hy, ‘laten zich door een fraei gelaet, door eene onberispelyke gestalte en door vleijery en hartstogt verschalken; terwyl zy steeds het gewigtigste vergeten, namelyk een goed gevormd hoofd en ik behoef niet te zeggen, dat er een zware straf volgt op zulk een nalatigheid.’ - Waerlyk, het zou komiek genoeg wezen voor een jong meisje, als zy een liefdesverklaring niet aennam eer zy het hoofd van den verliefde onderzocht en zich volgens de hersenschedellecr overtuigd had, dat hy niet geschikt voor haer was. En behalve dat heeft de Engelschman uit het oog verloren, dat zich in een fraei gevormden kop dikwerf zeer weinig hersens bevinden, en dat een man met een hoofd op welks vorm niets te zeggen valt, dikwerf zeer leelyk kan zyn!

(De Tyd.)

⁎ HET NIBELUNGENLIED IN 'T ENGELSCH VERTAELD. - Reeds verscheidene keeren spraken wy over dit oude heerlyke epos; wy deelden in den voorleden jaergang onzes tydschrifts eene vertaling van eenige hoofdstukken daervan mede, en uitteden tevens den wensch, eene volledige vertaling er van te zien verschynen. Er zal nu, gelyk het *Magazin für die Literatur des Auslands* zegt, weldra te Berlyn eene engelsche overzetting daervan het licht zien. De vertaler *J. Birch*, is een grondige kenner der duitsche tael- en letterkunde, en dit is hier meer dan ooit noodig, waer inhoud en dialekt den bewerker zoo groote en

dikwyls bykans onoverwinnelyke hinderpalen in den weg werpen. Reeds vroeger, had M.J. Birch door zyne vertaling van Goethe's *Faust* (opgedragen aen Z.M. den koning van Pruissen) zich eenen eervollen naem verworven; hy is ook de eenigste onder de twaelf engelsche overzetters van dit grootsche meesterstuk die ook aen de vertaling van deszelfs tweede gedeelte (zy verscheen te Londen, 1843) durft denken, welke hy met zeer grondige aenmerkingen vergezelde. Ook vertaelde de vlytige man de levensbeschryving van Frederik-Willem III (door den bisschop Eylert), waerby hy natuerlyk veel moest weglaten, wat voor den engelschen horizont niet paste. In zyne *Niebelungen* daerentegen houdt hy zich met eene zeldzame getrouwheid aen den oorspronkelyken tekst en slaet niet eene strophe, niet een versje over. Als eene kleine proeve der vertaling laten wy hier de twee eerste strophen volgen:

> Legends of bygome times reveal wonders and prodigies.
> Of heroes worthy endless fame, of matchless braveries,
> Of jubilees and festalsports, of tears and sorrows great,
> And knights who daring combats fought: tho like I now relate.
>
> In Burgundte there lived and throve a truly handsome Maid:
> Such as in all the country round was not, might well be said,
> Chriemhilda fair, the maiden high, a beauteous dame was she, -
> For sake of her did many a knight lose life and high degree.

Op menige plaetsen heeft M. Birch de in oudengelsche balladen gevonden naïve uitdrukkingen en alliteraties met veel geluk gebruikt en zoo aen zyne bewerking een echt antiek karakter gegeven. Wy moeten daerom zoo veel te meer betreuren, dat hy zich door de dwingelandy des ryms heeft laten dwingen, hier en daer nieuwere fransche woorden te gebruiken, b.v. *pique, fête*. die tot de grondkleur des werks slecht passen. Misschien zal het hem lukken zulke kleine onzuiverheden uit de latere vellen (tot nu toe zyn slechts de eerste vellen gedrukt) te doen verdwynen.

*** Ook in Frankryk worden de romantisch schoone oevers van den Rhyn een ryke bron voor de letterkundigen. De *Revue des deux Mondes* kondigt een nieuw boek van André Delrieu over den Rhyn aen, en zegt, dat het eene bevallige zamenstelling behelst van al hetgene als wetensweerdig bekend is en den reiziger eene genoegzame kennis geeft van alle de schoone sagen, tedere romansen en diepzinnige balladen, welke in die edengelyke streken te huis behooren.

(*M.f.d.L.d,A.*)

*** HOE DE FRANSCHE SCHRYVERS ENGELAND KENNEN. - De naeuwkeurige kennis van de zeden en gebruiken der andere natiën is, gelyk elkeen weet, juist geene hoofddeugd der fransche schryvers en vooral de tooneelstukken, die in Parys op de planken komen, bevatten naïveteiten die aen het fabelachtige grensen. Zoo kan b.v. niets karikatuerachtiger zyn, er kan niets met meer onkennis van zaken geschreven worden, niets van eene grootere en belagchelykere onwetenheid getuigen, dan het vyfaktige drama *Le marché de Londres*, wat juist met den grootsten byval in het schouwburg *Ambigu comique* te Parys gespeeld wordt en - zelfs in de *France dramatique au dixneuvième siècle* uitgegeven

is. Het begint daermede, dat een londensche fabriekant, *Lord* (!) Ashton, die in de nabyheid van Blackwood (Blackwall?) in de city woont, zyne twee werk_ meesters, Richard en John Davis, als deelhebbers in zyne zaken aenneemt, en ter viering van dien gelukkigen dag aen elk van de arbeiders der fabriek een drinkgeld van vyftig pond sterling of *twaelf honderd vyftig franken* schenkt, om daervoor op zyne gezondheid eenige glazen porter te drinken. De vrygevige en hoogadelige fabriekant heeft eene nicht, Miss Lucy Stendhal, die hy met den heer Richard doet trouwen. Deze die met den tyd *sir* Davis, lid van het parlemen[t] en designeerde lord-major van Londen wordt, is echter hoogst yverzuchtig en gaet eindelyk zoo verre, dat hy in een oogenblik van jaloezy zyne gade - *op de openbare markt* aen den meestbiedenden verkoopen wil. - *NB*. de *lord-mayer gaet zyne vrouw op de markt verkoopen*. De markt - (in Londen is maer één markt) - is vol volk, en *zyne lordschap* in spe leidt de dame, *eene koord rond den hals*, in het midden der plaets, waer hy haer als eene overspeelster ten koop biedt. Niettegenstaende de trouwloosheid der vrouw, biedt een harer vrienden, zeker *sir* Mortimer, die dikwyls ook *lord* Mortimer genoemd werd, duizend pond sterling (25,000 franken) voor haer; de bestierder der verkooping roept reeds: *personne ne dit mieux?* als plotselings eene stem roept: vyftig duizend guineën. De horlogie op den toren van Smithfield slaet dry uer, *een in het zwart gekleedde man stelt zich tusschen sir Richard en lady Davis en beroert hen met zynen stok; daerdoor is hun echt wettelyk opgelost*. In het vyfde bedryf hooren wy, dat de kooper, een zekere heer Harry uit Kalkutta, een broeder van lady Davis is, en daer zelfs in Engeland een broeder niet met zyne zuster trouwen mag, ook wanneer hy haer eerlyk op de openbare markt gekocht en betaeld heeft, zoo is de handel van zelfs te niet, en de lord-mayor die zich ondertusschen van de onschuld zyner gade overtuigd heeft, wil haer hare eer in het openbaer teruggeven, gelyk hy haer dezelve in 't openbaer heeft genomen. Dit geschied op het feest zyner installatie, hetwelk aldus beschreven wordt:

'Het is vroeg in den morgen. Twee *patrouilles de watchmen* (nachtwakers) komen van verscheidene kanten en geven elkander fluisterend het woord; dan verwyderen zy zich roepende: "Zes uer! het wordt dag!" (*de feestdag valt op de* 9 *november!*) Bazuinen-toonen en *kanonnendonder;* het volk roept: Daer is hy! daer is hy! Richard verschynt *ten zes uer morgens* en terwyl gelyk een der handelende persoonen opmerkt, *een dichte nevel de straten dekt* TE VOET in zyn lord-mayors kostuem, (*de lord-mayor te voet*!) Lucy aen de hand leidende, en achter hen volgt hunne gansche familie, de Aldermens on de *leden van het Onderhuis*. Op het zelfde oogenblik nadert van den kant der Londensche brug (!) *de koninglyke stoet*, herauten aen het hoofd, (*ten zes uer en op eenen neveligen novemberdag*!). De koningin verschynt, het volk roept: Leve de koningin! Leve de nieuwe lord-mayor!' De gordyn valt. Na die proeven van de lokaelkennis des schryvers, zal men zich niet meer verwonderen, dat hy den St-James-Park voor een *Bois de Boulogne* houdt, waer de paryssche wereld hunne krakeelen vereffent; - dat zyne lords en baronnets in de cityherbergen by eene pyp tabak en een kruikje bier zitten, enz. Maer zoo is de echte Paryzenaer: voor hem is de Montblanc een andere Montmartre, de slaven markt te Constantinopel een andere *Marché des Innocents*. O Franschen! o Franschzotten, welke waerdige voorbeelden hebt gy!

M.f.d.L.d.A.

[Nummer 5]

Over den invloed der humaniteits-studien op de ontwikkeling des geestes en der zeden; uit het hoogduitsch van D^{r} Hoch.

Het is een onmiskenbaer streven der invoerders van nieuwigheden, zoo wel in het staetkundige als in het kerkelyke en het opvoedkundige gebied, de betrekkingen en aenhoorigheden der tegenwoordigheid meer en meer van alle geschiedkundige grondslagen weg te schuiven en slechts op de moderne vlakte te bouwen. Als een gevolg van zulk een streven, moet men onder anderen de veldwinnende neiging beschouwen, om de beschaving in de talen der klassieke oudheid, en in het algemeen het gebruik dezer spraken, te beperken, en zoo mogelyk geheel te verdringen. Wy aenzien dit echter, en zekerlyk met grond, als eenen achteruitgang tot de zoo gezegde duistere eeuwen, vóór het herleven der klassieke beschaving, tegen welke die zelfde minnaers van nieuwigheden toch een zoo geweldigen afkeer en schrik by elke gelegenheid aen den dag leggen, en wy verheugen ons derhalve, tegen dezen valschen, slechten smaek, juist daer, waer men hem het aldernaest zoude trachten te bevredigen, eenen onoverkomelyken dyk tegen te stellen.

Onbetwistbaer bezitten de gymnasien of athenaeën in het stude-

ren der ouden, een middelpunt, gelyk men zich tot hiertoe vergeefs bevlytigd heeft, er een voor de reaelschoolen te zoeken, in welk zoeken men zich eeuwig te vergeefs zal blyven afmatten, ten zy men hetzelve, in de gymnasien, met eene merkelyke toenadering tot de latynsche spraek, pooge te vinden, door de vermeerdering van het getal studien die er moeten toe aengewend worden. Dat de schoolstudien echter niet zoo zeer uit hoofde harer praktische wigtigheid zoo veel belang verkregen hebben, als dewyl zy het doel der gymnasiale vorming, het ontwikkelen des geestes en der zeden, tot eenen zoo hoogen trap beantwoorden, dit zullen wy hier ter loops trachten aen te toonen.

De ontwikkeling des g e e s t e s en der z e d e n, zeggen wy, is het doel der gymnasiale opvoeding. Wy willen ons nader verklaren. Met betrekking tot de zedelyke vorming, hebben de gymnasien, met andere opvoedinsgestichten, een gemeenschappelyk doel. Het wordt allernaest bereikt, dooreen tot elken graed der opvoeding geschikt godsdienstig onderrigt als basis, en dan, door de voortbrenging en aenwending van alle andere onderrigtsonderwerpen ter vorming en veredeling des herten. Met betrekking tot de vorming des g e e s t e s, hebben de gymnasien eene taek, die verschillig is van die der andere gestichten. Zy moeten noch de, tot een burgerlyk beroep vereischte, bekwaemheid geven, noch tot een ambt in den staet of in de kerk voorbereiden; maer zy zyn, door hunne eigentlyke bestemming, als het ware, o e f e n s c h o l e n d e s g e e s t e s. Elke vatbaerheid des geestes moet er in opgewekt en gevoed, het verstand geoefend en gescherpt, het geheugen versterkt, de phantazy verlevendigden geleid, en daerby een warmer, vreugdiger zin voor waerheid en regt en voor al de schatten des geestes, gevorderd worden.

Dat de k l a s s i e k e s t u d i e n tot het verkrygen van dit tweevoudig doel byzonder gepast, ja, onontbeerlyk zyn, dit zullen wy bewyzen, onafhankelyk van hare noodzakelykheid ter beoefening van eenige byzondere studie of van haer gebruik in het verkeer met de beschaefde standen.

Er is niet aen te twyfelen, of tot de vorming des geestes is vooral van noode, de algemeene gedachtenbetrekkingen, die het gebied onzes denkens beheerschen - verbindenden scheidend - in aenschouwing te brengen. De ontwikkeling derzelven en het be-

toog van haren noodzakelyken zamenhang, kan den eerstbeginnenden leerling echter niet abstract voorgelegd worden, dit is de opgaef der logiek, tot het begrypen derwelke hy eerst moet gevormd worden; toch kunnen hem in de vormen en wetten der spraek, de vormen en wetten van het denken ter aenschouwing gebragt, en tevens die gedachtenbetrekkingen door de studie der spraekleer, als in eenen spiegel, voorgedragen worden; zoo dat de spraekkundige studie der ouden voor hem eene oefenschool des geestes wordt. Treffend zegt, met betrekking hiertoe, een onzer humanisten(1): 'Even als in het zinnelyke stof eens kunstwerks het denkbeeld uit hetwelk het geschapen is, met zinnelyke oogen gezien wordt, zoo ook worden, met betrekking tot de woorden en hunne verbuiging, de betrekkingen der gedachten of de kategoriën erkend.' De eerste algemeene betrekkingen der begrippen, zoo als: zyn en worden, zelfstandigheid en toevalligheid, ding en eigenschap, eenheid en meerderheid, hoeveelheid en hoedanigheid, en menig ander, worden in de spraekleer erkend en voor het verstand vatbaer en tot eigendom gemaekt. De genaemde oefeningen zyn derhalve onloochenbaer voortreffelyke en leerryke logische oefeningen, en de regels der logiek worden aldaer door de leerlingen zoo lang en zoo veelvoudig geoefend, tot dat zy een onverliesbare eigendom des jeugdigen geestes geworden zyn.

Nu ligt echter de vraeg naby, en zy is herhaeldelyk in den stryd tegen de studie der oude spraken voortgebragt geworden: 'Is dan slechts de spraekleer der oude talen tot zulke oefeningen toepasselyk? of verdienen zy in deze betrekking den voorkeur boven de moedertael?'

Wat den voorkeur eener vreemde spraek boven de moedertael betreft, zyn er hoofdzakelyk twee onwederlegbare gronden. Vooreerst ligt de moedertael, als met het verstandswezen des leerlings ten volle zamengewassen, hem te naby, om hem als iets voorwerpelyks tegenovergesteld te worden; hy is al te zeer overtuigd, dat hy in den grond reeds in haer volle bezit is, dan dat

(1) J.P. Deinhardt 'Ueber Zweck und Mittel des Unterrirhts auf Gymnasien' in Fr. Tr. Friedemann's Paranesen für studirende Jünglinge auf deutschen Gymnasien und Universitâten, Bd. IV. S. 148.

hy zich zoude kunnen voegen, haer met ernstige aenspanning als hoofdonderwerp zyner werkzaemheid te maken. Daerentegen treedt hem de vreemde spraek als iets geheel voorwerpelyks tegen, waervan de vatting hem slechts door krachtaenspanning mogelyk wordt. Met regt zegt F.A. Wolf: 'Eene vreemde spraek vat de opmerkzaemheid sterker aen, en dewyl zy niet, gelyk de moedertael, in het gevoelen ingeworteld is, dwingt zy ons, de verschyningen regtstreeks ter beslissing des vernufts te brengen.'

Eene tweede, niet minder gewigtige reden, waerom de spraekkundige studie eener vreemde tael tot de beschaving des geestes geheel uitmuntend geschikt is, ligt hierin, dat daerby eene vergelykende daerstelling harer betrekking tot de moedertael mogelyk, en zoo ook eene vergelykende daerstelling der gedachtenbetrekkingen, in onderscheid en overeenstemming, in byzonderheid en algemeenheid, erkend en gevat wordt. En hierin vindt de by den eersten aenblik in het oog loopende daedzaek hare volle verklaring, dat menig leerling eerst door de studie eener vreemde tael tot het bewustzyn en de kennis, zoowel van de bediedenis en verbuiging der woorden, als ook tot het verstaen der betrekkingen derzelven tot elkander in hunne moedertael, kan gebragt worden.

Hier stelt zich de vraeg daer, of eene nieuwe dan wel eene oude spraek, het beste tot dit doel geschikt zy. Voor de oude talen spreekt allereerst, dat eeuwen aen hare spraekkunst gewerkt hebben, terwyl de wetenschappelyke spraekkunst der hedendaegsche talen nog aen het worden is. Voegt daerby, dat de studie der spraekkunst eener moderne tael den jongeling, na verscheidene jaren werkzaemheid, bezwaerlyk een geestversterkend werk opleveren zal, hetgene de oude talen rykelyk doen. Benevens deze beide daedzaken, spreekt nog de volgende omstandigheid geheel uitmuntend voor de geschiktheid der laetstgemelde ter grammatischlogische vorming: Hoe volmaekter de spraekleer eener tael is en hoe grooter haer rykdom in vormen, deste ryker in gevolgen zal zy tot de bedoelde oefeningen kunnen aengewend worden. Dat nu de oude spraken, de latynsche en byzonder de grieksche, aen vormenrykdom, door denwelken zich alle innere gedachtenbetrekkingen uiten, de ons nader liggende nieuwe spraken verre overtreffen,

dit kan met geen grond in twyfel gebragt worden. Men denke slechts aen de declinatie en conjugatie in gene en in deze.

Niet minder dan de grammatische studie der oude spraken, draegt de doelmatige lezing der schriften, in dewelke de geest der oude volkeren nedergelegd is, en welker begrip de spraekkundige studien bestemd zyn voortebereiden, tot de ontwikkeling des geestes by.

Is het noodig over de voortreffelykheid der oude schriftwerken te spreken, die in alle tyden door alle verstandige lieden ten volste erkend is geworden? Wie zal het bestryden, dat juist in die tyden en die plaetsen, waer het studeren der ouden op eene behoorlyke wyze in acht genomen werd, het licht eener echte opheldering met den allerschoonsten glans straelde, de bloei eener ware wetenschap zich in allerhoogste pracht ontwikkelde? Nooit is er, door iemand, wiens oordeel bevoegd was om daerover eene uitspraek te doen, tegen de voortreffelykheid der ouden als vormingsmiddel, gestreden geworden. Slechts dit heeft men somlyds willen doen gelden, dat er in elken tak des wetens, zoo wel vroeger als namentlyk in latere tyden, mannen geweest zyn, die eene gelyke voortreffelykheid met de ouden bereikt, en daerom gelyke aenspraek, of, in zoo verre zy ons nader zyn, eene nog grootere aenspraek hadden, om in onze scholen als voorbeelden ter navolging voorgesteld te worden. De gelyke voortreffelykheid toegegeven, maken wy slechts indachtig, dat toch in alle geval, even als men het zuiverste en het klaerste aen de bron zelve put, zoo ook de beleering en het voedsel op de zekerste wyze by hun gezocht wordt, by wie de helden van latere tyden dezelve gevonden hebben. Want, om my van de woorden van Friedrich Jacobs te bedienen[1], hebben de glansryke eeuwen der letterkunde de fakkel hares roems niet aen de altaren des ouderdoms ontstoken? Om by de in de athenaeen gewoonlyk gelezene schryvers te blyven staen: wie van de nieuwe dichters zoude niet, in de ten allen tyde bewonderde gezangen van Homeros en Virgilius, eene onuitputbare bron van hooge begeestering gevonden

(1) Ueber das Studium der Alterthumskunde; intredingsrede, gehouden in het Lyeeum te München, den 7 December 1807; welke redevoering, uit hoofde harer voortreffelykheid, in byna alle verzamelingen van keurschriften, met regt opgenomen is.

hebben? wie onzer groote redenaers hadde zich de schriften van Demosthenes en Cicero niet als voorbeelden genomen? welke bekwame historieschryver hadde niet in de geschiedboeken van Thucidides en Xenophon, van Livius en Tacitus, ten deele de grondigheid der navorsching, ten deele de kunst der schikking en daerstelling bewonderd? wie eindelyk onder de philosophen hadde niet de schriften van Xenophon en Plato, als de zekerste grondslag aller philosophische navorschingen, beschouwd?

De schriften des klassieken ouderdoms beschouwen wy derhalve met recht als de reinste bron, uit dewelke eene edele vorming der jeugd kan geput worden. En hebben schryvers van latere eeuwen of van onze tyden, door keus en behandeling der stof, de bewondering der tydgenoten op zich getrokken, zoo willen wy toch liever, gelyk gemelde redenaer zegt, ‘de vorming der jeugd aen gene onsterfelyken toevertrouwen, welke de vuerproef der tyden doorgestaen hebben, en in het gedrang der navolgers steeds hooger schynen opwaerts te stygen.’

Dus veel over de studie der oude spraken als het geschikste middel, om de ontwikkeling des geestes te bevorderen. Haer rang onder de overige vormingsmiddels in de gymnasien is daerdoor klaerblykelyk geregtveerdigd. Thans gaen wy tot het tweede punt der hierboven aengevoerde bewering over, namentlyk, dat de oude klassieken niet minder geschikt zyn, om aen het hert een krachtig voedsel te bereiden, een zekeren grondslag tot een vast godsdienstig gevoelen te vormen. Dat wy hierby slechts die vormingstrappen in het oog hebben, waerop elke grammatische zwarigheid overwonnen en zoo ook den weg tot het verstaen der ouden gebaend is, dit hoeven wy niet te zeggen. Even zoo weinig moeten wy indachtig maken, dat de maet van zedelyke en godsdienstige opvoeding, dewelke door de studie der oude schryvers te bereiken is, even als by de andere gedeelten van het onderwys, zoo wel door de behandeling als ook door de individualiteit van elken leerling, bepaeld wordt. Slechts dit beweren wy, dat de invoering der gymnasiasten in de antieke wereld door de verklaring der ouden, volgens derzelver inhoud, een goede grondslag, zoo wel van een wetenschappelyk als van een zedelyk gebouw, aenbieden kan.

De bedenking die door vele voor de zede der jeugd bezorgde

mannen vroeger dikwyls opgeworpen werd, dat de heidensche schryvers gevuld zyn van onkiesche, *obscene* dingen, wordt in hare volle nietigheid erkend, wanneer men de door voorzigtige leeraers uitgezochte klassische schryvers vergelykt met de op eene onafweerbare wyze op de jeugd indringende nieuwere litteratuer. Doch er treedt ons eene andere tegenwerping te gemoet, die, als haer de behoorlyke bekrachtiging niet ontbreekt, de hierboven voortgebragte bewering regtstreeks omverre stoot. Wanneer zy zich met de grieksche en romeinsche schryvers bezig houden, beweren er velen, nemen de leerlingen een heidensch, den christendomme vyandelyk materieel in zich op, hetwelk de grondslagen van hetzelve ondermynt en eenen deste gevaerlykeren invloed uitoefent, daer het in een schoon gewaed aen het jeugdig gemoed voorgesteld wordt. Deze bezorgdheid zoude gegrond zyn en tot de verwydering der humaniteits-studien uit de gymnasien, niet tegenstaende hare hooge bediedenis voor de vorming des geestes, noodigen, indien, het gene vervolgens beweerd wordt, de oude schryvers wezentlyk, door hunnen inhoud, leeringen bevatten, die strydig en vyandig waren met het christendom en er de opneming en bevordering van tegenwerkten, en ten tweede, dat de onderwyzenden en onderwezenen zoo zeer alle kennis des christendoms ontbeerden, dat zyonbewust gemelde leeringen zouden in zich zelven opnemen. Nu is er echter om het laetste punt eerst weg te ruimen, niet alleen van den kant des bevoegden bestuers van het gymnasiael-wezen een voor elken graed der opvoeding behoorlvk godsdienstig onderwys verorderd, maer ook by de onderwyzers wordt, door eene innige vertrouwdhied met de leeringen des christendoms en eene diepgegronde overtuiging van de waerheid derzelven, de studie der daermede strydige schriften ten volle schadeloos gemaekt. Gevaerlyk zoude daerom de bezigheid met de ouden zelfs dan niet zyn, wanneer de inhoud dezer schriften tegen de christelyke waerheden kantte. Maer deze schriften - wy bedoelen diegene die van philosophischen of theologischen inhoud zyn - deze schriften zyn in het algemeen zoo verre verwyderd, de ontvangst der christelyke leeringen schadelyk te zyn, dat zy veeleer, in menige betrekking, als voorbereiding tot dezelve mogen beschouwd worden.

Wy zouden hierin de geschiedenis kunnen laten spreken, en doen

uitschynen, hoe het christendom niet by die volkeren, die eeuwen lang er om zoo te zeggen toe opgebragt waren, de eerste en schoonste bloesems voortschoot; maer wel by de door het gevoel der onhoudbaerheid hunner eigene godsdienstige denkbeelden tot het bewustzyn van hoogeren hulpnood gekomene Grieken en Romeinen; wy zouden verder kunnen be toonen, hoe, zoowel in de middeleeuwen als in latere tyden, het lezen der ouden en de op den grondslag eener echt klassieke vorming gebouwde theologische studie, aen den eenen kant ter verjaging der dwaling en des bygeloofs, en aen den anderen kant tot de zekere bevestiging van theologische vorming en ter verspreiding van een waerlyk christelyk gevoelen gewerkt heeft; wy kunnen eindelyk daerheen verwyzen, hoe het lezen der ouden, in eene moreele betrekking, ongemeen vruchtbaer is; hoe de berisping van Demosthenes op de ligtzinnigheid en de lafhartigheid zyns volks, en Plutarchs afschildering van Aristides' moralische weerde, van zyne vaderlandsliefde en geregtigheid, voor den jongeling ter bekrachtiging zyns gevoelens verstrekken; hoe Tacitus' daerstelling der eenvoudige zeden onzer voorvaderen, van hunne eerlyke trouw en gastvryheid, Xenophon 's verhael van de kuischheid en matigheid der Persen, en Socrates' wyze leeringen by Xenophon en Plato, ter veredeling des gemoeds geschikt zyn; hoe Cicero's begeesterde spraek van de weerdigheid en weerde der deugd, en gloeijende yver tegen den laster en de verwatenheid der grooten van zynen tyd, een magtigen indruk op het hert des jongelings maken; hoe menigen onder de dichters, de deugd in hare schoonheid en beminnelykheid, den laster in zyne laegheid, op eene treffende wys aen het jeugdige gemoed voorstellen; maer wy willen liever in het wezen der antieke vorming dat gene aentoonen, dat den overgang tot het christendom gemakkelyk en natuerlyk maekt.

Beschouwen wy het wezen der vertegenwoordigers des klassieken ouderdoms, de Grieken en Romeinen, zoo moeten wy alscharakteristiek kenteeken der eersten, hunnen theoretischen, en der laetsten, hunnen praktischen zin doen voorkomen. Het streven der eersten was hoofdzakelyk op het idealiseeren van alle verschyningen en van het hoogste wezen onder de schepselen, den mensch, gerigt waerom zy onovertroffene meesterstukken in de kunsten en weten-

schappen aen te wyzen hebben. De geheele werkzaemeid der Romeinen daerentegen was daerop gerigt, in het veld en op den forum een weerdig lid te zyn des romeinschen staets, die voor hun het hoogste in de wereld was. Deswege zyn hunne wetten grondslagen voor de moderne wetgeving geworden en hunne redenaers voor alle tyden als voorbeelden ter navolging erkend. Terwyl nu de Grieken in hunne idealisering, den mensch in zyne zelfstandigheid als de geheele schepping beheerschend daerstellen; terwyl de Romeinen hunne politieke gelding doen uitkomen, en daer beide te gelyk het hoogste doel van den mensch in hem zelven zochten, doet het christendom eene verhevene schrede verder, en leert, dat de mensch in zich zelven niets is, en slechts in de afhankelykheid, onder den invloed en de leiding van het hoogste wezen, zyne ware beteekenis verkrygt. Zoo maekt de beschouwing van het gevolgeloos streven en worstelen naer waerheid in de heidensche oudheid, ons geschikt tot de verlichting des christendoms. Dat dit gevoelen ook door de uitstekendste kerkvaders geleerd wordt, willen wy ten slot door eenige woorden van eenigen hunner bewyzen.

De heilige Gregorius van Nyssa zegt, sprekende van de vlugt der Israëlieten uit AEgypten[1]: 'Vele brengen de wereldlyke geleerdheid als eenen bruidschat in de Kerke mede; onder deze was de groote Basilius, die met den ryken buit van AEgypten '(hy bedoelt daerdoor de heidensche wereld), 'welken hy in zyne jeugd gemaekt en aen God toegewyd had, het tabernakel der Kerk versierde.' Zoo schetste ook de heilige Basilius aen de hem toevertrouwde jeugd het nut af, hetwelk zy in het lezen der grieksche dichters en geschiedschryvers, namentlyk van Homeros, putten koude[2], zeggende, dat de profane schryvers veel ter vorming des herten en ter oefening des geestes bydragen konden; ook hadden de wysten gemeend, dat niemand het heilige schrift verstaen kon, die de wereldlyke geleerdheid niet bezat[3]. En de heilige Augustinus betuigt, dat hy als negentienjarige jongeling, door

(1) De vita Moisis. Opp. T.I. page. 20
(2) Opp. S. Bas. T.I. Hom. 24.
(3) Reg. fus. 13. S. Basil.

het lezen des ciceroniaenschen Hortensius, den grond tol zyne bekeering gelegd had[1]. Door het studeren der welsprekendheid namentlyk, werd hy tot dit werk van

(1) Confess. lib. III. c..: Inter hos ego imbecilla tunc aetate discebam libros eloquentiae, in qua eminere cupiebam fine damnabili et ventoso per gaudia vanitatis humanae, et usitato iam discendi ordine perveneram in librum quendam cuiusdam Ciceronis, cuius linguam fere omnes mirantur, pectus non item. Sed liber ille ipius exhortationem continet ad philosophiam et vocatur Hortensius. Ille vero liber mutavitaffectum meum, et ad te ipsum, Domine, mutavit preces meas, et vota ac desideria mea fecit alia. Viluit mihi repente omnis vana spes, et immortalitatem sapientiae concupiscebam aestu cordis incredibili, et surgere iam coeperam, ut ad te redirem. Non enim ad acuendam linguam, quod videbar emere maternis mercedihus, cum agerem annum aetatis undevigesimum, iam defuncto patre ante biennium; no ergo ad acuendam linguam referebam illum librum, neque mihi locutionem sed, quod loquebatur persuaserat. Quomodo ardebam, Deus meus, quomodo ardebam evolare a terrenis ad te, et nesciebam, quid ageres mecum. Apud te est enim sapientia. Amor autum sapientiae nomen graecum babet, philosophiam, qou meaccendebant illae litterae. Sunt qui seducant per philosophiam magno et blando et honesto nomine colorantes et fucantes errores suos. Et prope omnes, qui ex illis et supra temporibus erant, notantur in eo libro et demonstrantur, et manifestatur ibi salutifera illa admonitio spiritus tui per servum tuum bonum et pium (Col. II. 8.): Videte, ne quis vos decipiat per philosophiam et inanem reductionem secumdum traditionem hominum, secundum elementa huius mundi et non secundum Christum; quia in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter. Et ego illo tempore scies tu lumen cordis mei, quoniam nondum mihi haec apostolica nota erant, hoc tamen solo delectabar in illa exhortatione, quod non illam aut illam sectam, sed ipsam quaecunque esset sapientiam, ut diligerem et quaererem, et assequerer, et tenerem atque amplearer fortiter, excitabar sermone illo, et accen debar et ardebam; et hoc solum me in tanta flagrantia refringebat, quod nomen Christi non erat ibi, quoniam hoc nomen secundum misericordiam tuam, Domine, hoc nomen salvatoris mei, filii tui, in ipso adhuc lacte matris, tenerum cor meum pie biberat et alte retinebat, et quidquid sine hoc nomine fuisset, quamvis litteratum et expolitum et veridicum, non me totum rapiebat. Confess. lib. III. c..: Inter hos ego imbecilla tunc aetate discebam libros eloquentiae, in qua eminere cupiebam fine damnabili et ventoso per gaudia vanitatis humanae, et usitato iam discendi ordine perveneram in librum quendam cuiusdam Ciceronis, cuius linguam fere omnes mirantur, pectus non item. Sed liber ille ipius exhortationem continet ad philosophiam et vocatur Hortensius. Ille vero liber mutavitaffectum meum, et ad te ipsum, Domine, mutavit preces meas, et vota ac desideria mea fecit alia. Viluit mihi repente omnis vana spes, et immortalitatem sapientiae concupiscebam aestu cordis incredibili, et surgere iam coeperam, ut ad te redirem. Non enim ad acuendam linguam, quod videbar emere maternis mercedihus, cum agerem annum aetatis undevigesimum, iam defuncto patre ante biennium; no ergo ad acuendam linguam referebam illum librum, neque mihi locutionem sed, quod loquebatur persuaserat. Quomodo ardebam, Deus meus, quomodo ardebam evolare a terrenis ad te, et nesciebam, quid ageres mecum. Apud te est enim sapientia. Amor autum sapientiae nomen graecum babet, philosophiam, qou meaccendebant illae litterae. Sunt qui seducant per philosophiam magno et blando et honesto nomine colorantes et fucantes errores suos. Et prope omnes, qui ex illis et supra temporibus erant, notantur in eo libro et demonstrantur, et manifestatur ibi salutifera illa admonitio spiritus tui per servum tuum bonum et pium (Col. II. 8.): Videte, ne quis vos decipiat per philosophiam et inanem reductionem secumdum traditionem hominum, secundum elementa huius mundi et non secundum Christum; quia in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter. Et ego illo tempore scies tu lumen cordis mei, quoniam nondum mihi haec apostolica nota erant, hoc tamen solo delectabar in illa exhortatione, quod non illam aut illam sectam, sed ipsam quaecunque esset sapientiam, ut diligerem et quaererem, et assequerer, et tenerem atque amplearer fortiter, excitabar sermone illo, et accen debar et ardebam; et hoc solum me in tanta flagrantia refringebat, quod nomen Christi non erat ibi, quoniam hoc nomen secundum misericordiam tuam, Domine, hoc nomen salvatoris mei, filii tui, in ipso adhuc lacte matris, tenerum cor meum pie biberat et alte retinebat, et quidquid sine hoc nomine fuisset, quamvis litteratum et expolitum et veridicum, non me totum rapiebat.

Cicero gevoerd, wiens taeleen ieder bewondert, ofschoon men zyn gevoelen niet op gelyke wyze schat. Dit boek veranderde zyn gemoed, wendde zyne gebeden tot den Heere zelven, en deed zyne wenschen en zyn verlangen om te veranderen ontstaen. Gering scheen hem plotselyk alle ydele hoop; naer de onsterfelyke wysheid zuchtte hy in ongeloofelyke kwelling des herten, en hy begon zich tot den Heere te verheffen. ‘Hoe gloeide ik, myn God,’ - zegde hy, - ‘hoe gloeide ik, om

my van het aerdsche tot U op te zwaeijen!' In elk boek wordt die heilzame vermaning uws geestes door uwen goeden en vromen dienaer veropenbaerd: 'Ziet toe, dat niemand u misleide door wereldsche wysheid en ydel bedrog naer menscheninstellingen, maer niet naer Christus.' Hy bekent, dat hem, voor wien toenmaels het licht des christendoms nog niet geschenen had, de aenmaning in dit boek, de wysheid waer zy ook ware aen te grypen en vast te houden, diep in het hert wasgedrongen, en dat het den gloed zyns herten slechts verkoeld had, dat de naem van Christus niet in het boek gevonden werd. Dus verre uit zyne bekentenissen. Hy kon voorzeker niet duidelyker toonen, welke hooge weerde hy in de classieke studie stelde, dan wanneer hy, sprekende van de vervolging van Julianus, zegt: 'Heeft hy misschien de Kerk niet vervolgd, als hy den Christenen verbood de vrye kunsten en wetenschappen teleeren en te onderwyzen[(2)]? waer, onder vrye kunsten en wetenschappen (*artes liberales*) de studie der klassieken begrepen was. Maer niet alleen de kerkvaders - en wy konden er byna uit alle eeuwen aenhalen - spreken voor studie der ouden; maer men kan het als een oud en bestendig gebruik der Kerk verklaren, de klassieke schryvers tot onderrigt der jeugd aen te wenden. Daervoor getuigt de inrigting der kloosterscholen en namentlyk de bestemming van het algemeen concilie van Vienne, hetwelk eene herstelling der kloosterscholen verlangde, alsook de aenwending der voorbereidende studiën (*scientiae primitivae*), waeronder, volgens de verklaring van Paus Benedictus XII, de studie der spraken en der philosophie te verstaen is.

De schoolstudien zyn dus uitmuntend geschikt om den geest te ontwikkelen en te vormen, het hart te voeden en te veredelen, en zelfs de algemeene grondlage te leggen tot een echt christelyk gevoelen, eene echt christelyke overtuiging. Het is derhalve met regt en vol wysheid, dat haer de eerste plaets in de gymnasiael scholen aengewezen is.

L.V.

(2) De civitate Dei, XVIII. 52.

Boekbeoordeeling.

MARIENLIEDER *von* GUIDO GÔRRES. *Zweite um das Vierfache vermehrte Ausgabe. München* 1844. 128 *blz.* 24. 6 *gGr.* - 95 *centimes. Met Platen*.

Wy naderen weldra de maend der bloemen en der Moedermaegd, de maend, die elk jaer zoo veel schimperyen op het katholicismus werpt. Verdient het deze wezenlyk? Isde v e r e e r i n g (wy drukken op dit woord) van Maria zoo laekbaer en - wat men zelfs heeft willen doen gelooven - zoo onkerkelyk? Het schynt ons toe, als of men deze vrage dikwyls met veel vooroordeel behandelt, en het antwoord er op is toch zoo eenvoudig. Laten wy vooreerst in 't kort zien, hoe het met het kerkelyke der Mariavereering staet.

Eerst na het einde der nestoriaensche twisten, dit is in de vyfde eeuw, werd Maria als m o e d e r d e s Z a l i g m a k e r s aengeroepen, doch stond zy toen en tot in de tiende eeuw slechts aen de spits der heiligen; zy was de grootste van alle heiligen. In de tiende eeuw echter stelde de kerk hare hemelvaert in zekere betrekking gelyk met die van Jesus; de traditie van hare l i c h a m e l y k e o p n e m i n g in den hemel werd door de kerk bezegeld, door de instelling van het feest der H e m e l v a e r t v a n M a r i a, dat op 15 oogst gevierd wordt. De grieksche kerk behield den ouden naem van dezen dag tot op dit uer by; zy noemt hem KONIÊSIS i.e. dormitio, het ontslapen, zalig ontslapen der H. Maegd. Van toen af maekt de Mariavereering een grooten voortgang; de beeldende kunst behandelt de heilige Maegd als een geliefkoosd voorwerp in alle oogenblikken van haer laven en hoofdzakelyk nu ook in hare hemelsche verheerlyking, als koningin des hemels en koningin der engelen, en de dichtkunst bezingt haer, de schoonste bloem van het christendom, in duizende liederen. Maer de beeldende en de dichtende kunst werkten ook weêr op het volk terug, en zoo wies de Mariadienst meer en meer, tot dat hy eindelyk de verspreiding kreeg en de hoogte bereikte, waerop hy heden staet,

Is het princiep, dat hem ten gronde ligt, nu laekbaer? Dit schynt ons niet toe. Door de vereering van Maria, zegt Fr. Schlegel, bewyst het katholicismus, hoe diep het een der grootste mysterienvan het christendom, het vleeschworden van het Woord, erkent en waerdeert. Deze vereering moest dus veeleeralseene zeer tot zyn voordeel sprekende instelling van het katholicismus beschouwd worden, dan als middel dienen, om lasteringen op het zelve te werpen. Dit erkennen zelfs onbevooroordeelde protestanten gaerne, en zy betreuren het, dat in het protestantismus de vereering der moeder des Heeren zoo geheel en gansch ter zyde werd geschoven. 'Het is natuurlijk, zegt eene voorname hollandsche schryfster[1], dat in den eersten vurigen ijver, om misbruiken af te schaffen, zoo veel goeds is ter zijde geworpen in te ver getrokken verbeteringszucht, dat nooit de mensch het middel heeft weten te kiezen en altijd in zijn VOOR of TEGEN met te veel blinde geestdrift is te werk gegaan. O de hervorming heeft stroomen van licht, heeft ontelbaren zegen, heeft heilige voorregten en oneindig veel goeds en groots aangebragt; maar ook zij heeft veel liefelijks, veel wat zacht en schoon was, vernietigd in hare reinigende woeling, zoo als altijd stormen vernielen, terwijl zij zuiveren, en onder dat schoone en groote ook de vereering der jonkvrouwlijke moeder. O het was het zuiverste, het schoonste, het liefelijkste denkbeeld dier zintreffendste aller eeredienst, de verhevendste moederliefde bij wat de reinheid het meest eerbiedwaardig heeft, de hoogste moedervreugd nevens de bitterste moedersmart, de schoonste moedertrouw bij de treurigste moederlijke verlatenheid, moedertrots en moederschande, moederlijke opoffering en moederlijke zegeprael, en dat alles vereenigd op het voorhoofd van eene maagd en het is een God die de zoon is van die maagd! Is het vreemd, dat de romaneske zin der ridderlijke middeleeuwen, zooveel dichterlijks in de heerlyke vereenigd vindende, haer tot Hemelkoningin verhief en goddelyke hulde toebragt, die, helaas! eindigde met de eere der Godheid te na te komen? maar is het toch ook niet te betreuren, dat men haar onder het Protestantismus zoo volkomen vergeet? Iedere stad, ieder land, dat zijne merkwaardige vrouw heeft, vindt er zijnen trots in, om haar te noemen, te prijzen, te vereeren, door stanbeeld of afbeeldsel der vergetelheid te onttrekken: en wat heeft de protestantsche christenheid gedaan voor de vrouw, die het gewijde middel heeft mogen zijn van al het eeuwige heil, dat zij hoopt en verwacht?' Nevens die schoone woorden eener diepgevoelende vrouw, willen wy nog die van een diepdenkenden protestantschen theoloog, den hooggeleerden Hendrik W.J. Thiersch, professor aen de hoogeschool te Maerburg, zetten: 'Indessen werde auch hier das Bekenntniss nicht zurükgehalten, wieviel uns durch die Art, wie die Reform vollzogen wurde, verloren gegangen ist. Der goldene Spruch ABUSUS NON TOLLIT USUM fand auch hier, wie so hâufig in menschlichen Dingen, seine Anwendung nicht. Der Missbrauch rief auch in dieser Sache eine Reaction hervor, welche zum Wegwerpen auch des rechten Gehrauches führte. Umsonst suchte die Augsburgische Confession diesen festzustellen. Die Wirklichkeit entspricht ihr in diesen Punkte nicht.'[2]

(1) Mejuffrouw A.L.G. Toussaint in het geniaelste van hare werken 'Het huis Lauernesse,' deel II blz. 58.

(2) Zie: Vorlesungen über Katholizismus und Protestantismus, tweede deel blz. 327.

Deze getuigenissen van niet katholyke schryvers, spreken krachtig genoeg voor de vereering der Moedermaegd in de christelyke kerk; wy laten het daerom aen onze lezers over, te lezen, wat er Görres in zyne Mystik, Möhler in zyne Symbolik en anderen van zeggen, en gaen zonder verdere inleiding over tot het kleine boekje, welks titel wy aen het hoofd van dit opstel zetteden. Het is een diepvroom gemoed, waeruit dit lieve boekje vloot, met zyne zoo hoogpoëtische en dikwyls zoo echt kinderlyke, zoo innerlyke, zoo harmonisch volmaekte liederen, met zyne dichterlyke randversiersels rond elke bladzyde en zyne schoone beeldjes. Gy moet het slechts zien en het bevalt u, gy moet het lezen, en gy stemt met den vromen zanger in den lof der reinste van de reinen; gy moet haer beminnen, gelyk hy haer bemint, en - ook hem moet gy liefgewinnen, zoo gy slechts een van die liederen leest, gelyk blz. 34:

Wir schmücken Dir
Dein golden Haar
Mit Rosenzier
Und Lilien klar. enz.

Of het juichende van blz. 86.

Alleluja! hebet zu singen an,
Alleluja! jubelt zum Himmel an.
Alleluja! singet mit frohem Schall,
Ihr kinder! singt Allelujah! all:
Der Herr erhôrte der Sehnsucht Schrei;
Die Knechte des Herrn sind fesselfrei;
Er offnete ihnen des Himmels Thor,
Zum Throne hob er die Magd empor;
Ein Kindlein ruht an der Jungfrau Brust,
Der Erde Heil, des Himmels Lust,
Alleluja! Alleluja! Alleluja!

Of - maer wy moeten ophouden, want wy zouden alle liederen afschryven van het eerste tot het laetste, en dit gaet toch niet. Wy bepalen ons dus daermede, een van die dichtjes vertaeld mede te deelen; de heer Dautzenberg heeft die taek op zich willen nemen en hy heeft er zeer wel in geslaegd, zoo wel, dat wy zouden wenschen, het geheele boekje door hem vertaeld te zien. Het zoude de kroon spannen boven alle die tallooze ‘MAENDEN VAN MARIA,’ die in slecht vlaemsch meestal gebeden bevatten, welke onmogelyk een mensch bevallen of stichten kunnen, al heeft hy slechts een vonkje van goeden smaek; die zich eeuwig herhalen en die men eeuwig herknauwd ter zyde legt, wanneer de Mei uit is. De MARIALIEDEREN van Gôrres daerentegen zyn een boekje, dat men geerne leest en dat waerachtig stichtend is, dat den geleerdsten en den ongeleerdsten gelyk bekoren en verheffen moet, en welks schryver niet door BLOOTE SPECULATIE tot het opstellen er van gedreven werd; het ontvloeide uit zyn hert en daerom spreekt het ook tot elk gevoelig hert.

De stiefmoeder,
Naer het engelsch van Charlotte Norman.

Op eenen july morgen van het jaer 1852, kwamen Rudolf Lorring en zyn vriend Mortimer, van hunne nachlelyke vermaken in Londen, terug gereden naer een landgoed, hetwelk de familie Lorring gedurende den zomer plagt te bewoonen. Het was op het uer der grootste stilte, het eenigste uer in en rondom Londen, op hetwelk het gerucht van menschelyke werkzaemheid het oor niet duizelig maekt. De laetste nachtzwervers waren verdwenen, de eenen lot hunne weelderige bedden, om van rykdom, schoonheid en wellust te droomen, de anderen tot hunne ellendige wooningen des gebreks, der luiheid en der misdaed. Zelfs degenen, die by gebrek aen eene wooning rondgezworven waren, hadden thans een hol of eenen hoek gevonden, om zich te verschuilen, tot dat de zon hen weder deed te voorschyn komen, om aen den gevoelloozen ryken hunne jammerklagt te doen hooren.

Nog had de zon de nevelwolken niet verstrooid, dewelke als voorhangsels aen de uiteinden der straetjes hingen, wanneer Lorring en Mortimer de stad uitvoeren.

- Ik vind altyd, dat het krieken van den dag, het stilste en ook het koelste uer is, - sprak Rudolf, trok bibberend zynen mantel om zich, en dreef het peerd tot eenen snelleren draf aen.

- Het is inderdaed, hier in de opene lucht, in het geheel zoo behagelyk niet als in Crockfords, - antwoordde Mortimer. - De nachtmalen die aldaer opgedischt worden, mogen zich laten

zien. - Ofschoon het byna zonde is, van zulke prozaïsche genietingen te spreken, wanneer men den avond te voren door Malibran de goddelyke vertooning van Desdemona gezien en gehoord heeft. Hoe klassiek is zy in geheel hare verschyning,... hare wilde blikken,... de bleekheid van den doodangst op hare wangen!...

Hy hield op, want op het zelfde oogenblik weêrgalmde een door mark en been dringende schreeuw uit een bovenvenster van een huis, waer zy regt op toe voeren. - Moord! moord! hulp! hulp! - riep eene jonge vrouw, die zich uit het venster naer buiten buigde. Het oogenblik daerna verdween de verschyning, en het venster ging toe. Rudolf hield het rytuig stil. Mortimer sprong uit de gig, en beide zagen met sprakelooze verbaesdheid naer het venster op, toen dit weder opengetrokken werd, en nogmaels de vrouw in een wit gewaed, met zwarte vliegende hairen, zich naer buiten buigde en met grooter geweld uitriep: - Moord! moord! - En op nieuw werd zy naer binnen getrokken en het venster toegeslagen.

- Hier is geen oogenblik te verliezen! - riep Mortimer, snelde naer de deur des huizes, poogde ze open te doen en daerna te bellen. De deur scheen vast gesloten, en de bel was verroest. Hy zag naer Rudolf om en vond, tot zyne verwondering, dat deze onbewegelyk in de gig zat, de oogen styf op het venster gevestigd, en het aengezigt zoo bleek als de dood.

- Wat hebt gy? - vraegde hy zynen vriend.

- O Mortimer! - sprak Rudolf, - hebt gy dit wezen niet herkend? Ik ken haer.... en toch.... het is onmogelyk.... ik weet het, zy is dood!... Maer even omdat deze persoon haer zoo zeer gelykt, en ook uit menschlievendheid, moeten wy dit gruwzame geheimnis doorgronden.

- Halt! - riep Mortimer uit, - blyft gy hier, en zyt opmerkzaem; ik zal een en policiedienaer gaen halen.

- Zoo als gy wilt; maer spoed u, anders wordt zy misschien vermoord; wie weet, welk ongeluk een oogenblik vertraging kan te weeg brengen.

Terwyl Mortimer naer de naeste policiewacht snelde, had Rudolf tyd, om het huis te bezigtigen, waer zy reeds zoo dikwyls was voorby gereden, maer hetwelk hem nooit zoo somber en zoo onheilspellend was voorgekomen als thans. Het gebouw stond eenige

schreden van den weg af, in eenen kleinen hof. De deur was bouwvallig, de opschrift daer boven: *Kellingham House*, half verdwenen. De hof was aen de straet en met eenen muer afgescheiden, dewelke de onderste vensters bedekte; de bovenvensters waren gedeeltelyk met blindens gesloten, gedeeltelyk toonden zy vele gebrokene luiken. De grauwe bepleistering des huizes was op verscheidene plaetsen afgevallen. Dit alles had Rudolf in eenen oogenblik bemerkt, en de tyd verging hem zoo langzaem by eene nieuwe bezigtiging van het huis, dat hem de dry minuten, die zyn vriend weg bleef, als even zoo vele uren voorkwamen. Zoodra Mortimer met den policiedienaer verscheen, snelden zy alle dry naer de buitendeur toe.

Het gelukte hunnen vereenigden poogingen, dezelve te openen; zy was niet gesloten, maer ging slechts moeijelyk open. Dan snelden zy naer de huisdeur. Deze week echter noch voor stooten noch voor stampen met de voeten. Vyf minuten lang matten zy zich af, als zy eindelyk, gedurende eene pauze, een bovenvenster hoorden opengaen, en een oud wyf haer hoofd naer builen zagen steken.

- Wat beteekent het, dat gy zoo vroeg in den morgen vreedzame lieden komt stooren? - vraegde eene heesche stem.

- Wy verlangen ingelaten te worden! - antwoordde Rudolf. - Wy hebben eenen policiediener by ons. Doet open, of wy breken de deur in.

- Breekt zoo veel open als ge wilt; op myne kosten zal de deur niet gemaekt worden. Als ge wachten kunt, tot dat een mensch zich heeft gekleed, dan zal men u inlaten.

Het venster werd toegeslagen, en nogmaels vergingen er eenige minuten, eer dat de deur krakend op hare hengen draeide. Een vuil, knorrig oud wyf stond voor de intredenden.

- Wy komen met volmagt van de policie, - sprak Rudolf, - om te zien, wie er in dit huis mishandeld wordt en om hulp geroepen heeft.

- Ik weet niet wat gy zeggen wilt, - antwoordde het oude wyf zeer gerust. - Ik heb om geen hulp geroepen, en gy kunt het geheele huis van onder tot boven doorsnuffelen, of er buiten my nog eene ziel in is.

- Dan hebt gy ze vermoord! - riepen Rudolf en Mortimer. - Policiedienaer, neemt dit oude wanschepsel in hechtenis!

- De heeren zyn zot - antwoordde de oude. - Hier zyn de sleutels van al de vertrekken, van de bovenkamers af tot den kelder toe. Sedert weken is er buiten my geen levendig wezen in dit huis gekomen, hetwelk ik voor eenen heer, die op reis is, moet bewaren.

Daerop opende zy twee kamers aen weêrskanten van het voorhuis. Zy waren ledig, en de verduften reuk, die den intredenden tegenvloog, bewees, dat zy sedert langen tyd noch bewoond noch verlucht waren. Zy gingen de trappen op, en het oude wyf opende hun de eene deur na de andere, en liet hun al de hoeken doorzoeken.

- Dit is de kamer, uit de welke de noodkreet gekomen is - fluisterde Rudolf zynen begeleiders toe, wanneer zy aen de laetste deur van den gang gekomen waren. Zy traden binnen, en de kamer zag er uit als de overigen. In eenen hoek stond een ellendig bed, zonder spoor, dat men er sedert lang in geslapen had; verder een paer gebroken stoelen en eene kommode van donkerkleurig hout. De vloer was geplaveid, en men zoude er de geringste bloedvlekken hebben kunnen op zien.

- Nu hebt gy het geheele huis gezien, - sprak de oude, - uitgenomen den kelder, en dien kunt gy ook zien, als gy er lust toe hebt.

De dry mannen lieten zich ook in den kelder brengen, doorzochten hem zorgvuldig, maer vonden er ook niet het minste spoor.

- Ge zult er zeker niets tegen hebben, ons uwen naemen dien van uw' meester te noemen; zeide Rudolf.

- Ik heel Maria Thomas, en ben over drie maenden door den heer King, den bevolmagtigden des eigenaers, aengenomen geworden om het huis te bewaren. By den heer King kunt gy u verder naer my bevragen; hy kan u ook den naem van den eigenaer zeggen, die my onbekend is.

De twee vrienden verlieten neêrslagtig met den policiedienaer het huis, legden den policiedienaer op, een nauwkeurig verslag te doen, en zyne oversten te verzoeken, het verdachte huis in het oog te houden, en zy reden zwygend naer Roseville-House, om, volgens

den verkeerden engelschen levensregel, den geheelen voormiddag te verslapen.

Gedurende den namiddag werd er in het landhuis van niets anders gesproken, dan van het avontuer des morgens. Augusta Lorring, Rudolfs zuster, de bruid van Mortimer, verklaerde dat zy niet zou kunnen rusten, vooraleer het geheimnis van Kellingham-House opgeklaerd ware. Rudolf had van het begin af hetzelfde besluit genomen. Ter verklaring van dit besluit en van den indruk, dien de verschyning op hem gemaekt had, zal de volgende daerstelling der vroegere gebeurtenissen dienen.

Op zyn twintigste jaer, stond Rudolf Lorring als luitenant by een regiment in eene engelsche landstad. Op een bal maekte hy kennis met de achtienjarige Blanca Evelyn, eene wees, die by hare stiefmoeder woonde. De stiefmoeder had, uit een vroeger huwelyk, eenen zoon, aen wien zy met hert en ziel verkleefd was. Aen dezen zoon had zy de hand en het vermogen harer stiefdochter bestemd, en de gedweeheid van Blanca gaf haer te hopen, dat zy, by de uitvoering van haer plan, met geen hindernis zoude te kampen hebben. Zy had wel bemerkt, dat Blanca eerder afkeer dan neiging voor Herbert Sydney, den zoon harer stiefmoeder, gevoelde, daer deze jongeling niets minder dan innemend was, en reeds als knaep, door boosaerdige tergingen, den tegenzin des meisjes verwekt had, hetwelk zes jaer jonger was dan hy. Zy hoopte echter, dat deze afkeer metter tyd zoude te niet gaen, en om alle aenleiding tot het onderhoud deszelven weg te nemen, stuerde zy haren Herbert, in zyn negentiende jaer, op reis, met het voornemen, hem niet eerder te laten terug komen, dan wanneer Blanca zoude huwbaer wezen, en deze tot daer toe zoo veel mogelyk van alle gezelschappen verwyderd te houden, waer zy jonge mannen konde zien.

Deze afzondering liet zich echter niet ten vollen uitvoeren, daer er in de nabuerschap veel verwandten woonden, die door deze handelwyze zouden beleedigd geweestzyn; byzonder eene zekere mevrouw Pierrepont, die Blanca zeer beminde. Zoo gebeurde het, dat Blanca tegen het willen en weten harer stiefmoeder, met Rudolf Lorring kennis maekte, en by mevrouw Pierrepont werd deze kennis weldra tot eene vormelyke liefdeverkeering.

Mevrouw Pierrepont was namelyk ook aen Lorring vermaegsch apt, en daer Blanca deze goede vrouw dikwyls bezocht, zoo was het zeer natuerlyk, dat Rudolf eenen diepen indruk op haer gemaekt had, en nu zeer vlytig zyne pligt vervulde, om naer den toestand zyner waerde tante te komen vragen. Het vertrouwen hetwelk Blanca tot hare mishagelyke stiefmoeder niet koesteren kon, schenkte zy in volle maten aen deze verwandte. Zy gaf haer heure gevoelens voor Rudolf te kennen, en mevrouw Pierrepont zag met vergenoegen, hoe de beide jonge lieden in hunne wederzydsche genegenheid een geluk genoten, hetwelk zy verdienden.

Op eenen heeten julydag, wanneer de geheele natuer scheen te sluimeren, geen blad zich bewoog en slechts het geplas van eenen kleinen waterval in den bloementuin van mevrouw Pierrepontdestilte onderbrak, genoten Rudolf en Blanca de verfrischende koelte aen dezen waterval en aen den kleinen, met waterleliën omzoomden vyver. Hetgene zy tot hiertoe voor elkander gevoeld hadden, spraken zy nu in woorden uit, en nadat zy den onderlingen eed van eeuwige trouw hadden afgelegd, bleven zy in de gedachten eener gelukkige toekomst verzonken, wanneer mevrouw Pierrepont verscheen en Blanca's hand vatte, met de woorden: - Ik betreur het, lief kind, dat gy ons verlaten moet. Mevrouw Evelyn heeft haer rytuig gestuerd en laten zeggen, dat haer zoon onverwachts is terug gekomen, en dat zy wenscht, u oogenblikkelyk te zien naer huis komen.

Blanca verschoot. Rudolf begeleidde haer tot aen het rytuig en fluisterde haer ten afscheid toe: - Blanca, gy zult uwe belofte niet vergeten, en zouden wy ons ook in de eerste dagen niet wederzien, zoo zult gy toch steeds aen my en onze gelofte gedenken.

- Zeker! - antwoordde Blanca. - Wees gerust, zy kunnen onze wenschen niet afkeuren, en deden zy zulks, de tyd myner meerderjarigheid nadert, wanneer ik zelve over myne hand en vermogen zal kunnen beschikken.

- Spreek toch niet van uw vermogen, - zegde Rudolf; - ik wil slechls u, om het even of ge ook nog eenen penning bezit. Vaerwel, Blanca!

- Vaerwel! - antwoordde zy, en het rytuig rolde voort.

Den volgenden morgen ontving Rudolf het volgende schryven:

‘De heer Sidney is door jufvrouw Evelyn belast geworden, den heer Rudolf Lorring te laten weten, dat hare voogden, aen wie zy hare aen den heer Lorring gedane belofte heeft medegedeeld, voor het oogenblik zich verzetten tegen alle aenknooping van eene zulke betrekking. Zy neemt derhalve de vryheid, den wensch uit te drukken, dat alle verkeer tusschen haer en den heer Lorring afgebroken worde, en betreurt het, dat zy hem aenleiding gegeven heeft om zich te verbeelden, dat hy haer niet geheel onverschillig was. Alle brieven aen haer zullen ongeopend teruggestuerd worden.’

Eer Rudolf nog tyd had, om uit de verbaesdheid te bekomen, in dewelke de brief hem gebragt had, ontving hy het berigt, dat zyn regiment, ten gevolge van een zoo even aengekomen bevel, oogenblikkelyk moest aftrekken. De bezigheid ter voorbereiding tot den aftogt, maekte het hem onmogelyk, zich enkel aen zyne smert overtelaten. Hy wilde even te peerd stygen en aen het tooneel zyner eerste liefde een treurig vaerwel zeggen, wanneer een landmeisje hem een papier ter hand stelde, op hetwelk hy de volgende regels las:

‘Gy zult my zeker niet in staet gedacht hebben, den u vandaeg toegestuerden brief goedgekeurd te hebben. Ik ben en blyve, wie ik was; maer ongelukkig ben ik. Ik hoor dat gy weg gaet, en met u wordt my myne eenigste hoop onttrokken; want gy zoudt voorzeker niet gedoogen, dat men mynen neigingen geweld aendoet. Wat denkt gy? Ze willen my dwingen, eenen mensch te huwen, dien ik steeds verfoeid heb. Hy heeft zich veranderd; dit is, hy is tienmael erger geworden; beleefd, maer vol geveinsdheid. Ik mag een zeker getal kamers niet verlaten. Zy toonen zich vriendelyk jegens my, maer dit geschiedt slechts, opdat ik in hunne plannen zoude inwilligen. Een ding staet by my vast: nooit zal ik met Herbert Sidney trouwen. Wist gy maer eens, hoe zeer ik hem verfoei en vrees. Hy ziet er somberder en zwarter uit dan ooit. Als hy tot my spreekt, dwingt hy zich tot een grimlach, die nog mishagelyker is dan zyn morrige blik. God vergeve my, indien ik hem te streng beoordeel, en behoede u, mynen eenigsten vriend.

BLANCA EVELYN.

P.S. Ik stuer u dit met schrik en schroom door myne meid; ik

hoop, dat ik op haer kan betrouwen, ofschoon ik alhier op geen mensch met zekerheid kan tellen.'

Rudolf schreef in korte woorden een antwoord, waerin hy zyne onwankelbare liefde bevestigde, haer bezwoer standvastig te blyven tegen al het aendringen van hare stiefmoeder en Herbert, en beloofde, haer in weinige maenden uit het geweld harer dwingelanden te bevryden.

Deze belofte bleef onvervuld. Ondanks zyn dringend verzoek, ontving hy niet eerder verlof, dan na verloop van een jaer, en hy als toen naer de wooning van Blanca snelde, vernam hy, dat het meisje ziek geworden was, en dat de familie daerom eene reis op het Vasteland ondernomen had. Maer in welk deel van Europa, en voor hoe lang; dit bleef onbekend. Weinige weken daerna verspreidde zich het narigt, dat Blanca gestorven en haer vermogen aen hare stiefmoeder ten deel geworden was. Rudolfs navorschingen over de plaets en nadere omstandigheden harer dood bleven zonder gevolg.

Zoo waren er verscheidene jaren, sedert Rudolfs scheiding van zyne beminde, verloopen, toen hy op gemelden morgen, by het uitryden uit Londen, dien hulpkreet hoorde, en in de ongelukkige, die hem toeriep, zyne Blanca meende te herkennen. Men kan zich ligt verbeelden, wat hy by dezen aenblik gevoelde, met welke vertwyfeling hem de vruchteloosheid zyner navorschingen vervulde, en hoe hy het onmogelyk aen de policie alleen konde overlaten, dit somber geheim te doorgronden. Nog den zelfden namiddag begaf hy zich met Mortimer op weg, om eene tweede beproeving ter ontdekking te ondernemen. Ingevolge den raed zyns voorzigtigen vriends, gingen zy met omzigtigheid te werk. Voor alles, zochten zy eene plaets te vinden, van waer men Kellinghamhouse in beschouwing nemen konde. Dit gelukte hun, en dadelyk huerden zy eene kamer, door welker venster men uitzigt had op het achterste gedeelte van dit gebouw, en op het gedeelte des tuins dat aen eene uitgestrekte begrafenisplaets grensde.

Den geheelen nacht door, hielden zy het raedselachtige huis in het oog; maer zy zagen noch hoorden niet het minste dat als verdacht voorkomen konde. Rudolfkeerde neêrslagtig naer huis terug, maer hy liet de hoop niet zinken. Den volgenden nacht vertoonde

zich even zoo weinig iets, tot tegen den morgen; toen bemerkte Rudolf, hoe een man langs den muer van den tuin sloop, naer het scheen, iets zwaers achter zich slepende. Beide vrienden namen deze verschyning nauwkeurig in acht. De onbekende bleef aen de deur staen en zy hoorden hem zachtjes fluiten. De huisdeur ging open, een man kwam er uit, opende de hofdeur, en hielp den aengekomenen eene kist of vollen zak in huis dragen.

- Hier valt iets voor,- sprak Rudolf. - Laet ons dadelyk naer beneden gaen en zien.

In volle stilheid, maer zeer snel, verlieten zy hunne posten, en vonden, zoowel de tuindeur als de huisdeur, nog half open. Zy slopen tot aen de laetste, en vonden verder, dat zy aldaer onopgemerkt konden waernemen, wat er in het voorhuis omging.

Drie kerels, zeer roekeloos van voorkomen, zaten aen eene tafel te rooken; eene brandewyn flesch stond voor hun. Achter hun in eenen hoek zat het oude wyf op hare hukken met eene pyp in den mond; haer knikken verried, dat de slaep haer overmagtigde. Nevens haer, tegen den muer, stond een zak, uit denwelken het naer gezigt van een vrouwen lyk te voorschyn kwam.

- William, - zeide een van de drie, - waert gy zoo geen dommerik geweest, dan hadden wy tien pond voor de vorige kunnen krygen. Deze geef ik niet zoo goedkoop.

- Ba! - antwoordde de ander, - ik neem wat ik kan krygen; zulke wezens zou de duivel zelf niet lang willen in zynen winkel hebben. Ik zal u wat zeggen, oude gek... - en nu sprak hy zoo stil, dat Rudolf en Mortimer slechts de laetste woorden hoorden: - Zet haer maer een beetje aen, - zei hy, - en ik wed dat zy het doet.

- Hm! - sprak de eerste, - jonkheer Sidney zou er zeker niet na vragen, waer van zy gestorven is. De oude Marie daer zegt, dat hy ze wel in stilte van kant zoude willen hebben, dan viel hem heel haer vermogen toe. Zy wil het hem niet afstaen, ofschoon hy haer in dit hol opgesloten heeft. Maer ik wil er niet mede te doen hebben. Wy zullen maer stillekens by onzen lykhandel blyven. Gy weet, William, ik ben geen haes; maer zoo koelbloedig te moorden spant my tegen. Maer, waer mag John blyven met de kar? Als hy niet gauw komt, wordt het dag.

Op het zelfde oogenblik hoorde men eenen wagen in de straet, en de spreker voer voort: - Daer komt hy! - De drie lykdieven stonden op, een vierde trad door de tegenovergestelde deur binnen; de zak werd toegebonden en met hun vieren droegen zy hem de deur uit.

- Willen wy nu gauw policiedienaers gaen halen, en de geheele bende gevangen nemen? Fluisterde - Mortimer.

- Wat gaen ons deze kerels aen? - antwoordde Rudolf. - Wy moeten hun dank wyten voor het berigt, dat degene die wy zoeken, hier is, en voor de mogelykheid, waerin zy ons door hunne verwydering stellen, de ongelukkige ongestoord op te zoeken.

Zy wachtten eenige oogenblikken. De deur ging weder open en een van de drie kwam terug en riep: - He! moeder! Gy laet de deur open! Als ge ze niet achter ons toesluit, zal uw vogel u nog ontvliegen. Toe, sluit de deur achter my!

- Ja, ja! - mompelde de oude heks en ze stond op. Maer zoo haest haer zoon weg was, zonk zy terug in den stoel en begon te snorken.

- Nu is het tyd, - fluisterde Rudolf. - Wy zullen het oude wyf wel noodzaken, om ons te toonen waer het slagtoffer opgesloten is.

Beide traden binnen, Mortimer vooraen. Daer sprong een buldog, dien zy tot dan toe niet gewaer geworden waren, met toornig geblaf op hen toe. De oude ontwaekte en hitste het dier tegen de inkomelingen aen. Mortimer had zynen mantel over zynen arm geworpen, en dien bood hy den hond toe, die er in beet zonder den arm te kwetsen. Rudolf greep spoedig een op den grond liggend hout, en sloeg er den hond zoo sterk meê over den rug, dat hy afhield en al huilende wegkroop. Beide vatten nu het oude wyf, en eischten met bedreigingen, om tot de opgeslotene gevoerd te worden. Het wanschepsel scheen het hardnekkig te willen laten tot het uiterste komen, en de twee vrienden waren bereid haer naer de naeste policiewacht te slepen, toen de voordeur op nieuw openging, en de zelfde kerel, die eenige minuten te voren de oude had aengemaend om goed te sluiten, met eenen knuppel in de handbinnen stortte. Rudolf had gelukkigerwyze het hout nog in de hand. Daermede weerde hy eenen slag van den spitsboef af, en bragthem een zoo duchtigen houw op den elleboog toe, dat de aenvaller zy-

nen knuppel liet vallen en, als razend van de pyn, al kermende rondliep. Mortimer raepte spoedig den knuppel op en riep zynen vriend toe: - Die daer is voor de eerste oogenblikken onschadelyk gemaekt; maer de anderen zullen komen. Hy was by hun, hy heeft het blaffen gehoord, de anderen terug geroepen en is hun vooruit gesneld.

Nauwelyks waren deze woorden gesproken, of zy werden bevestigd. De twee andere schelmen kwamen binnen geloopen en vielen eerst Mortimer aen, wien zyn zwaren knuppel weinig had kunnen baten, als zyn vriend niet ter hand geweest ware. Rudolf maekte een spoedig einde aen het gevecht. De dieven van achter aenvallende, sloeg hy den eenen op het hoofd, dat hy nederstortte, den anderen, dat hy bedwelmd was, en snelde na den derden toe, die in eenen hoek stond en aen zynen elleboog wreef, maer die, by zyne nadering, met der haest de vlugt nam. Mortimer pakte den nedergeworpenen, Rudolf den bedwelmden by den kraeg, zy wierpen hen de deur uit en grendelden zoo wel de voor-als de achter deur toe.

- Voor eenen nieuwen overval zyn wy in de eerstvolgende oogenblikken veilig, - sprak Rudolf Lorring. - Maer waer is het oude wangedrocht gebleven?

Op dit oogenblik klonk boven een doordringend geschreeuw. De beide vrienden snelden de trappen op, en bereikten welhaest het vertrek, uit hetwelk de jammertoonen weêrgalmden. Toen Rudolf den voet binnen zette, liep de oude hem voorby en op Mortimer toe, die op den bovensten trap stond.

Onwillekeurig boog hy zich regts, hief de linkerhand omhoog, en liet ze half in afschuwen, half in toorn, van achteren op het hoofd den ellendige vallen, zoo dat zy het onderste boven de trappen afstortte.

Eene lamp, die de oude in hare vlugt achter gelaten had, verschafte aen beide vrienden licht genoeg, om de persoon die om hulp geroepen had, te kunnen zien en erkennen. Zy lag met gebonden handen en voeten, en met verscheurde kleederen op eenen stroozak. Hare zwarte hairen hingen wild langs het bleeke aengezigt neder, hetwelk, ofschoon door zwaer lyden ontsteld, echter

dadelyk door Rudolf, als het gezigt van Blanca Evelyn, herkend werd.

- Neemt my! neemt my! - riep zy met eene zwakke stem uit, zonder de oogen op te slaen. - Maekt een einde aen dit jammervolle leven; maer laet dit verschrikkelyke schepsel my niet meer nader komen. O! brengt my toch maer in eens om het leven!

-Jufvrouw Evelyn!.... Blanca! - sprak Rudolf haer toe, zich over haer neêrbuigende, - wy zyn vrienden, wy zyn gekomen, om u uit dezen verschrikkelyken toestand te redden. - De ongelukkige ging voort, met wanhopig te jammeren, en viel alsdan in stuipen. Rudolf en Mortimer maekten hare banden los, besproeiden haer gezigt met water, en Mortimer hield haer een reukfleschken onder den neus. In eenige oogenblikken kwam zy weder tot zich.

- Ach! - sprak zy met eene zwakke stem, - zoude dit iemand zyn, die my in myne gelukkige dagen gekend heeft? Lang, lang, heb ik dezen naem niet meer gehoord. Ach! ware ik nog hetgene hy bediedt! - En nogmaels verviel zy in stuipen.

Rudolf dacht, dat hy mis gehandeld had, wanneer hy zich zoo plotselyk had doen kennen. Doch welhaest bevond hy, dat Blanca hem in het geheel niet erkend had.

- Zult gy my wezenlyk niets doen? - vraegde zy, als de stuipen voorby waren. - Zegt my, wie gy zyt. Wie weet, of gy niet tot de bende daer beneden toehoort.

- Gy kunt ons vertrouwen - antwoordde Rudolf. - Wy zyn goede vrienden; wy willen u uit deze afschuwelyke plaets verlossen.

- De Hemel zegene u daervoor! - stamelde de ongelukkige. - Gy zy het eerste menschelyke wezen, dat na lange jaren weder een vriendelyk woord tot my spreekt, en deze stem klinkt my zoo bekend, en is zoo gelyk aen de gene die ik sedert zoo langen tyd niet gehoord heb! - En daermede brak zy in tranen uit.

Terwyl Rudolf poogde, zyne liefste gerust te stellen, opende Mortimer een der geslotene blinden. Het begon dag te worden. De schelmen waren verdwenen. Mortimer riep eenen voorbygaende policiedienaer toe, dat hy spoedig eenige manschappen van de naeste policiewacht zoude gaenhalen. Eenige minuten daerna, verschenen de policiedienaers aen den voet van den trap en namen de in

onmagt liggende bewaerster des huizes in hechtenis. Op Mortimer's verzoek, bleven zy in het huis, terwyl hy een rytuig nam en naer Roseville-House reed. Na verloop van een uer, kwam hy terug in eene gemakkelyke koets met Augusta Lorring, die met der haest eenige kleedingstukken en versterkende middels medegenomen had. Augusta kleedde de ongelukkige aen; de beide vrienden droegen ze den trap af en hieven ze in de koets, alwaer Augusta nevens haer, en Rudolf en Mortimer tegen over haer, plaets namen.

In Roseville-House werd eene aengename kamer voor haer gereed gemaekt. Augusta nam het op zich, de door lang lyden verzwakte op te passen. Den geheelen eersten dag bragt Blanca in eenen verkwikkenden slaep door. Toen zy ontwaekte, vergulde de avondzon het venster harer kamer, en de digt met loover beladene boomen voor het huis, wierpen lange schaduwen op de groene zode neder. By het zien dezer voor haer vreemde onderwerpen en van een haer onbekend gezigt, trok zy zich achteruit. Weldra echter vatte zy zich, en scheen zich met degene die haer omringden te bevrienden. Augusta Lorring knoopte een gesprek met haer aen, en berigtte haer, dat zy hare bevryding aen hem verschuldigd was, dien zy in gelukkigere dagen bemind had. Blanca, instede hare vreugd over deze tyding te uiten, nam dezelve met een somber zwygen op - uit welk gedrag Augusta besloot, dat alle levens en zielkrachten geheel verzwakt waren, en zorgvuldig en behoedzaem moesten gepleegd worden.

In weinige dagen echter, was het slagtoffer der onmenschelyke behandeling zoo verre weder tot zich zelven gekomen, dat zy in staet was, het volgende berigt van haer langdurig lyden te geven:

'Nauwelyks was ik van myn bezoek by mevrouw Pierrepont terug gekomen, of myne stiefmoeder vraegde my, of het waer was, dat ik aldaer verscheidene mael met luitenant Lorring was te zamen geweest? Ik antwoordde bevestigend, en voegde er by, dat Rudolf myn minnaer was. Myne stiefmoeder gaf my in harde woorden te kennen, dat ik hem niet meer zien mogt, en dat ik binnen kort met Herbert moest trouwen. Myne vertoogen, tranen en gebeden waren vergeefs; maer even zoo gevolgeloos waren, aen den anderen kant, de woorden myner stiefmoeder en hares zoons. Daer zy by my een onverwachten tegenstand ontmoetten, beproef-

den zy het met harde maetregels. Zy sloten my in myne slaepkamer op, gaven my slecht eten, en behandelden my ten volle als een kind. Toen dit ook niet hielp, bragten zy my in het huis, waer myne bevryders my eerst over eenige dagen ontdekt hebben. Toenmaels was hetzelve op eene bewoonbare wyze ingerigt. De behandeling was in den beginne iets verdraegzamer. Herbert en zyne moeder bezochten my vlytig, en trachtten my tot het huwelyk te bewegen. Ik hoorde ze zwygend aen. Eens, op eenen nacht, vernam ik een groot gewoel in huis; myne deur ging open, myne stiefmoeder, als voor een feest opgetooid, trad met twee meiden binnen, en liet my door deze, trots mynen tegenstand, bruidkleèren aentrekken. Zoo haest dit gedaen was, trad Herbert Sidney met een man in geestelyke kleeding binnen, en liet zich door deze met my trouwen. Daerna werd ik naer beneden gebragt en in eene koets geplaetst; Herbert zette zich nevens my, en zoo reden wy dag en nacht, tot dat wy eene zeehaven bereikten. Uit den wagen werd ik op een schip gebragt. Wy landden in Rotterdam aen, doorsnelden Holland en een gedeelte van Duitschland ter vlugt, en kwamen eindelyk in de omstreken eener kleine duitsche landstad aen. Hier zette zich Herbert met der woon neder. Hy zwierf byna alle dagen in de omstreken rond, en als hy van tyd tot tyd eenen oogenblik by my kwam, was zyn gedrag stuer en somber.

Op eenen dag, nadat hy eenigen tyd zwygend tegenover my gezeten had, begon hy: - Gy moet weten Blanca, dat uw vermogen, door ons huwelyk, in myn bezit gekomen is. In de haest, met dewelke ons trouwen heeft plaets gehad, konde een vormelyk huwelyksverdrag niet onderteekend worden. Dit moet nog gedaen worden, zoodra gy meerderjarig zult wezen.

- Ik hoop, dat ik het verdrag zal mogen doorlezen, dat ik moet onderteekenen? - vroeg ik.

- Gy hebt niets te doen, dan my te gehoorzamen, - antwoordde hy op een barschen toon.

De dag myner meerderjarigheid verscheen, en Herbert legde my de papieren voor, om te onderteekenen. Ik verlangde ze te lezen; Herbert tierde en dreigde; ik onderteekende niet. Na een herhaeld vruchteloos beproeven, voer hy my naer Engeland terug in Kellingham-House, en gaf my aen de bewaring van een goddeloos

oud wyf over, dat in verbinding was met een bende lykdieven. Verscheiden mael vermeende ik te hooren, hoe deze schelmen voor myne deur spraken van hetgene zy wel voor myn lyk zouden bekomen; en het was in het geheel niet zelden, dat, wanneer ik voorde oude, die my te eten bracht, de deur opende, er een versch uitgegraven lyk, dat men tegen de deur gezet had, voor myne voeten nederviel. Nu en dan vond ik fleskens in myne kamer, waerop geschreven stond: *Vergif*.

Op eenen morgen, zag ik Herbert, met een pistool in zyne hand, voor myn bed staen. Ontsteld sprong ik op. Hy legde koelbloedig de papieren voor my neder en sprak: - Blanca, onderteeken dit, en ik vergeef u uwe vroegere ongehoorzaemheid; anders kunt gy u tot het ergste gereed maken.

Ik antwoordde: - Ombrengen kunt gy my, maer dit papier onderteeken ik niet. - Het gedacht, dat er redding uit de handen dezer duivels mogelyk was, vloog als een bliksemstrael door myne ziel. Ik sprong op, trok het venster open, en schreeuwde uit al myne magt om hulp. Hy sleurde my achter uit, en wierp my op het bed; maer eer hy het kon beletten, was ik weder aen het venster en herhaelde myn geroep met des te meerder hoop, daer ik voor de eerste mael tegen het huis een rytuig zag aenkomen. Nogmaels trok hy my terug, riep zyne medepligtige, liet zich eenige stukken lynwaed brengen, en gebood de oude, terwyl hy my vast hield, my handen en voeten te binden. Dan sleepte hy my onder het dak, waer zich eene bergplaets bevond, in dewelke men slechts by middel van eene leer en door eene valdeur geraken kon, en die niemand gemakkelyk vermoeden, laet staen bemerken konde, vooral wanneer de leer, zoo als hy deed, in de bergplaets getrokken was. Ik hoorde wel, dat er beneden ons opzoekingen gedaen werden, maer verroeren kon ik my niet, en van schreeuwen was ik verhinderd door eene prop die Herbert my in den mond gesteken had. Op een teeken van de oude, bragt hy my uit de bergplaets naer het achterste gedeelte des huizes, tegen het kerkhof, en hier bleef ik twee dagen en twee nachten.

In den laetsten nacht, hoorde ik het oude wyf voor myne deur roepen: - Nu, William, wil ik, of wil ik niet? Ge weet dat Tom dezen nacht een lyk brengt, en John komt met de kar om het

te halen; dit zal dan in eenmael doorgaen. Ze slaept nu; ik kan haerin stilte het kussen over het aengezigt werpen. - Eene stemme beneden antwoordde: - Ik wil niets met die zaek te doen hebben; wacht tot dat Tom komt. - Omtrent eene halve uer later, hoorde ik beneden in huis een gewoel, en een oogenblik daerna kwam myne pynigster binnen, knielde op myne borst neder en bond my handen en voeten, vermoedelyk om my weder in eene bergplaets te dragen. Toen verschenen myne bevryders.'

Het was te denken, dat Blanca dubbel verheugd zou geweest zyn, dat juist Rudolf haer redder was, en dat zy onder zyn dak een toevlugt gevonden had. Maer dit scheen in het geheel het geval niet te zyn; want zy drukte stellig den wensch uit, haren vroegeren minnaer niet te zien. Hoe smartelyker dit voor Rudolf was, met des te rusteloozeren yver spoorde hy den verstoorder zyns levensgeluks na, om hem der verdiende straffe over te leveren. Eindelyk ontdekte hy hem in eenen afgelegen hoek van Londen. Herbert Sidney werd in de gevangenis geworpen, en zyn proces nam een aenvang. Hy scheen met de grootste gerustheid zyn lot te gemoet te zien. Zelfs aen zyne *attorneys* of pleitbezorgers, weigerde hy de noodige inlichtingen ter zyner verdediging te geven; - 'want, - zegde hy, - daer ik het eenigste doel, hetwelk ik de moeite genomen had te bereiken, gemist heb, is my het leven onverschillig.' Den avond voor den dag op denwelken zyne zaek voor het ge[r]egtshof moest verschynen, knoopte hy zich in zyne gevangenis op. Op een door hem zelve geschreven papier, vond men de verklaring, dat zyne moeder de opstookster was van al de op Blanca uitgeoefende gewelddadigheden en gruwzaemheden. Men zocht haer in hechtenis te nemen, maer zy was verdwenen.

Dadelyk na Herberts vastzetting, was Blanca op haer landgoed, in de nabuerschap van mevrouw Pierrepont, teruggekeerd, en werd door deze en alle hare andere vrienden, als eene van de dood verrezene, vreugdig begroet. Door Herberts dood, was de vraeg, of hare echt geldig was, overtollig gemaekt, en Rudolf kon onbezorgd zyn aenzoek hernieuwen. Dat dit het beste gevolg had, hoeft men niet te doen opmerken. Een vrolyker huwelyk dan hetgene drie jaren te voren in Kellingham-House plaets had, werd in den herfst van 1832 te Evelyn-Hall gevierd, en Blanca, gelukkig gemaekt door de liefde

van Rudolf en de zynen, vond de opgeruimdheid harer vroegere jeugd terug.

Zy had der stichtster van haer lyden vergeven, en voorgenomen, in geval de geregtigheid haer in handen kreeg, niet als getuigen tegen haer op te treden. De stiefmoeder ontkwam wel is waer eene vormelyke veroordeeling, maer niet de verdiende straf. Met weinig geld was zy naer Holland gevlugt, alwaer zy welhaest in de bitterste armoede verzonk, en na eene smartelyke ziekte in een gasthuis stierf. De bewaerster van Kellingham-House eindigde haer leven in het tuchthuis te Bridewell.

L.V.

De duizend dukaten prys,

Er woonde in een dorpje niet ver van de stad,
Een boer die een nedrige wooning bezat,
Met kinders en gade zoo frisch als de mei,
Een zwyn in de kuip en een koe in de wei.
Zy leefden zoo vreedzaem in 't kleine verblyf
En wisten van klagen noch woelig gekyf.
Zy kenden zelfs buiten bun buren geen mensch,
En hadden ook nimmer een verderen wensch.
De man heette Klaes en de vrouw heette Griet,
En bravere lieden en waren er niet.

Eens, een van de buren vergrootte zyn stal;
Dat was in dien tyd een byzonder geval.
Men zeide: ‘zie toch wat die man al begint....
Bezit hy thans meer dan hy dagelyks wint?
Dat kwam met het ons al zeer nauw overeen;
Myn hemel! zoo iets en verstaet men niet, neen!
En weken na dien, kocht de buerman een paerd:
Waer heeft hy, vroeg Klaes, dat nu weder vergaerd?
En s'hoogtyds voor kerkdienst, by 't kleppen der klok,
Had buerman een splinter nieuw broek en een rok!
Hy stapte als een pauw, langs het hutje van Klaes,
En zei hun niet meer als te voren: dag baes!
Dat was voor hun beiden een bitteren slag,
En als hy dan grommend zyn wooning bezag,
Zyn stal en zyn zolder, zyn keet en zyn schuer,
Dan vondt hy ook alles te klein op den duer.
Daer had hy een os een veulen te kort,
Hier vond hy geen plaets meer voor koren en gort,
En telkens als buerman weer timmerde of brak,
Als haelde hy 't geld, uit een aerdaplen zak,
Dan werd hy door afgunst geweldig gestoord.

Eens had hy des zondags in het bierhuis gehoort,
Dat Kobens, de koeboer van Oosthovendam,

Een schreeuwende prys door de loting bekwam,
En schier nu het eind van zyn geld niet meer wist,
Dat men hem te huis bragt in koffer en kist.
Klaes: dacht was dit ook eens het lot van myn buer!
De drift joeg zyn kloppenden boezem in vuer.
Ach! of my het lot ook zoo gunstig eens was!
Zoo zuchtte hy diep onder 't legen van 't glas;
En huiswaerts gekomen, berigt hy zyn vrouw,
Dat hy ook een inzet er af nypen zou;
Want dat hy zyn leven zoo slaefsch en zoo druk,
Was moede geworden, en wenschlyker juk
In 't verre verschiet hem begunstigen kon,
Daer altyd er iemand moest wezen die won.-
Beproef, zei de gade of het lot ook zoo mild,
Aen u als aen and'ren zyn gaven verspilt.
't Zyn droevige tyden, 't is alles zoo duer,
Ons graen staet zoo schrael, en zoo zwaer is de huer;
Dus, waeg het als gy er verzekerd van zyt,
't Komt ieder van pas dezen deerlyken tyd.

De man kocht een nummer aen't lotingsbureel
En bouwde in de wolken al menig kasteel;
De vrouw maekte plannen als of hun het geld,
In blinkende stapels daer af was geteld. -
“Zoo kryg ik, zei Klaes, eens myn eigen gery. -
Dan maek ik, zei Griet, my een bouwen van zy;
En zyt gy eens onder de kiezers gezet -
Ver volgde 't vrouwtjen, en wordt gy dan vet,
Dan plaetst me u aen't hoofd nog van deze gemeent,
Dat me immer aen wagglende buiken verleend.”

Zy wachten geduldloos den heilryken dag,
En eer me er het morgengeschemer van zag,
De douwdrop nog wiegelde op 't jeugdige blad.
Stond Klaes al gereed, tot zyn reis naer de stad.
Den stok in de hand en den zak om het lyf,
Omarmde hy nogmaels zoo hoopvol zyn wyf
En zei toen:’ wanneer ik den prys nu bekom,
‘Dan keer ik te voet voor geen satan weêrom.
Te slepen tot hier met dat geld waer te ver,
Maer 'k huer dan een wagen, een koets of een kar,
'k Roep, juichend van vreugde, vaerwel aen de stad
En'k zet hier by vrouwlief aen land met mynschat.
Wanneer er nu soms eens geen rytuig zou zyn,
Dan geef ik twee mannen hun kroppen vol wyn,
En'k laet onder zingen en daev'rend geroep,
My dragen tot hier voor de deur op den stoep.
Let op dan, en zoo gy om vyf en een kwaert,
Van ver op den heirweg een wagen ontwaert,

Of ziet gy twee man met een derden gelaên,
Begin dan maer alles aen duigen te slaen;
Verbryzel dan stoopen en potten en pan,
Dat heel onze buert er van oordeelen kan.
Want al wat er staet aen de moos en den haert,
Is in zoo'n geval ons geen centje meer waerd.
-‘Goê reis, zeide Griet, ik beveel u aen God - ’
En Klaes ging in hoop om den uitslag van 't lot.

Daer komt hy en ziet hy voor 't lotigsbureel....
Hoe draeijen zyn oogen zoo schuinsch en zoo scheel?
Hy wankelt, bezwymt en stort neêr op den grond.
Er scharen zich vele nieuwsgierigen rond,
Die vlug zynen hemdsband ontknoopen, zyn das
Hem afdoen al of het een overval was.
Men plaetst hem van 't midden der straet by den muer,
En vraegt om een laefdronk aen vriend en aen buer.
De een dacht: hy keek zeker wat diep in het glas?
En de ander zei, dat het de geeuwhonger was.
Maer zie, tusschen 't woelen en 't klimmend gerucht,
Verschynen twee mannen van 't eigen gehucht;
Zy kennen buer Klaes! zien verwonderd hem aen,
En met zyn ellendigen toestand begaen,
Vat dees hem langs achter terdeeg by den kraeg,
En die klampt hem vast by zyn schenkels om laeg.
Zy breken door de omstaenders heen met hun last,
En keeren met hem op de schouders getast.

Vrouw Grietje stond reeds ongeduldig op wacht,
En kreeg van den uitslag een wonder gedacht.
Want, keek zy door't venster van't nederig huis,
Zy zag op den heirweg noch manschap noch muis.
Zy staert weêr, en ziet.... by het einde der baen,
Komt iets van een wonderlyk zamenstel aen.
Zy juicht.... maer zy wacht nog, het nadert al meer;
Zy roept heure kinders, zy ziet nog eens weêr,
De hand boven de oogen voor't blikren der zon,
Zoo goed wat zy mogt en zoo juist als zy kon,
En, ‘hemel! hy is het! hy zei het zeer goed,
Van heden naer huis niet te komen te voet;
Twee anderen dragen hem op hunnen schoft!
Nu spoedig den boêl maer aen duigen geploft.’
Uitzinnig van vreugde greep ze al wat zy vond.
En wierp het naer buiten tot gruis op den grond.
De kannen, de stoopen, de pot en het scheel,
't Vloog alles de deur uit met pikkel en steel.
De hond juichte meê om de blydschap der vrouw,
En sprong naer de spekzyde omhoog in de schouw;

Ook Tibert, de kater, om 't even bekoord,
Greep 't sysje der kindren en liep er meê voort.

Het tweetal komt nader, vermoeid en vermast;
Zy breken een doorgang voor hun en hun last,
Langs hoopen van krakende scherven en gruis,
Zy leggen hun makker in't ledige huis,
En stellen zich weder te zamen ter baen,
Trouw hadden ze als vrienden hun pligten gedaen.
De vrouw staerde op Klaes zoo verbaesd en ontsteld;
Zy vroeg hem naer d' uitslag des lots en naer't geld,
En als hy 't gehavende huisje bezag,
Dan trof hem op 't hert een geweldige slag.
‘Wee ons! gilde hy, wy zyn alles dan kwyt....
Hoe wreed het geval soms de hebzucht kastydt!’

Hy die zich op aerd met zyn lot niet vernoegt,
Die dwaes om 't bezitten van rykdommen zwoegt
En droomt van 't genot dat door goud wordt gekocht,
Omdat er zoo menige elendling naer zocht;
Die heeft zyne schreden ten afgrond gerigt,
Zoo als ik betoond heb, in dit, myn gedicht.

Antwerpen 1845.
TH. VAN RYSWYCK.

Het O.L.V. beeld.
Uit de Marialiederen van Guido Görres.

Hoe straelt de zonne zengend warm!
   Hoe kwelt my hitte en dorst!
Zoo zucht een reizer oud en arm
   Uit zwaerbedrukte borst.

Hy zucht en klaegt vermoeid en bleek:
   Ach doof is berg en rots,
In d'afgrond echter tiert de beek
   En sterft in zelfgeklots.

Voorby is nu myn lust der jeugd,
   Voorby is scherts en vreê,
De tyd ontnam my kracht en vreugd.
   En gaf my nood en wee.

Hoe loeg my eens vol klank en zang
   De berg in 's morgens strael!
Hoe bitter is my nu de gang!
   De plein hoe droef en vael!

Hy kucht den berg op als hy kan,
Staet menigmalen stil,
Hy siddert, ach! die oude man,
Hy kan niet als hy wil.

Zyn voet is krank en krank zyn hert,
De berg is hoog en steil,
Zyn bittre nood, zyn wrange smert
Stoort geener ziele heil.

Het vogelken verstaet hem niet,
Dat bly in 't loof verkeert;
De roze glimlacht, die hem ziet,
En weet niet wat hem deert.

Van zyne wangen rolt het zweet
Op den verharden grond,
Die niets van liefde en deernis weet,
Noch wat een hert verwondt.

Zoo klaegt hy eenzaem en hy gaet,
Geen troost verryst en blinkt,
Hy klaegt, tot hem de kracht verlaet,
Tot dat hy nederzinkt.

Vertwyfling schiet uit zynen blik,
Zyn hert verkleumt van pyn;
Hy zegt vaerwel aen 't aerdsch geschik,
De ziele vol venyn.

O jammer die my 't aenzyn bragt!
Dat ik niet eeuwig sliep!
Vervloekt de droevige onheilsnacht
Die my in 't leven riep!

Dewyl hy in zyn sombre gril
En toorn en wanhoop mengt,
Ziet hy een beeld, dat arm en stil
Hem uit de verte wenkt.

Der moeder grimlach zoet hem streelt,
Het kind heeft ze op den arm;
En tot hem spreekt 't genadebeeld:
Ook ik was naekt en arm.

Ook ik ging aen den lydensdag
Bergop den zwoelen gang,
Toen van het kruis de hamerslag
Verklonk zoo naer en bang.

Ook ik en stiet geen klagt meer uit
Toen ik het kruis omwrong,
Toen my - de troostelooze bruid -
Een snydend zweerd doordrong.

O kom tot my en trooste dy,
Dyn heil rust in myn arm;
O blik het aen, en du bist vry
Van dynen pynen zwerm.

O zie, myn kindjen lacht dy zoet,
Het wenkt dy, naekt en bloot,
Kom, arme! kom, wees wel gemoed
En neem het op dyn schoot.

O kom en neem 't in de arme dyn,
En drukt het aen dyn hert.
Dan klaegs du nimmermeer van pyn,
Myn kindjen kent dyn smert.

O talm toch niet, o kome weêr,
En laet den droeven haet.
Kom weder tot dyn God en Heer,
Hy zy dyn toeverlaet!

Hy nam op zich des kruises hout,
Hy draegt ook dynen last,
O kom, hoe zwak, hoe moê en oud,
O kom en wees zyn gast.

Hy noodt dy uit ter zaligheid
Op Thabor in de tent.
Daer loont hy dy in eeuwigheid,
En 't lyden heeft een end.

Myn kind wacht dy met ongeduld,
Hoor eens wat het dy biedt:
Ik draeg den last, ik draeg de schuld,
O kom en talm toch niet!

Dus sprak tot hem het arme beeld,
Gemilderd was zyn smert,
Hy weende zoet om 't geen hem scheeld',
En troost vloot in zyn hert.

Den Heiland hy zyn herte gaf,
Die liet er zich in neêr,
Hy ging met hem bergop en af,
Alleen ging hy niet meer.

Hy droeg den hemel met zich rond;
Ontviel hem soms een ‘ach’,
Dan dacht hy blyde weêr terstond
Aen den beloofden dag.

Hy dacht dan aen de zaligheid
Op Thabor in de tent,
Hy dacht aen schooner eeuwigheid
Na zyner lyden end.

Vertaeld den 25 February 1847

J.M. DAUTZENBERG.

Mengelingen.

⁎*⁎ De nieuwe roman van Hendrik Conscience, *Lambrecht Hensmans*, is dezer dagen by Buschman verschenen.

⁎*⁎ De heer Eduard Michels gaet by middel van inschryving, een verzameling van verhalen uitgeven, onder den titel van *Hageroozen*. De prys der inschryving is, voor *België*, 1 fr. 50, en voor het vreemde 2 fr. Het werk zal een deel in klein 8^{o} vormen, van omtrent 200 bladzyden. Wy hebben met veel lof van dit voortbrengsel hooren gewagen, door vrienden die de lezing van eenige der te verschynen verhalen hadden mogen bywoonen.

⁎*⁎ Te Leuven heeft de stadraed besloten, den voorgevel van het stadhuis aldaer met onderscheidene standbeelden van doorluchtige mannen te laten versieren. Men zal met de volgende personagien beginnen: 1. *Matthys De Layens*, bouwmeester van gemeld stadhuis, wiens naem eeuwen lang was onbekend gebleven, en thans op eene byzondere wyze is in het licht gekomen; 2. De eerste magistraetspersoon, op het tydstip der stichting; 3. Graven van Leuven en hertogen van Braband nader aen te wyzen; 4. *Paus Martinus IV*, die de brieve van oprigting der hoogenschool in 1425 verleende; 5 *Eugenius IV*, deszelfs opvolger, die de oprigtingsbrieve uitbreidde, door de byvoeging van nieuwe faculteiten in 1431; 6. *Erard de la Mark*, prins van Luik, aen wiens bemiddeling men de uitbreiding der brieve door *Eugenius IV* verschuldigd is. - Er is daerenboven beslist geworden, dat de uitvoering dezer verschillende standbeelden in *concours* zullen gesteld worden.

⁎*⁎ De heer VanArendonck, beeldhouwer te Antwerpen, heeft een werk ondernomen, hetwelk niet anders kan dan veel byval vinden onder de minnaers der kunsten en letteren. Hy heeft namentlyk voorgenomen, achtervolgelyk de borstbeelden te vervaerdigen van verscheidene onzer landgenooten, die zich in de kunsten, letteren en wetenschappen eenen naem verworven hebben. Deze uitgave geschiedt by inteekening en tegen den prys van 5 fr. elk. Het eerste viertal begint met het borstbeeld van den schryver van den *Leeuw van Vlaenderen*, en zal dit van Ledeganck bevatten.

⁎*⁎ Eindelyk begint men onzen weêrgalooze volksdichter Th. Van Ryswyck ook in het vreemde regt te laten wedervaren. In Holland staet hy reeds lang bekend, als een der beste luimige dichters onzer eeuw, en in het verheven vak wekt hy aldaer niet minder bewondering op. Maer in de landen, waer de nederduitsche tael niet gesproken wordt, kende men onzen genialen stadsgenoot slechts by naem. Dit spruit voort, niet uit eenige onverschilligheid voor de vlaemsche letterkunde, - de menigvuldige vertalingen die er van vlaemsche prozawerken in Duitschland, Engeland en zelfs Italië verschenen zyn, komen het tegendeel bewyzen, - maer wel uit de grootere moeijelykheid die de vertaling van dichtwerken natuerlyk oplevert. In Rusland echter heeft men deze moeijelykheid weten te overwinnen, want een brief van den beeldhouwer De Cuyper, die thans in Petersburg woont, berigtons, dat de gedichten van Th. Van Ryswyck niet alleen in de russische tael overgebragt zyn, maer dat zy er, zoo mogelyk, nog meer opgang maken dan in België en in Holland. De innerlyke waerde van een letterkundig werk wordt het beste bewezen, wanneer de vertaling van hetzelve den byval ontmoet die het originele is te beurt gevallen. Wy twyfelen er niet aen, of Duitschland zal insgelyks welhaest willen nader bekend

geraken, met een dichter, die het beste onder al zyne landgenooten, zyne eeuw, zyn land en zyn volk vertegenwoordigt.

⁎*⁎ De heer F.A. Boone te Gent heeft het prospectus uitgegeven van een humoristisch roman: *Myn eerste blikin de wereld*. De schryver heeft reeds verscheidene dichtstukjes vervaerdigd, die zeer voordeelig by het gentsche publiek bekend staen. Het werk zal ongeveer 125 bladzyden in klein 8^{o} beslaen, en in geval het getal der inteekenaren toereikend is, met schoone platen versierd worden. De prysder inschryving is, voor Belgie fr. 1. 50.

⁎*⁎ De Antwerpsche rederykkamer *de Olyftak* heeft op den zevenden Meert laetstleden haer toon-en letterkundig jaerfeest gevierd. Ongemeen talryk was het publiek dat zich aldaer bevond. *De Dames van liefdadigheid* hebben veel bygedragen om dit feest luisterryk te maken. De zangmaetschappy *Voor Tael en Kunst* heeft insgelyke haer talent doen strekken tot den glans der plegtigheid. Verscheidene redevoeringen en dichtstukken zyn er uitgesproken geworden, door de heeren Van Kerckhoven, De Laet, Conscience, Van Beers, Vleeschouwer en Th. Van Ryswyck.

De cantaten die er by deze gelegenheid gezongen werd, was een voortbrengsel van den heer Lieven De Pauw en gaf blyken van een ongemeen talent. Eene romance, door Mevrouw De Pauw op eene voortreffelyke wyze gezongen, was het voortbrengsel van den heer F. Volckerick, den componist van verscheidene lieve stukskens.

Dit prachtig feest heeft een nieuw bewys komen opleveren, dat de vlaemsche tael steeds meer en meer byval verwerft in al de klassen der maetschappy.

⁎*⁎ Te Leuven heeft er, op 2 mei laetsleden, insgelyks een plegtig toonen letterkundig feest plaest gehad, hetwelk gegeven werd door de leuvensche rederykkamer het *Kerssouwken*. De heer Lod. Vermylen, deken der maetschappy, heeft by deze gelegenheid het verslag gelezen over den toestand der rederykkamer. De andere stukken die er voorgelezen zyn geworden, zyn de volgende: 1. *Aen eenen vriend, by het schielyk of sterven van zyn vader*, eene ode door den heer F. Versluysen; 2. Eene redevoering over het vaderlandsch tooneel, door den heer J. Vanlinthout, archivist der kamer; 3. *De slag van Woeringen*, een dichtstuk door den heer Vermylen greffier der kamer. Deze plegtigheid toont, dat ook in Leuven de liefde voor de vaderlandsche letteren den boezem der inwooners vervult.

⁎*⁎ De heer E. Van Migem, gemeente - onderwyzer en bestuerder der zangmaetschappy te Beveren, heeft dezer dagen eene verzameling van gedichten uitgegeven, onder den tytel van: *Fraeije en gemakkelyke school - gezangen*, met geestelyke goedkeuring.

- Onze verdienstelyke medewerker, de heer Johan Alfried De Laet, zoo gunstig bekend door menige litterarische en politische werken, is, gezamentlyk met den heer ingenieur Belpaire, door het staetsbestuer belast geworden, om eene geschiedenis der openbare werken in Belgie optestellen. Indien wy goed onderrigt zyn, zal dit werk tegelyker tyd in het Fransch en in het Vlaemsch verschynen.

⁎*⁎ De zesde en laetste aflevering van de Natuerkundige lessen van Doctor Matthyssen is dezer dagen by Buschmann verschenen.

⁎*⁎ De heer J. Hendrickx, die tot hier toe zich op de fransche poëzy had toege legd, heeft een vlaemsch drama uitgegeven onder den tytel van: *De laetste dag der eerste wereld*. Wy wenschen den jeugdigen dichter geluk over de baen die hy thans is ingeslagen, en zyn eerste werk in de moedertael toont ons, dat hy waerlyk in staet is, om luister aen de vlaemsche letterkunde by te brengen.

⁎*⁎ Het *Magazin für die Literatur des Auslandes* bevat, in een zyner laetste nommers, een artikel over Conscience's G e s c h i e d e n i s v a n B e l g i e. By het slot van dit artikel vinden wy over de illustratien van dit werk, eene beoordeeling van den grooten meester in de graveerkunst Jakob Felsing, die zich door zyne *Genoveva*, *Poëzy en Liefde* enz. eenen Europeschen naem verworven heeft. Wy deelen deze beoordeeling hier mede, om onzen lezeren te laten zien, hoe men in Duitschland de werken onzer vlaemsche kunstenaers weet te waarderen:

'De uitvoering van dit prachtwerk is ten alle opzigte voortreffelyk. Wy zouden weinige of in het geheel geene werken der duitsche typographie kunnen aenwyzen, in dewelke de schoonheid van papier en druk met eene zoo smaekvolle, en met betrek tot het technische der houtsnede, zoo volmaekte illustratie verbonden is. Eene reeks befaemde kunstenaers, met eenen Wappers aen het hoofd, hebben de, meest in den tekst gedrukte, vignetten gecomposeert, dewelke grootendeels van eene groote gemakkelykheid van uitvinding en daerstelling getuigen. De scenen zyn goed uitgekozen en maken den tekst op eene kunstryke wyze volledig, zonder het gezegde te herhalen. Deze kleine beelden zyn dikwyls met weinige middelen gegeven, en toch tot in de kleinste figuerkens karakteristiek. Zelfs de werking der kleur in het verlichten is dikwyls meesterachtig gevolgd, zoodat men, in dit laetste streven der kunst ten dienste der industrie, het spoor der groote vlaemsche meesters der schilderkunst vermeent te ontwaren. De beeldnissen der byzonderste charakters der geschiedenis, zyn meestendeels naer bekende werken gemaekt, onder dewelke Philips II, Alva, Granvella, Rubens, Van Dyk enz., als ware meesterstukken mogen beschouwd worden. Rykheid en menigvuldigheid der kostumen gepaerd met behoorlyke getrouwheid, afwisseling van historische localiteiten, landschappen en zeegezigten, het zy als zelfstandige beelden, het zy door smaekvollen overgang tot de arabeske verbonden met den tekst, - vormen de weelderige illustratie van dit prachtvol werk. De kunst heeft in deze houtsneden eene hoogte en eene volmaektheid bereikt, die men nauwelyks van haer verwachten kon. De doorzigtigheid en reinheid der toonen, de ineensmelting der luchtperspectiven en de afwisseling der toonen, bereikt byna de uitwerking der koper - of staelsnede. Zoude een streng duitsch oordeel aen deze werken het verwyt doen van *gemaniereerd* te zyn, zoo moet men toch in acht nemen, dat elke kunstvorm eene zekere conventie vooruitzet, en dat, hoe beperkter hare middels zyn, deste zelfstandiger hare daerstelling moet wezen. Waer zich echter de kunst vrywillig of gedwongen van de natuer verwydert, daer zal zy, door eene bevallige en smaekvolle daerstelling, het gebrek aen natuerlykheid, door zelfstandige kunstweerde weten te vergoeden. De virtuositeit der uitvoering, vooral in het technische gedeelte, is derhalve het laetste en dikwyls zeer gebrekkige streven der kunst; maer, verbonden met geest en genie, ontvangen de op zulke wyze voltooide werken eene bekoorlykheid, die zelfs de onbeschaefden noodzaekt ze te bewonderen. Treffend door uiterlyke zinlyke bevalligheid, vermag de kunst daerdoor ook hare hoogere krachten en verdiensten te laten werken, op den genen die koud en ongeroerd aen de strenge en verhevene meesterstukken, die deze bekoorlykheid ontberen, zoude voorby gegaen zyn. Deze lof der bevalligheid mag hier deste meer verschoond worden, daer zich in het werk van Conscience zelfs, de deugdelykheid openbaert!

Redevoering
Uitgesproken door den heer L. Vleeschouwer.
Op het jaerlyksch feest van den Olyftak, den 7 meert laestleden.[1]

Op den *programme* van het feest staet aengekondigd, dat ik in deze vergadering eene redevoering zou uitspreken. Wie er dat heeft doen opzetten, weet ik niet. Het is waerschynlyk dat hy heeft meenen goed te doen; maer het is zeker, dat hy my daerdoor eenen slechten dienst bewezen heeft; want nu kunt gy denken, dat gy iets gaet hooren, dat u van aendoening van den top van uw hoofd tot aen de planken van uwe voeten zal doen koud worden? Wel, als gy dat denkt, dan zyt gy zoo ver uit uwen streek als ge maer zyn kunt. Ik wil u dood eenvoudig een vertelseltje vertellen, ... en dat is alles.

Er was eens een koning en een koningin....

Maer ge zyt misschien geen liefhebbers van vertelseltjes? Dan weet ik niet wat ik moet aenvangen. Ik had tot myn eigen gezegd: '*Ah ca!* er valt hier optepassen. Ze zullen allemael zoo veel schoone dingen zeggen, en over alles, en misschien nog al over wat anders spreken, dat, als het uwe beurt zal worden, ge niets nieuws meer zult weten te verzinnen. En dan, wie zegt u, of men niet zoodanig verzadigd zal zyn van redevoeringen, dat als gy met uw stuksken papier in uwe hand zult voor den dag komen, iedereen zynen hoed zal opnemen, en, *votre serviteur très-humble*, u gerust alleen uw stuksken tegen de stoelen en banken zal laten declameren? Maer een vertelseltje! dat is wat anders, dat hoort alle man geern, en dat is het eenigste middel, om de vergadering niet in slaep te wiegen.'

Er was dan eens een koning en eene koningin, en die hadden dry zonen.

Waer ik u van vertel is al heel lang geleden, en is daer ievers in Turkyen gebeurd, waer de menschen dadels eten in plaets van aerdappels, en waer ze in den profeet Mahomet gelooven. In dien tyd en in dat land waren de koningen iets heel anders, dan hetgene zy thans by ons en by onze geburen zyn. Al wat ze wilden

(1) Het is op verzoek van verscheidene onzer abonnenten, dat wy deze redevoering mededeelen. Om de verschillende zinspelingen, waermede dit stuk vervuld is, goed te bevatten, herinnere men zich den droeven toestand van Vlaenderen, het kwynen der linnennyverheid enz.

moest geschieden, en of het goed uitviel of slecht, dat kwam overeen uit; niemand had het regt, om er iets op af te wyzen, en als er een zoude geweest zyn, die hadde durven zeggen, dat de koning niet wel had gedaen, dan zou men al gauw met dien onvoorzigtigen kort spel gemaekt hebben.

Het gebeurde op eenen zekeren keer, dat de koning tot de koningin sprak: ‘Vrouw lief, zei hy, wy worden al oud, en onze jongens worden groot; het is tyd dat wy er aen gaen denken, om over hun lot te beschikken; want, wachten wy daer nog lang meê, dan kon ons de dood wel eens verrassen, en het ryk zou alsdan, door de oneenigheid onzer kinderen, het onderste boven kunnen gesteld worden.

De koningin, die eene goede sukkel van eene vrouw was en haren man nooit tegensprak, zei dat hy gelyk had, en de koning liet zyne dry zonen by zich komen.

- Jongens - zei hy tot hen - ge zyt nu oud en wys genoeg, om te weten wat ge te doen en te laten hebt. Uwe opvoeding heeft my een heelen hoop geld gekost; ge kunt lezen en schryven en op den piano spelen, en dansen, dat kunt ge zoo goed, dat ze u gemakkelyk op het groot opera te Paryszouden aennemen als solo-dansers; - zoodat ge zeker in staet zyt, om een koningryk te bestieren. Ik heb diensvolgens voorgenomen myne staten in driën te verdeelen, en er u elk een derde van over te laten. Maer ziet dat gy u goed gedraegt, anders neem ik het u weêr altemael af, en geef den heelen boêl aen hem, die hem het best zal verdiend hebben.

De dry koningszonen, dit kunt gy wel denken, wreven in hunne handen van blydschap, als zy deze woorden hoorden. Ze kosten van toen af aen koning spelen; ze waren er des te meer meê in hunnen schik, daer ze gevreesd hadden lang te moeten wachten, eer hun *papa*, die noch kloek en gezond was, hun het ryk zoude overgelaten hebben. Ze begaven zich dadelyk, elk naer den zetel van zyne regering, en begonnen dapper hun nieuw stieltje waer te nemen.

In den eersten ging alles naer wensch en lust; de belastingen kwamen behoorlyk in, en de dry nieuwe koningen heerschten, door de zorg van hunne ministers, zonder dat het hun eenige moeite kostte; behalve dat ze van tyd tot tyd het eene of het andere stuk

moesten onderteekenen; waerover zy zich echter niet verder te bekommeren hadden.

Maer nauwelyks hadden zy een jaer geregeerd, of de zaken begonnen er heel ende gansch anders uit te zien. De dadeloogst mislukte; de vruchten der aerde waren algemeen schaersch, en onder het vee onstond er eene ziekte, die meer dan de helft der beesten deed sterven. Het was een algemeen gekerm onder het volk. Verre van de lasten te kunnen opbrengen, hadden vele inwooners de middels niet meer om zich te voeden, en menig een kwam van gebrek om het leven.

Dit was nog niet alles. De volkeren, over dewelke de dry gebroeders heerschten, waren van oudsher beroemd voor de uitmuntende kanten kragen, die zy maekten. Uit alle streken, wel duizend uren in de ronde, werden er van die kragen ontboden, en daerdoor regende het rykdommen in het land. Maer op eens werd die bron van welvaert opgedroogd; want in de naburige landen begonnen ze zeiven kanten kragen te maken; ze waren wel zoo goed niet, maer toch veel goedkooper dan in de staten der dry koningszonen. Wat daer het gevolg van was, kunt gy ligt raden. Aen de levering van kanten kragen werd een einde gemaekt, endegene, die hunnen kost wonnen met ze te vervaerdigen, waren op eens tot den bedelzak gebragt.

De ellende was verschrikkelyk. De behoeftige inwooners staken smeekend hunne handen uit, en riepen de regering aen om hulp. De dry vorsten waren diep getroffen door den toestand hunner onderdanen, en elk hunner begon er ernstig aen te denken, om een middel uit te vinden, waerdoor er zoude kunnen hulp verschaft worden.

De oudste der dry koningszonen was een zeer vroom en godvruchtig jongeling. Hy sloeg zyne oogen op ten hemel, en smeekte den profeet Mahomet, dat hy een einde mogt stellen aen den algemeenen ramp. Ter zelfder tyd schreef hy eenen biddag voor in alle zyne staten. Hy gaf ook het bevel, dat iedereen zoude boetveerdigheid doen, en hy zelve bestrooide, naer oostersch gebruik, zyne hairen met assche, als een teeken van diepen rouw. Een dervis, de boetveerdigheid nog verder dryvende, deed de gelofte, dat hy zoo lang op één been zoude blyven staen, tot dat de hongersnood

een einde genomen had. En inderdaed, hy hield zich een geheel jaer onbeweeglyk op zyn linkerbeen, en als hy daerna eene andere houding wilde aennemen, kon hy zich niet meer bewegen. Wat de hongersnood betreft, die werd er geen hair te verdragelyker om, en al wat men gewonnen had, was, dat men door vasten en penitentie doen, een weinig minder van den overblyvenden voorraed verbruikt had.

De tweede koningszoon legde het anders aen. Hy bad noch hy vastte; hy beval ook geene boetveerdigheid aen zyne onderdanen. Maer hy begon met een goed voorbeeld te geven aen de welhebbende inwooners: hy deelde namentlyk overal aelmoessen uit, en al degene die eenige fortuin bezaten, bleven niet ten achteren in dit werk van bermhartigheid. In den beginne, had dit edelmoedig gedrag het gewenschte gevolg. Maer allengskens verminderde de koninklyke schatkist en was eindelyk geheel uitgeput. Toen was de vorst genoodzaekt, nieuwe lasten op de bezittingen der ryken te doen drukken; daerdoor waren deze ook gedwongen, hunne weldaden te verminderen, en ten langen lesten geheel te staken.

Ondertusschen werd de armoede grooter en grooter, en men hadde er geen einde kunnen aen stellen, al had zelfs de koning al de juweelen van zyne kroon verkocht en aen den armen rondgedeeld.

De derde koningszoon overlegde het nog op eene andere wys. Hy riep zyne hovelingen byeen en zeide: - ‘Ik heb eens diep nagedacht over den toestand van myn volk, en....’ - Hier sloegen de hovelingen te gelyk de handen te zamen, en braken in alle soorten van uitroepingen van bewondering en goedkeuring uit, omdat de vorst zich wel had willen verweerdigen, in hoogsteigene persoon te denken. Maer de koning deed hun zwygen, en vervolgde: - ‘Ik denk dat ik het middel heb gevonden, om den ramp die op ons drukt te bestryden. Men moet eene kwael altyd in hare oorzaek aengrypen, en wanneer men dezelve heeft doen verdwynen.... - Ja, - zei een der hovelingen die zyne scholen gedaen had - *cessante causâ*.... - Ik verzoek u vriendelyk, hier geen latyn te spreken -’ viel hem de koning in de rede. De geleerde buigde diep neder en zweeg. - ‘Ik zei dan, hernam de vorst, dat men de oorzaek van eene ramp moet wegnemen, wil men er in gelukken, de ramp zelve uitte roeijen. Welnu, ik geloof, dat ik de oorzaek van den

hongersnood, die op onze staten drukt, heb ontdekt, en het zal ons gemakkelyk zyn, denzelven te bestryden en aldus den voorspoed te doen herleven.' - Hier werden de toejuichingen en de geestdrift der hovelingen over de wysheid van hunnen heer zoo hevig en luidruchtig, dat het niet is om te zeggen, en de koning moest wezentlyk kwaed worden, om ze te doen zwygen. Als alles weêr stil geworden was, zette hy zyne aenspraek aldus voort:

- 'Wel, de oorzaek van den hongersnood is ontegenzeggelyk, dat de kantenkraegfabrieken kwynen; en als wy ze weder in hunnen vorigen bloei kunnen herstellen, dan zal de welvaert des lands ook herboren worden.' - Niet een der hovelingen, of hy vond, dat de koning volkomen gelyk had.

- 'Het komt er dan op aen, - voer de vorst voort, - dat wy de kantenkraegwerkers weder aen den gang zetten, en de zaek is zoo eenvoudig en gemakkelyk, als *ja* knikken. Ik geef van nu af aen, aen al de lieden van myn hof en aen al degene die eenige fortuin bezitten, het bevel, zich nergens meer te vertoonen, dan met inlandsche kanten kragen; en de persoonen die in myne tegenwoordigheid toegelaten worden, moeten ten minste dry kanten kragen aen hebben, waervan de kortste anderhalve el lang zal zyn.'

Het bevel van den koning werd volbragt, en in het begin scheen het, dat dit inderdaed een goed middel was. De fabrieken geraekten op nieuw in gang, en zy konden nauwelyks al de bevelen ten uitvoer brengen, die hun gedaen werden; zoo overvloedig werden er kanten kragen besteld. De werklieden liepen niet meer in ledige benden langs de straten en velden, om het medelyden in te boezemen; want er was werk genoeg, om hen bezig te houden. Maer dit duerde niet lang; want niet eerder had men aen de eerste bestellingen voldaen, of de handel verflauwde op een nieuw, de fabriekanten waren gedwongen hunne werklieden aftedanken, en de ellende werd nog grooter dan te voren. Ten andere, er was slechts eene klasse der maetschappy, die deze kortstondige herleving van een gedeelte der nyverheid had kunnen te baet nemen, en dit waren de kantenkraegwerkers; al de anderen waren in hunnen betreurensweerdigen toestand gebleven.

Zoo stonden de zaken, wanneer de oude koning, in de eenzaemheid waerheen hy zich begeven had, vernam, in welke ellende zyne voormalige staten vervallen waren. Spoedig begeeft hy zich tot den oudsten zyner zonen, en daer laet hy zich verklaren, hoe alles gedurende zyne afwezigheid vergaen is. Daerna roept hy de dry jonge vorsten tot zich, en op een ernstigen toon, rigt hy hun de volgende woorden toe:

'- Zwaer hebt gy, myne kinderen, den last der kroone gevonden. Moeijelyk zyn de tyden geweest, in dewelke gy hebt geheerscht. Alle drie hebt gy gedacht goed te handelen, met te doen, hetgene gy gedaen hebt; maer geen van u heeft zyne pligt ten volle begrepen. Gy, myn oudste zoon, hebt gebeden, gevast en uwe hairen met assche bestrooid; maer de hemel blyft doof voor gebeden, wanneer zy niet gepaerd gaen met werken. Gy, myn tweede kind, hebt almoessen uitgedeeld, tot dat gy alle uwe rykdommen uitgeput hebt, maer gy hebt verwaerloosd, de nyverheid in uwe staten aen te moedigen, en in het uer des gevaers te beschermen. En gy, myn jongste spruit, hebt gedacht, dat gy alles hadt gewonnen, wanneer gy één tak der nyverheid tot eenen kortstondigen bloei hadt terug gebragt; maer gy hebt al de andere takken uit het oog verloren, en door uwe onachtzaemheid ook laten verdorren. Beide myne jongste kinderen, hebt in uw hert vergeten, dat alle heil van den Almomogenden komt, en gy hebt alles van uw eigen wysheid verwacht. Indien gy gezamentlyk de middels hadt aengewend, die elk uwer afzonderlyk heeft in het werk gelegd, dan is het waerschynlyk, dat de ramp zoo verre niet zoude gekomen zyn. Doch het zyn geene verwytingen, die hier iets kunnen verbeteren. Hier dient de hand aen het werk geslagen, om, zoo mogelyk, aen den loop van het onheil pael en perk te stellen.'

En de oude koning nam het bestuer weder in handen. Hy smeekte de genade des hemels af; maer hy bepaelde zich niet by gebeden; hy liet nauwkeurig onderzoeken, op welke wyze de nyverheid des lands kon hersteld worden, gaf haer eene nieuwe rigting, daer hy wel inzag, dat die tak, dien zyn derde zoon met geweldhad willen doen herleven, op geene spoedige wyze kon hersteld worden. Hy verwaerloosde niet, een voorbeeld te geven van weldadigheid, door behoorlyk aengewende almoesen, en het duerde

niet lang, of de kwyning van het land verminderde, en eindelyk was alles weder tot zyn natuerlyk standpunt terug gekomen.

Dit is het vertelseltje, dat ik u wilde vertellen. Ik hoop dat het u niet al te zeer zal verveeld hebben, en dat gy het niet van onpas zult achten in de tegenwoordige omstandigheden. Gy ook doet alles wat van u afhangt, om milddadig het lyden uwer medemenschen te verzachten, en ik wensch uit den grond van myn hert, dat uwe edelmoedige poogingen, gepaerd met hetgene er elders in het werk gesteld wordt, mogen gelukken in het bestryden van den ramp, die zoo zwaer op eenige ongelukkige streken van ons vaderland drukt.

Liefde op den yzeren weg.
Novelle door Heinrich Koenig, vertaeld door J.M. Dautzenberg.

Vroeg op eenen helderen zomermorgen, reed Frans Auer uit het posthuis te Aken de nieuwe straet op naer den yzerbaenhof. Hy had Brussel bezocht, Aken bezien en wilde heden met den eersten wagentrein naer Keulen en Koblentz terugkeeren. De straet was nog zeer stil, en terwyl Frans door het achterste venster van den omnibus de schoone huizen aenschouwde, sprak hem de Conducteur, van zyne smalle zitplaets buiten den ingang, aen: Niet waer, mynheer, fraeije huizen? - Paleizen, als men wil! - En over vyftien jaren was nog alles akkerveld. Hooger op zult gy ook nog enkele tuinbedden tot bouwplaetsen tusschen de nieuwste huizen zien liggen. Ja, zoo snel neemt, sedert den lieven vrede, de bevolking der steden en de werkzaemheid der menschen toe, vooral aen den Rhyn.

Zeker! antwoordde Frans, en de jonge yzerbaen zal hier weldra

nog veel te weeg brengen. Over 't algemeen heeft onze toekomst het immermeer op yzerwegen gemunt, en het is te hopen, dat niet alleen de stoffelyke belangen, maer ook de ge dachten en gevoelens der menschen zich aldaer altoos levendiger zullen bewegen. De bruizende damper, die den trein aenvoert, is tevens het zinnebeeld van 't geen achter hem gebeurt: zulke vlugge beweging immers ontsteekt ook de zielen, en zoo als dezelve het bloed, het hert en de verbeelding levendiger in drift zet, ontwikkelen zich geestige stoomkrachten voor het leven - gebondene gedachten, opgewekte besluiten, menig nieuw veêrkrachtig waegstuk, zelfs de kracht en schoonheid van het menschdom, moeten er by winnen, naer mate de stilstaende bevolkingen geschud, de aenkomende volkstammen uit verschillende streken gemengd worden. Want 'tis te hopen, dat niet alleen de welzynscheppende, maer ook de omliefdewervende handenelkander zullen ontmoeten. In een uitgebreid yzerbaennet zullen ook herten gevischt worden. Lach niet, heer Conducteur! Men zal in het vervolg niet slechts op yzeren wegen *reizen* maer er ook op *vryen*, zoo vrank en vry, als zich het gelukkige geslacht der vogels ook vliegend vindt!

Nu, nu lachte de Conducteur: Niet waer, gy heet Frans Auer?

Juist! Maer wie heeft u dit gezeid, Conducteur?

Ik lees daerop den geelen omslag van uw net boek: ‘Duitsche gedichten van Frans Auer.’ En nu gy u zoo poëtisch uitdrukt, nu -! Maer, heer Doktor, wy zullen toch een weinig op onze hoede zyn met dat rappe vryen! Wat men zoo op de vlugt vangt, is soms maer een looze vogel. Ik zou myne vrouw, by voorbeeld, ook uit geen omnibus genomen hebben, ofschoon ik zelf van omnibussen leef. Omnibus schynt my een te gevaerlyk woord by het vryen; zegt het niet: *Voor allen*? Ha, ha! Neen, neen! Voor allen is niet voor my. - Vyf zilvergroschen als 't u belieft! myne heeren, vyf zilvergroschen voor den togt!

Men was juist in den baenhof aengekomen. De pakken werden afgeladen, gewogen, en nommers er opgeplakt. Ondertusschen kon Frans niet nalaten, eenen blik te werpen op de schoone streek. Zoo ylde hy ook met zyn genomen briefje terstond weêr tot een venster van de wachtzael. Daer breidde zich beneden hem de oude

keizerstad in de volle morgenzon uit. Regts, op de voorspringende hoogte, glanst eene enkele kerk; van daer trekt een woud links heen en vormt met de aengeploegde hoogte den achtergrond van den warmenschoot van het dal, waerin de stad, met hare spitse en kantige torens en met de tamelyk verplakte huizen, rust. Het oude raedhuis met twee torens, de achthoekige munsterkerk, zien over alles heen. Frans droomde zich nog eens in de oude tyden terug, toen onder Karel den grooten deze kerk werd begonnen. Tusschen brand en verval heeft zy zich in haer oud aen-en uitzien behouden, terwyl paleizen, baden, waterleidingen, en alles waermede verder de groote keizer zyn lieflings verblyf uitgedoscht had, aen de verwoesting te buit vielen.

Uit die mymering wekte hem de scherpe, hevige stem eens mans. Toen hy omzag, stonden digt achter hem twee jonge vrouwen met bontgewerkte reistasschen aen den arm, en zagen hem aen; maer verbaesd, de eene lagchend, de andere beschaemd, wendden zy zich ras weêr om en verloren zich onder de talryke vreemden die op 't vertrek wachteden. Welligt had de edele gestalte, of de eenigzins vreemde reiskleeding van den jongen man aen eenen bekende herinnerd, en hare opmerkzaemheid verwekt; welligt was ook het vrye, stoute voorkomen des jongen vreemden verrassend voor haer; genoeg! zy hadden zich tot aen de nog gesloten uitgangdeur teruggetrokken. Frans naderde haer, terwyl hy zyn boek binnenstak. De kleine blonde glimlachte hem onbevangen aen; de slanke wierp echter by zyn naderen een bezorgden blik naer den zoo hevig sprekenden man, die zich jegens eenen ouderen vriendelyken heer met veel zelfgenoegen over de gevolgen uitliet, welke de onverwachte dood des hertogs van Orleans voor Frankryk en Europa hebben moest. De spreker was een man van in de veertig met een paer knevels en zeer zorgvuldig gekleed. Hy droeg gele glanshandschoenen en een stok met eenen gouden knop, op den welken hy gaerne zyn kin stutte.

Voor dat Frans nog de beide meisjes op eene fatsoenlyke wyze kon aenspreken, ging de deur open, en alles ylde in den hof en tot de wagens, die naer drie klassen gerangschikt in eene lange rei daerstonden. De voorgespande damper kuchte stootwys zynen heeten, hevigen adem uil. Frans volgde de beide meisjes naer

den wagen, dien zy zich uitzochten. De zwevende gang, de edele houding der slanke trok hem magtig aen. Zy klom in eenen der grootere wagens en nam plaets aen den voorsten wand, waer men veiliger tegen den luchttogt zit, en wel aen de zydelingsche opening, welker gestreepte voorhang opgerold ingespenriemkenshing. Haer ter zyde plaetste zich de kleine blonde, en Frans nam in het gedrang onmiddellyk voor haer beiden de plaetst in; hy keerde haer echter niet den rug toe, maer plaetste zich haer tegen over. Zulks kon hy volgens de schikking der banken niet doen, zonder om verschooning te bidden, dus was het gesprek ligt en natuerlyk aengeknoopt. - Deze banken zyn eigentlyk ingerigt, zeide hy, om achter elkander te zitten; maer - vergeeft my, myne Damen, ik mag my niet zooveel gevaer in den rug weten, maer moet het nauw in 't oog houden. - Luider echter, en tegen de rondzittende gewend, voegde hy er by: Het rugwaertsvaren deugt niet voor my! Ik val u immers niet lastig? -

De wagen was bykans vol, en de schoone slanke had reeds eenigmael ongerust uitgekeken, toen eindelyk de beide mannen naderden. De oude vriendelyke heer wenkte de beide meisjes by het intreden, en vroeg haer, of er geen te sterke togt was.

- Neen, neen, vader! riep de blonde, wy hebben ons even daerom aen den voorsten wand gezet, dewyl het daer minder trekt.

De andere man echter keef, terwyl hy zich in 't breede plaets maekte: - 't Is eene schande! Ik zeg het altoos, er is geen orde op de Akensche yzerbaen. Men houdt er eenen byzonderen wagen voor hen die rooken. En nu zetten zich drie jongens - 't zyn zeker studenten - met pypen hier binnen en smooren; drie menschen, waer ten minste twaelf plaets kunnen vinden, en de damen moeten zich nu in de andere wagens drukken, die bezet zyn. Ik rook ook wel eens, maer men moet ook weten waer en wanneer de cigaer in de doos behoort te blyven. Donder en -!

- Welaen! zeide oude. Op de belgische spoorwegen wordt ook in de wagens gerookt. Op de reize moet men vriendelyk jegens elkander zyn!

Nu gaf eene trompet het teeken van 't vertrek, eene tweede herhaelde hetzelve; de wagens schokten, de damper kuchtte sneller en sneller, en de trein vertrok.

Het gezelschap zag er grootendeels wat nuchteren en verslapen uit. De meesten stonden stom; sommige bragten nog de overblyfsels huns onderbroken morgenbroods van lieverlede uit zakken en handkorfjes aen den dag. Slechts de ontevredene, zoo als wy den luiden prater durven noemen, onderhield zich rusteloos met den glimlachenden ouden, en wel immer luider, wanneer op sommige plek van de baen, of by snelleren loop, het dof geruisen des wagens hem, den sprekende, dreigde te oveibrommen. Daer hy, voor wien er niets dat er geschiedde wel was, werkelyk ontevreden scheen, konde hy ook wel de gelykhebber heeten, wyl hy geenerlei tegenspraek, zelfs niet die zyns ouderen reisgenoots duldde. Zoo vond hy ook terstond te berispen, dat de wagenopzieners de nageziene briefjesder reizigers door kleine afscheuringen teekenden. En nog vroeger voor de stad, had hy den grootaerdigen viadukt, die, over prachtige bruggeboogen heen, de treinen hoog over het dal wegdraegt, - eenen baksteenen aquadukt genoemd. Op de glimlachende teregtwyzing des ouden, dat het geene water-, maer eene wegleiding, een viadukt was, bemerktte hy schrander: Bah: dat is alles eens! Aquadukt - viadukt! Dukt(1) blyft altoos achter; 't is een schurk wie zich dukt (bukt.) Ik heb 't regiment verlaten, omdat myn overste met zyn baschkierengezigt slechts de dukkers (bukkers, kruipers) kon lyden. Ik behoefde niet te dukken: een man van eer en geld dukt zich niet. Ik dukte my niet.

By zulk luidruchtig en soms lastig praten des mans met de knevels, bleef Emilia - dus hoorde Frans zyne slanke schoone noemen - niets minder dan onverschillig. Veeleer werd zy in dien graed beklemder, als de opmerkzaemheid des jongen mans voor haer toenam. Openbaerlyk stond de spreker in nadere verbinding met haer: hy kon, volgens zyne jaren, een oom, een nog jonge vader of een gezette bruidegom van Emilia zyn. Hare opmerkzaemheid was tusschen hem en Frans gedeeld. Haer byzonder zielvol oog zweefde heen en wêer. Zy werd rood als des jongelings vurige blik haer oog ontmoette; zy verbleekte, als een scherp woord des hoogmoedigen sprekers haer oor trof. Of zy vreesde waerhenen het een en ander voeren kon, of was bezorgd, dat de twee mannen

(1) dukken-bukken

op 't laetst in twist zouden geraken; wie kon zulks weten? Aen den liefdebroeijenden Frans ontgingen die angstig naer den man gezondene blikken van Emilia niet; of zy ontgingen hem helaes! in dien zin als hy wenschte, - dat geen derzelven, ja geen oogwenkje der geliefde voor hem zoude verloren zyn. En hy verplaetste zich reeds in de belagchelyke dweepery, - dit vormenschoone, zielzachte, geesthooge schepsel zoude hem geheel en al, hem alleen toebehooren. Deze angstige en mismoedige blikken van het teêrgevoelig wezen naer den achterste wagenhoek lieten hem geenen twyfel over, dat Emilia, met de zachte welluidenheid der stemme, zich door den scherpen en aenmatigenden toon diens sprekers in oor en ziele gekwetst gevoelde. - Indien ik toch dien noodlottigen mensch den mond konde stoppen! riep hy, halfluid en half uitdagend, het meisje toe, verzekerd zynde, Emilias gedachten te hebben getroffen. -

Maer Emilia verbleekte, en Emma - zoo hiet de blonde schalk - brak in een moedwillig schateren uit,

- Wat hebt gy daer toch te lagchen? - riep de gelykhebber. Zyt ge daer dan zoo lustig onderhouden?

Haestig, als wilde zy den jongen man weêrhouden, iets te antwoorden, vatte Emilia Frans by den wyden paletot; trok echter even snel weêr de hand terug, als Frans zich reeds met de woorden: Myn Freule? tot haer omwendde en neigde.

- Ik begryp niet, hoe men zich, tegen alle fatsoen, zoo verkeerd kan zetten, damen tegenover! voer de snorbaerd iets doffer voort. Ik wilde my reeds beklagen, dat de banken te eng, zelfs voor de achterelkander zittenden zyn. Een uitgewassen man stoot met zyne knieën aen de voorste bank. Ziet slechts, hoe gedrongen ik moet zitten! En nu nog elkander tegenover! Slechts de middelste doorgang is breed genoeg daertoe. Daer alleen zit men elkander tegenover.

Frans hadde die bemerkingen, die duidelyk op hem gerigt waren, zeker niet laten voorby gaen, ware niet even zyn hert in den tooverban des grimlachs geweest, waermede Emilia hem in hare verlegenheid aenzag; terwyl zy in heure reistasch naer iets zocht. Eindelyk bragt zy, als of zy het hem hadde willen toonen, een net boek met kleurigen omslag te voorschyn. Frans herkende aenstonds

zyne gedichten. - Poëzy, gy zoete werverin der herten! - Die gedachte schoot als een bliksem door hem, terwyl hy luid op las: Duitsche gedichten, van Frans Auer. -

Wonderlyk gevoel, waermede hy, voor een lief meisje zynen eigen naem als eenen vreemden uitsprak! En toch ook weêr, met welk genoegen deed hy het, als of de naem plotselyk tienmael meer beduidend ware geworden.

- Bevallen u de gedichten, schoone Emilia? - vroeg hy.

- Ja, zeker! antwoordde zy. Zy hebben, gelyk weinige der nieuwere gedichten, het goede, dat men dezelve by herhaeld lezen, liever heeft. Er zyn ook hemelsche dingen in.

- Ach, lieve God! hemelsche dingen! riep Frans. Gy hemelsche poëet, indien dezelve uw aerdsch geluk konden bevestigen! O gy zalige Frans Auer, gy hoogbegunstigdemensch, gy aen't Koblentzer Gymnasium leerende, waer steekt gy nu, en hoort uwen lof niet!

- Ach God! een lieve, edele mensch is hy, Freule. Men moet hem beminnen. En ongehuwd, Emilia, - jongman! ook anderzinds niet euvel van uiterlyke, - kortom -

- Gy kent hem dus? -

- Den goddeloozen galgevogel? voegde Emma er snel by..

- Galge...? Hoe, myn Freule? riep Frans. Meent gy ginds de raef, die over de weide heenvliegt, of wel den dichter dezer duitsche verzen? Hy heeft inderdaed den ongelukkigen naem *Auer*, die u slechts de keus laet tusschen eenen Aueros[1] en eenen Auerhaen.[2] Indien gy nu den os verwerpt en u aen den haen houdt, die by Duitschlands frisschen morgen kraeit, dan is toch de Auerhaen juist geen galgevogel te noemen. Moet gy niet veelmeer bekennen, dat hy teêrgevoelde, ja vroom begrepen liederen zingt?

- De Auerhaen? vroeg Emma. -

- Neen, neen, de poëet, Frans Auer! Ernstig, Freule!

- Ernstig, mynheer, voer Emmavoort; beken dan ook, dat hy zoo stoute minneliederen daerin mengt, dat hy deswege *goddeloos* kon heeten. Niet waer, Emilia? En over de vryheid zingt hy zoo vermetel, dat hy aen de *galg* niet zal ontsnappen. In Koblentz is hy

(1) Een wilde os.
(2) Oorhaen.

leeraer, zegt gy? Ik ben verwonderd, dat hy nog niet op Ehrenbreitstein[1] woont

- De hemel zy u genadig, Freule, indien gy eens naer Koblenlz komt, dreigde Frans. En tot Emilia zeide hy: Vroegt gy niet, of ik hem kende? Hy zal u zyn bezoek maken, myn Freule. Zeg my slechts, waer gy woont, waer hy u vindt!

- O mynheer! -

- Waerlyk, myne Freule Emilia! Frans Auer moet u dank zeggen, dat gy hem met u in uwe tasch draegt. Hy kan het nu terstond doen, maer dan treft hy u niet *te huis*, en moet daerom eene visitenkaert afgeven, met omgeknepen hoek, dit verstaet zich, als *in persoon* daer geweest.

Frans sprak die woorden met den schalkschen glimlach, die hem zoo innemend maekte, en trok tevens een aerdig taschje uit de zak, nam er eene visitekaert uit, en snelde dezelve by de woorden *in persoon* met eene bevallige handbeweging op Emilia' s schoot. Emelia las den naem Frans Auer op het glanskaertje; zy las denzelven op den roosverwigen omslag van het boek. Wat kon zy ook anders doen? want zy sloeg de oogen niet op, maer zat verrast en verbaesd. En toen zy na eenewyle schuw tot het onderwerp van den gegraveerden en van den gedrukten naem opzag, lag in dit glimlachend gezigt een aenminnig mengsel van gelatenheid in de wonderzame gebeurtenis, en tevens ongerustheid, wat er uit geworden zou. Die gedichten op den schoot, zy die zich reeds uil onbekende herkomst in haer hert binnengestreeld hadden, en nu zy zelve zoo digt by den innemenden dichter, die de gevoelens, de droomen, de raedsels van heur hert, als cynsen zyns leengelds uit hare hand scheen te vorderen; wat roerde zich toen alles zoo angstig by zulke aenraking der zielen en zinnen! Hoe ware het te zeggen, dat Emilia in dat oogenblik uitzag? Wie mag raden wat een meisje, gelyk Emilia, tusschen zulk eene visitekaert en zulk eenen boektitel droomt of dicht?

Emma wilde hare zuster - indien Emilia niet slechts eene vriendin was - met een scherts op hare wyze uit hare benauwdheid helpen: - Maer, zeide zy, wat hebt gy toch daer op de

(1) Eene vesting by Koblentz.

kaert voor e en latynsch groot D en een klein R voor uwen naem staen?

- Dat is *Donder*, lachte Frans, en beduidt de faem, die mynen naem vooruit loopt.

- St! Niet zoo luid Doctor! riep Emma. Wacht u voor 't *onweder*, dat *achter* u opkomt!

De kleine blonde schalk bedoelde daermede klaerblykelyk den somber oplettenden gelykhebber met zyne knevels en gele glanshandschoenen, die hy nooit uittrok. Zy wist inderdaed, wat die man voor Emilie was, terwyl Frans in't geheel geene acht op hem sloeg. En, wonderbaar genoeg, gelyk een onweder vooreerst slof pleegt op te dryven, zoo liep de nu uitbrekende nieuwe woordwisseling des ontvredenen juist over het stof, hetwelk een levendige oostwind afwisselend van beide zyden des wagens rykelyk binnendreef. De gelykhebber hield staende, het was rook en assche uit het trektuig; waertegen de zachte oude zocht te bewyzen, dat het stof van den grond was, door het daveren des dampers opgeligt en door den draeijenden wind omhooggedreven. - Andere reizigers, onbekommerd om de natuer van het stof, zochten zich tegen hetzelve te schutten. Het rolhangsel zou ten minste op eene zyde worden afgelaten, daer, waer het stof juist het sterkste binnenwaeide. Natuerlyk wedersprak de ontevredene; hy wilde vrye lucht en het uitzigt niet belemmerd hebben. - Het is bovendien eene vervelende reis, zeide hy. Ja, waren het nog vensters, die een uitzigt gaven; maer die gestreepte gordynen verduisteren de gansche zyde, als zy afgelaten worden.

De meerderheid was echter voor het sluiten. Dan verhief zich een korte, stemmige man met de woorden: Kyk dan daer boven uit, mynheer! - Hy maekte de riemetjes met hulp eeniger buren los, de voorhang viel af en sloot nu juist de zyde, waer de tegenpreker zat. Deze werd tot stilzwygen gebragt. De dikke koperen neus des nederlanders scheen zeer drukkend op den mond des anderen te werken. Hy zweeg en wierp eenen grimmigen blik op de groep der beide meisjes en des gespraekzamen dichters, die aen de andere, opene wagenzyde zaten.

Gelukkiger wyze voor dezen, vond hy in den eersten opwellenden oogenblik niets aen hen te berispen. Want tusschen Emilia en

Frans had zich intusschen een ernstig gesprek ontsponnen, aengeknoopt aen byzondere gedichten desjongen mans. - Meeningen, aenschouwingen, dichtbeelden namelyk, die aen beide meisjes aenstootig of ook raedselachtig gebleven waren, openden nu een vry groot gebied van bespreking. Hier vertoonden zich het hoofd en hert des minnenswaerdigen paers ongemeen gezond; hier bejegenden zich twee helften, om zoo te zeggen voor elkander toegesneden, om terstond tot een geheel verbonden te worden. De onderhouding was een lenteveld, - bevochtigd door de meiregens van het gevoel, doorschemerd van de meizonne des geestes; de tortelduif, die hier nestelde, het leeuweriksmannetje, dat hemelop draeide, herkenden elkander en verheugden zich over malkander.

Maer dat is immers een gebrekkig beeld! Want leeuwerik en tortelduif zoeken elkander niet, paren zich niet; voor eenen menschenkenner echter, die deze gesprekken toegeluisterd, den sprekeren in 't oog gezien hadde, ware het geen oogenblik twyfelachtig gebleven, dat Frans Emilia, en Emilia Frans in elken zin des woords te *vatten* zochten, - in droom of voorgevoel een paer te worden. - Ik wil niet zeggen, dat men onder zekere omstandigheden in eenen schokkelenden spoorwegwagen ligter in zulke droomen valle: immers lang vóór dat men voor menschen en warenvervoer effene sporenleidde, en in plaets van peerden den stoom naer peerdekracht voorspande, waren voor menschen, voor liefde-en geestvatbare zielen, reeds vleugels, waermede zy zich boven het gezellige overeenkomen verhieven, om zich hoog boven hetzelve voor leven en eeuwigheid te vereenigen. Dat echter, - wanneer zelfs de trage ligchamen als op de vlugt henensuizen, als berg en dal, rots en toren regts en links aen 't oogvoorbyrennen, - de moeijelykheden ligter verdryven, alle opzigten en vooruitzigten henensnellen - wie zou dit betwyfelen? De *Étiquette* breekt haren armring, en de echtketen hecht en kramt zich aen den trouwring.

In deze warme, heilige ernstigheid van twee minnenden, floot nu scherp en helsch de damper het haltteeken voor de statie van Duren. De trein gaet langzaem en langzamer, en staet eindelyk stootswyze stil. Hier is het halfweg; hier wachten de wagentreinen

van Keulen naer Aken op elkander, om kuchend aen elkander voorby te sluipen, wyl zy zich in open velde, op de zelfde baen, slechts schrik-en onheilbrengend, zouden ontmoeten. - Eene *restauratie* verkwikt hier de reizigers, die binnen willen treden. Menig een stapt ook slechts uit, om zich eens te rekken en te strekken.

De zachtmoedige oude man riep beide meisjes by haren naem, terwyl de ontevredene het afgespande afrolhangsel met haest en hevigheid weder aenknoopte, om toch op 't einde nog gelyk te De Rhum dikke Nederlander was reeds uitgestapt, om een glasje te halen [...]nemen.

- Laet ons onze plaetsen teekenen, en dezelve weldra weder innemen! - fluisterde Emma. Beide lieten aldus hare tesschen liggen, en Frans wierp den gryzen reispaletot op zyne plaets.

De oude heer had de twee meisjes laten chocolade geven en praette blyde met haer. De ontevredene trad met de vraeg er tusschen, wie de jonge mensch was, die zich by haer zoo opgedrongen had.

Emilia, aen dewelke de vraeg gerigt was, antwoordde niet gansch onbevangen: Wie hy is weet ik niet. Hy heet Frans Auer, en, denkt eens, van hem zyn die nieuwe lieve gedichten, waeruit ik u onlangs heb voorgelezen.

- Verbliksemd! schertste de gelykhebber, en streelde tevensde roodwordende Emilia zoo teder en met een zoo vriendelyk gezigt, als men het nauwelyks van den ontevredenen had kunnen verwachten. - Dus een dichter! Ja, nu is't verre genoeg, niet waer lieve Emma? Een dichter! Neemt u maer in acht! gedichten zyn spinnewebben, van eene schoone bloem uitgespreid. En weet gy nog, hoe wy het onlangs in mynen tuin zagen, Emma? De spin had zich in den bloemkelk verborgen en loerde op ieder muggetje, dat zich zou laten vangen. Meisjes harten echter zyn gelyk vladderende muggetjes.

- O wee, o wee! lieve oom! riep Emma. Geef toch een beetje acht dat we niet in de spinnewebben vliegen! Maer Emilia spartelt er reeds in?

- Hoe zoo, hoe zoo? vroeg hy haestig.

- Welaen, beste oom, hebt gy u dan niet zelf uit de gedichten

laten voorlezen, dewelke gy met spinnewebben vergelykt? Gy moet het u thans zelve toeschryven, indien iets onverwachts gebeurt. Maer ik weet, gy zyt goed. Voornamelyk te huis, onder de uwen zyt gy de beminnensweerdigste mensch, vriendelyk, zacht bevallig en - denk eens! zelfs toegevend. Ach! Oomken, als gy de glanshandschoenen hebt uitgetrokken, hoc teêrgevoelig zyt gy dan, hoe bekoorlyk! Dan hebt gy ook altoos gelyk, en ik kon u telkens eenen zoen geven, trots uwe knevels. Wanneer gy echter onder vreemdelingen zyt, wanneer gy iets tegen iemand vertelt, iets staende houdt, kortom, wanneer gy die handschoenen daer aenhebt: dan, liefste oom, dan - mogt ik u geen zoen geven.

Ha, ha! lachte hy. Niet waer, eene oorveeg mogt gy my geven, he?

Emma kwam met eenen deftigen tred terug, en zeide ernstig: Oorveeg? O neen, o neen, heer oom, dat past niet. - Maer indien eens de hand op weg ware, - eene klets op de hand!

Beide meisjes vonden den jongen man met tamelyk ongeduldige trekken op zyne plaets. Frans was in de restauratie niet eens binnen gegaen, maer was terstond weder in den wagen teruggesneld, om zyne plaets en die der twee meisjes te bewaren. De mannen volgden en vonden ook weder hunne vroegere plaetsen vry. Op eene bank voor hen zateen jonge mensch, waer vroeger de Nederlander zat. Deze verlangde nu zyn oud regt terug; waertegen de jonge mensch - die vermoedelyk in de regten studeerde - zyne jongste inbezitneming deed gelden. Terstond mengde zich onze gelykhebber in den twist, en wel tot gunste des Hollanders, zyn vroegeren tegenstrever. Ja, hy riep, daer de jongere niet toegaf, een der treinwachters er by. Deze echter oordeelde voor den jongeren, die immers eene juist vrye en niet geteekende plaets ingenomen had.

Onder het zachte nabrommen onzes lieven gelykhebbers, en terwyl Emma, met scherpen blik op hem gerigt, in hare handjes wreef, als of zy hem eene klets op de hand wilde geven, toog de trein verder. -

Van 't begin af, had Emilia haren jongen vriend door eenelevendige aenspraek van de even aengehaelde woordenwisseling zoeken af te houden. Heure beangstigdheid over het luide, onverdragelyke wezen des haer zoo nauw verwandten gelykhebbers, dreef haer den

jongen dichter al meer en meer toe. In hare verlegenheid werd zy zelfs niet gewaer, dat zy hemjuist door die verlegenheid, van den beginne af, veel gemeenschappelyker bejegende, dan zulks in haer statig wezen lag. Frans echter, die hare verhouding tot dien man niet kende, was genegen, dit tegemoetkomen van 't minnenswaerdige meisje aen zyn eigen innemend wezen toe te schryven.

In deze zelftevredenheid voelde hy zich opgetogen, en gedroeg zich met eene vastheid, die hem dan ook weder rasser leidde tot zyne verovering; zoo als reeds zoo menig held door zelfvertrouwen zegevierde. - Zoo dient soms het onverdraegzame wezen van eenen mensch slechts daertoe, om de verborgene aenminnigheid van anderen uit de verlegenheid aen den dag te dryven. Phosphorstekken ontvlammen immers ook slechts, als men ze op eene ruwe vlakte wryft.

In dit gevoel hield Frans, de omzittenden vergetende, zyn hart niet terug, matigde niet den stroom zyner verklaringen. Wie hem alleen uit zyne gedichten hadde gekend, die ware thans tot de overtuiging gekomen, dat hem ook de mondelyke behendigheid van uitdrukking niet ontbrak. In dezen drang der zoetste woorden, welke Emilia stil met nedergeslagen oogen en spelende vingerpitsen vernam, donderde de trein plotselyk onder de gemetselde welving eens tunnels. - Het was yzingwekkend!

Dit beangstigend ademen eener lucht door kolendamp gezwangerd; dit rollen en bruisschen, als van een wild heir, door den naren wedergalm der welving; deze schemerlooze duisternis, daer slechts nu en dan een vonk uit den oven des slepers aen de baksteenwelving blonk, zoo dat men zich maer des te vreesselyker van de zwarte gedaenten zyner buren zag omgeven; dat alles werkte duizelig op de zinnen. In dit roodachtig vonkerlicht mengde zich nu een gryze schemering, - het inbrekende daglicht. Ras nam het toe; de wagen zuisde in 't vrye uit en in den holweg voort, die vol zonne was.

Emilia zat nog altoos met neêrgeslagen oogen, maer veel onrustiger en met gloeiende wangen. Frans echter blikte stralend in 't rond. Emma glimlachte tevens schalkachtig, en zeide dan duidelyk en zinspelend:

Er is toch wat angstigs by zulken doortogt, hoe kort hy ook wezen

moge. Men weet niet, wat ons kan werkelyk toestooten! Want als buerman zich tegen buervrouw drukt, kunnen zy zich de neuzen kwetsen. Dan valt plotselyt het zonnelicht zoo scherp in de oogen en.... op de wangen.

- De komende tunnel is langer, als ik het niet mis heb, zeide Frans. Niet waer?

Zyn gelaet was daerby, God weet waerom, zoo zegevierend!

- Plaets u hier, beste Emma, hier waer ik zit! viel Emilia angstig en dringend in 't woord.

- Neen, neen! hernam Emma. Voor de gevaren uwer plaets ben ik de regte persoon niet. Wy moeten in Gods voeging en in het gedrag onzer vrienden vertrouwen, beste Emilia. Ik denk alleen, zegde zy, zich tot Frans wendende, als het juist het donkerste is, moet men 't voorzigtigste zyn. Wie heeft de looze vonken in de hand, die verraders?

Werkelyk was de volgende tunnel langer en dus ook, als het zyn kon, nog duisterder. Toch scheen de borst aen zulke lucht en omgeving reeds meer gewoon; zoo dat men zelfs Emilias stern heimelyk hoorde schateren. Het scheen als of zy den ongerusten Frans eene kleine poets had gespeeld. Wat het was, liet zich nauwelyks vermoeden; want ditmael wilden ook geene vonken sproeijen, by welker schitteren men ten minste uit de donkere beweging der gedaenten iets hadde kunnen raden. Slechts een ding was, toen men weder in de vrye lucht voer, niet te miskennen, namelyk Emilia zat daer met zachtjes glimlachend en Frans met redelyk verdroten gezigt, zonder met elkander te praten. In plaets van het nog even zoo keurig gesprek, waren zy nu in eene wonderlyke stemming geraekt, en keken beiden regt uit, en, - daer zy elkander tegenover zaten, - naer verscheidene zyden in 't vrye en wyde. Edoch, het eentoonige verveelt weldra, en zoo wilden beide ook eens links uitzien. Daer ontmoeteden zich hunne blikken. Zy wisselden nog en nogmaels het regts met het links, en telkens bleven de zich ontmoetende oogen langer aen elkander hangen. Weldra nam ook de mond aen dien handel aendeel. Emilia glimlachte, en Frans glimlachte haer tegen.

Dit stomme en toch zoo spraekryk spel der verzoening had de gedachten der beide minnenden zeer in aenspraek genomen. Geen

van beiden, noch Frans noch Emilia, hadde kunnen zeggen, hoe de man met het snorbaertje in de geele glanshandschoenen, onze lieve gelykhebber, zoo plotselings over de jagt kwam te spreken. Welligt had hy in de verte een klein woud gezien, of een havik was voorby gevlogen. Genoeg, hy was even op de jagt, en gaf met het zelftevreden gelaet eens kenners den voorkeur aen de Auerhaen jagt. - Die jagt, zeide hy, met luider stemme; heeft iets waerachtig dichterlyks. - Hier wierp hy een blik op Frans, den dichter. - Reeds de heerlyke tyd omtrent St. Walpurgis, als men op den vogel uitgaet, het geurige bosch vol gezang tegen den avond, als men den haen te 'verhooren' sluipt, en vroeg na middernacht, als men de hooggelegen kolenbranderhut verlaet, of van het mossig nachtleger onder hooge dennen opbreekt! Het is als of men de gevleugelde poëzy zelve jagen wilde. Ver, verre van den stand des haens moeten de jagers opbreken; want de schuwe, fynhoorende vogel, als hy slechts een dor blad hoort ruisschen, eenmurwpynstokje onder 's jagersschreden hoort knakken, - oei! dan is hy weg. Slechts gedurende zyn 'spel', kan men hem naderen. Dus heet men het immers, als de haen eene reeks lokkende, zuchtende toonen laet hooren. By elken toon doet de jager eenen sprong op den boom toe, waerop de vogel in 't digt getak zich afwisselend heft en bukt.

- Gemeene vogel! bemerkte de glimlachende oude.

- Wat? Hoe kunt gy dat zeggen, zwager? hernam de verteller. De edele Auerhaen gemeen?

- Omdat hy bukt. Gy zeidet immers zoo even: Een schelm wie zich bukt.

- Maer hy heft zich weder, zwager, hy heft zich! ja, ja!

- Juist zoo als onze hovelingen en beambten: zy bukken zich tegen *boven*, en heffen zich tegen *beneden*. Gemeene vogel!

- Stil, stil! grimlachte de verteller, opdat ik niet misschiete, en voer dan voort:

Zoodra echter de haen de reeks der toonen met eene tongenwending eindigt, moet zich de jager stil houden, en heeft hy juist het regte been tot springen geligt, dan moet hy op het linke alleen blyven staen, zoo goed hy kan, tot de vogel weêr begint te

spelen. Dus geraekt men eindelyk onder angst en hartekloppen tot onder den boom.

- Luister toch toe, heer Auer, er is van uwen haen spraek! nekte Emma.

Emilia neigde zich vertrouwelyk jegens Frans, en zeide gansch opgeruimd, als of zy hem wilde verzoenen: Waerom zyt gy zoo neêrslagtig, lieve heer Auer? -

- Onder den boom legt men aen, voer de luimige jager luider voort, om onder het geruisen der wagens, die juist in den tunnel binnen voeren, vernomen te zyn, - men legt aen, mikt naer eene donkere massa op de takken des booms, en -

Eenen oogenblik lang, zweeg de verteller plotselyk stil, dan schreeuwde hy: He daer, myn heer, gy zoent myne dochter! -

Op dat schot was alles doodstil. Of de Auerhaen getroffen of ontvlugt was, kon niemand zeggen; want de koolvonk tegen het gewelf gevlogen, by welker juist glansende schemering onze jager zyn schot afgedrukt had, was al verdoofd, of verglom ver achter den ylenden trein.

Reeds donderde deze uit den nacht weder in het vry; de zonne scheen over en over.

Emilia was yverig bezig, met haer wik doek het stof - zoo 't scheen - digt onder de neêrblikkende oogen af te wisschen, en Frans zat in een misselyk gesprek met de tot hemgewendde Emma. Beider handen maekten menigerlei gebaren tegen elkander; het moest wel iets moeijelyks of verwards zyn, dat zy zich op die wyze zochten begrypelyk te maken. -

- Is dan de Auerhaen zoo ligt te treffen? vroeg in de verlegene stille de oude, terwyl hy tusschen *Auer* en *haen* een snuifje nam.

Wat kort en knorrig antwoordde onze jager:

- Men weet soms in 't geheel niet, of men hem getroffen heeft.

- Ziet gy, heer Doctor, fluisterde Emma, hoe gevaerlyk het is, Auer te heeten en als haen te *spelen*, zoo als het de jagers noemen!

- Hoe zoo, men weet het niet? voer de oude voort.

- Wel, men ziet hem niet duidelyk; men mikt naer eene donkere plaets, waer zich iets beweegt -

Emma schaterde zachtjes.

- Schiet dan daerop los, en heeft soms in eenen klomp bladen en ginster getroffen. De haen bekreunt zich in 't geheel niet daerom, wanneer hy zoo regt in zyn spel is gedompeld.

Emma moest weder lagchen. Waerschynlyk wyl zy in haren moedwil de woorden des ontevredenen jegens de inzigt des sprekers in betrekking vond.

- Die vervloekte gnoom ook! Fluisterde haer de eenigzins verlegen Frans toe, - die vervloekte berggeest, die zoo boosaerdig zyne kleine fakkel uit de aerdwelving voortstrekte, juist op 't oogenblik daer -

- Heerlyk! hernam Emma. Dus ziet men terstond den dichter, die overal door geesten wordt omringd. Een gnoom met eene fakkel! 't is lief! Voor my, die dikwerf in de keuken te doen heb, was het slechts een dikke koolglinster, die onder den stoomketel voorsnelde en in een reet der welving bleef zitten, om zoo ongepast te lichten.

- Een noodlottige glimworm! morde Frans.

- Wees maer gerust! Papa is nu stiller dan ooit, bemerkte Emma. Hy heeft het mis gehad of schuwt voor zoo vele menschen, den ‘verschoten’ Auer voor den ‘geschoten’ Auerhaen te nemen. Maer wy zyn nu haest aen ons doel, dan spreekt gy met hem. Hy is onder vier oogen veel verdraegzamer dan onder vele.

- Wie ook had kunnen denken, dat hy Emilias vader is!

-Indien hy myn vader geweest ware, zoudt gy 't weldra bemerkt hebben. Emilia is inderdaed een zoo ‘hemelsch wezen!’ Men denkt niet eens daeraen, dat zy eenen vader heeft.

Zy voeren nu de korte streek wegs over, Frans en Emilia angstig, dat men zoo ras ten doel ging, en toch ongerust, nog niet in den baenhof te zyn. De knevel maekte een gezigt, gelyk een jager, die zyn schot heeft gemist; Frans voelde zich als een gevangen woudvogel, en Emilia zag stil vergenoegd uit, gelyk de keukenmeid, die het edel gevogelte in hare keuken krygt. - Nu floot het weêr regt duivelsch, en - zy waren in den Keulschen baenhof. -

Terwyl de van den trein losgemaekte pakwagen op de zysporen der uitleveringshal gedreven werd, trad Frans met zyn liefste en bescheidenste gelaet tot Emilias vader en sprak: Mynheer, ik heb

u eene verklaring te geven, eene bede te doen; wilt gy de goedheid hebben my plaets en tyd er toe te bepalen?

- Zoo, zoo! antwoordde gene kort af; voegde dan ech ter vriendelyk erby: Nu ja, ik logeer heden in 't Hollandsche hof. Hier is myne kaert! Ik denk namiddag, na de Table d'hôte?

Frans groette en ging henen. Op het kaertje stond: Hoofdman Vilmarsen, gron deigenaer.

Intusschen werden reeds koffers en kisten, zakken en pakken door de kleine deur binnengebragt, en na de daerop gekleefde nummers afgeroepen. N^{o} 48, N^{o} quarante-huit! N^{o} 40, N^{o} quarante! - Hier! C'est pour moi! riep het door elkander. De eigenaers ontvingen hunne zaken en leverden de nummers uit.

Frans stond naest de beide meisjes, die vroeg voor 't vertrek gekomen, nu hare vroeger ingepakte zaken deste later overhandigd kregen. Frans was door zyne hoop tot dien scherts opgeruimd, die door zynen hoogen sprong wel gaerne in uitgelatenheid overslaet. Waer blyven onze zaken? lachte hy. Zal ik my intusschen laten oproepen, Emilia? Inderdaed riep hy ook terstonds luid genoeg op: Doctor Frans Auer? Wie heeft het nummer op hem!

- Hier, hier! antwoordde de ligt volgende Emma; werd echter rood tot de ooren toe, toen zoo vele omstaenders tot haer heen zagen, en zeide verlegen en fluisterend tot Emilia: waer hebt gy dan de kaert?

Intusschen maekte een ander aenzienlyk man met een ordeband zich baen door de menigte tot Frans - Zyt gy de heer Doctor Auer? vroeg hy. -

- Tot uwen dienst, mynheer. -

- Gy herinnert u myner niet meer? glimlachte gene. Voor jaren waert gy met uw vader, mynen vriend, by my in Berlyn.

- Ach, myn God! - Heer opperpresident! -

- Stil, stil, vriend! Weet gy wat? Zoek my in het Rhynsche hof op. Ik heb in lange niets meer van uw vader vernomen. Ook kan ik u mededeelen 't gene onze koning van uwe gedichten heeft gezegd. Adieu!

Als zich de president tot zyn bediende wendde, die de pakken in ontvang genomen had, zag hy den hoofdman Vilmarsen, en groette hem als oude kennis. Ook de zachte oude, 's hoofdmans

zwager, trad nader, en nam deel aen 't vriendelyk wederzien. De President had namelyk, zoo als uit het gesprek bleek, by zyne reize in de Nederlanden, waer hy even van terugkeerde, het by Aken liggende landgoed des hoofdmans en de daeraen lendende fabryken des ouden bezocht. Hy deed beide vrienden aen den vernoegden dag herinneren, dien zy toenmaels zamen overgebragt hadden. - Gy moet heden avond myne gasten zyn, riep hy in goede luim uit; wy willen allen in het Rhynsche hof binnentrekken. En welaen, laet ons te voet naer de stad gaen! Myn bediende bezorgt alle onze zaken naer het hotel; wy kunnen alzoo beter praten dan in den omnibus. Waer is de jonge vriend? Heer Auer, kom ook, gaet ook met ons. Geef uwe zaken aen Johan. Welkom! Alle dagen bloeijender, aenminnelyker! Indien ik toch een paer zonen of neven had, die voor u pasten, myn lieven, en - 't verstaetzich, die u ook bevielen: vandaeg zou ik u zoo graeg willen verloven.

By zulk vrolyk praten en groeten, zag zich het kleine gezelschap op eens gansch alleen teruggebleven.

De omnibussen waren met de reizigers afgereden. De bediende van den President had zyns heeren woord en wenk verstaen, en het gansche gepak naer de stad in het Rhynsche hof bezorgd.

Daerhenen kuijerde nu oud en jong uit het bevriende gezelschap in de schaduw der laen, met het uitzigt op de groene vesten der stad. De hoofdman Vilmarsen nam den President ter zyde en vroeg naer Frans. - Gy hebt den knappen jongen man zoo hertelyk, zoo vaderlyk gegroet, zeide hy, en....

- Juist getroffen, ja vaderlyk! viel hem de President in 'twoord. - Zyn vader is myn oude vriend, een braef, wakker man, een man van eere. En door mynen invloed zal ik my jegens den zoon vaderlyk kunnen betoonen.

- Ik heb gronden om naer den jongen man te vragen, - voer de hoofdman voort, - hem gansch nauwkeurig te kennen.

- Een voortreffelyke jonge man, - verklaerde de President, - vol talent en echte verlichting, vaste opvoeding, gemakkelyk van manieren; doch niet ligtvaerdig in zyne grondbeginsels een beetje vryheid tuimelend, maer - onze koning wil hem goeds en schat zyne begaefdheden.

- Maer wie is hy dan eigentlyk, wat is hy, waer vandaen is hy?

Op deze vraeg des hoofdmans, riep de President den jongen man nader, vatte hem by den arm, en vorderde hem glimlagchend op, aen het gezelschap rekenschap te geven, wie, wat en waer vandaen h y eigentlyk was.

- Geboren ben ik in het groot hertogdom Mulmingen,[1] ofschoon daer niet grootgebragt, - antwoordde Frans in zyne bekoorlyke onbevangenheid. Myn vader was aldaer Vortsmeester (*Forestier*, *boschvester*;) hy viel echter in ongenade. Hy had namelyk iets over boschkweekery geschreven. Men kon het niet dulden, dat ambtenaren iets lieten drukken: ambtenarendruk werd tot de overigheidsregten gerekend. Wat echter nog slimmer was, myn vader had eenen sterken baerd. Aen het hoofd des ganschen bestuers stond namelyk de geheimraed Kuif, - eene van die invloedryke duitsche ambtenaersfamilie der Kuiven. Deze had de byzonderheid, dat hy geene andere hairen kon lyden, dan die aen zynen nek vast ingesnoerd waren. Hy voedde nu de overtuiging, gelyk by Samson de sterkte, zoo zitte op huidigen dage het Liberalismus in de hairen. In de gedragslysten der praktikanten en aspiranten was eene byzondere kolom met opschrift: hoe sterk behaird het onderhevig sujet zy.

De hoofdman Vilmarsen lachte, terwyl hy zyne linker handschoen uittrok, en met de vingers aen zyne knevel draeide. - - Een wel behairde Mulminger staetsdienaer, - voer Frans voort, - kon wegens de gulhertigheid der natuer in de grootste burgerlyke verlegenheid geraken. Liet hy zynen baerd wassen, dan werd hy niet gevorderd, of hy werd verplaetst. Kreeg hy soms hairen op de tanden, dan was op geene aenstelling te denken voor zonen of neven, ja zelfs niet voor petekinderen. Wat voor een ongeluk is het voor een land, waer een ieder zyn geluk zoekt in den staetsdienst! Jonge lieden, ambtsaspiranten, die zich voor niets meer te hoeden hadden, dan voor vastigheid in baerd, plagen zich, om zich deswege dagelyks te laten scheren, en van tyd tot tyd naer eene paruik om te zien.

Onder deze omstandigheden verliet myn vader, toen hy in een

(1) Het zal wel onnoodig zyn, te zeggen, dat dit slechts een ingebeeld hertogdom is.

onaengenaem oord verplaetst werd, den Mulminger dienst, en yond, juist wegens zyne schriften, opname en vordering in Pruissen. Dus ben ik nu zelf in dezen dienst gekomen, als leeraer namelyk aen het gymnasium te Koblentz. Daer beproef ik myne pennen, om te zien, hoe hoog ik met Gods en 's konings wil vliegen kan.

Frans had eene algemeene opgeruimdheid in het kleine gezelschap verwekt en, zoo als 't scheen, het welgevallen van den hoofdman Vilmarsen gewonnen. Deze trok ten minste nu ook nog de regter handschoen uit, drukte den jongen man de hand en zeide: Gy kunt aengenaem onderhouden; maer gy kunt ook, wegens het onregt, dat uwen vader is weêrvaren, regt bitter en bytend worden, en, ziet gy, dat bevalt my nog meer, myn waerde heer Auer!-

Door de lange woelige straten der stad wandelde men redelyk sprakeloos, en als men zich in het Rhynsche hof in naburige kamers verdeeld had, nam Vilmarsen den jongen vriend ter zyde. Zy spraken lang en belangnemend met elkander. Dan werd Emilia er by geroepen. Wat voorviel, wist men niet; slechts wanneer de, President van vertrek tot vertrek sloop om Frans te vinden, zag hy, door de zachtjes geopende deur in den tegenoverhangenden spiegel, eene zich omhelzende en kussende groep, voor dewelke hy de deur weder even zachtjes tot zich trok.

Waer zich nu de liefde op den spoorweg vindt, daer mag de verteller met geen kruiwagen ryden, of hy zal met regt een luijaerd genoemd worden. Hy moet weleer, het einde snel met het begin zamen voegend, den schoonen morgendroom zyns helden, - opdat men in toekomst met den spoorweg ook op 't vryen uitgaen zoude, en den brieschenden damper ook tot bruidwerven nemen mocht, - ras en op 't aengenaemst in vervulling brengen.

En dus laet ik dan nog den zelfden avond aen den vryen Rhyn en in het Rhynsche hof het minnende paer zyne verloving vieren. De President neemt daerby de vaderplaets in voor den bruidegom, en de weduwenaer - hoofdman verschynt, zonder de gele glanshandschoenen, als de minnenswaerdigste tevredene, die nu ook andere menschen, bezonders echter het schoone paer, zyn regt laet handhaven.

Het verstaet zich van zelve, dat Frans nu niet naer Koblentz

ylde, maer de beide Akensche familiën begeleidde, die eene kleine lustreize in 't zevengebergte voorhadden.

Vooraleer echter het vergenoegde gezelchap van den blyden avonddisch opstond en scheidde, - de ouden, om te slapen, het jeugdig paer, om slapeloos te droomen, - riep de President met een geheven glas Champagner in de hand uit:

- Nog eene drinkspreuk, vrienden, geliefden van daer en ginds tot vreugde en heil tezamen gekomen, nog eene spreuk! - Mogt toch, wen op spoorwegen, de eendragt der duitsche volkeren en de liefde der enkelen zich immer meer te zamen vindt, mogt aen ons heerlyk vaderland weldra, ja weldra ook de oude duitsche kuif uitvallen, met haer wollen wikkelband!

De engel.
Naer het deensch van H.C. Andersen.

Wanneer een braef kind sterft, dan komt een engel, legt het op zyne armen, vliegt met hem overal heen, waer het geerne zyn zou en neemt van daer bloemen mede naer den hemel, opdat zy daer nog schooner bloeijen, dan zy op de aerde bloeiden. God de Heer echter drukt alle die bloemen aen zyn hert; die, welke hem de liefste is, kust hy, dan zingt zy mede den lofzang der eeuwige zaligheid. - Dit vertelde een engel, terwyl hy een overleden kind naer den hemel droeg, en het kind meende te droomen. Zy zweefden heen over het vaderhuis van het kind en kwamen door hoven en tuinen vol liefelyke bloemen. - Welke van die bloemen nemen wy nu mede, om ze in den hemel te planten? - vroeg de engel. - En daer stond een roozelaer, maer eene kwaedwillige hand had zynen stam gebroken en alle takjes vol groote, halfopgebloeide knopjes waren verslenst en hingen treurig neder. - De armeroozelaer! zei het kind; help hem, dat hy daerboven uitbloeijen moge. - En de engel nam hem, kuste het kind en opende zyne oogjes een weinig,

Zy plukten ryke en prachtige bloemen, maer zy verachtten daerom de mingeachte bloemkens der weiden toch niet. - Nu hebben wy bloemen! stamelde het kind, en de engel zeide: ja; - maer hy verhief zich nog niet tot God. Het was duister nacht en diepe stilte, en zy bleven in de groote stad en zweefden door eene der kleinste straetjes, waer allerlei weggeworpen dingen lagen. Op dien dag was men er juist verhuisd, en er lagen versletene en gebrokene dingen van allenaerd in het stof en in de vuiligheid. En de engel wees met den vinger op de stukken van een gebroken bloempot en op een hoopken aerde, die er uitgevallen was en noch aen de wortelen eener verslenste veldbloem hing, welke men ook op straet geworpen had. - Die bloem nemen wy ook mede, zeide de engel, en ik zal u vertellen, terwyl wy vliegen, waerom ik dit doe. Daer beneden in het kleine, enge straetje, in den duisteren kelder, woonde een arme zieke knaep. Hy was altyd aen zyne legerstede geboeid geweest; want zelfs wanneer hy heel gezond was, kon hy met zyne krukken slechts een of twee keeren in den kelder heen en weêr gaen; verder kwam hy nooit. Gedurende weinige dagen van den zomer vielen de stralen der zonne korten tyd tot op den vloer van den kelder, en wanneer dan de arme knaep op zynen stoel zittende of op zyne knieën liggende, zich door de warme zonne liet beschynen en het roode bloed door zyne vingeren, die hy voor het gezigt hield, zag loopen, dan zeiden de menschen; heden was hy buiten. Hy kende het woud en zyn heerlyk groen slechts daerdoor, dat hem de zoon van den buerman een grooten beukentak bragt; dien hield hy boven zyn hoofd en verzette zich dan met den geest in het woud en onder de beukenboomen waerdoor de zon prachtig scheen en waerin de vogels liefelyk zongen. Op eenen lentedag bragt de zoon van den buerman hem ook veldbloemen mede, aen eene derzelve was de wortel nog; die werd nu in een pot geplant en nevens het bed aen het venster gesteld. De plant wies en kreeg elk jaer nieuwe scheuten en droeg elk jaer nieuwe bloemen; zy werd een geheele bloementuin voor den armen knaep en was het liefste, wat hy op de aerde bezat; hy gaf haer water en droeg zorg voor haer en plaetste haer altyd zoo, dat geen zonnestrael voor haer verloren ging. De plant was zyne liefste vriendin, zyn troost in 't waken en in 't droomen;

[z]y bloeide voor hem, zy geurde voor hem, hy dankte haer nog stervende, toen de Heer hem riep. Hy is nu reeds een geheel jaer lang by God geweest, een geheel jaer door stond de bloem aen 't venster en niemand gaf er acht op; zy stierf af en werd nu by de verhuizing op straet geworpen. Dit is de arme bloeme, die wy medegenomen hebben; want die bloem heeft meer vreugden gebaerd, dan de prachtigste bloem in den hof van den grootsten monark. - Maer wie heeft u dit alles gezegd? vroeg het kind. - Wel, zeide de schoone engel, ik zelf was de kleine zieke knaep, die op krukken ging en ik moet toch myne bloem wel kennen. - En het kind opende zyne oogskens en blikte in het vreugdestralend aenschyn van den engel, en toen werden zy in den hemel vol liefde en gelukzaligheid ontvangen. En God drukte het gestorven kindje aen zyn hert, en toen kreeg het ook vleugelen en vloog met de andre engelen hand in hand. En God drukte alle bloemen aen zyn hert, maer de arme, verdroogde veldbloem, die kuste hy, en toen zong zy ook met de engelen, die rond God zweefden, de eenen geheel naby hem, de anderen verder en verder en in grootere kringen tot in het oneindige toe, en allen waren volop gelukkig! En allen, klein en groot, zongen lofgezangen tot den Heer, en het kind zong met hun, en ook de arme veldbloem, die verslenst in de enge, donkere straet had gelegen.

W.

Letterkunde.
De heer Baron de Stassart en zyne redevoering in de Akademie van Brussel.

Op 19 mei ll. heeft de heer baron de Stassart, in de jaerlyksche openbare zitting der belgische akademie van wetenschappen, letters en schoone kunsten te Brussel, eene redevoering uitgesproken, waerover iedereen zoude verwonderd geweest zyn, indien er iets zonderlings kon gevonden worden, dat van wege de heer baron de Stassart nog verwondering konde baren. Deze edele heer is een van die menschen, die men niet in ernst mag opnemen, en al wier letterkundige werken niet anders moeten beschouwd worden, dan als ydele woorden en voortbrengsels zonder gewigt. Indien zulk een mensch fabels schryft, dan houdt hy zich by zyne ware zending, en ofschoon zyn geest zelfs niet geschikt zv, om een lydelyk verd chtsel van dien aerd voor den dag te brengen, neemt men ze echter zonder veel strengheid, zoo als ze zyn, van hem aen; want men ziet in, dat hy al gedaen heeft wat hy kon, en dat men wel eenige zwakheden van zynen evenmensch moet verdragen.

Maer wanneer een verstand, dat op de hoogte staet van dit van den heer baron de Stassart, het in den zin krygt, zich met andere, meer gewigtige zaken bezig te houden, met zaken die gegronde kennissen en een scherp oordeel vereischen, - dan kan er onmogelyk iets anders uit voortkomen, dan broddelwerk, letterknoeijery en tegen het hoofd springenden onzin.

Het doet ons spyt, met zoo weinig eerbied over de bekwaemheden van den heer baron de Stassart te moeten spreken; maer, wy bekennen het, wy zyn gestoord over de woorden die hy in de zitting van de brusselsche akademie heeft uitgesproken en waerin hy scheen vergeten te hebben, én welk landsman hy zelf is, én tot welke natie hy zyne redevoering rigte.

De heer baron de Stassart is een Belg, en tot Belgen was het, dat hy sprak. Het was derhalve te vermoeden, dat hy de eer van zyn vaderland zoude verdedigd, den roem zyner landgenoten zoude verheven hebben. Het was te hopen, dat hy zich zoude trotsch getoond hebben over de groote daden onzer voorvaderen, en dat hy zyne bewondering en geestdrift aen zyne toehoorders, - ook Belgen wier boezems blaken voor de eer van den geboortegrond, - zoude hebben trachten mede te deelen. Welnu, verre van dit te doen, heeft de edele heer baron niets in zyn hert weten te vinden, dan hoon en laster, waermede hy de groote mannen van voorheen beladen heeft. Of, indien hy een eigen onzer roemryke histo[r]ische karakters inderdaed als groot heeft geweerdigd te herkennen, dan is

hy er by komen verklaren, dat zy niet tot België behoorden, dat het vreemdelingen waren! Een Belg kan, in de oogen van den heer baron de Stassart, geen roem in de geschiedenis verworven hebben!

In den aenhefzyner zonderbare redevoering, heeft de heer baron gezegd, dat hy zich met de nationnale geschiedenis ging bezig houden, en heeft gemeend, dit niet beter te kunnen doen, dan met dezelve te beschouwen onder het oogpunt der locomotieven van den yzeren weg. - 'Welk een schoon gedacht' - heeft hy met geestdrift uitgeroepen - 'onze trektuigen onder de bescherming te stellen van doorluchtige namen!' - *Eene locomotief onder de bescherming van een doorluchtigen naem* is al iets heel aerdigs, en deze bescherming van doorluchtige namen zal waerschynlyk beletten, dat de treinen nog uit het spoor zullen loopen, of dat er stoomketels zullen springen. 'Maer,' - zegt de heer baron verder, - 'de namen die men gekozen heeft om als bechermers te dienen, verdienen altyd deze onderscheiding niet. Wie zou er by voorbeeld, zeer gevleid zyn, door eenen Breydel geremorkeerd te worden, die de medepligtige, of ten minste de beschermer was, van de moordenaers van een vorst zonder verwering, den graef van Artois, die in den slag by Kortryk van zyn peerd gesmeten werd.'

Toen de heer baron deze woorden uitsprak, moest een ieder natuerlyk denken, dat die Breydel een roekelooze schelm, een bloeddorstige booswicht geweest was, die een weêrloozen mensch gewelddadig van zyn peerd smyt en onmeêdoogend om het leven brengt. Wanneer men echter de geschiedboeken open slaet, dan vindt men de dood van den graef van Artois op de volgende wyze verhaeld:

'Het is negen ure des morgens, wanneer de opperbevelhebber Robrecht van Artois de tyding der nederlaeg der Franschen krygt. Zinneloos van woede, maekt hy zich gereed, om met alle zyne overblyvende ruiters, de bloem des legers, vooruit te rennen. Eenige ridders poogen hem te wederhouden; maer hy, in eenen dollen drift ontsteken, luistert naer niets; hy springt de weide in met alle zyne mannen, en bonst, als een razende, tegen het vlaemsche heir. De slagtery verdubbelt, de lyken van peerden en menschen stapelen zich als opgeworpen dyken boven elkander, de stukken van verbryzelde wapens vliegen met afgehakte leden boven de strydenden. Held Breydel doet wonderdaden: van de plaets waer hy met zyne mannen staet, vlieten stroomen bloeds naer de Groeningerbeek. Robrecht van Artois geraaekt by den standaerd van Vlaenderen, hy scheurt een stuk van het doek! Daer gaet een schreeuw van wraek uit het vlaemsche leger op: de zonen van den gehoonden leeuw werpen alles onder den voet. De monik Willem van Saeftingen rukt Robrecht van zyn prerd, een beenhouwer hakt hem den arm af, anderen doorkerven en pletteren zyn lichaem. De overige fransche ridders vinden het zelfde lot, en weldra hoort men niets meer dan den schreeuw: Vlaenderen den leeuw! Wat walsch is, valsch is, slaet al dood! De slag van Groeningen is gewonnen, het vaderland is vry!'

Dit gevecht, in het welk de Vlamingen aengerand werden en zich zoo heldaftig verdedigden, wordt door den heer baron de Stassart als een laffe [m]oordery beschouwd.

En waerom? Klaerblykelyk uit geene andere reden, dan omdat Robrecht met zyne makkers Franschen waren en omdat hunne tegenstrevers aen Vlaenderens bodem toebehoorden.

Neen, er was hier geene moord, het was eene kloekmoedige verdediging tegen een vreemden aenval; en geene schande, maer een eeuwige roem moet den verdedigers te beurt vallen! Eene moord? Wanneer een aental van top tot teen met harnassen en schilden bedekte ridders in het midden eener menigte burgers vallen, die geene andere verwering bezitten, dan hunne goedendags en bylen, waermede zy geen harnas kunnen doorklieven, - wanneer zulks geschiedt, gelyk het in den slag van Groeningen inderdaed geschied is, dan zyn de moordenaers degenen die van zulke voordeden gebruik maken; maer niet degenen die er zich tegen verweren!

Niet alleen Breydel, maer ook de groote Ruwaerd van Vlaenderen, Jacob van Artevelde, moet den hoon van den heer baron de Stassart ondergaen. Van Artevelde was geen vriend van zyn vaderland, volgens den edelen fabelschryver, mier was de schuld, dat de nyverhe[i]d van Vlaenderen in latere tyden heeft gekwynd; hy was vriend van Engeland ‘wiens inzigten hy begunstigde, toen dit land poogde, onze beste werklieden over te halen, om zich van onze fabrieken onafhankelyk te maken.’

Is het mogelyk, dat de bestierder der klas van historie by de Brusselsche akademie, zulk een langoor zy in het vak der geschiedenis? Verre vandaen, dat van Artevelde iets zoude gedaen hebben, dat strydig was met het fabriekwezen van Vlaenderen, stelde hy in tegendeel alles in het werk, om de fabrieken te doen bloeijen en hunne welvaert te vermeerderen. Hoor weder wat de geschiedenis daerover gewaegt: ‘De koning van Engeland verbood den uitvoer der wol uit zyne staten naer de vlaemsche kusten. Daer de lakenweveryen van Vlaenderen zonder die wol niet bestaen konden, vielen al de getouwen stil en de ambachtslieden der steden geraekten zonder werk en zonder brood. Door den raed van Artevelde ingesproken en door den ellendigen staet der wevery gedwongen, beloofden de Gentenaren hulp te doen aen den koning van Engeland, en werden hierin door andere steden nagevolgd. De wol kwam onmiddelyk overvloediger dan te voren in Vlaenderen en de weveryen verkregen eenen ongemeenen bloei.’

Zoo dat de bewering van den heer baron geheel benevens de waerheid valt, en slechts ééne zaek bewyst, en die is: zyne groote aengekleefdheid aen verdichtsels. Deze is de eenigste verontschuldiging, die de heer baron kan inbrengen, om zyne onbegrypelyke redevoering te doen vergeven. De zaek zoude anders al te hatelyk wezen. Het is te begrypen, dat iemand geene verknochtheid voor zyn vaderland gevoele; het is mogelyk, dat hy eene vreemde natie boven de zyne verheffe; dit kan afhangen van de opvoeding en van eenen vroegeren levensloop; maer dan toch, als men eenige achting voor zich zelven heeft, mag men nooit ophouden de waerheid te eerbiedigen, en die heeft de heer baron sterk in zyne redevoering geschonden.

Eenige namen onzer geschiedenis behandelt de edele fabelschryver met minder smaed dan de hierboven gemelde; aen eenigen zelfs geweerdigt hy,

den verdienden lof toe te zwaeijen; maer, wat dan? De roemryke mannen, waer hy met eenig ontzag over gewaegt, beschouwt hy als vreemdelingen, als Franschen, en dit is de reden, waerom hy zyne verachting ook niet op hun laet nederdrukken. Godfried van Bouillon was een Franschman, volgens den heer baron. Dit was ook het geval met betrekking tot den abt Suger, koning Chlodwig, Pepin van Herstal, Karel Martel, Karel den Grooten enz. Die mannen mogten groot geheeten worden; want, - volgens den heer de Stassart, - zy waren Franschen!

Waerlyk, waerlyk! mynheer de baron, gy zyt wel is waer de bestierder van de klasse van historie, by de belgische akademie van de wetenschappen, letters en schoone kunsten; maer, dat gy op de hoogte zoudt staen der hedendaegsche historische kennissen, dit is eene zaek waer gy geene aenspraek moogt op maken. Gy zyt een groot bewonderaer der Fransche natie, en der stoomtuigen die onder de bescherming van groote Fransche namen staen; het ware ook te wenschen, dat gy wat beter met de jongste geschiedschryvers van Frankryk bekend waert; dan hadt gy de misslagen niet begaen, die u zoo belagchelyk gemaekt hebben. Gelooft ons, heer baron, maekt fabeltjes, en laet ernstigere zaken over, aen de gene die voor ernstigere zaken geschikt zyn.

Wanneer wy de redevoering van den heer baron lazen, vroegen wy ons: ‘Maer is deze fabelschryver, die ons zoo vlak in het aenschyn komt hoonen, is die een wel een Belg? Is hy geen Franschman, een gezworen vyand onzer nationaliteit; daer hy onze roemrykste mannen zoo deerlyk met hoon en smaed durft bedekken?’ En wy zyn de zaek met zorg gaen onderzoeken.

Neen, de heer baron de Stassart is geen Franschman; hy werd in de stad Mechelen geboren. Maer, van zyne jonkheid af, is hy aen Frankryk verkleefd geweest. ‘Onder Napoleon, bekleedde hy in den Haag den post van Prefect, en volvoerde de bevelen van zynen meester zonder verschooning of verzachting. Door paallooze driften tot op de grenzen der waanzinnigheid gedreven, verhitte hy zich in zulk eene mate tegen elk, dat zyne hartstogt geene mindere ongelukkigen maakte, dan de ongevoeligheid van den wreeden De Celles. De Celles en Stassart, met den haet en het afzien des volks beladen, gevoelden dat zy die verdienden, en de regtvaardige wraak in het verschiet maakte hen bloode.’

Zoo spreekt Van der Palm in zyn *Gedenkschrift van Nederlands herstelling*, en daerdoor betoogt hy, dat geheel het leven van den heer baron de Stassart, ofschoon een Nederlander, tegen zyne landgenooten, ten voordeele der dwingelandy, is gerigt geweest. Frankryk was steeds zynafgod, en, even als zoo menig verbasterd Vlaming, beschouwt hy België als een ondergeschikt land, welks inwooners, volgens de uitdrukking van den heer Sigart, niet verre boven de Negers verheven zyn.

Dit maekt ons de redevoering van den edelen heer baron begrypelyk.

L. VLEESCHOUWER.

Nora's gelofte.
Uit het engelsch vertaeld, door Ch. Ledeganck.[1]

Verneem wat Nora hooren liet:
‘Des graven zoon en trouw ik niet,
Al stierf heel 't menschdom weg van de aard.
En wierd slechts hy en ik gespaerd.
Voor al het goud en al den schat,
En al het goed van land en stad,
Dat ooit verwinnaer kreeg ten loon.
En trouw ik niet des graven zoon.’

‘Een meid, sprak Callum op dat pas.
Doet ras gelofte en breekt ze ras.
De heester op der bergen top
Ontplooit als nu zyn purpren kop;
Dra komt de noordwind, die welhaest
Dien glans van berg en dalen blaest;
Maer Nora, eer 't verstuift, dat schoon.
Trouwt ligt verblyd des graven zoon!

De zwaen verruil het spiegelklaer
Der bron voor 't nest van d'adelaer;
De stroom der Awe ontvliede 't meer;
Ben-Cruaichan stort' met Kilchurn neêr;
Ons kort gerokte clan, getergd,
Ontvlugt' den vyand in 't gebergt;
Maer, of natuer die wondren toon
Ik trouw toch nooit des graven zoon.’

De wilde zwaen maekt, als weleer,
Haer nest in 't frisch gebloemt van 't meer.
De stroom der Awe keerde nooit;
Ben-Cruaichan staet zoo vast als ooit;
Waer ook de vyand slag mogt biên,
Geen clansman liet zyn hielen zien;
Doch Nora 's hert werd liefde 's loon:
Zy is de bruid van 's Graven zoon.

(1) Toen de diepbetreurde Ledeganck, over eenige maenden by zyn broeder te Brussel een bezoek aflegde en dezen niet te huis vond, bleef hy eenigen tyd op hem wachten. By toeval vielen hem de gedichten van Walter Scott in de hand, en, om den tyd te verdryven, vervaerdigde hy de bovenstaende vertaling, dewelke een der laetste werken onzes gevoelvollen dichters is. Korts daerna werd hem door de kwynende ziekte, die hem sedert lang ondermynde, alle werkzaemheid ontzegd, en op 19 maert laestleden, werd de keurigste, de meest gevoelvolle aller vlaemsche dichters, aen zyne vrienden en aen de dichtkunst ontrukt.

De Daemon.

Een Daemon trad voor eenen troon.
Nog jeugdig was de vorst die dezen had bestegen
De booze toont hem eene lauwerkroon:
‘Die kroont,’ sprak hy, ‘den zegeryken degen’

- ‘Maer ik zie bloed aen deze schoone bladen!’
De Daemon spreekt: ‘Dat is slechts vyands bloed!
Ik ben de Faem; myn krans verschaft den moed,
Om zich in 's vyands bloed te baden!’

- ‘Ik heb geen vyand!’ sprak de koning dan.
Een lach verscheen op 's monsters helsche trekken:
- ‘Slechts *willen* moet men, en men kan
Zoo veel men wenscht, zich vyanden verwekken.’

- ‘Kan men niets beters doen?’ - Niets, dat zoo lokkend glanst,
Als eene kruin die met die kroone schittert;
Op 't woordje *zonde* zyt gy ligt verbitterd?
Zy zy slechts groot genoeg, dan wordt zy luid bekranst.

Uit het duitsch van Tiedge.

Mengelingen.

Lambrecht Hensmans. Wy meenen niet te veel te zeggen, wanneer wy dit verhael boven al het gene stellen, wat tot nu toe van Conscienee verscheen. Hy bewyst daerin op nieuw, welk een meester hy is in 't schilderen van het vlaemsche volksleven, en hoe goed hy zyn' welverworven roem te handhaven weet. Deze vertelling is de beste antwoord op de aenvallen zyner kleine mis gunners, op de artikeltjens in alle toonen en van alle kleuren, die tegen hem geschreven worden, door mannen welke gaerne ook een zoo algemeenen byval vonden, die ook gaerne een door geheel Europa weêrgalmenden naem hebben wilden, maer noch geest noch talent genoeg bezitten, om dit te verdienen, en daerom klagen en tieren, dat men hen niet voor groote mannen houden wil. Jammer toch, dat het altyd het kriterium der middelmatigheid was, *à tout prix* voor meer te willen doorgaen, dan men wezenlyk is.

*** Men zal aen den Zweedschen dichter, bisschop Tegnèr, een gedenkteeken oprigten.

*** De boheemsche beeldhouwer Emanuel Max, te Roomen, heeft het model van een standbeeld van *Godfried van Bouillon* voleindigd en zal het nu in wit carrarisch marber beitelen. Het is bestemd voor het paleis van den prins Camill R[o]han.

*** De ‘deutsche Vierteljahrsschrift’ zegt in haer No. 38 over de fransche letterkunde: ‘Onze duitsche litteratuer heeft daerdoor een groot voordeel over de fransche, dat zy by verre na niet vernederd is tot een handwerk, welk geenen gouden boôm heeft, maer er na zoekt, dat zy nog geene spekulatie-schryvery werd, die zelf van kuipery niet terug beeft. Die toestand der fransche letterkunde zal zich wreken, gelyk ook de geheele door spekulatie zich ondermynde toestand van Frankryk zich wreken zal. Al dit glansryke holle bestaen (existenzen) der moderne fransche letterkunde zal eens plotselings in zich zelf zamenzinken. De twee laetste processen van Eugène Sue en Alexandre Dumas hebben deze letterkundige verrotting recht duidelyk en klaer gemaekt. Den laetsten schildert een paryssche correspondent der Augsburgsche ‘Algemeine Zeiting’ op eene hoogst charakteristieke wyze. Hy roept de oplettendheid van het publiek daerop, hoe de Marquis de la Pailleterie door prinsen tot hunne bruiloftfeesten uitgenoodigd werd, hoe de ministers hem wetenschappelyke zendingen toevertrouwen, hoe kommandeerende generalen hunne soldaten voor hem doen marcheren, hoe de admiralen hunne krygsschepen tot zyne beschikking stellen - en wat hebben de voortbrengsels van dien man om 't lyf? Zy amuseren ten hoogste, zy ‘desennuyeeren’ hen, die zich vervelen, die geene gezonde geestspyze verdragen kunnen en den kittel in den neus voor de echte wynproef aenzien - dat perelt, dat schuimt, maer er is niets in het glas. De feuilletons moeten de menschen boeijen en hen verstroeijing aenbieden; zoo niet, dan

zoude de lezer welligt in verzoeking komen, in het eerste verdiep der politiek te klimmen en daer zelf te vragen, wat de regeering doet, wat de kamers maken, of de heer minister zyne pligten vervuld, enz. En dewyl niemand beter feuilletons - romaentjes schryft, romannen die slechts en alleenl[y]k amuseren, van de politiek afleiden en niet het minste te denken geven, daerom is A. Dumas de lieveling en beschermeling der regering, hoewel men hem by gelegenheid ‘desavoueert’ om zich zelf niet bloot te stellen.

⁎ De heer *E. Frensdorff* heeft een nieuw boek uitgegeven: ‘De l'Allemagne moderne.’ Op dit oogenblik ontfangen wy een brief, welks schryver ons verzoekt, dit boek eens nauwkeurig te lezen en de biographie van Heine met die van Laube te vergelyken, over welken Fr. zoo zeer schimpt, en de opstelling van persoonen uit Arnim's ‘Isabella von Egypten’ met de zelfde lyst in Heine's ‘Romantische Schule’ zamen te houden. Wy laten dit aen anderen over en bemerken slechts, dat in de biographie van Heine groote misgrepen zyn, dat voor de rest dit boek ons willekom is als een nieuw bydrag ter nadere kennismaking van België met Duitschland.

⁎ Schitterend was het Vlaemsch Duitsch zangfeest hetwelk op 27, 28, 29, en 30 juny te Gent heeft plaets gehad. Stambroeders uit alle oorden van Duitschland en Vlaemsch België waren er heen gestroomd, en by de zestienhonderd zangers hebben er deel aengenomen. Het zoude overtollig wezen, deze plegligheid alhier uitvoerig te beschryven; de dagbladen van beide landen hebben deze taek genoegzaem vervuld. Het zy ons echter geoorloofd, met vreugde aentehalen, welke broederlyke eensgezindheid en hartelykheid er onder de Duitsche en Vlaemsche gezelschappen bestaen heeft. De Duitscher was geen vreemdeling voor den Vlaming; maer veleer een beminde broeder, uit een en den zelfden stam gesproten, wiens hand hy met vreugde drukte. Toen eindelyk Arndt's lied ‘Wo ist des Deutschen Vaterland’ gezongen werd, dan verhief zich eene toejuiching onder de menigte, die byna niet kon gestild worden; en nog grooter werd de geestdrift, by de woorden:

Was ist des Deutschen Vaterland?
So nenne endlich mir das Land!
‘So weit die deutsche Zunge klingt
Und Gott im Himmel Lieder singt!
Das soll es sein! Das, wackrer Deutscher, nenne Dein.

Das ganze Deutschland soll es sein!
O Gott vom Himmel sieh' darein,
Und gieb uns âchten deutschen Muth,
Das wir es lieben, treu und gut.
Das soll es sein! Das ganze Deutschland soll es sein!

En wanneer, na het afloopen der feesten, het uer der scheiding gekomen was, toen drukte men zich nogmaels de hand, en de wensch werd geuit, dat men by de aenstaende byeenkomst in Frankfort a.M. zich weder op eene zoo hartelyke wyze mogt begroeten.

*** Te Gent is er eene nieuwe schouwburg geopend geworden, die uitsluitelyk aen vlaemsche vertooningen zal toegewyd blyven.

*** De koninklyke maetschappy van Rhetorica de *Fonteinisten* te Gent, heeft besloten, ter gelegenheid van haer vierhonderdjarig bestaen, een luisterlyk feest te geven, waerop zy al de liefhebbers, die de nederduitsche tael beoefenen, uitnoodigt.

*** De maetschappy van vlaemsche letteroefening, *De tael is gansch het volk*, te Gent, heeft een prys uitgeloofd, voor den besten Nederlandschen zederoman uit den tegenwoordigen tyd. Het werk moet ten minste 100 bladz. in 80. bevatten. De prys is eene som van 300 fr. of een eerepenning van de zelfde waerde.

*** Het programma van den letterkundigen kampstryd, voorgesteld door de koninklyke maetschappy van schoone kunsten en letteren te Gent, geeft de volgende prysvraeg op: *Eene vergelyking tusschen Rubens en Raphaël, als schilders en stichters van schilderscholen, met de waerdering der werken van hunne voornaemste leerlingen*. De prys is een eerepenning ter waerde van 400 frs.

*** HET TAELVERBOND, *letterkundig tydschrift, onder het bestuer van J.F.C. Verspreeuwen*, 11e en 12e aflevering van het derde deel, is dezer dagen by J.E. Buschman verschenen. Het bevat: 1o *Voor twee centen* (eene schets uit het volksleven) door Eug. Zetternam; 2o *Levenschets van Karel Lodewyk Ledeganck,* door J.F.J. Heremans; 3o *Voorheen en nu,* door Th. Van Ryswyck; 4o Het *Visschersmeisje*, door Jan Van Ryswyck; 5o Kunst en letternieuws. Het bestuer van dit tydschrift gaet thans over in de handen van den heer J. Van Beers, en zal voortaen onafhankelyk zyn van alle partyschap, hetgene niet anders kan, dan de byval, dien dit verdienstig werk geniet, steeds te doen toenemen.

- De prins de Ligne heeft eenen voor de kunsten hoogst schatbaren en voor België allerbelangryksten aenkoop gedaen: het is de degen de welke door den aertshertog Albrecht in 1615 aen Rubens geschonken werd. Dit zweerd dat een meesterstuk van bearbeiding is, heeft toegehoord aen den hertog Albrecht van Saksen-Tesschen; het ging, tydens de gebeurtenissen van 1792, verloren, en het is te Parys, by een koopman in oudheden, dat de prins de Ligne het ontdekt heeft. Het bevindt zich thans in het bezit van Z.H. die aen België dit echt gedenkstuk heeft willen behouden, als een monument ter eere van den roemryksten aller vlaemsche kunstoefenaers.

De appel van dien degen is geheel in ivoir, allersierlykst gebeeldhouwd; boven op denzelven zyn er twee allegorische figuren, welker hoofden met eik en lauwer bekroond zyn. In het midden van den greep, is een ovael medaillon, bevattende het gebeeldhouwd portret van den grooten kunstenaer, rond hetwelk men de volgende woorden leest: A.P.P. RUBENS ARC, ALBERT. - BRUXELLES, 1615. - Daerboven ziet men den genius der

schilderkunst, met een palet en penceelen in de hand. Aen den anderen kant van de greep staet de waping van den vermaerden schilder, boven dewelke de genius der Faem zweeft. Onder en boven aen de greep zyn de hoofden van een leeuw en een sater. Men merkt er nog verscheiden ornementen op, zoo als groepen van engelen, bloemkransen enz. De scheede is bedekt met twee groote ivoiren platen, in het midden van de welke men het naemcyfer van den aertshertog Albrecht ontdekt.

⁎ De vlaemsche letterkunde vindt alle dagen meer en meer byval in Duitschland. Het herleven van den germaenschen volksgeest wordt er met vreugde beschouwd, en alles wat ons van den gallischen invloed bevrydt, wordt er met geestdrift toegejuicht. Onze lezers weten hoe populair de werken van Conscience by de Duitschen geworden zyn. Hy is echter de eenigste niet, in wiens werken zy smaek gevonden hebben. Ook aen De Laet is de eer te beurt gevallen, zyne voortbrengsels in de tael van Goethe te zien overbrengen. Over eenige dagen is te Hanover eene vertaling verschenen, van zyne allerliefste novelle, getyteld E e n S p e l e r. De *Morgenzeitung* drukt zich over dit verhael met de volgende bewoording uit:

'De vertaling van deze frische en karakteristieke schets hebben wy met des te meer vreugde vernomen, daer de sch[r]yver tot de talentvolste en meest begaefde dier letterkundigen behoort, die de verbinding tusschen hunne stamgenooten en geheel Duitschland met de grootste volharding bevorderen.'

⁎ Twee der beelden die den voorgevel van den Antwerpschen schouwburg moeten versieren, zyn thans door de heeren Van Arendonck en Ducaju uitgevoerd. Het eene, dit van den heer Van Arendonck, verbeeldt Thalia, het andere, het werk van den heer Ducaju, Melpomene. Beide zyn grootsch, prachtig en in eenen waerlyk monumentalen styl uitgevoerd. Deze beelden moeten nu, door het galvanismus, verguld worden. Aen den heer Michiels, die zich met zulk een goed gevolg met dit vak bezig houdt, zal de vergulding toevertrouwd worden, en wy twyfelen er niet aen, of zyn werk zal aen de algemeene verwachting voldoen.

⁎ In Duitschland staet op nieuw een Musen-Album te verschynen. De uitgave van zulk een werk was gedurende eenige jaren gestaekt geweest. Thans heeft echter de heer Heinrich Prohle het op zich genomen, deze belangryke onderneming voort te zetten, en dit op eene meer uitgebreide wyzen, dan te voren plaets had. Niet alleen zullen er stukken in opgenomen worden van de voornaemste duitsche dichters, maer de uitgever heeft zich ook schriftelyks tot de vlaemsche schryvers gewend, om iets van de belgische litteratuer aen zyne landgenooten te kunnen mededeelen. Er is niet aen te twyfelen of de herboren Musen-Almanach zal met gretigheid door het publiek gekocht en gelezen worden.

[Nummer 6]

Zweedsche letterkunde.
Esaias Tegnér.[1]

Onder alle zweedsche dichters van onzen tyd, is er niet één, wiens naem met zoo veel roem in het vreemde bekend staet, als Esaias Tegnér, wierarbeidvolle loopbaen op het einde van voorleden jaer gesloten werd. In Duitschland, waer zooveel verschillige, min of meer goed gelukte vertalingen van 's mans F r i t h i o f s s a g e zyn verschenen, is Tegnér even zoo beroemd en bemind als in zyn eigen vaderland, en het is te bewonderen, dat nog niet een onzer jeugdige schryvers de taek heeft op zich genomen, de schoonheden van dit meesterlyk gedicht aen onze landgenoten toegankelyk te maken. Ondertusschen willen wy onze lezers nader met den afgestorven dichter, en by deze gelegenheid ook met den tegenwoordigen toestand der zweedsche letterkunde, bekend maken. Wy ontleenen deze opgaven aen duitsche tydschriften.

Esaias Tegnér heeft dit met vele mannen van genie gemeen, dat hy grootendeels zyn eigen leermeester is geweest. Daerom zullen denkelyk de berichten, welke zyne jeugd betreffen, nog meer belang inboezemen. De voorstelling van het genie, met schynbaer onoverkomelyke hinderpalen, levert ons altyd een tooneel op, dat deelneming en verwondering verwekt.

Esaias Tegnér werd den 15 November 1782, in het kerspel Hyrkerud in de westelyke provincie Wermland, palende tegen Noorwegen, geboren. Zyn vader, die insgelyks Esaias heette, was een landgeestelyke, en was niet alleen als een goed prediker, maer ook als een opgeruimd en goedhertig man, als een uitmuntend akkerbouwer bekend, en bezat aldus eigenschappen, die

(1) Deze naem wordt door de Zweden Tengneer uitgesproken.

men zelden in zweedsche geestelyken vereenigd vindt. Hy zelf gaf zynen zoon het eerste onderrigt, maer werd door de dood aen zyne familie ontrukt, toen de kleine Esaias nauwelyks zyn negende jaer bereikt had. Uit gebrek aen fortuin, en daer reeds drie andere broeders zich op de studie toelegden, werd juist degene, die later den vaderlyken naem, als letterkundige, zoo veel luister moest byzetten, veroordeeld om zyn bestaen langs eenen anderen weg te zoeken.

Een beambte der staetslasten nam den jongen in huis, om hem tot hulpschryver in zyn bureel op te leiden. Spoedig leerde hy alles wat daertoe behoorde, en vergezelde zynen pleegvader welhaest op de reizen, die deze van tyd tot tyd ondernam, tot het inzamelen der lasten. De werkingskring van den beambten was van aenzienlyke uitgestrektheid, en op deze reizen leerde de jonge Esaias de natuerschoonheden kennen, waer Wermland zoo ryk van voorzien is. Deze natuer, waer wouden en bergen zich overal in prachtige meeren spiegelen, en de eenvoudige voorvallen van zyn eigen eentoonig leven, leverden hem de stof op, tot zyne eerste gedichten. Doch al vroeg mengde hy ook de sagen van den noordschen voortyd in zyne dichterlyke poogingen, na dat hy in de boekenkas zyns pleegvaders eene oude uitgave dezer sagen ontdekt had. Geene andere spraek dan zyne moedertael kennende, las hy alles wat hem in de hand viel; maer liefst zulke boeken, die over schoone wetenschappen of geschiedenis gewaegden. Met het, boek in de hand zette hy zich, waer het ook ware, op eenen stoel, eenen steen, eene ladder neder, en zocht bevrediging voor zyne weetgierigheid. Zoo gebeurde het, - en dit heeft hy zelf in latere jaren verhaeld, - dat hy in den hooityd last gekregen hebbende, om een veld te bewaken, in het yverige lezen zyne pligt vergat, en de kudde op de ongemaeide wei liet grazen.

Zoo wies hy op - aldus verhaelt zyn vriend, bisschop Franzén, - als een jeugdige vruchtboom in het wilde woud, tot op zyn veertiende jaer, toen zyn pleegvader, die lang op zyne lust tot het lezen opmerkzaem was geweest, toevallig ontdekte met welk nuttig gevolg hy las. Op eenen avond, als ze te zamen van Carlstad, de hoofdstad der provincie, naer huis trokken, nam de pleegvader, die een opregt en godvruchtig man was, gelegenheid om over de

schepping Gods en zyne almagt in de zigtbare wereld te spreken. De jongeling legde, in zyne antwoorden, zoo veel kennis van het wereldstelsel en van de wetten volgens welke zich de hemellichamen bewegen, aen den dag, dat de oude er over verstomd was. - 'Hoe weet gy dat?' - vraegde hy. - 'Ik heb het in Bastholms *Philosophie voor ongeleerden* gelezen' - was het antwoord. Het boek dat hy noemde was eene soort van volks-encyclopaedie, die over vyftig jaer veel gelezen werd. De vader zweeg; maer eenige dagen daerna, zegde hy: 'Ge moet studeren.' Beslissend, veelbeduidend woord! Hoe gewigtig! niet alleen voor Tegnérs leven, maer ook voor Zwedens letterkunde, voor dewelke hy eenen nieuwen weg moest banen! De naem van den achtbaren man, die dat woord sprak, verdient wel in de levensbeschryving zyns pleegzoons genoemd te worden, opdat de nakomelingschap hem niet vergete. Hy heette Branting. Moge men nu ook, met Franzén, in geheel dit voorval, de leiding der Voorzienigheid herkennen, die in het leven van enkele persoonen, niet minder dan in den loop der wereld, zigtbaer is, dan toch blyft het waer, dat die man voor de letterkunde zyns vaderlands meer heeft gedaen, dan menig vorst, die als beschermer van kunsten en wetenschappen hoog geprezen wordt, ja meer dan menige akademie, welker jaerboeken met prysvragen en lofreden opgepropt zyn.

Te kunnen studeren was lang de heimelyke wensch des jongelings geweest; maer hy had het niet durven wagen, dezen wensch te kennen te geven. Nu nog, hoe verheugd ook over deze schemering van een onverwacht licht, maekte hy zynen pleegvader aendachtig op zyn volkomen gebrek aen geldelyke middels. 'God zal in alles wel voorzien,' antwoordde Branting, 'gy zyt tot iets beters geboren, dan tot hetgene gy by my kunt worden: gy moet tot uwen oudsten broeder reizen; die zal u in de studie opleiden. Ik zal u ook niet vergeten.' En deze belofte vervulde hy niet alleen door merkelyke by dragen tot zyn onderhoud, maer ook door eene vaderlyke deelneming aen alles wat den jongen man kon betreffen. En dat deed hy, niet tegenstaende hy daerdoor de hoop moest laten varen, die hy lang in stilte gevoed had, den jongeling mettertyd niet slechts zyn ambt, maer ook zyne jongste dochter te kunnen schenken.

De broeder, tot wien Esaias, in Meert 1796, zich begaf, was reeds candidaet in de philosophie, en hield zich, zonder eene aenstelling bekomen te hebben, in Wermland op. Die jonge man, die voor zynen ouderdom eene buitengewoone geleerdheid bezat, werd nu de leeraer zyns jongsten broeders. De wonderbare voortgang, dien Esaias op korten tyd maekte, bewyst wat een vaste, ernstige wil vermag, wanneer hy, door de driftenkracht eens jongelings gerugsteund, met ongewoonen aenleg gepaerd gaet. Na dat Esaias van zynen broeder negen maenden onderwys had genoten, bevond hy zich reeds in staet, om op zyne eigene hand voort te studeren, en maekte daerop, in den loop van 1797, eene nadere kennis met eene menigte latynsche prozaschryvers en dichters. Deze laetste prentten zich dermate in zyn ongemeen magtig geheugen, dat hy nog in eenen hoogen ouderdom, geheele aenhalingen uit dezelve konde opzeggen. Ook in het Grieksch en het Fransch, kon hy zich, zonder vreemden bystand, voorthelpen.

Reeds in het volgende jaer, moest de zestienjarige jongeling, ten einde middels te verschaffen tot zyne verdere wetenschappelyke vorming, het onderwys van anderen ondernemen. De eigenaer van eene smeltery, met name Myhrman, ontbood hem als huisleeraer zyner kinderen. Gelukkiger wyze, was deze heer tevens een voor zyn bedryf zeer beschaefd man, die ook eene niet onaenzienlyke bibliotheek bezat. Onder de boeken welke de jongeling hier aentrof, bevond zich een grieksch foliant, dat welhaest het onderwerp zyner vlytigste studie werd. Het was Homerus. Ook met Xenophon en met Lucianus maekte hy hier kennis. Maer de dichter die, na Homerus, zyne grootste aendacht en het meeste gedeelte van zynen tyd op zich trok, was Horatius, dien hy nu voor de eerste mael leerde kennen. Hy verzuimde ook niet, zich met de fransche litteratuer bekend te maken, van welker voornaemste werken de boekenverzameling rykelyk voorzien was. Daer hy echter in deze bibliotheek niet eenen enkelen duitschen dichter vond, maer deze spraek slechts by middel van de gewoone leesboeken leerde, zoo vatte hy tegen haer een vooroordeel op, hetwelk hem lang bygebleven is. Met de engelsche tael maekte hy daerentegen eene praktische kennis, door Mac-Phersons vertaling van Ossian.

Aen de gewoonlyke vermakelykheden en verstrooijingen der jeugd, aen den omgang in het algemeen, nam hy weinig of in 't geheel geen deel. Zyne boeken namen al zynen tyd op. Zelfs met het schryven van verzen, hield hy zich slechts nu weinig bezig. Doch een gerucht van de dood van Bonaparte in Egypten gaf hem aenleiding tot een lierzang, waeruit Myhrman, die een bewonderaer van den franschen held was, groote hoop voor de toekomst des jeugdigen dichters opvatte. Dit gedicht is echter niet gedrukt geworden.

Zeventien jaren oud zynde, begaf zich Tegnér, tegen den herfst van 1799, naer Lund, om aen de universiteit dier stad zyne studien voorttezetten. Zyn doel was eerst, slechts de noodige regtkundige studien te doen, om een ambt van de regering te kunnen verkrygen. Eene verhandeling, die hy in de latynsche tael over Anakreon schreef, trok de aendacht van den geleerden philoloog en orientalist Norberg, die toenmaels professor aen de universiteit te Lund was, op hem, en gaf dezen geleerden aenleiding, om hem den raed te geven, zyne studien voor het doctoraet in de philologie voort te zetten, hetgene hy dan ook deed. Om in Zweden tot dit doctoraet te geraken, moet men een tamelyk veel omvattend exaem voor de gezamentlyke professors der philosophische faculteit ondergaen, waerby al de tot de faculteit behoorende vakken beproefd worden. In geen dezer vakken mag de candidaet derhalve ten volle onbedreven zyn; en naermate hy in de eene of andere wetenschap grooteren voortgang gemaekt heeft, verkrygt hy hoogere noten voor het betreffende vak. Eene zekere som noten zyn in het geheel van noode, om gepromoveerd te worden. De keus der wetenschappen, die de candidaet als zyne hoofdvakken beschouwen wil, als ook de geheele loop zyner studien, staet hem volkomen vry. Hy is ook tot het bywoonen van voorlezingen niet verpligt, en er is geen bepaelde tyd voor de studien voorgeschreven. De een besteedt aen deze studien twee of drie jaren, terwyl een ander er zes of zeven jaren, ja zelfs nog meer, toe noodig heeft.

Tot Tegnérs voorbereidingen voor den philosophischen graed, behoorde natuerlyk ook onder anderen de studie der eigentlyke philosophie. Plato, Kant en Fichte waren daerby zyne eigentlyke

leidsmannen. Hy heeft echter later verklaerd, ofschoon hy een geruimen tyd aen deze studie besteedde, dat hy met zynen concreten geest, niet voor deze abstracte speculatien geschikt was.

Het schynt byna, als hadde hy meer smaek in de wiskundige wetenschappen genomen. Eer hy op de universiteit kwam, had hy er weinig of byna niets van geleerd, en toch leerde hy dezelve nu grondelyk aen, door eigen streven, en byna geheel zonder hulp. Slechts in de natuerkunde en de differentiael rekening woonde hy voorlezingen by, en de nota's die hy over deze collegien schreef, gingen later onder zyne kennissen van hand tot hand over, en waren wegens hare nauwkeurigheid beroemd. Gedurende dezen tyd moet hy zich ongemeen veel moeite gegeven hebben: hy werkte, zegt men, van achttien tot twintig uren 's daegs, en sliep zoo weinig als mogelyk. Aen de verstrooijingen aen zynen ouderdom eigen, en aen het gewoone studentenleven nam hy, gelyk reeds gezegd is, geen deel. Men hield hem daerom voor menschenschuw, verlegen en afgezonderd, en niemand vermoedde in hem den levendigen geest, den vrolyken, geestigen, lieffelyken en levenslustigen man, dien hy zich later toonde.

Een jaer had hy, door de ondersteuning zoo wel van Branting als van Myhrman, op de universiteit kunnen doorbrengen, zonder zyne studien door het onderrigt van anderen te moeten onderbreken. Maer zyn fyn gevoel liet hem niet toe, zich langer de edelmoedigheid van dezen man ten nutte te maken, zonder zelf voor zyn eigen bestaen te zorgen. Hy nam dus weder eene plaets van huisleeraer aen, maer eene zulke, die de vooruitzigt opleverde, na eenigen tyd zyne leerlingen met zich naer de universiteit te kunnen nemen. In de familie van den vryheer Leyonhufrud, op het heerengoed Yrkullsund in Smaland, waer hy nu in gemelde betrekking heen ging, zette hy dezelfde ingetogen, werkzame, in zich zelven opgesloten levenswyze, als op de universiteit, voort. Ook hier vermoedde niemand het genie, hetwelk zich in den schuwen jongeling ontwikkelde. Toen hy echter, by gelegenheid van een familiefeest, eenige fransche verzen schreef, begon men den verlegenen en somberen student met eenig opzien en achting te beschouwen.

Nadat hy op gemeld buitengoed den zomer van 1800 doorge-

bragt had, keerde hy weder naer Lund terug, vergezeld van zyne leerlingen, en werd aldaer als buitengewoone amanuensis aen de universiteitsbibliotheek benoemd, eene plaets die hem, wel is waer, geene jaerwedde opbragt, maer dewelke voor eenen achttienjarigen jongeling, die nog niet gepromoveerd was, als eene buitengewoone onderscheiding geldde, en die hem overigens tyd genoeg liet om zyne studien tot den philosophischen graed voort te zetten en te eindigen. Hy doorstond zyn exaem in twee afdeelingen, in den herfst van 1801, en in het voorjaer van 1802, en verkreeg daerby de hoogste nota (*laudatur*) van de gezamentlyke professoren, eenen enkelen uitgezonderd. Deze uitzondering werd, hoe vreemd ook, door den zelfden Norberg gemaekt, die hem tot deze studien aengowakkerd had, en wiens opvolger Tegnér later in eeniger mate geworden is. De zaek stond aldus: Norberg vereenigde toenmaels nog in zyn professorschap de oostersche spraken met de grieksche, en op de eerste, aen dewelke hy zelve voornamelyk zynen naem als geleerden te danken had, zette hy het hoogste gewigt. Tegnér had zich echter meer op de grieksche litteratuer toegelegd, en dit met zulk gevolg, dat, als het professoraet van Norberg eenige jaren later in twee leerstoelen, eenen orientalischen en eenen griekschen, verdeeld werd, Tegnér den laetsgenoemden verkreeg.

Eene promotie aen eene zweedsche universiteit, vooral in de philosophische faculteit, is met vele byzonderheden verbonden. De candidaten worden niet, gelyk aen de duitsche hoogescholen het geval is, afgezonderd en op gelegen tyd gepromoveerd, maer altyd een groot getal te gelyk, na zekere tusschenruimten, en dan met groote plegtigheid. Gewoonlyk worden in de philosophische faculteit, als er dry jaren verloopen zyn sedert de laetste promotie, al degene die gedurende dezen tyd hunne beproevingen onderstaen en de voorgeschrevene verhandeling ingeleverd hebben, in eenmael gepromoveerd. Vele van de candidaten hebben reeds de universiteit verlaten en zyn gedeeltelyk in een ambt getreden, maer komen voor het feest, uit de verscheidene gedeelten des lands, waer zy reeds verspreid zyn, weder aen de universiteit by elkander. Het zyn de candidaten niet alleen die er heen trekken: ouders, broeders en zusters, bruiden, bloedverwanten en kennis-

sen, en zelfs ledige toeschouwers, stroomen in groote menigte by deze gelegenheid te zamen en geven dikwyls aen het geheele het voorkomen van een grootsch volksfeest, hetwelk overigens ook door het schoonste jaergety, de maend Juny, begunstigt wordt. Niet alleen de programmen, maer het geluid der klokken, het afschieten der kanons, kondigen reeds vroeg des morgens een groot feest aen. Men trekt feestelyk en processiesgewys in den dom, een zangchoor van studenten vooraen. Want de eigentlyke promotieplegtigheid geschiedt op de choor der domkerk, voor den hoogen altaer, op eene daertoe opgetimmerde hoogte, die 'den Parnassus' genoemd wordt. De magistri of doctoren dor philosophie worden aldaer door den promotor met lauwerkransen gekroond; hetgene aen deze promotien een meer poëtisch charakter geeft dan de doctorenhoeden, die in de andere faculteiten als symbolen aengewend worden. Na het einde der feest in de kerk, sluit een vrolyk gastmael en daerna een bal, waer de nieuw gepromoveerden met hunne versche lauwerkransen versierd optreden, de plegtigheid van den dag. Behalve een professor der faculteit, als promotor, behooren tot de feestredenaers in de kerk, onder anderen ook nog twee gepromoveerden, en wel die twee, dewelke by de vroegere beproevingen de hoogste noten ontvangen hebben. Zy worden, volgens de plaets die zy in de processie nemen, *primus* en *ultimus* geheeten. De eerste heeft eene wetenschappelyke vraeg op te helderen, de laetste moet de aenwezigen, waeronder ook byzonder de meestendeels zeer talryke dames, in den naem der gepromoveerden aenspreken.

By de promotie in het jaer 1802, werd Tegnér als primus benoemd. Gedurende de voorbereidsels tot het feest, had er een voorval plaets, hetwelk dreigde hem te gelyker tyd, niet alleen van zyne primus-weerdigheid, maer zelfs van al zyne vooruitzigten op de universiteit te ontrooven, en aen zyn lot eene geheel andere wending te geven. Lundagard, zoo heet in Lund eene door oude boomen beschaduwde wandelplaets of klein park, alwaer de studenten met meer of minder platonische gevoelens voor het schoone, plegen te gaen wandelen. Deze plaets heeft Tegnér ook in verscheidene zyner gedichten bezongen. Eenen avond, als Tegnér volgens zyne gewoonte daerheen gegaen was, vond hy er

een ongemeen groot getal studenten verzameld, allen gewapend met twygen, die van de oude eerweerdige boomen gehakt waren. Het afhakken was echter niet door hen gepleegd, maer op bevel van het consistorium, datis, van den akademischen senaet gedaen, om den groei der boomen te bevorderen. De jongelingen verstonden dit verkeerd, en dachten dat men van zin was, hunne geliefkoosde wandeling te vernielen, vooral daer zy zagen, dat ook eenige geheele boomen geveld waren. Het misnoegen wendde zich byzonder tegen den toenmaligen rector der universiteit, die niet bemind was, en die men vermeende, dat alleen de verwoesting van Lundagard bevolen had. Deze meening moest zich, volgens het gebruik der studenten, hetwelk daerin in alle landen tamelykovereenkomstig is, luidruchtig veropenbaren. Tegnér werd by zyne aenkomst dadelyk door den geheelen hoop omringd, onder het geroep van: ‘de primus moet meê!’ Hy maekte wel tegenvertoogen, maer werd overstemd en moest, gelyk de anderen, met eenen tak gewapend, volgen. De stoet ging eerst naer het huis des rectors, alwaer een luid *Pereat Rector*! *Vivat Lundagard!*’ aengeheven werd, waerop men al de twygen voor den ingang des huizes wierp en de deur versperde. Anderen professoren werden *vivats* toegebragt, en voor eenen theologant werd er een in kerkentoon gezongen. Slechts door de opmerking, dat de vrouw des huizes aen de straet woonde, konde Tegnér verhinderen, dat men by den rector ook de vensters insmeet. Den dag daerna, tot een byzonder verhoor voor den rector gedaegd, gaf Tegnér een nauwkeurig verslag van alles wat er geschied was, zonder zyne eigene strafbaerheid te loochenen. Daer echter de rector deze oprechtheid, alsook Tegnér's poogingen om den oploop te verhinderen, niet scheen in aenmerking te willen nemen, en eischte, dat hy de namen zoude opgeven van hun die den oploop veroorzaekt hadden, op straffe van verbanning *cum infamia*, zoo werd Tegnér vergramd en antwoordde niet zonder drift: dat, hoe het hem zelven ook mogt vergaen, hy nooit als aenklager tegen zyne camaraden zoude optreden. De rector poogde inderdaed zyne bedreiging ten uitvoer te brengen; maer, daer hy van zyne eigene collega's niet zeer geacht was, en daer al de overige professors veel werk maekten van de ongewoone eigenschappen, als ook van het

steeds onbesproken gedrag des jongelings, zoo vond deze in hun eene toereikende bescherming, en de zaek viel allengs van zelve.

Tegnér werd dus by de promotie, die met de gewoone plegtigheid in Juny 1802 plaets had, als *magister primus* - de eerste onder veertig - met den lauwerkrans bekroond. De vreugd, die hy daerby gevoelde, werd echter gestoord door de kort te voren ontvangene tyding van de vroegtydige dood zyns broeders, aen wien hy zyne eerste wetenschappelyke opleiding te danken had. Hy wyde zyner nagedachtenis een schoon gedicht toe, het welk ook in de verzameling zyner werken opgenomen is.

Na zyne promotie, ondernam hy eene reis naer Wermland, om zyne weldoeners Branting en Myhrman te bezoeken. Gedurende zyn verblyf aldaer, ontwikkelde zich de neiging, die hy reeds in vroegere jaren voor de dochter des laetstgenoemden gevoeld had, en welhaest werd de verloving der twee gelieven gevierd. Zy konden echter eerst vier jaer daerna trouwen. Gedurende zyn verblyf, maekte hy ook kennis met Geijer, den dichter en geschiedkundigen, die van dezelfde provincie gebortig was. Geijer had niet in Lund, maer in Upsala gestudeerd, was eenige jaren ouder dan Tegnér en had reeds eenen prys der welsprekendheid in de zweedsche akademie behaeld. Deze twee strevende jongelingen, wier namen een twintigtal jaren later als de schoonste versiersels der zweedsche letterkunde nevens elkander glinsteren moesten, gevoelden by deze eerste zamenkonst slechts weinig neiging voor elkander, het zy ten gevolge der verscheidenheid hunner karakters en toenmalige gezindheden, gelyk Tegnér het later zelf verklaerd heeft, of ten gevolge der antipathie, die vroeger van tyd tot tyd tusschen de twee universiteiten geheerscht had. ‘Onze byeenkomst was eene gedurig redetwisting,’ zegde Tegnér zelf over deze zamenkomst met Geijer, ‘echter,’ voegde hy er by,‘zonder eenige bitterheid of vyandelykheid. Ik leerde hem reeds toen als een der geestrykste en edelste naturen van ons land kennen.’

In den jare 1802 werd hy, nauwelyks 20 jaren oud, als buitengewoon professor der aesthetica benoemd, maer hield zich, eer hy zyn leerambt aenving, in dit en het volgende jaer, een geruimen tyd in de hoofdstad op. De voorlezingen die hy in de volgende jaren aen de universiteit hield, hadden eenen buitengewoonen

toeloop van toehoorders, en plaetsten verscheidene der gewoone heeren professors in de schaduw. Sedert 1805, verkreeg hy ook het ambt van onderbibliothecaris, en werd daerdoor eerst in staet gesteld om te trouwen. Eindelyk, in den jare 1812, werd het professoraet der oostersche en grieksche talen, die Norberg waernam, door deszelfs toedoen, in twee byzondere professoraten verdeeld, een van welke Norberg behield, terwyl Tegnér, op zyn voorstel, tot het andere benoemd werd.

Daer dit professoraet met een zeer gering tractement beloond was, werd Tegnér, volgens zweedsch gebruik, tot een predikantsambt in de omstreken der universiteits stad benoemd, de pligten van welk ambt door een vicarius vervuld werden.

Ondertusschen waren er eene groote menigte liergedichten van hem in het publiek bekend geworden en hadden eenen algemeenen byval verkregen. Het liefelyke herdersdicht *de Nachtmaals kinderen*, in den jare 1820 verschenen, de romance *Axel* (1822) en de *Frithiofssage* (1825) verwierven hem eene populariteit, gelyk nog nooit eenig zweedsch dichter vóór hem bezeten had. Het vaderlandsche gezang *Swea* had hem reeds in 1811 den eersten prys der zweedsche akademie doen behalen. In den jare 1819, werd hy zelf als lid dier akademie of, gelyk men het noemt, ‘een van de achttien,’ gekozen.

Daer hy, door het openvallen van den bisschopsstoel te Wexjo met de byna volle eenstemmigheid der geestelyken van dit bisdom, de eerste plaets op de voordragt verkreeg, werd hy door den koning, in het jaer 1824, als bisschop benoemd. In deze hoedanigheid werd hy ook ephorus der stichtingen van onderwys; de redevoeringen, die hy uitgesproken heeft en die gedrukt werden, zyn meestendeels in het duitsch vertaeld geworden. Hy heeft geene belangryke theologische werken vervaerdigd, behalve de verhandelingen betrekkelyk de synode-vergadering te Wexjo in den jare 1856, die ook in het duitsch vertaeld werden.

Sedert het verschynen der Frithiofssage, liet hy slechts zelden en alleen by gelegenheid, zyne lier weêrgalmen, zoo dat het byna scheen als of het bisschoppelyke ambt, dat hem overigens ledigen tyd genoeg overliet, zyn smaek voor de dichtkunst verzwakt had. Hy las wel van tyd tot tyd, in vriendenkringen, eenige fragmenten

voor, van uitgebreidere gedichten, met welker uitwerking hy zich bezig hield; of echter dezelve onder zyne nagelaten stukken gevonden werden, is nog onzeker. Een der verwachte groote gedichten, waervan slechts gedeelten bekend zyn, moest den tytel van *Gerda* voeren. Een geruimen tyd sprak men er ook van, dat hy Karel XII tot onderwerp van een heldendicht gekozen had.

Tegnér was opgeruimd en vreugdig van aerd, vol geest en goede invallen, maer met eene groote aendoenlykheid des gemoeds bedeeld, zoo dat zyne vrolykste luimen dikwyls en snel in eene groote zwaermoedigheid overgingen. Het zelfde treurige lot, hetwelk zoo veel andere vorsten der dichtkunst getroffen heeft, bereikte ook hem. In de laetste jaren zyns levens, werd zyn geest in eenen nacht gedompeld, waeruit slechts gedurende korte oogenblikken nog de reinere vlammen van zyn genie opgloorden. De geesteskrankheid, waeronder hy, na eenen langen stryd, eindelyk bezweek, onderscheidde zich ook door het hem eigendommelyk karakter; nu was hy van eene onbegrensde vrolykheid, dan werd hy weêr door de diepste zwaermoedigheid nedergedrukt. Sedert verscheidene jaren was hy onbekwaem geworden, zyn ambt te vervullen; doch werd hem hetzelve, in aenmerking van zyne vroegere bekwaemheid en de diensten die hy in het professoraet bewezen had, nog met name behouden. Na dat hy, door reizen en verblyven in vreemde landen, te vergeefs beproefd had zyne gezondheid te herstellen, kwam hy in zyne familie terug, alwaer hy op 3 November van het vorige jaer overleden is.

L.V.

Boekbeoordeeling,

EPHEMERIDES BELGES DE 1814 (*Fevrier - Juillet*) *d'après les archives du gouvernement provisoire de cette époque, par le Docteur Coremans, Bruxelles* 1847.

Deze Ephemerides verschenen oorspronkelyk in het ‘Compte-rendu de la commission royale d'histoire’ (tome XII p. 125.) Zy zyn een hoogst belangryke bydrage tot de geschiedenis dier merkweerdige dagen; een waerschuwend beeld van hetgene ons te wachten staet, indien wy weêr onder Frankryks heerschappy zouden geraken; een getrouwe spiegel van een gedeelte des tyds van Napoleon, den tot in den hemel verheven man, in welken toch elk onbevooroordeelde, elk vaderlandelievende slechts een tyran zien kan. Ja dit beeld, die spiegel is zoo getrouw, dat een lid der commissie van historie (zonder twyfel onze goede vriend, de heer de Reiffenberg,) op blz. 9, de goede trouw van Dr. C. in twyfel trekt, door eene nota waerin hy zegt: ‘La responsabilité de ces assertions appartient uniquement à l'auteur,’ terwyl toch Dr. C. slechts *letterlyk afschryft, wat hy in de liassen der archieven vond* en ons zelfs zegt, waer wy deze liassen zoeken moeten. Doch laet ons met het begin van het boekje aenvangen en niet met het einde.

De 18 octoher 1813 sprak het eerste oordeel over Napoleon. In België vond de vreugde der Duitschers over deze zegeprael een luiden weêrgalm, dien noch schoone en groote woorden, noch bedreigingen ten stilzwygen konden brengen. Het was in den naem der vryheid, dat Duitschland zich verheven had, en ook België wilde niet langer het juk des dwingelands dragen. Het brusselsch dagblad ‘l'Oracle’ en het ‘Journal de l'Empire’ gaven zich alle moeite van de wereld, om de duitsche soldaten daer testellen als wilde beesten, die roofden, moordden enz., en zy spraken gedurig van zegepralen die de franschen behaeld, en van generalen, die de verbonden heiren verloren hadden. Maer dit alles hielp niet; men maekte kennis met de Duitschers en vond dat zy meer *menschen* waren, dan de fransche soldeniers; men hoorde, dat de zoogenoemde zegepralen leugens waren, men zag de generalen, welke de journalen gedood hadden, levendig verschynen en overal de franschen op de vlugt dryven, en men vond dat men in elk betrek gewonnen had. Toen de pruissische generael von Bulow in de proclamatie van den hertog van Sachsen-Weimar den Belgen toeriep: ‘J'aurai des armes pour les Belges qui retrouvent le courage de leurs pères - le despotisme a fini de régner, l'ordre va renaître. Votre indépendance n'est plus douteuse!’ Toen vlogen alle harten den bevryderen toe, en den 13 Februaris (1814) steeg uit St. Gudulas dom te Brussel een te Deum laudamus, als dank voor de herwonnen onafhankelykheid van het vaderland, ten hemel. Dit was een harde slag voor het ‘Journal de l'Empire,’ en het dreigde met een oproer der fransche party; maer men lachte er meê en ‘la plus grande allegresse se manifesta sur tous les points de la capitale.’

Karel Cuiquot, de vriend van Herder, Schiller en Göthe, begon nu, een

nieuw order in alle zaken te brengen; hy stelde eene voorloopige regering in, en deze ging met frisschen moed en met eene opofferende vaderlandsliefde aen hare moeijelyke taek. Weldra waren vier regimenten gevormd; het eerste te Gent, waer de beroemde hoogduitsche schryver, prins Pückler-Muskau, commandeerde; zy werden *door vrywillige giften* georganiseerd en het waren hier, gelyk in Pruissen, grootendeels *vrouwen* welke ryke offers bragten. Dan begon men aen het onderhoud der vreemde troepen te denken, en men maekte de *presse* uit de banden los, waerin Napoleon haer gekluisterd had. Ondertusschen braken overal onlusten uit, want overal klaegde men over kwelleryen van de teruggebleven fransche ambtenaren, of maekte men zich lucht, om zich over vroegere schanddaden te wreken, gelyk b.v. te Villers, waer een Franschman, Laterrade, de schoone abdy met hare overheerlyke kerk gekocht en verwoest had, en waer men het huis en de meubels van den Vandael verbryzelde.[(1)] Zoo klaegden de bewooners van het land van Waes ‘en des termes virulents... sur la conservation des employés du régime français dans les places qu'ils occupaient antérieurement à la proclamation de l'indépendance de la Belgique’ (blz. 21)[(2)] Te Brussel verhief het volk zich krachtig tegen alles, wat fransch was; even zoo zeer deed men dit te Gent, waer de maire zich o.a. zoo over de uitgebroken onlusten uitsprak: ‘que le peuple n'a pas oublié, un moment après, tous les genres de vexations, qu'il avait endurées pendant vingt années d'esclavage, sous lequel il avait gémi; que le peuple ne s'est porté à des excès qu'enivré par un enthousiasme, qui l'a malheureusement conduit un moment au-delà des bornes de son devoir; que ce peuple, que l'on poursuit aujourd'hui avec tant de sévérité, a été témoin des vexations de tout genre, que les honnêtes gens, que les personnes attachées à leur religion, à leurs anciennes coutumes, à leur patrie, à leur ancien souverain, ont tant de fois essuyées sous le gouvernement tyrannique français; que ces mêmes tribunaux veuillent traiter sévèrement une effervescence populaire, commise pas un mouvement d'enthousiasme de voir renaitre un nouvel ordre de choses et de venger des malheurs qui avaient pesé sur eux pendant tant d'années; que les sansculottes vivent tranquillement parmi nous; que l'impunité des crimes qu'ils ont commis si

(1) Onder de processtukken over dezen akt van geregte vergelding, vond Dr. Coremans een rapport, waerin de volgende zinsneden voorkomen: ‘Que des milliers d'éponges qui nous étaient venues de la France pour nous pressurer et qui nous ont pressurés réellement, il s'en trouve une un peu pressurée à son tour dans une émeute populaire, y a-t-il là un motif de sévir avec tant de rigueur? A-t-on puni ce grand nombre d'excès de tout genre commis par des Français dans ce pays? Non, ils ont été recompensés, leurs auteurs ont été protégés et placés dans tous les emplois les plus eminents du pays.’ Voor de rest had dit proces geene slechte gevolgen voor de plunderaers, zegt Dr. C. De hoofdhelden werden begenadigd en dan werd het geheele proces neêrgeslagen.

(2) En hoe gaet het nu? Er komen nu nog meer Franschen in goede openbare ambten terug, dan men toen wegjaegde.

longtemps, est le triomphe du vice, triomphe d'autant plus complet, que l'on poursuit aujourd'hui selon toute la rigueur des lois quelques individus, qui, pour un motif bien contraire, se sont oubliés pendant quelques moments.' Maer bovenal schoon, spreken de 'syndics des neufnations' van Brussel over de herinvoering der vlaemsche moedertael: 'Les peuples de l'Allemagne ont fait justice de ces lois révolutionnaires; ces nations ont rendu hommage à la langue de leur pays et à leur ancienne législation, et nous avons à rougir de ne pouvoir employer notre langue nationale dans aucun acte public; nous sommes encore sous le joug de la langue française et des institutions du régime Napoleon.' Welk een verschil tusschen die oude Brusselaers en de franschnaâpende gekken van onze dagen!

De voorloopige regering was onvermoeid en hielp waer zy helpen kon. Maer zy bevond zich toen in eene gevaerlyke lage; wat zoude uit haer en uit alle trouwe Belgen geworden zyn, indien Napoleon eens terug gekeerd ware! 'Les chances du jeu étaient *terribles* pour eux,' zegt D.C., en toch ging de regering voort op den eens betreden weg. De eerste van Maerte zag 23 persoonen den kerker van Vilvoorde verlaten en God voor hunne bevryding danken. En wat waren dit voor gevangenen! 'Quelques unes (de ces personnes) avaient été acquittées par les tribunaux, mais le préfet n'en avait pas moins ordonné de les retenir en prison. D'autres avaient été *colloquées ou enfermées par mesure de haute police;* d'autres enfin *subissaient la réclusion par ordre du préfet et pour des motifs tout à fait inconnus*.' Verder vond men onder die gevangenen 'des mères condamnées pour avoir défendu leurs fils contre les gendarmes qui venaient les enlever, des emprisonnés *pour leur peu d'attachement au gouvernement français*,' dan een 'qui paraissait avoir été confondu avec un homonyme,' anderen 'comme ayant la tête exaltée,' of 'comme ayant la tête pleine d'idées romanesques;' een ander was door het geregt vrygesproken, ja, dit had hem zelfs dommages-intérêts toegekend, en mynheer de préfet liet hem niettemin in de maison de force te Gent steken; nog een ander was eenvoudig als '*dangereux à la société*' aengeteekend; een ongelukkige 'avait été condamné *par erreur* à une forte peine' zekere *Sebastiaen Hellenberg* was gevangen, had op de openbaren markt het *brandmerk* gekregen en - was onschuldig!.... een andere Lambrecht Hensmans. Maer niet alle onschuldig gevangenen vonden zoo gauw de gulden vryheid terug. 'D'autres Belges détenus arbitrairement ou condamnés pour de prétendus délits politiques, étaient dispersés dans les forteresses, prisons ou bagnes de la France; depuis la délivrance de notre patrie, on les traitait avec une extrême rigueur, et, à ce qu'il parait, on leur refusait même la nourriture nécessaire à leur triste existence... Ceux qu'on rendait à la liberté se voyaient maltraités en route d'une telle manière, que le gouvernement provisoire se vit forcé d'adresser de justes reclamations aux autorités françaises, tant à l'égard de ces libérés que des soldats qui avaient servi sous les drapeaux français, et auxquels on refusait parfois les aliments dont ils avaient besoin.' Dit laetste was, gelyk wy reeds gezegd hebben, te sterk voor De Reiffenberg, die daerom de zonderlinge nota byvoegt: 'La responsabilité de

ces assertions appartient uniquement à l'auteur.' Onze lezers zullen moeijelyk kunnen begrypen, hoe de heer De R. dit schryven KON, daer C. toch *alles* wat hy zegt, door aenhalingen staeft; die staen er toch klaerblykelyk te lezen, blz. 94. Wat ons betreft, wy verklaren, dat wy die verantwoordelykheid geerne deelen, en ten bewyze, dat wy dit goed kunnen, willen wy hier eenige andere aenhalingen mededeelen, die ons toevallig in de hand vielen. In het 'rapport du secrétaire général de la justice (du 20. Juin 1814)' vindt men letterlyk de navolgende woorden: 'Ils (de gevangenen,) sont traités *d'une manière affreuse* dans leur détention au chateau d'Anger, *ils y manquent du nécessaire de la vie.* '(1)

Nauwelyks hadden deze bevryden hun dankgebed ten Hemel gestuerd, als den 8 Maerte een rondschryven der regering aen de kerke hare volste vryheid wedergaf, en het te Deum daervoor in alle bidplaetsen van België wêergalmde. Twee dagen later zegepraelde Blücher (by Laon) over Napoleon; de generael Maison, die den 26. Gent overvallen had, moest het den 29 reeds weêr verlaten, verdreven door de Pruissen en eenige Kosakken. Hy wilde *Doornyk* innemen, maer de daer gelegerde Belgen sloten de poorten en begroetten hem met kogels; dry keeren beproefde hy, de stad te veroveren en dry keeren moest hy wyken. Nu wilde hy *Brussel* aengrypen, maer de hertog van Saksen-Weimar vergaderde welhaest zoo veel troepen in de stad, dat Maison zyn plan opgaf. Toen overviel *Rivet* met 800 man Brugge, maer de Pruissen deden hem weldra weêr vertrekken. Kort en goed, er was geen houden meer aen de zaek en toen eerst de verbonden magten Parys binnentrokken, toen was het geheel en gansch met de fransche overheersching gedaen. Den 4 april dankte men te Brussel den Hemel voor deze blyde gebeurtenis en in St. Gudula zong men het te Deum. 'pour célébrer la prise de la moderne Babylone.'

Maer nog legerden de Franschen te Ostende en te Antwerpen; eerst den 13 April werd de zeehaven heropend, eerst den 4 Mei namen de verbonden magten bezit van Antwerpen. Daermede werd de laetste vrees uit alle herten gebannen. Open en vry uitten de gemeenteraed van Herve, de arrondissementraden van Gent, Audenaerde en Eecloo, en het conseil général de l'intendance de la Flandre orientale den wensch, 'qu'on retournât incesment sous la domination autrichienne.' Te Brussel was dit geheel anders; daer was het slechts de adel en de clerizy, welke zich voor Oostenryk uitspraken, 'tandis que le barreau et le haut commerce préféraient la Prusse;' doch hielpen deze sympathieën niets, want te Londen was het lot van het land anders beslist: Belgen en Bataven zouden één volk worden. Zy werden het ook met den naem, maer niet met de daed, gelyk wy allen weten. Frankryk had eene sterke armée van Franschen en franschelaers achtergelaten; dit zaed begon nu wortels te schieten en staet

(1) De overige aenhalingen *moeten* wy uit gebrek aen plaets weglaten en daerom zal de geachte opsteller ons dit niet ten kwade duiden. Deze eene schynt ons overigens ook van een zoo groot gewigt, dat de anderen geheel onnoodig worden.
De Redactie.

op dit oogenblik in zynen hoogsten bloei. Wy hopen, dat het weldra ryp zal worden!

Zie daer eenige korte en vlugtige uittreksels uit de *Ephémérides Belges*. Hoe geerne hadden wy onzen lezeren meer daeruit medegedeeld! Maer wy moesten ons noodwendig bepalen en het aen den lezer overlaten, het boekje zelf ter hand te nemen en zich te overtuigen, welk een schat van facta's de vlytige en omzigtige schryver er in verzameld heeft. Wy kunnen dit artikel niet beter sluiten, dan met de woorden, waermede hy zyn boekje sluit:

'Il est bon et utile, nécessaire même pour le bien-être présent et futur du pays, que de pareils faits soient rappelés au souvenir de ceux qui en furent les témoins. On trouve là d'excellents exemples à suivre et de mauvais à éviter; des choses curieuses demeurées secrètes jusqu'aujourd'hui, surtout des *leçons mémorables*, enfin ces *détails intimes* que les archives d'une administration peuvent seules nous révéler, et qui sont indispensables pour donner à l'histoire le caractère de vérité qu'elle doit avoir dans l'intérêt des gouvernements aussi bien que des peuples.'

Het boekje is opgedragen aen het Mânnergesang-Verein te Keulen. De hoofdgedachte der *toeëigening* is dezelfde, welke als een roode draed door geheel het werkje loopt en op elke bladzyde doorstraelt: de groote waerheid namelyk, dat Belgie zyne onafhankelykheid van den 4 February 1814 dagteekenen moet, en dat het dezelve aen Duitschland dankt.

M.

Poets wederom poets.
(*Uit het Duitsch*).

In den jare 1192, werden er door Dominico Michieli twee wonderbaer colossale zuilen van de hongarische heuvels naer Venetia gebragt, dewelke op de *piazetta* of de zoogenaemde *Broglio Broglio*, toenmalige vergaderplaets van den venetiaenschen adel, als zegeteekens opgerigt werden. Deze zuilen waren van oosterschen graniet en uit een enkel stuk gehouwen, en elke derzelve had een gewigt van nagenoeg 100,000 venetiaensche ponden. Het scheen echter, als of een byzonder vyandig noodlot over deze zuilen hing; want, als zy scheep gedaen werden, viel er eene in de zee, verzonk in het slyk, en toen dit verlies, na verloop van vele jaren, door eene andere nagemaekte zuil hersteld werd, kon er niemand gevonden worden, die het waegde, de oprigting der reuzenmassen te ondernemen. Een geruime tyd lagen zy reeds op de *piazetta*, en reeds begonnen de gondolieren haer ten doel hunner spotternyen te nemen.

Korts te voren werd Hendrik Dandolo, die vroeger by den trouwloozen Manuel het moeijelyk ambt van gezant bekleedde, en wien deze, in een aenval zyner barbaersche ruwheid de oogen liet uitsteken, niettegenstaende zyne blindheid als doge van Venitië gekozen, daer de voormalige doge Malapiero zyne waerdigheid nedergelegd had. Dandolo, die den naem van Venetië tot den hoogsten top van roem verhief, wenschte zelf, dat de zuilen op gemelde plaets opgerigt wierden, en ontbood derhalve verscheidene lieden, die in de kunst ervaren waren; maer elk hunner wist, onder het eene of het andere voorwendsel, deze taek van zich af te wenden. Eindelyk verscheen er een werktuigkundige, met name Nicolo Barathiere, voor den doge, en beloofde hem, de oprigting der beide zuilen op zich te nemen. ‘En wat verlangt gy daervoor ten loon?’ vroeg hem de doge. - ‘Ik verlang, dat my slechts eene bede toegestaen worde,’ - antwoordde Nicolo. - ‘En deze is?’ - ‘Dat de senaet my vergunne, zoo lang ik leef, 's nachts tusschen de twee zuilen een speelkraem op te rigten.’

- ‘Dit zal u toegestaen en schriftelyk verzekerd worden, zoo haest gy het werk tot stand hebt gebragt,’ antwoordde de doge, en noodigde hem uit, om dadelyk zynen arbeid te beginnen.

Weinige dagen daerna, was de geheele piazetta en de daeraengrenzende Marcus-plaets met menschen van alle standen en klassen vervuld; want Barathiere had reeds eene grondlage en een duchtig voetstuk voor de zuilen opgerigt, en poogde nu dezelve, by middel van ankertouwen en magtige hevels op te regten. Met angstvolle bezorgdheid en bang ongeduld, zagen de Venetianen de gevaerlyke bewerking aen; maer, daer de gevleugelde leeuw van Sint Marcus, die den top der eene, en Sint-Theodorus de beschermheilige van Dalmatië, die den top der andere zuil versierde, zich steeds meer en meer in de lucht verhieven, door de schitterende zonnestralen beschenen, verhief zich onder de menigte een vreugdegeschreeuw, dat geen einde wilde nemen. De held van den dag was de opregter der grieksche zuilen, Nicolo-Barathiere.

Den dag daerna ontving Nicolo, benevens eene vleijende dankzegging van den senaet, de vergunning om een speelkraem tusschen beide zuilen te mogen daerstellen. Niet lang duerde het, of de talryke bezoekers der Marcus-plaets bemerkten wezenlyk een klein kraem op de piazetta, in hetwelk zich Nicolo Barathiere bevond, die de nieuwsgierigen tot een nieuw spel uitnoodigde. Het was een van die verderfelyke hazard-of kansspelen, dewelke zich naderhand over byna geheel Europa verspreid en een onnoembaer getal ongelukkigen in wanhoop en ellende gestort hebben. De doortrapte Nicolo had zyn doel volkomen bereikt, en zag welhaest, tot zyn groot vergenoegen, de edelste en rykste Venetianen zich in zyn kraem verzamelen, om hunne ducaten of piasters uit hunne zakken in de zyne te laten dansen.

Zoo had hy reeds eenige maenden zyn bedryf voortgezet en zich een beduidend vermogen verzameld, maer ook menige vervloeking op zyne ziel geladen, van degenen die, door verliezen aen de speeltafel, tot zelfmoord of misdaed gedreven werden. De verstandige Dandelo werd nu eerst, tot zyne diepe droefheid gewaer, hoe zeer de valsche Nicolo Barathiere, by wien het slechts om geldgewin te doen was, hem door zyne bede ver-

schalkt had, en welke treurige gevolgen uit het toestaen derzelve ontstaen warenen nog ontstaen zouden Te gelyker tyd echter zag hy de onmogelykheid in, de eenmael toegestane vergunning in te trekken, en toch mogt hy het openbaer misbruik derzelve niet langer laten voortduren, wilde hy de edelste Venitianen, die zich met eene soort van woede tot de spelen van Nicolo drongen, niet in hun verderf laten loopen en de grootste huizen van Venetië te gronde laten gaen. Reeds had hy in den hoogen raed den toestand der zaek voorgedragen, en denzelven gebeden eenen uitweg te zoeken, hoe het kwaed te beteugelen ware, zonder dat de eenmael verleende vergunning, van den kant des senaets gebroken wierd; maer geen der senatoren konde een middel naer den wensch van Dandolo uitvinden.

In diepe bedroefheid over dit vloekweerdige zaed des boozen nadenkende, zat de blinde gryzaerd eens 's nachts in zyne kamer op de Marcus-plaets, wanneer een senator met een doodvonnis tot hem trad, opdat hy er naer gewoonte het teeken zyner toestemming zoude op drukken.- ‘Wie is de veroordeelde?’ vroeg de Doge. - ‘Een verwaten deugeniet,’ - antwoordde deze, - ‘een bandiet, die de Paduanen ons toegezouden hebben, en die reeds dry moorden begaen en twee borneputten vergiftigd heeft.’ - ‘Dan is hy ryp voor den beul,’ - zegde Dandolo, - ‘langt my het oordeel des senaets.’ - Reeds wilde dc afgeveerdigde zich met hetzelve weder verwyderen, toen de Doge hem plotselyk toeriep: ‘Halt, halt! De piazzetta is gered, geen Venitianer zal zich meer naer Nicolo's spelen begeven!’ De senator zag verwonderd den gryzaerd aen, wiens anders zoo ernstig gelaet, eene ongewoone opgeruimdheid had aengenomen, zonder echter de meening zyner woorden te vatten; maer de Doge beval dadelyk den hoogen raed te verzamelen, daer hy hem nog iets had mede te deelen, vooraleer de misdadiger ter dood gebragt wierd.

De volgende morgen zon vergulde reeds met haren glans de torens van Venetië, als, tot de groote verbaesdheid der inwooners, er tusschen de beide granietzuilen zonderbare voorbereidsels gemaekt werden. Zy zagen er eenen ruwen houten blok naer toe brengen en rondom denzelven heen, zich een kring soldaten vormen, waerover zy zich niet genoeg konden verwonderen. Hoort!

daer luidt de *Campagna d'agonia* op den Marcus-toren, en er komt eene afdeeling sbirren uit de stadsgevangenis, in wier midden een mensch, woest van uitzien, met zyne handen op den rug gebonden; de scherpregter van Venetië volgt hem, met mantel en zweerd. Nu heeft de stoet de zuilen bereikt. Een beambte der Signoria maekt den volke kond, dat de aenwezige misdadiger, uit hoofde van verscheidene moorden en bronnenvergiftiging, ter dood veroordeeld is, en, ingevolge besluit van den senaet, zyne straf op de Marcus-plaets, tusschen de beide zuilen, ondergaen moet. Eenige oogenblikken daerna, verft het bloed van den booswicht de witte en zwarte marmeren steenen de piazetta.

Als een bliksem verspreidde zich de mare dezer halsstraf in de stad, en was reeds algemeen bekend, toen Nicolo 's avonds weder op die plaets zyn speelkraem opstelde. Hoe verwonderd was hy echter, toen niet een enkel Venitiaen zich naderde! Te vergeefs noodigde hy de voorbygangers met de bekorendste woorden uit; iedereen verwyderde zich met teekens vanafschuwen en wilde niet van zyn spel hooien. Dandolo had list door list overwonnen en zich niet vergist, toen hy door de zyne een pael aen de verleidingen van Nicolo dacht te stellen. De plaets werd, door de doodstraf van den bravo, voor eerloos gehouden, en niemand, die zyne eer niet wilde brandmarken, mogt ze betreden. Nog eenige avonden regtte Nicolo zyn kraem op, maer steeds met hetzelfde gevolg. Vol woede op Dandolo, wiens geslepenheid zynen veel opbrengenden oogst eenen dyk gesteld had, verliet hy Venetië korts daerna, om na dergelyke bedryven, zyn wild leven in eenen kerker te eindigen.

L.V.

Van den rookduivel.
Eene klucht uit den ouden tyd, na eene chronyk, door eenen tabaksvriend.

Het was in het begin der zeventiende eeuw - het jaer is my vergeten - toen er in de duitsche ryksstad Augsburg, die te dien tyde eenen beduidenden rang onder de handelsteden van uitschland bekleedde, eens eene lading goederen uit Holland aenkwam. Onder deze goederen bevonden zich ook eenige balen met het opschrift TABAK. De ontvanger, verwonderd over dezen hem geheel onbekenden naem, opende de bael, en vond daerin de gedroogde bladeren van een zwartachtig kruid, waervan het gebruik echter aen hem en aen de geheele gebuerte ten volle vreemd was. In de verlegenheid, hoe hy toch aen zyne bekenden dezen artikel aenpryzen zou, liep meester Schelle - zoo heette de koopman - tot zynen voormaligen leeraer, Rector Nussknacker, om hem, in dit hoogst hachelyk geval, raed te vragen; want meester Nussknacker stond als de geleerdste man in de geheele stad bekend; hy sprak beter Latyn en Griek dan Duitsch, en had menige reisbeschryving over vreemde landen gelezen, ook zelf eene verzameling van derzelver producten beginnen te maken. Hoe zou nu zulk een man niet in staet zyn, om over het onderhavige geval klaerlyk bescheed te geven?

Meester Schelle drukte derhalve, zonder langer te wachten, zynen drykantigen hoed op zyn hoofd, nam den langen wandelstok met den zilveren appel in de hand, en bevond zich welhaest aen het lagere einde der straet, alwaer de Rector, in eenen zyvleugel van het oude Dominikanerklooster, zyne school hield.

De gewigtige man was juist op dien morgen bezig, Cornelius Nepos aen zyne leerlingen uit te leggen, en wandelde luidspre-

kend in de groote leerkamer op en neder, terwyl hy van tyd tot tyd, om orde te behouden, met een hazelaershout op de tafel en in 't voorbygaen ook op de vingers der onachtzamen sloeg.

Behoedzaem en zachtjes klopte meester Schelle aen de zware kamerdeur.

- Wilt ge daer eens! - riep oogenblikkelyk de Rektor uit, die by het hooren van den tred des burgers in den gang, reeds zyne ooren opgesteken had. - Al weèr een; de drommel hale alle die kerels met hunne rekeningen; dat houdt in der eeuwigheid niet op. Domme Jan, - zeide hy daerop tot een knaep die op de ezelsbank zat - ga zie daer eens, wat dat al wêer mag zyn.

De leerling opende de deur half, en stak vragend zyn hoofd naer buiten.

- Buerman Schelle, - was het antwoord, - en een *casus criticus*.

- Een *casus criticus* en buerman Schelle, - herhaelde de schooljongen.

- Zoo! dat is wat anders, - zegde de Rektor, en de zwellende toornâder op zyn voorhoofd werd dadelyk weder glad.

- Is het buerman Schelle en een *casus criticus*? Wel jongens, dan moeten wy voor ditmael onze les sluiten; ik moet toch weten wat dat voor een *casus* is. Derhalve, gaet ondertusschen maer gerust naer huis en komt van namiddag weder *ad studia* hier.

De Rektor trad tot den burger naer buiten en voerde hem met zich, door eenen duisteren gang, in zyn studeerkamerken; hier zette hy zich eerst in zynen grooten armstoel neder, en vraegde dan, met eene gelaet waerop oneindig veel geleerdheid te lezen stond:

- Nu, heer gevader, in welken *casu* komt gy myn *consultationem* vragen?

- Ik ben *in magnis angustüs*, *Doctissime*, - begon Schelle, terwyl hy een paksken met tabaksblaêren uittrok,hetwelk hy in zynen hoed verborgen had. - Zie eens hier, dit kruid heeft my de koopman van Amsterdam gestuerd; nu weet echter geen mensch in de geheele familie, hoe men zulk kruid moet gebruiken. Daerom ben ik zoo maer seffens herwaerts komen geloopen

om u over deze *planta incognita* te consulteren. Welligt heeft reeds een der oude *scriptorum* ofte *Patrum Ecclesiae* er over geschreven.

De Rector nam den tabak in de hand, berook hem aendachtig, streek nadenkend de krullen zyner pruik achteruit, maer vond in den schat zyner wetenschap niets, het zy oud of nieuw, dat hy ter oplossing van dit problema hadde kunnen aenwenden.

Maer onwetend schynen voor eenen voormaligen scholier!... Dit hadde zyner *auctoritati* geweldig kunnen schaden.

Hy verkoos derhalve, na eenig peinzen, op de wyze van den delphischen Apollo, een dubbelzinnig orakel uit te spreken, hetwelk luidde als volgt:

'Deze *herba tabacca* was zekerlyk reeds toenmaels bekend; ik bezit dezelve echter nog niet in mynen *herbario*. Maer aengezien zy er zwart uitziet en zeer slecht riekt, *constat*, is het zeker dat gemeld kruid, *herba nigra mauria tabacca*, in het Moorenland wast, en, naer behooren behandeld, tot velerhande dingen nuttig is. *Dixi*.

Over dit bescheed verheugd, spoedde zich de burger dankvol van daer. Hy liet de tabaksblaêren liggen, die de Rektor zorgvuldig in zyn herbarium plaetste. De Rektor verzonk alsdan in diepe bespiegelingen over dit ongewoon phenomeen, ergerde zich over de beperktheid der menschelyke kennissen, maer verheugde zich toch eindelyk met zelfvoldoening, dat hy dezen *casum difficillimum* zoo goed opgelost enverklaerd had.

Ondertusschen had de koopman zyne winkeljongens uitgezonden, om in de straten der stad de nieuwe waer uitteroepen en te pryzen.

- Koopt tabakko ofte Moorenkruid! - riepen de jongens uit, - tot vele zaken nuttig, tegen eenen spotprys, half voorniet. Koopt koopt!

Het nieuwe trekt steeds de menigte aen. Gelyk het nu nog is, zoo was het toenmaels ook. Velen kochten zonder te weten waerom en waervoor. - Dit, dachten zy, moet men proberen, - en zoo stelde, een ieder naer zynen a e r d , met het geprezen gewas proefnemingen aen.

Eenigen kookten er eenen drank uit, als een middel tegen de toovery; anderen sneden het in stukken gelyk kooien, staken er

worsten in, en bragten het als een zondagsgeregt ter tafel; nog anderen gaven het als voeder aen de geiten; een brouwer kreeg het zelfs in zyn hoofd, er eene party van, als versterking, in zyne vaten te werpen. Maer niets van dit alles wilde gelukken; vele lieden kregen veeleer buikpyn en kwade overvallen, de geiten verloren hun melk en verscheidene stierven de dood.

Toen was de nood groot. Dadelyk verspreidde zich het gerucht, dat de hollandsche koopman, die het moorenkruid gestuerd had, de duivel in eigene persoon was, die de vrome stad Augsburg had willen betooveren, en zeker had koopman Schelle een verbond met hem gesloten. Deze glinster, die aen het kranke brein eener oude begyn ontsprongen was, ontstak als het ware, een loopend vuer in de voor zulke gruwzame waerheid maer al te ligt vatbare gemoederen der menigte. - De duivel is los! - werd er de gansche stad door geroepen. En zoo was het ook inderdaed; want de *zwarte jager* verscheen te dien tyde en bragt alles in rep en roer, zoo haest men zynen naem maer noemde, en wist op eene zeer geschikte wyze al de tegen hem aengewende beschermingsmiddels tot zyn eigen voordeel te doen keeren. Gelyk bezetenen, liepen de verschrikte burgers over de straet, om hunnen bekenden de helsche plaeg te vertellen; zy bleven dan in hoopen aen de hoeken staen en hieven hunne vuisten dreigend naer omhoog. Want hier en daer, inde huizen, hoorde men het jammergeschrei der vrouwen en kinderen, die van het moorenkruid gegeten hadden, het klagend geluid der geiten, die insgelyks vreesden, dat het op hunnen ondergang gemunt was; en by al deze verwarring, voegden nog de honden een oorverscheurend gehuil.

Eindelyk kwam uit den ouden bierkelder, waer men zich verzameld had, een onoverzienbare hoop oproerigen gedrongen, die onder schelden en vloeken, destraet opliepen, tot juist voor het huis van meester Schelle.

Reeds lang had deze zich, door zyne groote strengheid jegens nalatige kalanten, gehaet gemaekt. Nu deed zich eene gewenschte gelegenheid op, om wederwraek te nemen.

- Kom er uit, Schelle, gy heksenmeester, gy zwartkunstenaer, gy schoft! Wilt gy de geheele stad vergiftigen? Weg met hem naer het raedshuis!

Meester Schelle, die de menigte had zien naderen, stond reeds met zyne trouwe gade in de deur. - Hoort dan toch, gy lieve geburen en gevaders, wat wilt ge dan eigentlyk van my hebben? De magister Nussknacker daer ginder, die is alleen schuld aen deze *pestilentia*; hy heeft my verzekerd, dat de *tabacco* een goed kruid was, en tot vele zaken nuttig.

Trots het streven onzes winkeliers, en ofschoon vrouw Schelle, al de woorden haers gemaels herhalende, dezelve met kreischende stem bekrachtigde, en hem poogde by zynen rok vast te houden, werd hy onder duchtige vuistslagen, toch genoodzaekt, den stoet naer het stadhuis te volgen.

Eerst echter ging men naer de school van Rektor Nussknacker, om ook dezen vast te nemen. Hy was, als aenhanger der humanistische philosophie, reeds lang een doorn in de oogen der scholastisch-gezinden geweest. Nu was het zake, den vrygeest gezamentlyk met den gierigen Mammonsdienaer, den winkelier, aen hunnen regtmaligen heer, den vorst des afgronds overteleveren.

Maer de toegang lot het oude predikheerenklooster was zoo gemakkelyk niet; want de Rektor, door een zyner scholieren verwitgigd van het naderende gevaer, had spoedig met eigene hand de groote straetpoort toegegrendeld, en dan met zyne zestig scholieren, gewapend met stokken, positie in de hooge venster genomen, in afwachting van den aenval.

- Stormt! - schreeuwden de aenleiders, - stormt! Weg met den aertsketter!

Deze aenwakkering strookte met de gevoelens der ongeduldige menigte. Weldra waren er eenige brandladders uit den hof aengeschaft, om in de vensters te klimmen, als ook eene byl uit de naestbygelegene slagtery, om de deur open te breken.

Daerdoor waren echter de belegerden weinig verschrikt. De scholieren lieten een luid ‘hourrah!’ hooren en deden inktkokers en stukken hout op het volk nederhagelen. De Rektor lag met zyne familie, gewapend met bylen, uit de vensters en zy bragten zoo duchtigen slagen aen de ladders toe, dat deze weldra krakend in een stortten. Terzelfder tyd verscheen de vrouw Rektorin in het venster boven de poort, en stortte al hare watervaten op de aenvallers neder, zoo dat zy al schreeuwende terug weken. De be-

legerden hieven daerop een zegelied aen, en de krygsgezinde schooljeugd sloeg met hare stokken de maet.

Als hel gerucht een weinig bedaerd was, ontstond er een tweegesprek tusschen meester Schelle en den Rektor:

- Denkt eens, heer magister, - riep Schelle bedrukt uit, - dat komt er van; nu zeggen ze, dat wy er de schuld van zyn!

- Wat? Waervan? - antwoordde deze snel, terwyl hy zynen kalenkop (hy had zyne pruik in de hitte des gevechts verloren) geheel buiten het venster stak. - Heb ik u niet gezegd, gy zwarte kramersziel, dat het moorenkruid goed was, voor hem die het goed wist te gebruiken? Waerom zyt gy zulk een dommerik zonder alle *logica* geweest, die geen acht op myn *conclusionem* gegeven heeft? Maer ik weet wel, die twee domkoppen daer - op de twee aenleiders wyzende - hebben hetgeheele onheil veroorzaekt, om cenen eerlyken mensch zyn brood te benemen.

Deze toornige woorden zouden waerschynlyk eene hernieuwing des aenvals te weeg gebragt hebben, zoo er niet op dit oogenblik twee raedsdienaers, met langzaem afgemeten tred, bygekomen waren en inden naem des regerenden heeren burgemeesters en deshoogedelen raeds rust bevolen hadden. Zy verklaerden, dat de heeren van den raed reeds lang op het raedshuis vergaderd waren, om de euveldoeners te verhooren. Daerom moesten Schelle en Nussknacker hun dadelyk daerheen volgen; de anderen moesten, op boete van twee guldens, naer huis tot hunne vrouwen gaen, en ook de wilde honden zorgvuldig binnen houden.

In die goede oude tyden ging het anders dan nu. Twee raedsdienaers in hunne lange blauwe rokken, met sabels aen hunne zyde, waren toereikend, om die tierende menigte tot bedaren te brengen en geheel uit een te dryven; en ofschoon de aenleiders nog niet genegen schenen, om van hunne verstooringswoede af te zien, werden zy toch door niemand gevolgd. Want hel donderwoord der overheid gold den volke meer, dan al het geloei der oproerstokers.

De hoop verliep in de zydestraten; echter, door nieuwsgierigheid aengedreven, snelde een ieder naer de marktplaets, om aldaer de veroordeeling der beide heksenmeesters by te woonen.

De Rektor was, op de uitdaging der raedsdienaers, van pruik

en driekantigen hoed voorzien, uit zyne vesting gestegen, en schreed nu, nevens meester Schelle, door de raedsdienaers begeleid, naer de zittingzael toe. Hier, in de oude beroemde ‘gouden zael,’ had de regerende burgemeester de heeren van den raed reeds over een uer verzameld, om hun, in eene sierlyk opgestelde redevoering, berigt te geven van den algemeenen ramp, voortspruitende uit het gebruik des moorenkruids. Hy ook was, naer het geloof dier tyden, in zyne wysheid overtuigd, dat er hier in alle geval heksery in het spel was, en dat de oude zwarte aertsvyand weder zyn leger in de goede stad Augsburg had opgeslagen. Hy dacht echter, dat het billyk was, eerst de betigten te verhooren, om de zaek nauwkeurig te doorgronden, en dan naer regt uitspraek te doen.

Deze meening des regerenden keurden al de raedsheeren goed.

Zy leunden hunne waerdige hoofden in de zachte kussens van hunne zetels, sloegen de beenen over een, vouwden de handen over hunne hoog gewelfde buiken, en verwachtten in deze behagelyke en gedachtelooze houding, de terugkomst der raedsdienaers.

Eindelyk openden zich de deuren; de beide misdadigers traden binnen en naderden de balie; de winkelier met hangenden hoofde en traenoogend, de Rektor met stoïsche bedaerdheid en dien verachtenden trek om den mond,dien de wyze, in de tegenwoordigheid van onwaerdige en brutale verdachtingen, zoo geerne behoudt.

De eerste burgemeester stond uit zynen zetel op en sprak hun aldus aen:

- Hans Schelle, winkelier alhier, en heer magister Nussknacker, insgelyks alhier! eene zware en pynlyke klagt is tegen u ingebragt geworden; gy hebt, aldus berigt men ons, door aenpryzing en verkoop van een onbekend verderfelyk kruid, de geheele stad willen betooveren en te gronde helpen. En dit alles door opstoking van Satan, den aertsvyand des vromen christendoms, die een moordenaer is geweest van den beginne af. Derhalve zyt gy alhier, voor ons burgemeester en raed gedagvaerd geworden, opdat gy de waerheid, de gansche waerheid, zoudt bekennen. Dit te doen, vermanen wy u thans vaderlyk; in geval van

weigering, zullen wy uwe zaek in de handen der heilige inquisitie overgeven.

Daerop ving de winkelier, met een klagelyk gelaet aen:

- Ach! erbarmen, erbarmen! welregerende heer burgemeester en hoogedele heeren van den raed! Ik ben grondig onschuldig aen deze gevaerlyke *pestilentia*, daer ik de *maliciam* van dit kruid en dat de Satan daer binnen stak, by lange niet gekend heb; ik ben ook wysselyk tot den geleerden heer magister gegaen, om inlichtingen te vragen over de bewuste *herbam*. En dezelve heeft bekend en gezegd, dat de *herba nigra maurica tobacca* tot menige dingen nuttig was. Hoe konde ik toch, hoogedele heeren, een zoo groot euvel doen, myne lieve vaderstad Augsburg te betooveren en myne menigvuldige eerlyke kalanten daerby? Hoe zoude ik dan toch tot myne vele en groote achterstanden in myne schulboeken geraken? Dan ware ik zeker van alle domme duivels de domste geweest.

By deze laetste woorden, waerdoor hy vermeende eene byzondere bewyskracht aen zyne rede te geven, keek Schelle moedig tot die senatoren op, die zyne gevaders waren, en wier namen voor aenzienlyke sommen op zyne schuldboeken pronkten. Deze bewogen zich ongerust op hunne stoelen heen en weder, tot dat er eindelyk een opstond, om de verdediging des winkeliers te nemen.

Hy hield het daervoor, bemerkte hy, dat Schelle met veel verstand gesproken had. Ongetwyfeld ware het beter geweest, eeneonbekende waer in het geheel niet te koop te veilen; maer nooit zoude hy er in toestemmen, dat een eerzame burger, tot schande der gansche stad, zoude ten onregte van duivelary beschuldigd worden.

- Hy heeft gelyk, - mompelde men in de vergadering.

- Maer wat zegt gy dan, heer magister? - hervatte de burgemeester.

- Ik zeg niets, mynheeren! Het volk is gek. Wie heeft hun dan het bevel gegeven, een onbekend kruid in den buik te vreten, gelyk het domme vee? En wat gy daer van hekseryen schreeuwt, zoo zyn aen de meesten van u, mynheeren, die lieden zeer goed bekend, die den duivel in het lyf hebben. Zulke komen somwylen te voorschyn, als een verschrikkelyke lintworm, om de eerlyke

ryksburgers het muil te stoppen, te vangen, tot het halsgeregt te voeren, en dan de plompe *plebem* aen haer jok te binden. *Dixi*.

Deze rede misviel wel is waer den pligtmatigen orthodoxen burgermeester zeer sterk; maer, daer de meerderheid schreeuwde: ‘die heeft ook gelyk,’ daer men opsprong, om aen de beschuldigden, over de balie heen, vriendelyk de hand te reiken, zoo waegde hy het niet, in zyne aenklaging voort te gaen.

Om ondertusschen het onrustvolle volk te vrede te stellen, besloot men: 1^{o} dat beide aengeklaegden ieder 20 gulden boete zouden betalen, uit hoofde van de uitgeregte ergernis; 2^{o} dat het overige der voorhande zynde tabaksblaêren op de markt byeen gebragt en voor de oogen des raeds verbrand zoude worden, en 3^{o} dat de Clerizy met gebeden en wywater er zoude by treden, om de kwade plaeg geheel uit de stad te verdryven.

Op dezen beslissenden oogenblik, deed zich onder het voor het raedshuis wachtende volk, eene groote beweging op; men drong elkander schreeuwend de hooge trappen op, tot in de voorzalen van het huis, en reeds wilde de burgermeester, daerdoor ongerust geworden, buiten treden om hel oordeel af te kondigen, toen de deur openvloog, en wie trad er binnen? Niemand anders dan meester Kurt Heln, uitvinder der zakuerwerken, die in het begin der zestiende eeuw te Nurenberg woonde.

Onder den linken arm droeg hy een kistje met in stukken gesneden tabaks blaêren en in de regter hand eenen overgrooten kerzelaren knuppel, aen welks lager eind zich een uitgeholden knods van lindenhout bevond. Uit deze steeg een blauwachtige damp omhoog.

- Ik heb het gevonden! 'k heb het gevonden! - riep hy uit. Verwonderd keek hem de geheele vergadering aen.

- Wat hebt gy gevonden, Kurt Heln? - vraegde de burgermeester.

- Wat heeft hy gevonden? - vraegden al de senatoren.

- Aen den hoogedelen burgermeester en raed maek ik bekend en te weten, hoe men het moorenkruid moet gebruiken.

Nu plaetste hy zich op eene bank, om door allen gezien te worden, en zyn kerzelaren hout als eene klarinette aen zynen

mond plaetsende en met beide handen vast houdende, begon hy dapper te dampen.

- Dat is toch zonderbaer, hoe dat riekt! - zeide de burgermeester.

Nu verdrongen zy zich allen tot by Kuit, om uit zyne pyp te smooken.

De knods van lindenhout, die den kop vormde, werd steeds op nieuw gevuld, aen een kolenbaksken aengestoken, en zoo rookte, voor de eerste mael sedert de schepping, de hoogedele raed eener vrye duitsche ryksstad tabak.

Maer ach! welhaest waren de meesten krank en elendig geworden van het ongewoone experiment. De burgemeester voelde eerst zyn hoofd heen en weder waggelen, daerna draeide alles met hem in eenen kring om, zyne oogen keken straf voor zich heen, eene doodsbleekheid overdekte zyn aengezigt, en hy zoude voorzeker op den grond gevallen zyn, hadden hem niet twee raedsdienaers ondersteund en in zynen armstoel terug gevoerd.

Verscheidene raedsheeren, die insgelyks duizelig geworden waren, wilden op de marktplaets aen de groote bron gaen water drinken, maer zy totterden de hooge trappen af.

Nogmaels brande onder de bygeloovige menigte het gedacht los, dat de duivel in het spel was.

Kurt, die met zynen rookstok naer beneden gegaen was, en voor de verzamelde menigte begon te dampen, werd er door omringd, en alles schreeuwde:

- Ziet toch den zwartkunstenaer! hy wil ook den hoog loffelyken raed te gronde helpen. Slaet toe, gezellen, slaet hem dood!

Doch niemand waegde het, hem nader te treden; want de helsche damp, dien hy aen alle kanten om zich heen blies, hield zelf de koenste achteruit. En voor den eersten rooker opende zich, door het middel des verstomden tydgeests, een vryheidsweg tot zyne stille wooning.

De bedwelmdheid des burgemeesters en der senatoren was oudertusschen spoedig over, daer hunne trouwe wederhelften zorg droegen, de magen der arme bloeden met worst en dobbelbier te restaureren.

Den volgenden morgen dreef de nieuwsgierigheid, den burge-

meester, trots de bede zyner vrouw Geertruid, naer Kurt Heln den werktuigkundigen, om te vernemen, hoe hy deze nieuwe ontdekking gedaen had, en om nog eens in alle stilte den tabaksdamp te proeven, die, niettegenstaende de vorige onaengenaemheid, toch eene eigendommelyke bekoorlykheid nagelaten had. Hy vond Kurt in zyne werkplaets rookende, en vernam van hem, hoe hy, na verscheidene mislukte proefnemingen, den tabak op een komfoor gestrooid en daerby een hoogst betooverenden en hartversterkenden reuk waergenomen had. Als hy nu den mond wyd open deed, om ook den smaek des damps te onderzoeken, dan veropenbaerde zich plotselyk het geheim. Hy voelde zyn geest opgebeurd, mannelyk koen, en zyne inbeeldingskracht als door tooverkracht, gescherpt; en zyn uitvindingsgeest toonde hem weldra het behoorlyke werktuig voor het genot van dit kostbaer gewas.

Den volgende dag zag het verstomde Augsburg zynen burgemeester, uit eene lange pyp rookende, op de steenen bank voor den raedskelder zitten. Voor hem op de tafel bevond zich de bierkruik en eene schotel met bloedworst.

- Hoort, gylieden! - riep hy den ommerstanderen toe, - hoort wat ik u thans zegge: Als er eene dampt en een appelflauwte krygt, dan moet hy maer dobbelbier drinken en bloedworst eten. O! hoe genoegelyk en lekker is het toch! My dunkt, dat ik de keizer van Rome ben!

L.V.

De vogels.
(*Naer 't Hoogduitsch van Mevrouw von Ploennies.*)*

'k Beny de vogels vry en los,
Die in de ruimte vliegen,
Die midden van het groene bosch
In 't stille nestjen, week van mos,
Sich facht ten slape wiegen.
Hun ruischt het woud den slaapchoraal,
Hun gloeit der fonne laatste straal
En 's morgens purperblofen.

Bly fingen fe in de lenteschâuw
Der beuken en der berken;
Sy baden fich in morgendauw,
En koelen in der golven blauw
De vrye, lichte vlerken.
Het veld is hun een voorraadsschuur,
Daar staat de tafel der natuer
Aan groot en klein toeganklik.

En als de schoone lente ontfweeft,
Als alle bladers vallen,
Vóór 't ys aan dorre twygen beeft,
Vliegt ieder vogel heen, en streeft
Naar 's fuidens warm're hallen.
Eens blinke ook my een schooner strand
En 'k trek naar 't beter vaderland
Op bly ontplooide wieken!

3 *July* 1847
J.M.D.

* Zie hare gedichten bl. 249.

Aen den heer J.M. Dautzenberg.

Sermoni propriora

Op lager toontje
heb ik nu de lier gezet.
'k Dichte niet: 'k ben in myn ‘luimen,’
zoo als meester Jan Nolet.
Vriend, wat ketteryen broeis du?
‘Hoe! den *du* in onze tael!
(Roept met ysseliken afschrik
ieder zuiver Vlaming - Wael)
Du en *dy* en zulke dingen
stellen! 't is recht *singulier*.
Laet dat over aen den Franschen,
tutoyant au familier.
Want dat blyven toch de bazen;
ja, zoo *tu* een voorrecht zy,
Hun alleenig moet het wezen;
weg met uw taelkramery!’

Wils du dat my meer nog doemen
al de kreeften van het land,
Die alomme van my prenten:
‘Zyn beweging houdt geen stand,
Te poëtisch is zyn dichtwyz',
en omslagen met een wolk.
Prudens weet niet eens te schryven
voor de keuken en het volk.
Rymde hy als Pater Poirters,
Klaer, en simpel en devoot,
Dertig drukken bly belevend,
waer' hy als die man schier groot.
Dichttede hy zoo, als we allen
prosa schryven vrank en vry,
Boven 't rym had hy de waerde
van verstaen te zyn als wy.
Hy studeerde in vierentwintig
Vondel reeds en Bilderdyk,
En (men weet het) sedert dezen
maekten wy de tale eerst ryk.

Dat schryft Sleecks, dat Ecrevisse,
en zoo nog een half dozyn,
Die als scheppende geniën
roemryk door den lande zyn,

Die een nieuwen *genre* schiepen
by het ‘voorwaert!’ roepen, die
Voor dat Hollandsch nooit en bogen
met onvlaemsche slavenknie.
Mannen, aen wier talefakkels
Holland, als aen Kiliaen,
Weêr zyn keerskens zal ontsteken,
wil het licht er niet vergaen;
Die als taelbescherremenglen,
recht van pas gevallen zyn...
Uit den hemel, om te zeggen:
‘Talepruikery, verdwyn.’

Dautzenberg, myn lieve zanger,
vrees du zulke geesten niet?
Durfs du d' uitgang *lik* gebruiken,
by den *du*, dien du my rieds,
(En dien ik hier voort wil stellen,
al en waer 't maer om de grap,
cum licentia superi -
orum der Confraterschap)
‘*Lyk*, zegs du, is niet te zingen.
Lik als *licht* is zoet en zacht;
Zangerige zangen vragen 't;
dierbaer was 't den voorgeslacht.’

Ik bezweer dy, vriend, keer weder
van dit vreemde dolingspad,
Of, ik weet niet wie, verwyt dy
stellig ik en weet niet wat.
‘Likker’ zullen zy dy heeten,
met ontvonkten meesterblik,
En wat antwoord zals du schieten,
aen dier grooten mannen klik?
Vruchteloos zals du hun noemen
Vanden Hoven en de Laet:
Dit zyn hun drie letterstrengen
die geen kabel maken, maet!
‘Likker’ zullen zy u heeten!
Wordt geer niet van bleek en wit
Als een doode?... Likker! (kruiper,
al te lasterlik waer ' dit.)
Heer, bewaer ons van hun roede,
waer 'k eerbiedig voor verstom,
Maer bewaer ons boven alles
voor.... hun Dictionarium.

Gent, den 24 April 1847.
PRUDEN VAN DUYSE.

Mengelingen.

In hare '*Erinnerungen aus und an Frankreich*' (*II*, blz. 28) zegt de gravin *Ida Hahn-Hahn:* 'Geene eeuw wist zoo goed te copieeren als de onze; maer even dit talent is schuld, dat het zyne bekwaemheden aen uiterlykheden verkwist en dat de zin, de innerlyke zamenhang met de uiterlyke verschyning, hen altoos geheel donker blyft. De meeste voortbrengsels zyner kunde schynen my buitengewoon gedachteloos en wel in dien graed, dat ik my dikwyls gansch heimelyk vraeg: Is dit of geen stuk niet het voortbrengsel der hoogst kundige handen van eenen *dwaes*?' Dit laet zich bovenal op de bouwkunst aenwenden. Men zie slechts de nieuwe kerk van het quartier Leopold; die is er de levendigste getuige van.

*** *De Duitschers en de Franschen*. - Venedey maekt in zyn waerdvolle boek: '*Die Deutschen und Franzosen nach dem Geiste ihrer Sprachen und Sprichwôrter* (Heidelberg, Winter, 1842) de bemerking, dat de Franschen geene woorden hebbén, welke b.v. de navolgende belangryke duitsche woorden vertalen: *wandern, unverdrossen, Behaglichkeit, Heimath, Sittsamkeit, Weiblichkeit, Schamrôthe, Gemüth, Sehnsuht, Wonne, Wehmuth* enz. Ook wy kunnen ze niet alle overzetten. Voor het schoone *Heimath*, voor *Sehnsucht* en *Wonne*, dry zoo diepe woorden, hebben wy geene gelykbeduidende; vaderland, reikhalzing, blydschap zyn mat nevens hen. Over den bouw der zinsnede zegt Venedey: 'De bouw der fransche zinsnede, met zyne klare bepalende vastheid, ziet nevens de dichterlyke, voorgevoelvolle, vaek duistere, maer vrye duitsche periode, geheel fabriekachtig en werkmansmatig uit.' Op eene andere plaets merkt hy op: 'Als man der praxis, heeft de Franschman eene menigte woorden voor *fruit*, (Frucht) maer geen voor Blüthe (bloei, bloezem); hy kan by het woord *aimer* zoo wel zyne beminde, als eene cotelette ten voorwerp hebben' enz. Zeer treffend zyn de navolgende slotwoorden van het werk: 'De Duitscher verschynt ons in zyne tael als diepdenker, als philosooph, vaek zelfs als droomer; dan ook als vriend der natuer, zyne pligt gadeslaende en zyn regt dikwyls vergetende, als een man der familie, vol gemoed en liefde; de Franschman is positief, zelfs dikwyls al te materieel, yverzuchtig op zyne regten, zyne pligteu geerne vergetende; hy is een man der gezelschap. De Duitscher verschynt ons dikwerf nevens den fyneren franschman, als zwaervallig, en zelfs geldt dit van zyne ondeugden, die den duitscher ter dronkenschap, den Franschman ter *gastronomie*, den Duitscher ter zwelgery, den Franschman ter *gourmandise* verleiden. De blik der duitschers is omvattender, die des Franschmans doordringender. De Duitscher is in zyn doen en dryven meest verre heen gaende en zyn doel verliest zich vaek in de lucht, in den nevel, die de toekomst bedekt; de Franschman zie

slechts een naby liggende doel en poogt het te bereiken, om dan eerst naer een verderliggende uittezien. Franschdom en Duitschdom zyn geluk *Palais-royal* en *Dom*..'..

*** *Voltairomanie*. 'Elk jaer, zoo vertelde over eenige jaren een fransch dagblad, "bezoeken omtrent tien duizend vreemdelingen de woonstede van Voltaire te Ferney: de plaets van *cicerone* is dus aldaer eene zeer goede, gelyk men uit de navolgende berekening zien kan:

achtduizend borstbeelden van Voltaire uit Ferneysche aerde	8000 frs.
1200 Voltairsche autographen a 20 frs.	24000 frs.
500 wandelstokken van Voltaire a 50 frs.	25000 frs.
300 paruiken van Voltaire a 100 frs.	30000 frs.
	———
Te samen dus	'87000 frs.

En heden zyn de revenuen van den braven cicrone reeds tot frs. 500 zamengesmolten. De bezoekers van Ferney worden elk jaer zeldzamer en niemand geeft nog veel geld uit voor eene paruik, eenen stok of een handschrift des zoogenoemden *grooten* wysgeers.

*** *Roger Bacon* (geb. 1214 + 1292) had in zyne wetenschappelyke navorschingen reeds een voorgevoel der merkwaerdige uitvindingen, die in onze dagen aen het industrieele en sociale leven zoo groote veranderingen hebben toegebragt. Zoo zegt hy o.a. 'De menschen zullen nog voor de scheepvaert werktuigen construeeren, die zoo ingerigt zyn, dat de grootste schepen door een' man bestuerd, met veel grootere snelheid door stroomen en zeeën zullen loopen, dan dit door roeijen mogelyk is. Zy zullen nog wagens bøuwen, die zonder paerden met eene onbegrypelyke snelheid voort vliegen. Zy zullen nog machienen uitvinden, door welke een duiker zonder gevaer in de diepte en op den grond van het water dringen kan; bruggen, die zonder een steunpunt in het water te hebben, over de breedste stroomen leiden. Zy zullen nog schrikkelyker leeren donderen, dan de Hemel. Eene kleine hoeveelheid van zekere materie bewerkt eene gruwelyke uitploffing, vergezeld van een helder, licht en dit kan men herhalen, om gansche sleden en armeeën te vernielen.'

*** *Zoo verre gaet het in Frankryk*. Voor den goedkoopen prys van 2 sous kan men te Parys een liedje koopen, welks titel is: '*Napoleon en Jesus - Christus of de twee onsterfelyke menschen*.' Bovendien titel ziet men in twee slechte houtsnedeu Napoleon op de vendômezuil en den Verlosser aen het kruis. Het liedje wordt door de orgelmannen op de straten gezongen. Zie hier eene proef uit dit lasterstukje:

Jésus dans sa plus tendre enfance
Promettait vertu et candeur;
Napoléon d'expérience
Etonne ses instituteurs.
Jésus aimait le prolétaire,
Faisait le bonheur des élus;
Napoléon aimait la guerre

Et son peuple comme Jésus.

⁎*⁎ *Fransche philantropie*. Sedert 15 jaren, hebben zich de wetenschap en de menschlievendheid in Frankryk vereenigd en een nieuw voedselmiddel uitgevonden, de *gélatine*, welke men uit de *beenderen* der beesten trok. Sedert 15 jaren voedde men daermede de zieken in de godshuizen, de armen in de gestichten van weldadigheid en de gevangenen in de kerkers. Over twee jaren wilde men de *gélatine* ook in de kasernen invoeren. Toen echter vroeg geheel toevallig iemand: Zoude dit voedsel ook werkelyk een voedsel zyn? - Elkeen lachte er over, de wetenschap was zelfs zwak genoeg, er nog nieuwe onderzoekingen over te doen, en zie daer, het resultaet daervan was een berigt, dat meldde, dat de voedende hoedanigheden der *gélatine* in 't geheel niet bestaen, dat van twee honden, waervan de een met *gélatine*, de andere met water getracteerd werd, de eerste veel vroeger stierf, en dat dus ook, dank aen de vereenigde poogingen der fransche wetenschap en der fransche philanthropie geen twyfel meer daerover bestaet, dat alle degenen, die in de gods - en gevangenhuizen met *gélatine* gevoed werden, letterlyk *van honger gestorven zyn*.

⁎*⁎ De schilder Casanova dineerde eensdags by den vorst Kaunitz. Men sprak over Rubens en zyne groote talenten als schilder en diplomaet. Een van de gasten zeide: ‘Rubens was dus diplomaet en beoefende daerenboven ook de schilderkunst?’ - ‘Neen, neen, Mynheer.’ antwoordde Casanova gauw: ‘Rubens was schilder en hield zich by gelegenheid ook met de diplomatie bezig.’

⁎*⁎ Een Vlaming, die parforce fransch wilde schryven, moest over eenige weken eene petitie voor zyne moeder aen de koningin opstellen. Hy wist wel, dat men de koning *Sire* noemt; dus begon hy zynen brief zonder lang nadenken met: *Sirène!*’

⁎*⁎ Een nieuw gebakken soldaet had dry patroonen te gelyk in zynen snaphaen gesteken, die hem by het losbranden omverre wierp. Een zyner kamaraden hielp hem opstaen, een ander wilde hem het geweer opheven. De dappere riep angstig: Neem u in acht, jongens; er waren dry patroonen in en ik heb slechts eenen keer geschoten!’

⁎ In de salons van Mevrouw d'Ancelot te Parys spottede over eenige maenden, een fransch schryver over het Hoogduitsch, dat hy eene *paerdentael* noemde. Daerop antwoordde de ook tegenwoordige hoogduitsche schryver A. Weill: ‘Daerom kunnen de ezels ze ook nooit leeren:’

⁎*⁎ De *gedachte* is de zorgvuldig gedroogde bloem in het kruidboek der geleerden; zy is beroofd van geur, maer fyn uiteengelegd, gy kunt hare vormen en het, getal harer vezeltjes duidelyk en klaer erkennen. Het *idee* is de levendige, zich bewegende, geurige wroudbloem, die daer buiten, by hare duizend zusters onder het vriendelyke dak des hoogen hemels staet, den dauw drinkende en de lucht en het licht ademende. Ga niet te gauw voorby deze lieve, vroome, zwygende kinderen, de bloemen; zy kunnen u duizend dingen leeren, indien gy hen met aendacht in de oogen schouwt; dingen, waervan de geleerde doodgraver niets verstaet, en toch blyven zy kinderen, ootmoedig, bly, onbeschroomd, kort en goed, kleine engelkens.

J. Eysen.

⁎ Graef Stairs was afgezant in Holland. Daer gaf hy den vreemden afgezanten dikwyls groote diners, waerby zelfs die van Frankryk te vinden was. Eens stelde deze laetste den volgenden toast voor: '*De opgaende sonne leve!*' hetgeen eene aenspeling op de devise van Lodewyk den XIV was. Allen stemden hem toe. Dan verhief zich de oosterryksche gezant en liet ter eere zyner keizerin: *De maen en de sterren* leven. Aller oogen waren op den graef Stairs gerigt, die nu opstond en den toast uitbragt: '*Jozua leve, die de zon en de mane deed stil staen!*'

⁎ *De keulsche Dom. Binzers* werk over dit grootste meesterstuk der gothische bouwkunst verscheen over eenigen tyd ook vertaeld in Holland onder den titel: '*De Dom te Keulen, een gedenktstuk van Duitsche bouwkunst*; naer het hoogduitsch door *J. van Maurik*, architekt en opzigter van de stads wateren te Amsterdam. Gr. 4.0 met platen. Utrecht by N. van der Monde. By inteek. f. 3. 20. Buiten inteek. f. 4, 00. Dit werk onzen lezeren als een deftigen arbeid aenbevelende, moeten wy tegelyk nog eens op de zonderlinge resultaten der navorschingen van Van Hasselt en Dumortier terug komen, die zekeren Gerardus a So Trudone als bouw meester willen doen gelden. Wy hebben alle achting voor het patriotismus dier heeren, maer, amicus Plato, magis amica veritas. Indien de bisschoppen *Simon von der Lippe* of *Albertus Magnus* het grootsche plan niet ontwierpen, dan kunnen wy het met oneindig meer zekerheid aen Meester *Gerard von Rile* toeschryven, van wien wy weten dat hy in 't jaer 1295 de bouwhut van den hoogen dom bestuerde en het gigantische werk tot in 't jaer 1295 leidde, en ook, dat het domkapitel hem door eene oorkonde plegtiglyk dankte en de verdiensten erkende, die hy aen het werk had. Wie meer over hem lezen en zyn *echt* beeld zelfs zien wil, die neme het boekje van H.A. Fahre over de dombouwmeesters ter hand; het bevat grondige navorschingen en is eene der merkweerdigste verschyningen in de zoo zeer ryke domlitteratuer. Doch noch iets. Kent gy de ook tot deze litteratuer beho orende zamenspraek tusschen de twee hoogduitsche dichters *Duller* en *Freiligrath*, die onder den zonderlingen titel van: '1862' in 1842 verscheen? - Niet? Nu dan, koop ze, zy kost slechts negen kreuzers, id est rond de 40 centimen. en gy hebt een schoon gedicht en - gy hebt ook mede geholpen, aen den dom te bouwen, want de winst van die uitgave is geheel en gansch voor den dombouw bestemd.

⁎*⁎ Sedert eenigen tyd spreekt men te Parys van niets *meer* dan van de *Girondins* van Lamartine. Nooit werd een boek zoo algemeen gelezen en ... zoo algemeen veroordeeld, dan dit glansryke maer geheel holle werk van een redenaer, die de waerheid niet acht en slechts tracht, schoone phrasen te maken. Het paryssche publiek is een gevaerlyk beschutter voor zyne gunstelingen; het vleit hen, het spreit bloemtapyten onder hunne voeten uit, de salons stryden om den letterkundigen held van den dag en doen hem gelooven, dat hy het middelpunt der geestige wereld is; en men behoort een gezond hoofd te hebben, om zich niet aen dit aengenaem bedrog overtegeven en de vleijereien en de byval niet eindelyk als vo or het leven noodwendig aentezien en zoo eindelyk van alle gevoel voor waerheid beroofd te worden, haer opofferende, slechts om byval te vinden, 't Is tegenwoordig mode geworden, de mannen, die in

de revolutie eene groote rol speelden, als groote staetsmannen daertestellen, terwyl toch de meesten van hun middelmatige lieden waren, die diep beneden de omstandigheden stonden, in welke zy zich vonden, en uit vrees en in de onmogelykheid zich en anderen te leiden, bloeddorstig werden. De overdryving brengt echter ook hier haer eigen geneesmiddel tegen zich zelfs mede, en de dry geschiedenissen der omwenteling, die op dit oogenblik verschynen, zullen genoeg zyn, om deze mode te dooden; dit moet men ten minste uit den indruk besluiten, dien het boek van Lamartine maekt, wat elkeen leest en elkeen mispryst. (*Augsb. Allgem. Zeitg.*)

** Het schynt ongelooflyk, ja zelfs komiek, dat een codex der barbaren uit het oosten het boek was, waerop de koningen der ridderlykste natie, men weet niet sedert wanneer, maer hel gebeurde althans tot op Lodewyk XVI, den trooneed zwoeren, en dat het volk, het hol en de ryksstat ten van Frankryk (wy spreken zelfs niet van de overige kabinetten van Europa) geheele eeuwen door gerust toezagen, hoe hun honing op eene onverstaenbre moskowietsche oorkonde zweren dorst, het heiligste van alle goederen, de constitutie van het land ongeschonden te laten. Reeds Kopitar vroeg, of men die wonderlyke schryftteekens misschien voor grieksche letteren hield? Maer hoe was het dan toch mogelyk, dat er zich in 't vaderland der Montfaucons niet een mensch bevond, die ze trachtte te ontcyfferen! Ook Jacob Grimm schreef, 25 maert 1824, aen Dobrowsky: ‘Waerop grondt zich toch de bewering, - ik zou haest zeggen *de fabel* - dat de fransche koningen op een slawisch evangelie den eed zwoeren? Hoe, zouden de fransche diplomaten, een Mabillon, de Benediktynen, niet eens schryfproeven uit eene zoo merk weerdige oudheid gegeven hebben?” - Wy moeten antwoorden: *neen*, zy deden dit niet! De vrome Bourbons, hunne aen de observantie gebondene consacreerende bisschoppen, het geheele volk - allen waren daermede te vreden, gehoord te hebben en te gelooven, dat dit, van goud en edele gesteenten glinsterende Evangelieboek een erfstuk van den H. Hieronymus ware en het gelyk eene relikwie te vereeren. Maer fabelachtig is het toch, dat dit nog geschiedde, nadat de groote Czar Pieter het voor een gedenkstuk zyner vaderlandsche letterkunde, ja zelfs voor een onderwerp van zynen griekschen schismatieken godsdienst verklaerd had.’ - (Zie Friedemanns Zeitschrift für die Archive Deutschlands. 1 H. blz. 84 uit Schmidts Oesterr. Biätter. No 79.)

[Nummer 7]

De zoon van Soliman.
(*Naer het Engelsch van Mrs*. Erskin Norton.)

Op eenen schoonen zomeravond van het jaer 1553 stuerde een schip onder venetiaensche vlag tusschen de eilanden door, die digtby de oevers van het Adriatische zee liggen. Het zwom zoo stil en zoo zachtjes door de baren, als of het een voorgevoel van een gevaer had, dat het van zyne turksche vyanden bedreigde want de republiek en Soliman waren toenmaels in openen stryd tegen elkander.

De Venetiaen was, hoewel klein, toch wel bemand, goed gewapend en een snelle zeiler. Hy kon wel een gevecht met elk turksch schip van gelyke groote aennemen, want hy was met de grootste zorgvuldigheid uitgerust, om de ouderlooze dochter van den laetsten gouverneur van Ragusa benevens zyne tallooze schatten naer haer vaderland terug te brengen.

Lavinia di Montero zat treurende op eenen divan boven op het verdek, hare blikken op de tooverachtige eilanden gevestigd, die het schip voorby vloog. Zy was eene schoone meid van 18 jaren. Hare moeder was eene edele engelsche dame geweest, die haer vader gedurende zyn verblyf als afgezant aen het engelsch hof getrouwd had; van haer had zy de groote blauwe oogen, de schoone hairen en de sneeuwwitte handen, die men toen in het zuiden van Europa zoo zelden zag en zoo hoog schattede; maer de vorm harer trekken en de levendige uitdrukking, die er uit sprak, waren echt italiaensch. Deze zeldzame vereeniging werd nog meer verheven door een heerlyken leest en de schoonste evenmaet.

Gelyk haer uiterlyke, zoo had ook haer geest een aendeel aen de schoonste eigenschappen van haer geslacht in de twee landen. Hare engelsche moeder, eene treffelyke vrouw, welke zy twee jaren voor haer

vader verloren had, had haer de reinste godsdienstige en zedelyke gevoelens ingeprent, en zoo was het vuer harer italiaensche natuer gemilderd, maer geenzins uitgedoofd. Met de eenvoudigheid vol waerdigheid der engelsche lady, vereenigde zy de warme vatbaerheid der Italienin, en blyde en zorgvuldig vervulde zy hare huiselyke pligten, met een gemoed, dat vol liefde, door hooge beschaving veredeld, open was voor het genot van al hetgene in de natuer en in de kunst groot en schoon is.

Lavinia had menig jaer gelukkig doorgebragt. Nu keerde zy wel jong en ryk terug, maer tot verwanten, voor wie zy eene vreemde was, in een gezelschap, dat zy, naer al hetgene zy er van gehoord had, eerder vreezen, dan beminnen konde. - Zy was zonder alle natuerlyke bescherming en voelde zich zoo eenzaem in de wereld.

Wel had zich meer dan een jongeling in Ragusa en meer dan een edele Engelschman, die gastvriendelyk door haer vader was onthaeld geworden, door hare schoonheid en haren rykdom aengetrokken, moeite gegeven, hare liefde te verwerven, maer tot nog toe was haer hart vry gebleven; doch neen, eenmael werd hare rust gestoord, en dit geschiedde door een hoogst merkwaerdig persoon en in een zeer buitengewoon geval.

Venetiën had zich, voor dat de kryg werkelyk begon, over verscheidene rooveryen beklaegd, welke de Turken aen de grenzen van Dalmatië dreven; gewoonlyk waren het wetlooze benden, welker eenig doelwit plundering was. Toen deze benden echter te magtig werden, hield men het voor noodig, haer te vernielen. Rondom dien tyd, had *Mustapha*, de oudste zoon van den Sultan, het opperbevel over de aenpalende provintien, en die besloot, de nesten dier roovers te verdelgen. Hy bezocht zelf de grenzen en nam zyne maetregels zoo goed, dat de slag viel, voor dat de roovers nog wisten, dat hy nakend was.

Eene van die benden had, hopende een goed rantsoen te verkrygen, het plan ontworpen, de dochter van den italiaenschen gouverneur te schaken, zoodra deze gedurende den heeten jaertyd zyne goederen zoude betrokken hebben, en - alles was hen gelukt. Maer toen zy met haren buit op de vlugt waren, werden

zy door eene afdeeling harer eigene landslieden, aen wier spits *Mustapha* stond, overvallen, en zamengehouwen. Hy zelfs redde de gevangene en bragt haer met de teederste zorgvuldigheid tot by haren wanhopenden vader terug; eerst na twee dagen verliet hy hem en haer.

De geschiedenis heeft een geregt oordeel over *Mustapha* geveld. Zyne moeder was eene schoone circassische slavin, die by zyne geboorte stierf. De Sultaen, zyn vader, had hem met groote liefde laten opvoeden en hem ook als zynen erfgenaem erkend. Zelfs Roxolana, zoo magtig zy anders ook was, durfde hem niet tegenwerken; in tegendeel zy was - of in waerheid of slechts geveinsd, dit weten wy niet - eene teedere moeder voor het arme kind, en daerdoor juist wendde zy de aendacht van *Soliman* gedurig op zich en bewaerde zy zich zyne liefde.

Mustapha was een dier groote geesten, die onafhankelyk van hunnen staet, hun vaderland en hunne opvoeding, hoog boven de anderen van hun geslacht staen. Hy was wys, geregtig, barmhertig, edelmoedig en dapper; vol van de warmste gevoelens onzer natuer, bykans vry van hare zwakheden. Lieftallig, vol ernstige rust en majesteit, deed zyne tegenwoordigheid liefde en eerbied in gelyken graed in het hert zyner omgeving ontwaken. Zyn voorhoofd was verheven, geestryk, gebiedende, zyn oog scherp en doordringend, zyn glimlach mild en betooverend, gelyk die eener vrouw. Kinderlyke liefde en gehoorzaemheid waren een hoofdtrek in *Mustaphas* karakter. Hy beminde in *Soliman* zynen vader, vereerde hem als zynen gebieder, en zag fier in hem een der grootste mannen zyns tyds. Zoo was de man; in wiens hand Lavinias lot in een zoo zonderling geval gelegen was; zoo was hy, wiens beeld altyd in haer geheugen kwam, wanneer zy aen het land dacht, dat zy juist verliet. Zy meende, nog zyne afscheidswoorden te hooren, die hy met een zoo zachtdiepen toon in zyn vreemd accent sprak.

‘Ik dank u, Lady; gy hebt my geleerd, uw geslacht te achten. Waerlyk, ik had veel van zyne deugd en wysheid gehoord en gelezen, maer tot nu toe had ik nooit zynen invloed gezien of gevoeld. Mogt de vader van ons allen u zegenen! Waert gy toch altyd gelukkig en omgeven door liefde en vrede! Neem dit hier - het behoorde eens aen myner moeder ‘- en hy hing haer eene keting van juweelen met

een klein sieraed om den hals - ‘en mogt het u somtyds aen iemand erinneren, die u nooit vergeten zal, hoewel een afgrond ons scheidt, breeder die, welken dan de Al-Swats-brug overspant.

Toen Lavinia stil deze woorden herhaelde, trok zy het kleine sieraed, dat nog altyd aen haren hals hing, van onder haer boesemdoek en bezag het lang. Plotselings echter werd zy uit hare droomen door een luid schreeuwen opgewekt - het schip zat, rond een rotsachtig voorgebergte zeilende, tusschen twee turksche krygsschepen, eene brik van zyne grootte en eene fregat, die veel grooter was. Nauwelyks had men tyd, de vrouwen in veiligheid te brengen, als reeds een kogel over het verdek heen duiste. De venetiaensche bevelhebber erkende wel, dat alle tegenstand meer schaden dan nutten zoude, deed zyne vlag dalen en binnen weinige minuten was het schip door gewapende Turken bezet. Hun aenvoerder was niet weinig tevreden, toen hy, na alles doorzocht te hebben, vond, dat hy buiten het vaertuig ook eene zoo ryke gevangene bezat, en welker schatten allen aen bord waren. Hy beval, de Lady op zyn schip te brengen en aen boord van het venetiaensche schip zoo veel mannen terug te laten, als men noodig oordeelen zoude.

Lavinia stond bleek en sidderend tusschen hare schreiende en wanhopige vrouwen. Zy bad den kapitein, hare dieneressen niet van haer te scheiden; men antwoordde, dat zy alles met zich konde nemen, wat zy begeerde, maer geene geleiders, noch mannelyke, noch vrouwelyke. Alles wat haer dus te doen overbleef, was, de zorge en bescherming van den turkschen officier aftesmeeken, aen wiens opzigtzy nu aenvertrouwd werd, en dit deed zy. Weinige minuten later, zat *Lavinia di Montero* in de kajuit des roovers, waerschynlyk door éénen slag voor altyd van hare vryheid en alle hare goederen beroofd.

De turksche kapitein was een oude man met ernstige, maer milde trekken. Nadat alles in order was, zette hy zich, zyne pyp rookende, zoo gerust en onverschillig neder, als of niets gebeurd ware. Een blik op Lavinia had hem overtuigd, dat zy hem of eene groote winst brengen, of als geschenk van groot nut wezen zoude. Daerom gaf hy haer zyne eigen kajuit, die op de prachtigste wyze versierd was, en eenen ouden dienaer, die nevens een

schildwacht voor de deur een plaetsje kreeg; te gelyk werd hem opgedragen, haer alles te bezorgen wat zy wenschte. Ook verzekerde de kapitein haer, dat men haer in elk betrek met de grooste achting zoude behandelen, dat zy zich in de volkomenste veiligheid bevond, en bad haer, niet te treuren, noch te weenen, want dit koude harer schoonheid schaden, die nu haer eenigste goed was.

Dit alles gaf Lavinia veel troost en toen haer schaker haer verlaten had, zonk zy op de knieën en smeekte God om bescherming voor hare vrouwen, van die men haer op eene zoo onmeêdoogende wyze gescheiden had.

‘Myne rykdommen zyn verloren - in 's hemels naem!’ riep zy dan met de onbezorgdheid der onervaren jeugd, die nooit den mangel kende, noch ook zich de bleeke armoede slimmer denken konde, als zy ze in hare vroegere betrekkingen had leeren kennen. ‘Wat my aengaet,’ ging zy dan voort met jeugdige hoop, ‘ik zal wel middelen vinden, *hem* narigt van myn lot te geven, die eens myn edelmoedig beschermer was, en dan ben ik gered. Maer die ongelukkigen, van dewelke men my met geweld wegvoerde - oh, myn harte bloedt, als ik aen haer denk.’ En zonder aen den raed van den ouden kapitein te denken, weende zy lang en hevig.

's Anderen morgens werden het de twee bevelhebbers eens, dat de brik haren buit in eene haven van *Albaniê* brengen, het andere schip daerentegen zoo gauw mogelyk naer *Konstantinopelen* zeilen zoude. Hier moest dan de kapitein zynen ganschen invloed aenwenden, om hen het bezit van den buit te verzekeren, door hem verre beneden zyne werkelyke waerde daertestellen enz. Maer hetgene zy hoofdzakelyk beoogden, was, hunne schoone gevangene aen de Sultane voortestellen, welke, gelyk men wist, eene beschaefde Europeesche vrouw was, die vooral de kunst der muziek en het bordueren kende, en eene gezelschaps juffrouw en leermeesteres voor hare dochter zocht

De twee schepen zeilden te zamen, tot dat zy Aviona bereikten, waer de brik met haren buit in de haven liep, terwyl het schip, waerop *Lavinia* zich bevond, naer *Konstantinopelen* stuerde.

Het was op eenen helderen, schoonen morgen, toen de fregat

in den *Bosphorus* aenlande. Hoe schoon lag de asiatische kust daer in hare ryke, en toch zachte koleuren! Maer hoe hevig klopte *Lavinias* hart, toen zy door een ander venster der kajuit de donkere muren van het serail zag! De fregat salueerde den keizerlyken standaerd, die van de hoogte van 't paleis waeijende, de tegenwoordigheid van den Sultan aenduidde; een oogenblik later zonken de ankers in de diepte, en de zeilen werden ingetrokken. Zoodra de fregat vast lag, zag *Lavinia* den kapitein in een bootje klimmen en naer het paleis toe roeijen. De nu volgende oogenblikken waren hoogst peinlyk voor haer; wat zoude van haer geworden? Zoude zy *hem* niet wedervinden kunnen achter die donkere muren? Of zoude zy misschien, zonder dat hy ooit iets meer van haer vernam, aen eenen vreemdeling onbarmhartig verkocht worden?

Eindelyk keerde de kapitein terug, zy zag hem alleen in zyn boot naderen. Een oogenklik later liethy zich by haer aendienen; zy wikkelde zich in hare sluijeren en stond gereed, hem te ontvangen.

'Lady,' zeide hy met grooten eerbied, 'de vrede zy met u! Wat wy voor een ongeluk houden, wordt dikwyls door *Allah* tot ons voordeel gekeerd. Gy weendet, wyl gy eene gevangene en van uwe rykdommen beroofd werdt; ziet, gy zult in een gevangenschap gaen, dat beter is, dan de grootste vryheid (vooral voor eene van uw geslacht) en eer en overvloed wachten op u, grooter, als uw rykdom zy u ooit had kunnen geven. De sultane, de gade van den grooten *Soliman*, (en hy buigde zich tot op den grond) den koning der menschen en den heer der koningen, de starre van het morgenland, heeft de genade, u uit deze myne handen te ontvangen, niet als eene waer, die men koopt en verkoopt, waer als een vry en eervol geschenk. Maekt u dus gereed!'

De zonne was reeds nedergedaeld, toen *Lavinia*, zoo ingewikkeld, dat zy nauwelyks ademen konde, door den kapitein in zyn eigen boot aen land geroeid werd, waer hy haer aen eenen ouden Nubiër en twee versluijerde vrouwen overgaf. De kapitein buigde zich diep en ging terug in zyn boot. De vrouwen vatteden haer zwygende by de hand en volgden den Nubier na. In verscheide tuinen en korridoren, waerdoor zy kwamen, sprong elk man, dien

zy ontmoeteden, ter zyde, of hy wierp zich, haer den rug toekeerende, met het gezigt ter aerde. Dan opende de Nubiër eene deur en zy traden in eene lange gaendery, die tamelyk hoog boven den grond, op alle zyden met tralien vorzien en zorgvuldig met welriekende struiken overdekt was. De vloer was van marmer en hier en daer ververschten kleine watersprongen de lucht en verblydeden de vrouwen door haer liefelyk murmelen en hare aengename koelte. Dit was de gewoonlyke wandelplaets der vrouwen, indien zy niet de tuinen des Harems bezoeken wilden. Aen het einde der gaendery stond eene nederig gewelfde deur open, en door deze traden zy in het eigenlyke Harem. Hier zeide de Nubiër aen *Lavinia*, dat de Sultane hem had bevolen, haer aenstonds by haer te brengen. Dit bevel had *Roxolana* zonder twyfel gegeven, om de vreemde in haer Europeaensch kostuem te zien.

Lavinia's hert klopte luider, toen zy einde lyk uit eene heldere voorkamer, waerin slavinnen in allerhande koleuren gekleed met weven en naeijen bezig waren, in eene prachtige zael trad, die zoo klaer was, als de dag. De vloer van marmer, de wanden van albaster waren ryk verguld en beschildert. Uit talryke fonteinen sprong rozenwater, kostbre vazen met bloemen gevuld, ottomanen en sofas van 't schoonste satyn met goud geborduerd stonden aen de wanden. De dienaeressen koude men gemakkelyk aen hare gansche kleeding kennen, die uit zeer wyde broeken, lange opene kleederen en een eenvoudig wit tulband bestond; eene zyden scherp lag rond de taille; zy had dezelfde koleur als het voorhoofdbandt des tulbands en de pantoeffels. Het schoone eenvoudige dezer kleeding was in sterk contrast met den prachtigen uitdos van rond de vyftig tegenwoordige vrouwen, welker gewaden, tulbanden en pantoeffels ten prachtigste met bonte zyde, de witte neteldoeken broeken en onderkleederen echter met goud en zilver geborduerd waren. Zy hadden zich met de heerlykste juweelen gesmukt en droegen allen in de prachtige gordels kleine dolken, welker gevest van kostbare steenen blonk. De kinderen waren op dezelfde wyze gekleed, maer zy droegen in de plaets van tulbanden zydene met kwasten gesierde en borduerde mutsen. Het geheel van dit prachtvolle toneel werd door verscheiden venetiaensche

spiegels van buitengewoone grootheid en schoonheid teruggestraeld.

Lavinia naderde in haer gewoonlyk morgenkleed. Hoe eenvoudig zy ook onder alle deze glansryke gesmukte vrouwen verscheen, zoo muntte zy toch niettemin boven allen uit. Het lange, nauw aensluitende, puntig toeloopende keurslyfje, aen welks onderste einde een ebbenhouten roozenkrans hing, liet de bevallige omtrekken harer jeugdige gestalte duidelyk erkennen; de witte halslob omgaf eenen hals van uitstekende schoonheid en de lange, zwarte, doorschynende sluijer en de helderbruine lokken verhoogden meer de schoonheid en den teederen bloei van haren teint, als dat zy beur beschaduwden.

Eenige oogenblikken zweefden hare oogen verward door de zael, tot dat zy eindelyk op eene groep in het midden rusteden, waer eene vrouw van eene afzonderlyke schoonheid op de kussens eener prachtige ottomane lag. Haer leest was rank en van eene buitengewoon teedere en fyne ronding; de koleur van haer gezigt was het bleek olyf, wat men alleen in het zuiden van Rusland vindt, maer hare huid zoo fyn en doorschynend, dat het '*welsprekende bloed*' zoo klaer op hare koonen sprak, als op die der schoosnte Europeansche vrouw. Gelyk haer hair waren ook hare groote oogen geheel zwart; gewoonlyk zacht en gedachtevol straelde zy van geest en levendigheid, zoodra iets hare deelneming verwekte; maer zy vlamden en vonkelden van een verslindend vuer, wanneer de toorn hen bezielde. Hare lippen, welke tanden van de volkomenste schoonheid verbiergen, waren schoongevormd en schoongekleurd; hunne een weinig naer boven getrokken hoeken en de kleine stulpneus gaven aen haer gezigt de uitdrukking van schalkheid en luim, die zoo gansch met de bevallige ligtheid van haer geheele uiterlyk, met hare levendige tael en hare uitdrukvolle trekken overeenstemde. De uren, welke de vlytige *Soliman* niet aen den kryg of aen zyne andere bezigheden besteedde, behoorden allen aen deze uitstekende vrouw, die van onedele geboorte, eerst slavin des Harems, nu den troon van het ottomaensche ryk met hem deelde, aen welker invloed de staetsraed geheel onderworpen was en die met altyd wassende magt den wil des grootsten turschen Keizers te leiden wist, die in de geschie-

denis kende. *Roxolane* was niet jong meer; zy was reeds moeder van eenige volwassen zonen, en op een kussen aen hare voeten zat hare dochter, een beminnelyk meisje van veertien jaren.

Lavinia buigde zich diep voor *Roxolane*, die vriendelyk hare hand vattede en oogenblikkelyk een gesprek op zyn italiaensch begon. Zy vroeg haer naer haer vaderland, zegde, dat zy den naem *de Montero* goed kende en sprak dan: ‘In uw eigen land zyt gy eene vreemde; gy zult het onze, dat u als zyne dochter aenneemt, weldra leeren beminnen, want wy zullen ouders en verwanten voor u worden. Gy moogt uwe godsdienst oefenen en uwe kleeding behouden en zult alle mogelyke vryheid genieten.’

Twee prachtige kamers naby die der Sultane waren reeds voor Lavinia gereed; zy vond er eene oude slavin als dienares, boeken in de haer bekende talen, instrumenten en alles wat zy noodig had om te schryven, te teekenen of te borduren, en wat er nog aen ontbrak, liet de Sultane voor haer komen.

Het eerste wat *Lavinia* deed, was het Turksch bestuderen, en weldra kwam zy daerin, door de hulp der Sultane en harer oude dienares *Lolah* zoo verre, dat zy haer onderwys beginnen konde. Gewoonlyk moest zy rond den middag by de Sultane verschynen en hield zich dan twee of dry ure by haer met lessen in verscheiden vakken van wetenschappen bezig. Wanneer de Sultane in de tuinen wandelde, dan vergezelde *Lavinia* haer, en ook 's avonds was zy by de magtige vrouw, wanneer de vrouwen van het Serail, en de gaden der vizirs en van andere hooge staetsambtenaren hunne hulde aen de heerscherin bragten. Gedurende de rest van den dag, bevond zy zich alleen met hare oude *Lolah*.

In 't begin, was *Lolah* stil en stom en onverschillig, maer met den tyd werd haer hart warmer en hare deelneming en haer medegevoel wies in denzelfden graed, als by *Lavinia* de kennis van het Turksch; hoe beter zy zamen spreken konden, hoe meer zy elkander toenaderden; maer *Lolah* was toch hoogstvoorzigtig en terughoudend, en kon zy anders zyn, die van hare vroegste jeugd af in 't *Serail* den gespannen boog altyd voor de oogen had?

Het belang, dat het nieuwe aenbiedt, wordt weldra door de gewoonheid verminderd; maer dit was niet het geval met *Lavinia*.

De gedachte aen *Mustapha*, die hier met nieuwe kracht in hare ziel ontwaekte, plannen om te vlugten en het gevoel, meer dan de overtuiging, dat groote dingen op haer wachten, hielden haer in eene gedurige onrust, altyd gereed, om tot de eene of de andere koene daed geroepen te worden, scherp oplettende op alles, wat gebeurde.

Op eenen avond zat zy, eene kleine ma er zeer schoone italiaensche aria zingende en met de luit het gezang accompagneerende, nevens *Roxolane* en *Mirza*. Als een echt kind van Italië had zy, in hare kunst verdiept, niet bemerkt, hoe zekere blikken tusschen de moeder en de dochter gewisseld werden, en zoo verschrikte zy ten uiterste, toen zy na het einde van haer lied opstaende, zag dat een jonge man in ryke turksche kleeding aen hare zydestond. Bloozend wilde zy den sluijer laten vallen, maer *Roxolane* hield haer terug, haer by de hand vattende en met haren betooverende glimlach zeggende: ‘Gy ziet, dat wy wagen, u volgens de zeden van uw eigen land te behandelen. Myn oudste zoon *Selym* heeft een groot verlangen, om onze beminnelyke vreemde te zien, en ik was overtuigd, dat het u niet onaengenaem zyn zoude, wanneer wy hem dit geluk vergunden. ‘*Lavinia* vattede zich en buigde zich voor den prins, die, zyne groote donkere oogen vol begeerte op haer rigtende, den groet nauwelyks beantwoordde. Ook toen zyne moeder in de nu volgende gesprekken zich dikwyls tot hem wendde, gaf hy, of met korte woorden of slechts door eene beweging met het hoofd, antwoord, terwyl hy *Lavinia* met woeste en loerende blikken aenstaerde. Hy scheen nauwkeurig te luisteren, wanneer zy sprak; maer hy nam minder aendeel aen het voorwerp waerover zy sprak, dan aen de afwisselende trekken van haer schoon gezigt. *Selym* was zeer schoon, groot en geleek zyne moeder; maer de kracht van geestvolle uitdrukking, die uit haer gezicht sprak, ontbrak hem gansch; men kon in zyne fyne trekken niets dan fierheid en wulpschheid ontdekken.

's Anderen morgens op het gewoone uer der lessen, begroette de Sultane *Lavinia* met een vriendelyker glimlach en kuste ze op het voorhoofd, zeggende: ‘Myne tweede dochter, wees gelukkig! *Mirza*, omhelst uwe zuster! Die blik van verwondering, lieve *Lavinia*, zal zich, gelyk ik hoop, in eenen blik van vreugde en

dankbaerheid veranderen, zoodra gy hoort, dat myn beminde zoon *Selym*, de zoon des grooten *Solimans*, den heer van het oosten en eersten heerscher van deze aerde, na u gezien te hebben, u bemint en bewondert, dat hy my op de knieën bad, u hem te schenken, want hy wil u koningin van zyn Harem maken; gy zyt de teder beminde van zyn hert en gy zult aen het bloed van Soliman en misschien - (hier sprak zy zachter en zag voorzigtig langs alle kanten rond) - en misschien aen den troon erfgenamen schenken. Welk een rykdom, welk eene pracht, welke gelukzaligheid wacht op u, *Lavinia!* En hoe gezegend ben ik, dat ik aen mynen zoon eene jonkvrouw uit edel europisch bloed schenken kan, die alle schoonheden van het hert, den geest en het lichaem in zich vereenigt! Eene jonkvrouw, die ik bemin en die my bemint! Is dit niet zoo? O! dit alles gaet verre boven de palen myner schoonste hoop!

Roxolane had in hare vreugde en toeverlaet haren arm rond *Lavinia's* leest gestrengeld en hare hand gevat, maer toen zy nauwelyks de laetste woorden uit den mond had, werd de jonkvrouw zwaerder en hare koude, bleeke koon zonk op de schouder der Sultane. ‘Zy valt in bezwyking door de overmaet van vreugde,’ sprak Roxolane. ‘Ga en roep om hulp, *Mirza*!’ - ‘Dit is niet noodig, zuster!’ riep *Selym*, van achter de draperie, die eene kleine deur bedekte tredende. ‘Hier is reeds hulp,’ en hy ontving de levenlooze gestalte van *Lavinia* uit de ondersteunende armen zyner moeder, en haer in de zyne sluitende, kuste hy haer met wilden drift. De ruwheid dezer bewegingen deed *Lavinia* weldra weêr in 't leven terug keeren; toen zy ontwaerde, wie haer omvattede, maekte zy zich plotselings uit zyne armen los, en wierp zich, hem nog eenen blik vol weêrwil, verachting en afkeer toewerpende, aen de voeten der Sultane neder, roepende: ‘O! myne goede beschermster, ik bezweer u by al hetgene u dierbaer is, duldt niet deze verachting myner vrouwelyke en christelyke gevoelens!’ - Zy zweeg, want toen zy hare oogen op *Roxolane* wendde, vond zy het gezigt der Sultane zoo zeer veranderd, dat zy het nauwelyks herkende. De arme smeekende durfde zich verder niet verontschuldigen, bedekte hare oogen met de handen en vlugtle, in den hooploozen angst des oogenbliks met eenen schreeuw opsprin-

gende uit de zael en in hare kamer. Zy grendelde de deur en wierp zich op haer bed, waer een stroom van tranen haer van de overweldigende hevigheid harer gevoelens bevrydde. *Lolah* naderde haer vriendelyk en vroeg haer naer de oorzaek van hare ontsteltenis. Toen *Lavinia* haer alles verteld had, vroeg *Lolah*, de handen van angst en zorge, en riep:'Houdt u gereed, houdt u gereed, myn kind! 'toordeel is over u uitgesprkon - elk oogenblik kan het brengen' - enzy maekte met de hand een teekenaen den hals, om de doodsaerd tebeteekenen welke op *Lavinia* wachte. - 'Oh neen, neen! riep deze. Zoo vreed zullen zy niet wezen! *Selym* misschien in de eerste oogenblikken zyner woede - maer de Sultane, die altyd zoo goed jegens my was - neen, zy zal my beschermen!' Zy? 'fluisterde *Lolah*;' de tygerin? In *Selyms* woed moogt gy eerder hoop zoeken; by haer is geene - geene in den doodelyk duisteren blik van *Roxolane* '- en *Lavinia* dacht aen dien blik en zuchtte bleeker wordende:' Geene hoop, geene! Neen, gy hebt gelyk, Lolah. Ik moet sterven en zal my daerop voorbereiden. 'En zy stond op van het bed, bragt hare kleederen in order en verzocht *Lolah*, in de voorkamer te wachten, tot dat zy haer zoude roepen; dan zonk zy op de kniën en bad tot hem, die alleen nog hoop en genade voor haer had.

Terwyl zy zoo in 't gebed verzonken lag, klopde men ligt aen de buitendeur; *Lolah* beefde; zy opende voorzigtig een weinig, deed de deur echter wyd open en knielde neder, toen zy de prinses *Mirza* door eene slavin gevolgd zag. 'Waer is uwe dame?' Vroeg Mirza stil en *Lolah* stond op, schoof de gordyn, welke de kamer in twee deelen deelde, een weinig terug en wees op de knielende *Lavinia. Mirza's* oogen werden nat, zy wilde lerugkeeren, doch in dien oogenblik zag *Lavinia* rond zich en riep, toen de prinses haer naderde: 'Oh, gy kunt niet die zyn, die my myn doods oordeel brengt.' - *Allah* vergeeft, myne *Lavinia*,' antwoordde *Mirza*. 'Ik heb ten minste tyd gewonnen. Morgen avond ter gewooner ure onzer zamenkomst moet gy uwe beslissende antwoord zenden of zelfs brengen.' - 'Ik dank u - ook daervoor!' sprak Livina. 'Ik heb nu althans meer tyd, om my voortebereiden.' - 'Voortebereiden? Waertoe?' - 'Ten doode.' - 'Ik heb niet gezeid, dat de dood uwe tegenkanting bestraffen

zal - immers - niet - niet onmiddelyk.' - 'Niet?' riep *Lavinia* met een vragenden blik. 'Wat zoude anders myn lot zyn?' - *Mirza* zag ten gronde en zweeg. 'Mag ook komen, wat wil', sprak *Lavinia* in ernst en gerust; 'myn antwoord zal ter bepaelder ure niet ontbreken, en ik dank u nog eenmael, en dank u uitter harte, prinses - '

Op dit oogenblik werd met eene helder klinkende klok hevig geluid - nooit had *Lavinia* haer nog gehoord - en onmiddelyk daerna volgde een schot met een kanon. *Mirza* verschrok ten uiterste, sidderde en werd bleek.

(Het slot in de volgende aflerering.)

Daniel O'Rourke.

Ge zult misschien wel hebben hooren spreken van de vermaerde avonturen van Daniel O'Rourke; maer ik geloof niet, dat er veel zyn, die weten, dat de oorzaek van al zyne gevaren, zoowel boven als beneden, niets anders was, dan dat hy onder de muren van Phoka's toren geslapen had. Ik heb den man heel goed gekend; hy woonde aen den voet van Hungry Hill, op de regter hand, als ge den weg naer Bantry volgt. Hy was al een oud man, wanneer hy my de geschiedenis verhaelde; zyn hair was grys en zyn neus rood. Hel was den 25 juny 1813, dat ik ze hem, met zyne eigen lippen, hoorde vertellen; hy zat zyne pyp te rooken onder eenen ouden populier, en het was zulk een schoone avond, als ge maer kost wenschen. Ik was op weg om de kelders in Dursey Eiland te gaen zien, en ik had den morgen te Glengariff doorgebragt.

‘Ze hebben my dikwyls gevraegd om het te vertellen, mynheer,’ zei hy, ‘zoo dat het vandaeg de eerste keer niet en is. Myn meester 's zoon, zietde' t, was terug gekomen uit vreemde landen in Frankryk en Spanje, gelyk jonge heeren nog al plagten te doen, eer dat er nog iemand van Buonaparte of iets anders had hooren spreken, en daer wierdeen diné gegeven aen al het volk van hef land, hoog en laeg, ryk en arm. Die oude heeren, dat waren toch mannen! zonder dat ge het kwalyk neemt. Ze goeiden iemand zoo wel wat zottigheden naer den kop, en gaven hem nu en dan wel eens wat van de zweep, maer op den duer hadden wy er toch niets meê verloren; - en ze waren zoo inschikkelyk en zoo beleefd, en hielden zulke feesten in huis, en ieder een was welkom; - en dan, er was geene verdrukking voor de pacht, en weinig agenten; en er was byna geen pachter op het heel goed, die de vrygevigheid van den heer niet dikwyls in het jaer genoot; - nu is het wat anders; maer dat doet er niet toe, en ik zou beter doen, dat ik myne historie maer vertelde.

Wel, wy hadden alles van het beste, en te veel was niet genoeg; en we aten en dronken en dansten, en als teeken der waerheid, de jonge heer danste met Peggy Barry, uit Bohereen - en een lief koppeltje als het was! maer nu zyn ze by den Heer. Om het kort te maken, ik wierd, gelyk men zeggen zou, zoo een beetje zat, want ik heb nooit geweten, op wat manier ik van daer weg geraekte; maer dat ik weg ging, dat is zeker. Wel, dacht ik zoo in myn eigen, ik zal maer eens eventjes binnen gaen by Molly Cronohan, de tooverheks, om een woordeken met haer te spreken over onze jonge koe, die betooverd was; en juist wanneer ik op de steenen trapte die over Ballyasheenough's wadde lagen, en naer de starren op keek, terwyl ik een kruisken maekte, - want het was O.L. Vrouwen dag, - stapte ik mis, en *pardaf!* ik viel in het water. Heilige deugd! dacht ik, nu ben ik zeker verdronken! Ik begost te zwemmen, te zwemmen, te zwemmen om myn leven te redden, tot dat ik eindelyk aen land kwam, ik weel niet hoe, en er is geen stuksken zoo groot als dat, van myn heel lyf, dat kan zeggen, op welk verloren eiland ik aenkwam.

Ik zwierf en doolde om en om, zonder te weten waer ik aen 't zwerven en dolen was, lot dat ik eindelyk in een groot moeras

gemekte. De maen scheen zoo helder als de dag of als de schoon oogen van uw capries, mynheer, (excuseert dat ik van haer spreek), en ik keek oost en west, en noord en zuid, en aen alle kanten, maer ik zag niets dan de moeras. - Ik heb nooit kunnen uitvinden, hoe ik er in was gemekt, en myn hert wierd zoo koud als ys van schrik; want ik was zeker dat daer myn graf zou geweest zyn. Zoo dat ik ging neêrzitten op eenen steen, die by geluk digt by my was, en ik begost in myn hair te krabben en te huilen, - toen de maen eensklaps zwart wierd, en ik keek op en zag iets, dat scheen naer beneden te komen tusschen de maen en my, en ik kost niet zeggen, wat het was. Het kwam naer omlaeg met een sprong en begost me vlak in myn gezigt te bezien; en wat zou het geweest zyn? Niets anders dan een arend, en zoo een schoone als er ooit eenen in het koninkryk Kerry rondgevlogen heeft. Hy bezag me dan vlak in myn gezigt, en hy zei tegen my: ‘Daniel O'Rourke,’ zei hy zoo, ‘hoe is het er meê?’ - ‘Stillekens aen,’ zei ik zoo, ‘ge zyt bedankt, mynheer; en hoe is het met u?’ - Maer ik kost maer niet begrypen, hoe dat een arend zoo goed had leeren klappen, als een christen mensch. ‘Wat doet ge hier Dan?’ - zei hy zoo. - ‘Niet met alle, mynheer,’ zei ik zoo, ‘maer ik wou dat ik weêr gelukkig te huis was.’ - ‘Is het uit het eiland, dat ge zoudt willen zyn, Dan? - zei hy zoo.- ‘Ja, mynheer, dat zou ik,’ --- zei ik zoo. Ik stond op en vertelde hem, hoe ik een druppel te veel had gedronken en in 't water viel; hoe ik naer het eiland gezwommen was, en hoe ik in de moeras geraekt was en niet wist hoe er weêr uit te geraken. ‘Daniel,’ zei hy zoo, na dat hy er een oogenblik op gepeinsd had, ‘'t is heel onbetamelyk, op een O.L. Vrouwen dag, u zat te drinken; maer ge zyt toch een heel *sober* man, die alle zondagen mis hoort en nooit steenen naer my of de mynen werpt, en die ons ook nooit achterna schreeuwt, als wy in de velden komen, - zoo dat ik het zal wagen,’ zei hy zoo; ‘springt dan maer op mynen rug, en houdt u goed vast, dat ge er niet af en valt, en ik zal met u uit het moeras vliegen.’ - ‘Ik ben verveerd,’ zei ik zoo, ‘dat uw heerschap de zot met me houdt; want wie heeft van zyn leven hooren spreken van iemand die te peerd op eenen arend reed?’ - ‘Zoo waer als ik een eerlyk man ben,’ zei hy zoo, en hy

legde zyne regter klauw op zyn hert, ‘ik ben in ernst; zoo dat ge nu myn aenbod kunt aennemen, of in het moeras van honger sterven, - daer en boven, ik zie dat de steen daer ge op staet bezig is met zinken.’

En als hy dat zegde, dan en loog hy niet; want ik voelde den steen, van oogenblik tot oogenblik, onder my zakken. Er bleef my geenen keus over. ‘Wel,’ dacht ik zoo in myn eigen, ‘die niet en waegt en heeft niet, en ik en kan nu tog niet anders.’ - Ik zei dan tot hem: - ‘Ik dank u vriendelyk voor hetgene ge voor my doen wilt, en ik zal van uwe beleefdheid gebruik maken.’ - Zoo dat ik op zynen rug klom, en ik hield hem zoo vast als ik kost by zynen hals, en op vloog hy omhoog gelyk een leeuwerk. Ik had in het geheel geen erg, dat hy me ging een part bakken. Op - op - op - God weet hoe hoog, dat hy naer omhoog vloog. - ‘Maer, mynheer’ - zei ik zoo tegen hem, want ik dacht dat hy den weg niet goed en wist, en ik was heel beleefd, want hy had me in zyne magt, - ‘mynheer,’ - zei ik dan zoo, - ‘neem het niet kwaêlyk, dat ik uwe heerschap, met alle soort van respect voor uwe hoogheid, doe opmerken, dat, als ge zoo goed zoudt willen zyn, een klein klein klein beetje naer om laeg te vliegen, ge zyt nu percies boven myn hutteken, dan zoude me daer kunnen laten afstappen, en ik zou uwe heerschap hartelyk bedanken! - ‘Hola! Dan,’ - zei hy, - ‘denkt ge dat ik zot ben? Ziet daer eens in dat veld, ziet ge daer geen twee mannen met een geweêr? Het zou geen kinderspel zyn, jongen, als ik zoo eens dood geschoten wierd, en dat uit geen ander reden, dan om eenen bezopen schobejak plezier te doen, dien ik van eenen kouden steen in het midden van een moeras heb opgeraept.’ - ‘Vervloekt!’ - zei ik zoo in myn eigen zelven, maer ik en zei het niet luid op, want wat zou het me geholpen hebben? Wel, mynheer, hy bleef vliegen en vliegen en vliegen, en altyd hooger en hooger; en als ik hem verzocht, wat omleeg te gaen, dat was percies of dat ik een liêken zong. Maer waer gaet ge toch om de liefde Gods, naer toe?’ - zei ik tegen hem. - Houdt u genepen, Dan,’ - zei hy,’ - moeit u met uwe eigen zaken en laet ieder een betyën in het gene dat hem aengaet! - ‘Maer me dunkt dat *my* dat aengaet,’ zei ik zoo. - ‘Zyt stil, Dan,’

- zei hy; zoo dat ik zweeg. Eindelyk, waer denktde, dat we uit kwamen? Nievers anders dan op de maen zelve! Ge kunt dat niet van hier zien, maer er is, of ten minsten er was in *mynen* tyd, een soort van eenen haek aen den kant van de maen, zie zoo zie, (hier teekende Dan een figuer met zynen stok op den grond, en het trok op eene die op haren rug ligt). - ‘Daa,’ - zei de arend, - ‘ik ben moede van zoo lang te vliegen; ik dacht niet, dat het zoo ver was.’ - ‘Maer, mynheer,’ - zei ik zoo, - ‘wie in de wereld heeft u verzocht, zoo ver te vliegen? Was ik het? Heb ik u niet gebeden en gesmeekt, van over een half uer, dat ge niet verder zoudt gaen?’ - ‘Praten helpt hier toch niet, Dan,’ - zei hy, - ‘ik ben moede genoeg, zoo dat ge moet afstappen en op de maen zitten, tot dat ik uitgerust ben.’ - ‘Ik! op de maen zitten? op dat klein rond dingsken daer? Wel, daer bleef ik geenen minuet op, en ik zou er afrollen en dood zyn, en verbryzeld, en myn lyf zou in zoo veel klein stukskens zyn, dat ik me in geen heel jaer zou kunnen by een rapen. Ge zyt' nen bedrieger, dat zytde!’ - ‘In 't geheel niet, Dan,’ - zei hy, - ‘ge kunt u aen dien haek vast houden, die daer aen den kant van de maen uitsteekt, en dan is er geen gevaer.’ - ‘Ik doe het toch niet,’ - zei ik zoo. - ‘Neen, misschien!’ - zei hy heel koeltjes weg. - ‘Wel, als ge niet wilt, manneken, dan schud ik u af en ik geef u een slag met mynen vleugel, dat ge op den grond zult vallen en uw gebeente nog kleiner zal zyn, dan de dauwdroppen die 's morgens op de koolblaren liggen.’ - ‘Wel, wel!’ - zei ik, - ‘dan ben ik al wel geleverd, dat ik ooit met uws gelyken ben gekomen!’ - en ik goeide hem eenen vloek of zes naer zynen kop, in het Iersch, uit vrees dat hy zou weten wat ik zei; ik stapte af van zynen rug, met een zwaer gemoed, ik hield my aen den haek vast, en ging op de maen zitten; en een koude stoel was het, dat kan ik u verzekeren.

‘Als hy me daer goed had neêrgeplakt, wendde hy zich tot my, en zegde: ‘Dag, Daniel O'Rourke,’ zei hy zoo, ‘ik geloof, dat ik u dezen keer eens goed gefopt heb. Voorleden jaer hebt gy mynen nest geroofd,’ (en dat was waer, maer hoe hy daer achter is gekomen, zou ik niet kunnen zeggen,) ‘en om u daervoor te

bedanken, moogt gy uwe hielen nu wat verkoelen, met op de maen rond te draeijen, gelyk een weérhaen.'

Is het zoo, dat ge met my handelt en me hier laet, gy leelyke onnaluerlyk beest, dat ge daer zyt?' zei ik zoo. 'Ik wou dat ge ik weet niet wat wierd, met uwen krommen neus, en uw gebroed ook, gy schobbejak!' Maer alles wat ik zei, was percies of dat ik een deuntje floot; hy spreidde zyne groote zwarte vleugels uit, schoot in eenen lach, en vloog weg gelyk een bliksem. Ik riep hem na, dat hy zou terugkomen; maer ik zou tot het lesten oordeel toe kunnen geschreeuwd hebben, zonder dat hy er een beetje acht zou hadde opgegeven. Weg was hy, en nooit heb ik hem weêr gezien, van dien dag af, tot op dezen oogenblik toe.

'Ge kunt wel denken, dat ik in eenen zeer mistroostigen toestand was, en ik bleef brullen uit louter verdriet, toen er eensklaps, juist in het midden van de maen, eene deur open ging, en een geschar maekte, als of ze in geen maend was open geweest. Ik geloof dat ze er nooit aen gedacht hadden, de hengsels te smeren. En wie zou er uit die deur komen? Niemand anders dan de man in de maen in eigen persoon. Ik herkende hem seffens, want hy had zyn struik by hem.

'Goeden dag, Daniel O'Rourke,' zei hy zoo, 'hoe gaet het?' - 'Stillekens aen,' zei ik zoo, 'ge zy bedankt; en hoe is het met uwe heerschap?' - 'Wat komt gy hier doen, Dan?' zei hy zoo. Ik vertelde hem dan, hoe dat ik een beetje te veel in het glas gekeken had, hoe ik op een verlaten eiland geworpen werd, hoe die dief van een arend my beloofd had er met my uit te vliegen, en hoe hy met my naer de maen gevlogen was.

'Dan,' --- zei de man in de maen zoo, terwyl hy een snuifken nam, --- 'ge moogt hier niet blyven.' --- 'Waerlyk, mynheer,' zei ik zoo, 'het is heel en gansch tegen wil en dank, dat ik hier ben; maer hoe zal ik weg geraken?' --- 'Dat zyn uwe zaken,' zei hy, 'de myne zyn, u te zeggen, dat ge hier niet kunt blyven; zoo maekt dat ge weg komt, op minder dan eenen niet met alle.' --- 'Ik doe hier immers geen kwaed?' zei ik zoo, 'ik houd my maer een beetje vast aen dezen haek, opdat ik niet zou vallen.' --- 'Dat is percies hetgene gy niet

moogt doen, Dan,' zei hy zoo. --- 'Maer, mynheer', zei ik, 'mag ik u vragen hoe gesterken gy in uwe familie zyt, dat ge aen eenen armen reiziger nog geen logisl wilt geven? Ik geloof, dat ge niet dikwyls last hebt met vreemdelingen die u komen bezoeken, want het is een heel end wegs.' --- 'Ik woon hier maer alleen, Dan', zei hy zoo, 'maer ge zoudt beter doen, den haek maer los te laten.' --- 'Op myn woord en met uwe permissie,' zei ik zoo, 'ik zal hem niet los laten, en hoe meer dat ge me verzoekt, hoe harder wil ik hem vast houden; dat zal ik.' --- 'Ge zoudt beter doen, hem los te laten, Dan,' zei hy op een nieuw. - 'Wel dan, myn klein manneken,' zei ik zoo, en ik bezag hem van onder tot boven, 'ik heb maer twee woorden te zeggen: ik ga niet weg, maer gy kunt weg gaen als ge wilt.' --- 'We zullen eens zien hoe dit zal zyn,' zei hy; en hy ging naer binnen en hy sloeg de deur met zoo veel geweld toe (want ge kost zien dat hy kwaed was) dat ik dacht, dat ik met maen en alles ging naer beneden komen.

'Wel dan, ik maekte my gereed, om eens met hem te proberen, wie er de sterkste was; toen hy terug kwam met een groot kapmes in zyne hand, en zonder een woord te spreken, gaf hy twee hakken op den haek waer ik my aen vast hield, en *pardaf!* hy brak in twee. --- 'Goeden dag, Dan,' zei het boosaerdig schobbejaksken, toen hy my zag vallen, met een stuk van den haek in myne hand: 'ge zyt bedankt voor uw bezoek; ik wensch u goed weêr op uw reis, Dan.' --- Ik had den tyd niet hem te antwoorden, want ik tuimelde en rolde naer omleeg dat het een plezier was om na te zien. --- 'God helpe my!' zei ik; 'maer dat is nu een schoone toestand voor een ordentelyk man, en dat zoo laet in den avond! Ik ben er deerlyk aen!' Het woord was nog niet heel en gansch uit mynen mond, of *brrrrr*! wat zou er dicht by me komen gevlogen? Niets anders dan eene troep wilde ganzen. Het moeten er zeker geweest zyn uit myne geburen, want hoe zouden ze me anders gekend hebben? Een oude gans, van het mannelyk geslacht, die hun generael was, keerde zynen kop om, en riep my toe: 'Zyt gy dat, Dap?' --- 'Ja ik,' zei ik, zonder ver-

schrikt te zyn van hetgene hy zegde; want ik was nu aen alle soorten van duivelaryen gewend, en dan, ik kende hem van ouds. --- ‘Goeden dag,’ zei hy zoo, ‘Daniel O'Rourke, hoe staet het dezen morgen met uwe gezondheid?’ --- ‘Heel goed, mynheer, ge zyt vriendelyk bedankt,’ zei ik zoo, naer mynen aessem hygende, want ik was hem byna altemael kwyt; ‘ik hoop dat uwe heerschap ook gezond is.’ --- ‘Me dunkt dat ge aen 't vallen zyt, Dan,’ zei hy zoo. --- ‘Dat moogt ge wel zeggen mynheer,’ zei ik zoo. - ‘En waer gaet gy met zoo veel spoed naer toe?’ zei hy zoo. Ik vertelde hem dan, hoe ik een druppel te veel genomen had, hoe ik op het eiland gekomen was, hoe ik van mynen weg in het moeras geraekte, hoe die dief van een arend met my naer de maen vloog, en hoe de man in de maen my weggejaegd had. ‘Dan,’ zei hy zoo, ‘ik zal u redden: steek uwe hand uit en vat my by myn been, ik zal met u naer huis vliegen.’ --- ‘Zoet is uwe hand in eene kruik met honing, myn liefste,’ zei ik; maer ik dacht toch in myn eigen: ‘Ik en betrouw u niet sterk, vogel!’ Maer wat was er te doen? Ik vatte dan de oude gans by het been, en weg vlogen wy, en de andere ganzen achter ons, zoo hard als we maer kosten.

‘We vlogen, en vlogen, en vlogen, tot dat we regt boven den grooten Oceaen kwamen. ‘Och! my lord,’ zei ik zoo tegen de gans, want ik dacht dat hei't beste was, het dier wat op te winden en er heel beleefd tegen te zyn; ‘och! my lord, vlieg aen land, als het u belieft.’ --- ‘Dat is onmogelyk, Dan,’ zei hy zoo, ‘want ge ziet, dat we naer Arabië vliegen.’ --- ‘Naer Arabië!’ zei ik zoo, ‘dat is zeker eene plaets in vreemde landen, verre van hier? Och! mynheer de gans, dan ben ik een beklagensweerdig man.’ ‘St! gy gek!’ zei hy zoo, ‘houd uw gezigt; ik zeg u, dat Arabië een aerdig plaetsken is, en dat het zoo sterk op uw dorp trekt, als het eene ei op het andere; het eenigste verschil is, dat er wat meer zand ligt.’

‘Gelyk wy zoo aen 't spreken waren, kwam er een schip in 't zigt, en het liep zoo schoon voor den wind! --- ’ Och! mynheer, zei ik zoo, ‘laet my op dit schip neder, als het u belieft?’ Wy zyn er niet juist over, ‘zei hy. ---’ Ja wel ‘, zei ik. --- ‘Neen wel,’ zei hy; ‘als ik u liet vallen, dan

zoudt ge vlak in de zee plonsen.' --- 'Dat zou ik niet,' zei ik zoo; 'ik weet het wel beter, want het is vlak onder ons, zoo laet me nu maer in eens vallen.'

'Wel, als ge moet, dan moet ge,' zei hy zoo. 'Daer, doet uw goesting;' en hy opende zynen poot, en de beest had gelyk, ik plonste neêr tot op den bodem van de zee. Ik dacht dat ik voor eeuwig verloren was, toen er een walvisch tot my kwam opgewandeld, achter zyne ooren krabbende na zynen slaep; hy bezag me vlak in myn gezigt, en zonder een woord te spreken, ligtte hy zynen steert op, en bespatte my van onder tot boven met koud zout water, tot dat er geen plaksken droog was op myn heel lyf; en ik hoorde iemand zeggen - 't was eene stem die ik goed kende, - 'sta op, gy zatte beest, dat ge daer zyt;' en en daermeê wierd ik wakker, en daer stond Judit, myn wyf, voor my, met eenen tob vol water, dien ze onbermhartig over myn lyf goot. De Heer moge hare lieve ziel hebben! Zy was een goede vrouw, maer ze kost niet lyden, dat ik wat diep in het glas zag, en ze liet me dikwyls voelen hoe zwaer hare hand woog.

'Sta op,' zei ze op een nieuw; 'en was er in heel de parochie, niet ééne plaets die u kost dienen om op te liggen, dan de oude muren van Carrigaphooka? Een ongemakkelyke rust hebt ge gehad, daer ben ik zeker van.' - En dat was waer; want ik was van myne zinnen geplaegd geworden, door arenden, en mannen in de maen, en vliegende ganzen, en walvisschen, die my door moerassen, en hoog in de maen, en diep op den bodem van de groene zee dreven. Al was ik nog tien keeren zoo zat als ik toen was, ik zou toch niet meer op de zelfde plaets gaen liggen, dat beloof ik u.'

(*Fairy Legends.*)

L.V.

De Vlaemsche Beweging
In Frankryk geoordeeld.

Het is opmerkelyk, hoe zeer de zaek der vlaemsche nationaliteit in het kort veld gewonnen heeft. De vlaemsche beweging wordt door geen mensch meer met onverschilligheid beschouwd, en men begint te begrypen, dat zy eene innige magt heeft, die haer eindelyk over al hare tegenstrevers zal doen zegepralen. De aendacht, die dit vraegpuut verwekt, bepaelt zich niet tot ons land alleen; Duitschland houdt er zich vlytig mede bezig, en, zoo gewigtig schynt de zaek geworden te zyn, dat zelfs de parysische dagbladen er hunne kolommen mede opvullen.

Het *Journal des Débats* bevatte over eenige dagen een artikel, welks doel was, aen het fransch publiek te doen kennen, waerin de vlaemsche beweging eigentlyk bestaet. Om deze onderneming ten uitvoer te brengen, gaet het gemelde blad te werk, gelyk de fransche drukpers pleegt te week te gaen, wanneer zy het waegt, zich bezig te houden met het buitenland, of zelfs met iets dat niet onmiddelyk in betrekking staet met de vraegpunten die voor het oogenblik de openbare aendach top zich getrokken hebben; dit is: zy legt eene onwetendheid aen den dag, waer de minste schooljongen hier te lande zich zoude over schamen.

Het gemelde artikel behelst nagenoeg de volgende beweringen gen:

1º De vlaemsche gezindheid is samengesteld uit persoonen, die de fransche tael benyden;

2º Het Vlaemsch is van geene nuttigheid; want het is slechts een *patois* van het *Duitsch;*

3º De pooging, om de vlaemsche letterkunde te doen herleven is niet gelukt; want men heeft de vlaemsche werken nog niet nagedrukt;
4º Jacob Kats, de brusselsche demagoog, is de stichter van de vlaemsche beweging;
5º Hendrik Conscience is de luidruchtigste weêrklank geweest van den vlaemschen demagoog;
6º De Clerizy heeft zich van de vlaemsche beweging meester gemaekt, om ze na haren zin te keeren en te wenden;
7º De Vlamingen zyn vyandig aen het ministerie Rogier; omdat dit ministerie de goedkeuring van Mechelen niet gevraegd heeft;
8º De pruissische regering heeft te Antwerpen een pruissich entrepôt gesticht, waervan de heer von Arnhim den eersten steen heeft gelegd;
9º Zy heeft te Brussel, in 1844, een vlaemsch dagblad doen uitkomen, onder den naem van *Vlaemsch België*, dat openlyk onder de bescherming van den koning van Pruissen verscheen;
10º De zelfde regering nam ook aendeèl aen het daerstellen van een tydschrift, *de Broederhand*, dat de ineensmelting van het Duitsch en het Vlaemsch aenpredikte;
11º Duitschland vergt zyne belgische broeders terug, gelyk het van Denemarken zyne holsteinsche broeders ook terug eischt;
12º De tegenwoordige belgische ministers hebben tot strekking, zich aen Duitschland aen te sluiten.

Dit zyn de byzonderste punten, waerover het *Journal des Débats* klaegt, en het klaegt er over, omdat het vreest, den franschen invloed in België weldra teenemael te zien te niet gaen. Wy wenschten van herte, dat deze vrees gegrond ware; maer, eilaes! de invloed van Frankryk heeft zoodanig wortel geschoten in ons land, dat wy sterk beducht zyn, dat er nooit iets in staet zal wezen, om hem weder uit te roeijen.

Het is byna onnoodig, dat wy de beweringen van het parysisch dagblad wederleggen; zy vallen van zelve by het oppervlakkigste onderzoek. Echter zullen wy er, ten overvloede, ter loops op antwoorden, op dat er niet de minste twyfel overblyve, over de ongegrondheid der gezegdens van het *Journal des Dé bats*.

De bewering, dat het tegenwoordige belgisch ministerie geneigd zoude zyn, zich aen Duitschland aen te sluiten, komt ons vooreerst als zeer gewaegd voor. Hadde men ons verzekerd, dat zyne strekkingen in tegendeel ten doel hadden, zich met Frankryk te vereenigen, daerover zouden wy minder verwonderd geweest zyn. Inderdaed, het tegenwoordige kabinet is zamengesteld uit dry Walen, twee Franschmans en een enkele Vlaming. Welnu, het is aen niemand onbekend, hoe sterk zich de Walen geneigd voelen, hunne blikken naer Frankryk te wenden, welks tael zy zich inbeelden te spreken. Of de twee Franschmans spoedig en met geestdrift zouden toeslaen op alles wat tot eene vereeniging met Frankryk zoude kunnen leiden, - wie is er dwaes genoeg om daer eenen enkelen oogenblik aen te twyfelen? De eenigste Vlaming die deel maekt van het kabinet, zoude die genoeg invloed kunnen uitoefenen, om de poogingen van zyne fransche en franschgezinde collega's te verydelen,- genomen dat hy den wil hadde, er zich tegen te verzetten?

De bewering van het *Journal des Débats* is derhalve niet alleen ongegrond, maer zelfs belachelyk. Wy begrypen echter zeer goed, waeruit dezelve voortspruit. Het bedoelde artikel behoort niet tot de gewoone redactie van het parysisch blad. Het werd waerschynlyk te Brussel, en wel onder de ingeving van het nieuwe ministerie geschreven en naer het *Journal des Débats* opgezonden. Het doel hetwelk men daerdoor beoogt is eenvoudig, Frankryk bang te maken van Pruissen en zynen argwaen te vergrooten. Dit blykt genoegzaem uit het volgende gedeelte van het artikel: ‘Il ne faut pas se dissimuler que le gouvernement prussien travaille depuis quelque temps avee une habilité remarquable à envelopper la Belgique dans sa sphère d'action. La conventions. du 15 septembre 1844 lui a rattaché par les intérêts matériels non seulement le port et la province d'Anvers, mais Liége, Namur et le Hainaut, qui tiennent à nous par la communauté de la langue. On ne pouvait offrir les mêmes avantages aux provinces flamandes; on les a sollicitées par un autre endroit; on a flatté, exalté chez elles le sentiment national, en se faisant honneur de la fraternité qui unissait les Flamandes et les Germains. Le cabinet de Berlin a tout à la fois excité le zèle des

restaurateur de la langue flamande en Belgique, et les sympathies des provinces rhénanes pour les Beiges.'

Door de bovenstaende regels, die wy letterlyk uit het parysïsch blad overnemen, wordt het klaerblykelyk, aen welke bron de opgaven geput zyn, die er in voorgedragen worden. Het nieuwe ministerie heeft zich eene baen willen openen, om tot nadere betrekkingen met Frankryk te geraken; daertoe heeft het de argwaen der Franschen verwekt, het *Journal des Debats* is in het net gevlogen, het heeft als *compère* gediend, om de regering van Louis-Philippe tot behoedzaemheid op te wekken, en aldus onze fransch-waelsche ministers naer wensch in de kaert te spelen. Maer de pooging, om tot eene nadere aensluiting met Frankryk te geraken is vruchteloos. Voor ons kan Frankryk nooit een voordeelige bondgenoot zyn; zyne nyverheid zal de onze steeds verpletten, en eene grootere toenadering tot dat land kan geen ander uitwerksel hebben, dan ons de thans bestaende uitwegen voor de voortbrengsels onzer nyverheid te sluiten, zonder eenige vergoedigen van wege onze zuider naburen. Zoodat uit het voorgaende volgt, dat het nieuwe kabinet de strekking niet heeft, die het *Journal des Débats* aen hetzelve toeschryft; maer veeleer tracht het zich nader met Frankryk te verbinden.

Dat Duitschland de zelfde aenspraek zoude maken op België als op Holstein, gelyk het fransche dagblad voorgeeft, dit is het wel niet noodig te wederleggen. En, deze bewering ongegrond zynde, is het natuerlyk, dat de middels die er, volgens het *Journal des Débats*, toe aengewend worden, insgelyks hersenschimmig zyn moeten. En wezenlyk, er bestaet te *Antwerpen* geen pruissisch entrepot, ofschoon er in gemeld blad gezegd wordt, dat de heer von Arnhim er den eersten steen heeft van gelegd. Het dagblad *Vlaemsch België* heeft nooit eenigen onderstand van Pruissen genoten, zoo dat het, noch openlyk noch op eene bedekte wyze, onder de bescherming des konings van dat land gestaen heeft.

Wat nu de ineensmelting van het Vlaemsch en het Hoogduitsch betreft, het is volstrekt niet van noode, onze lezers te doen opmerken, dat zulks nooit in de gedachte kan gekomen zyn van wie het ook zy. Wel is waer, dat de *Broederhand* meermalen den wensch heeft geuit, dat er voor het Vlaemsch eene spelling zoude

gebruikt worden, die, zonder iets aen den aerd zelve der tael te veranderen, er de lezing van zou vergemakkelykt hebben voor de inwooners van dit overgroot gedeelte van Duitschland, waer men, met weinig onderscheid, de zelfde sprake spreekt als in onze streken, maer waer men ze anders schryft. Tusschen dit en de ineensmelting van het Hoog- en Nederduitsch, is er, gelyk men ziet, een hemelbreed onderscheid.

Wie kan zich weêrhouden van lachen, by het lezen der andere beweringen van het *Journal des Débats?* De Vlamingen, zegt dit blad, hebben zich tegen het ministerie Rogier verklaerd, *omdat dit ministerie de goedkeuring van Mechelen niet heeft willen vragen!!* De clerizy heeft zich van de vlaemsche party meester gemaekt! Hendrik Conscience is de opvolger van Jacob Kats, die, *mirabile dictu!* de stichter is van de vlaemsche beweging! De vlaemsche gezindheid is samengesteld uit persoonen die de fransche tael benyden! - Neen, het zoude tydverlies zyn, zulke onnoozelheden te wederleggen; zy spreken zich zelven genoegzaem tegen, en vallen, by de enkele opnoeming, van zelf in duigen.

Dit staet echter vast, dat Frankryk thans met een wantrouwig oog België zal gade slaen en alles in het werk stellen, om de neiging, die er hier te lande jegens Duitschland bestaet, te vernietigen en de poogingen tot verbroedering met dat land tegen te werken. Daer toe zelfs zal het zich opofferingen getroosten, en de regering zal er niet tegen zyn; het *Journal des Débats*, dat een orgaen is van het fransche ministerie, laet zulks genoegzaem hooren, wanneer het zyn artikel op de volgende wyze sluit: ‘Il faut à la Belgique des alliances qui s'équilibrent, ou bien elle doit tomber sous la prépondérance étrangère. Si en face du privilége de nationalité accordé par les conventions de 1844 au pavillon et au transit de la Prusse, nous nous abstenons nousmêmes d'entrer avec un égal avantage dans ce libre champ qui pourrait s'ouvrir à notre commerce, si l'aveuglement des intérêts particuliers s'oppose bien longtemps encore à l'établissement de relations plus intimes entre la Belgique et nous, prenons garde que l'équilibre ne finisse par se rompre et que la prépondérance étrangére ne tourne de trop de facons à notre préjudice!’

Guizot en zyne vrouw.

Pauline de Mulan, een jong meisje van goede familie te Parys, verloor hare ouders en vrienden, en zag zich genoodzaekt, zelve voor haer bestaen in de wereld te zorgen. Zy had eene goede opvoeding genoten en poogde door hare letterkundige voortbrengsels in haer onderhoud te voorzien. Langen tyd gelukte haer dit niet, tot dat eindelyk een dagblad, *le Publiciste*, hare werken opnam en er zoo goed voor betaelde, dat zy zonder bezorgdheid voort leven konde. Hare voortbrengsels maekten zelfs de openbare aendacht gaende, en zy werd in menig letterkundig genootschap aengenomen.

Zoo ging alles goed, tot dat Pauline ziek werd en hare werkzaemheden moest onderbreken. Zy gevoelde en vreesde, dat hare nood nu eerst beginnen zoude. Ondertusschen deed zich een onbekende vriend op, die haer van de vertwyfeling redde.

Eenen morgen, ontving zy een paksken, waerin zich een opstel bevond, dat geheel in hare manier geschreven was; de schryver liet haer weten, dat hy haer op bepaelde tydstippen dergelyke voortbrengsels zoude zenden, tot dat zy in staet ware, om zelve haren arbeid voort te zetten. De opsteller had zich niet genoemd, en Pauline konde zynen naem niet raden. De belofte werd stiptelyk volbragt, en Pauline ontving regelmatig de gewoone belooning, zoo dat zy het einde harer ziekte afwachten konde.

Zoo haest zy weder werken kon, staekte haer onbekende vriend zyne inzendingen. Natuerlyk wenschte zy zeer, haren weldoener te leeren kennen. Dit had ook weldra plaets. Eens dags meldde zich een bleek, slank jong mensch by haer aen, en gaf zich bescheiden als haer medewerker te kennen. Zy ontdekte in hem een' man, van wien men in het algemeen zeer veel verwachtte.

Zy zagen elkander dikwyls, en Pauline deelde welhaest in de liefde, die de jonge man voor haer gevoelde en had te kennen gegeven. Zy huwden en leven nog te zamen, op den tegenwoordigen dag, gelukkig met elkander; de jonge bleeke man is de uitmuntendste staetkundige en geleerde van Frankryk geworden - het is de beroemde Guizot, die zich thans aen het hoofd der zaken in Frankryk bevindt.

Alexander Dumas en de Duitsche studenten.

De fransche poëten schenen zich, over eenigen tyd, aen den Ryn een *rendez-vous* gegeven te hebben. De heer Soulié kondigde in het *Journal des Débats* de groote ontdekking aen, dat de duitsche stroom fransch sprak. De heer Al. Dumas heeft ook zeer veel vooringenomenheid gevoeld voor franschsprekende Duitschers, gelyk het zyne drama's bewyzen, waerin hy geheel tooneelen uit Don Carlos en andere stukken van Schiller in het fransch overbrengt, zonder, hoe weinig ook, de bron aen te duiden waer hy aen geput heeft. Dumas is echter beter onderrigt geweest dan zyne voorgangers. Hy heeft ten minste halvelings een gevoelen gehad van het bestaen eener duitsche nationaliteit, en wat den Ryn betreft, spreekt hy zelfs op de volgende wyze: ‘Wy Franschen kunnen moeijelyk begrypen, welke hooge vereering de Duitschen voor den Ryn hebben. Voor hun is hy een soort van beschermgod, die,

behalve zyne karpels en zalmen in zyne waters nog een groot getal Najaden, Ondinen, goede en booze watergeesten bevat, die de poëtische inbeeldingskracht der inwooners, by dage door den sluijer van zyne blauwe golven herkent, en des nachts ziet aen zyne oevers zitten of rond waren. Voor bun is de Ryn het algemeen zinnebeeld; de Ryn is de magt, de Ryn is de onafhankelykheid, de Ryn is de vryheid.' - Ja, dit is de Ryn voor de Duitschen, en daerom zal de Ryn ook, zoo lang er in de wereld nog een duitsche volksgeest en een gevoel voor duitsche zeden bestaet, duitsch spreken en duitsch blyven! Maer wat zal men zeggen, als de heer Dumas er dadelyk het volgende beeld van den duitschen student byvoegt? 'Zonder eenen penning,' zegt de heer Dumas, 'maer vrolyk gezind gelyk de vogel in de lucht, voor wiens voedsel de lieve God zorgt, treedt de student op zynen wandertogt door Duitschland, zyne pyp in de hand, zyne tabakstesch aen de zyde en zynen Körner in den zak. De reis doet hy te voet, al was ze nog zooverre, - de zon en de schaduw zyn iedereens eigendom; wat het overige betreft, zoo zullen de *philisters* daer voor zorgen. Komt er een wagen voorby gereden, er mogen Duitschers of vreemden in zitten, dit is het zelfde, de student neemt zyne pyp uit zynen mond, trekt zyn embryo van eene muts af, nadert de reizigers en vraegt hun vriendelyk, hem op zyne reis behulpzaem te zyn. Zelden zal een Duitscher aen een voorbytrekkenden student zynen bystand weigeren; op eene andere baen van Duitschland wandert immers zyn eigen zoon en ontvangt welligt op dezen oogenblik eenen drinkpenning van den vader des students, die er thans eenen van hem verzoekt!'

Kan er wel een belachelyker *quid pro quo* dan dit zyn! Waerschynlyk heeft de heer Dumas op het kort eind wegs dat hy aen den Ryn doorgetrokken is, eenige reizende h a n d w e r k s b u r s c h e n ontmoet, die - ofschoon zy ook reeds eene uitzondering op den regel geworden zyn - zich toch noch hier en daer op het zoo genaemde '*fechten*' toeleggen, en deze heeft de *impresionnable* reiziger voor duitsche studenten aenzien. *O poète!* konde men hem met de woorden des beroemden Victor Hugo's toeroepen, o poëet! wat moet gy voor een philister zyn, als gy zulke philisters voor studenten aenziet!

Boekbeoordeeling.
Meibloesem, *door Hendrik Peeters.*

Dit nieuwe voortbrengsel van den heer Peeters, doet dezen dichter kennen onder een oogpunt, waer hy zich tot hier toe nog niet in veropenbaerd had. Als tooneelschryver heeft, hy reeds blyken gegeven van een onmiskenbaer talent. Als gevoelvolle, dichter heeft hy zich nu niet minder opmerkelyk gemaekt, en wy zouden kunnen zeggen, dat hy zich zelven in dit vak overtroffen heeft.

De *Meibloesem* bevat gedichtjes, die onder een zinnebeeldigen vorm, de diepe ploeijen des herten openleggen, en een traen van aendoening in het oog des lezers doen opwellen. Hoe liefelyk is by voorbeeld het stukje niet, getyteld *De Bloem der Oude!*

Op een kamer kweekte een oude,
By 't gesnor van 't spinnewiel,
Eene bloem, en zy beminde
Hare bloem uit ganscher ziel.
.....
...
Als de hemel blauw en rein was,
Zette de oude 't bloemken digt,
Op een stoel, by 't open venster,
In het koestrend zonnelicht.
En de bloem zag dan naer buiten -
.....
....
De oude sprak: Ge doet me beven -
't Is niet wel, o stoute bloem.
..,.....
Voor het bloemken was geen deernis.
't Moest dan van het venster gaen;
't Had zynkweekster schoon te bidden,
Ach! er hielp noch beê noch traen!
Maer de bloem begon te treuren
Slaekte menig bittren zucht,

En zy kon niet blyven leven
Zonder zonnelicht en lucht.

Diep gevoel en eenvoudigheid van uitdrukking, dit zyn de middels waer de heer Peeters het gevoel weet mede te treffen. Men oordeele door het gedicht *De Lelie*, dat wy hier ten volle nederschryven:

Boven eenen braembosch prykte
Eene leliebloem;
Aen heur boesem hing een dauwdrop
Die zoo vurig glom.
En hy sprak haer, o! zoo smeekend:
Lieve, laet me toe dat ik
Binnen in uw herte ruste
Slechts een oogenblik.
Kort, ge weet wel, is myn leven,
En ge wilt niet dat verdriet
My nog vroeger zou doen sterven?
Lelie, ach! ge ziet,
Vurig min ik u, ja vurig.....
Maer de lelie hoorde niet.

o! Ze zag verliefd een vlinder
Dartlen over 't veld,
Die van roos tot rooze vliegend,
Allen iets vertelt.
Hy vergeet de lieve lelie,
En ze roept hem toch zoo zeer:
Kom, ik ben wel bleek en treurig
Maer ik min u teêr.
't Is van liefde dat ik droever,
Bleeker dan het rooske schyn.
Kom, ik min u, lieve vlinder,
Kom eer ik verkwyn;
Want voor d'avond kan 'k van smarte,
Arme bloem, gestorven zyn.

Maer de vlinder vloog steeds verder,
Ging by elke roos,
Zonder dat hy 't hert van eene
Tot zyn rustplaets koos.
En dit zag de bleeke lelie
En ze stortte een bittren traen,
Want ze voelde zich verlegen
Daer alleen te staen.

En nu zocht ze naer den dauwdrop -
Zocht naer hem op bloem en knop.
Lieve lelie, slorpt de zongloed
  Niet den regen op?
Uwe liefde tot den vlinder
Was te gloeijend voor den drop.

Nog eene aenhaling om te toonen, hoe goed de heer Peeters geslaegd is, wanneer hy heeft willen het naïve met het harttreffende doen gepaerd gaen:

Lief maegdelyn, lief maegdelyn,
Waerom ontvloeit u daer een traen
  Aen 't dryvend oogelyn?
Bezwaert misschien het wigt der smart,
Lief maegdelyn, lief maegdelyn,
  Te zeer uw hert.

Lief maegdelyn, lief maegdely,
Wanneer de winden teugelloos,
  De golven woedend zyn;
Dan werpt de schipper al in zee
Lief maegdelyn, lief maegdelyn,
  En komt gered aen reê.

Lief maegdelyn, lief maegdelyn,
o, Weet, myn hertjen is een zee,
  En wilt ge ontslagen zyn,
o, Werpt dan ook het wigt der smart,
Lief maegdelyn, lief maegdelyn,
  Maer spoedig in myn hert.

Men zal ligt begrypen, waerom wy verkiezen het werkje van den heer Peeters door uittreksels te doen kennen, liever dan door eene uitgebreide beoordeeling. *De Meibloesem* is een van die keurige voortbrengsels, die men moet lezen, om er zich een goed gedacht van te vormen. Overigens verhindert de vorm zelve van het werk, hetwelk gansch uit kleine stukjes zamengesteld is, dat wy er eene breedvoerige recensie van geven. Hetgene er over op te merken valt, kan in eenige woorden gezegd worden: De onderwerpen zyn goed gekozen, de vorm zoetloeijend aentrekkelyk, de tafereelen met kunde afgeschetst, het gevoel goed voorgedragen en treffend, en de tael correct. Want als tegen de tael zondigende kan men toch niet beschouwen eene uitdrukking, 200 als de volgende, die wy in een der boven aengehaelde dichten aentreffen:

‘'t Had zyn kweekster schoon te bidden,’

Welk vers ons eenigzins fransch voorkomt, *elle avait beau prier*. Deze uitdrukking is echter tegenwoordig alhier zoo zeer in gebruik, hoewel ten onregte, dat wy haer nauwelyks als eene onnauwkeurigheid kunnen aenschouwen.

Dit zy slechts ter loops gezegd; het werkje van den heer Peeters blyft des niet te min een voortbrengsel, dat in alle opzigten de aendacht van het publiek wel verdient.

Een paar psalmen Davids.

Psalm III.

Domine, quid multiplicati sunt qui tribulant me! Multi insurgunt adversùm me!

Menig, ô Heer, fyn de vyanden myn,
En menig fy die myn fiele benyden;
Er is geen heil meer voor hem, feggen veel;
Doch Du, ô Heer, fels den stryd voor my stryden.
Want Du, myn God, bist een schild voor myne eer,
En Dyne hand houdt myn schedel verheven!

Algoede, ik riep uit de laagten Dy toe,
En van dyn hoogt heb-De een sein my gegeven!
Ik lag en sliep in het duister der nacht
Als my Dyn hand uit den doodslaap kwam wekken;
Stonden er nu ook tienduifenden op,
'k En vrees geene macht van die tegen my trekken!

Sta op, o Heere! Verlos my, myn God!
Die myn vervolgers den mond hebs gesloten.
En in 't gebit hebs verbryfeld den tand.
Want my is 't heil uit den Heere gesproten
En op de Dynen rust, Heer, Dyne hand!

Psalm VII.

Domine Deus meus in te speravi: salvum me fac ex omnibus persequentibus, et libera me.

Heere myn God, ik betrouw my op Dy!
Red me, verlos me van dien my te naar staat,
Dat hy my niet en ontroove myn fiel
En als een leeuw my verscheure en verniel,
Als er voor my geen verlosser nog daar staat!

Hadde ik gedaan wat men voorgeeft, o Heer!
Hadden myn handen het onrecht geplogen,
Hadde ik den vrede vergolden met kwaad; ....
Maar 'k heb gered wie my brouwde verraad,
Wie naam en faam my ontroofde met logen!....

Hadde ik gedaan wat men voorgeeft, o Heer,
Dan mocht myn vyand myn fiel achterhalen,
Hy mocht myn leven vertreden in 't stof,
Mocht my vervolgen in eer ende lof,
En mynen roem in den afgrond doen dalen!

Maar nu rys op in Dyn' gramschap, o Heer,
Ontwaak, en straf die myn fiele benauwen!
Eens sprak Dyn stem uit de vreeslike wolk:
'Ik fit als Rechter en richte myn volk!'
Sels-Du, o Heere, 't gericht nu niet houên?

Israël wacht op Dyn oordeel, myn God!
Sie op my neêr en keer weder naar boven,
Richt my naar 't recht van myn innig gemoed
En naar de oprechtheid van nier en van bloed.
Wie fou Dyn vonnis niet vreefen en loven?

Stel aan der godloosen boosheid een eind,
Doch steun en troost wien Du kens door beproeving

Wien Du het hert en de nier hebs doorschouwd;
Du bist de schild van den goede; behoud
Wien bleef gerecht en getrouw in bedroeving!

God is een rechter rechtveerdig en wys,
Hy spant de vierschaar en fetelt ten oordeel.
Als fich myn vyand niet spoedig bekeert,
Treft hem de straffe; want God wet fyn fweerd,
Spant fynen boog en trekt op tot myn voordeel.

God houdt fyn doodende wapens gereed
En mikt fyn pylen op die my vervaren.
Myn vyand gaat, aan de fonde geboeid,
Swanger van boosheid en onrecht en moeit';
Ydelheid fal hy en leugenen baren.

Heeft hy me listen en lagen gelegd,
Heeft hy een' kuil op myn voetpad gegraven,
Du, Heere, hebs hem geraakt met Dyn hand;
Hem is fyn fonde geworden tot schand,
En in den kuil die hy felf heeft gegraven

Viel hy; fyn moeite stort neêr op fyn hoofd,
En fyn geweld op fyn eigenen schedel!
Lof fy den Heer', die den fege my liet!
'k Stort mynen dank uit in maatklank en lied,
'k Sing fynen name met psalter en vedel!

JOH-ALF. DE LAET.

De koningen lot.

Van den dwang des hofs omgeven
Reeds een doode in 's werelds leven,
Als een godenbeeld van steen
Thronend in 's paleizes muren,
Moet de koning veel verduren
Afgezonderd en alleen.

Wat men niemand zal verweren
Moet liy op zyn' troon ontbeeren:
's Vryen omgangs blyden lust.
Als aen draden moet hy wandlen,
Als op den tooneele handlen
Zyner rolle welbewust.

Afgewogen, afgemeten
Zy hem alles, zelfs vergeten
Moet hy mensch te zyn. Ja koel
Moet gestaeg zyn boezem kloppen,
Eenzaem moet hy 't leed verkroppen
Van zyn uitgedoofd gevoel.

Ach! op 't geen zyn blikken wylen,
Schiet de lastertong heur pylen,
Hoe 't ook rein en goed moog' zyn,
't Moet een ander kleur erlangen.
Ja, de hemelen ontvangen
Vaek der helle helschen schyn.

LODEWYK VAN BEYEREN.

J.M. DAUTZENBERG.

Mengelingen.

⁎*⁎ De Amerikanen hebben zonderbare middels uitgevonden, om het publiek in het theater te trekken. Het volgende is er een voorbeeld van, hetwelk wy vinden in het verslag van eene vertooning te Cincinnati, in den staet van Ohio:

Elke toeschouwer ontvangt by zyne intrede in het theater eenen voortreffelyken koek van de beste bloem, met amandelen en honig. Degenen, welke dorst hebben, vinden Bordeaux in den *foyer*. De moeders, die met ten minste dry kinderen komen, ontvangen eene kaert voor het feest dat den aenstaenden dynsdag in den tuin te Orno gegeven wordt. De familievaders, die zich insgelyks met dry kinderen in het theater bevindeñ, ontvangen eene tabakspyp met het beeldtenis van Washington er op. Er is niets verzumid geworden, om den byval des publieks te erlangen. Na het einde der vertooning, wordt er eene groote landelyke scene vertoond, die voornamelyk aen de landlieden der staten van Indiana, Ohio en Kentucky toegewyd is, en bestaet in het opdienen van een prachtig zwyn en een kalf, die verlot worden. De heer Directeur zal de nommers trekken in het costuem van Pluto.

⁎*⁎ De zanger Farinelli werd ontboden aen het hof van Philips den Krankzinnigen van Spanje, die zich noch den baerd wilde afscheren noch een schoon hemd aentrekken. Als de koninklyke zinnelooze den zanger hoorde, was hy zoodanig opgetogen, dat hy tot hem zegde: 'Vraegt welke gunst gy begeert, zy zal u toegestaen worden.' - Farinelli verzocht den koning, dat hy zich zou laten scheren en een schoon hemd aentrekken, hetwelk de vorst ook deed. Daeruit blykt het klaer, dat een zanger in die tyden eenen zinnenloozen tot iets verstandelyks kon bewegen, terwyl de hedendaegsche zangers en zangsters de verstandigste menschen slechts tot dwaesheden verleiden.

⁎*⁎ DE COMEDIE VAN DEN GALLISCUEN HAEN. Een kluchtspel, hetwelk op eenen engelschen volkstheater in Londen gegeven wordt en tegenwoordig veel opgang maekt, verwekt by de parysche journalisten ongemeen veel spytigheid. De tytel van het stuk is *Warlike is the shril of the cock, but he does not fight;* in het vlaemsch:'Krygshaftig is het hanengeschreeuw, maer daerom vecht hy toch niet.' De inhoud van het kluchtspel is als volgt:

De held van het stuk is een parysche *coiffeur*, een grootspreker namens Haen (*Cock*); hy heeft eenen grooten uniformhoed op, waeronder eene roode muts te voorschyn komt. Zyne kleêren zyn uit den keizertyd; een lange sabel van de periode der republiek sleept hem achter na; hy draegt knevels en favoriën van den tyd der julyrevolutie.

Onophoudelyk zegt hy, dat hy zyne vaen onder de muren van Weenen, Berlyn, Londen en Petersburg planten wil.

Nu komt een pruissische huzaer, die hem eene knip voor denn eus geeft: de Haen begint daerop de *Marseillaise* te zingen. Een Kozak verschynt, die hem eenige knoethouwen geeft; de Haen zingt verder: *Allons enfants de la patrie*! Een oostenryksche soldaet geeft hem eenen derden slag,[1] en de Haen zingt des te harder: *Tremblez, tyrans!* Eindelyk komt een engelsche matroos, die hem eene dugtige box in het gezigt geeft, waerop de Haen, met eene zeer luide en heldere stemme zingt: *Qu'un sang impur abreuve nos sillons.* Daer dit alles niet helpt, wordt hy vormelyk tot genoegdoening geroepen, en daer gebeurt eene verklaring, die ook niet ten voordeele des Haens afloopt. Het stuk sluit daermede, dat de Haen alles moet betalen dat gedronken werd, en zich vervolgens roemt, dat hy door zyne waerdige houding aen geheel Europa het spits geboden, en toch eervol de vrede behouden heeft. - Men moet bekennen, dat de anderzins zoo bedaerde Engelander, in zyne dramatische carricaturen niet zeer delicaet is.

*** DE WAERHEID OVER GRETNA-GREEN. Wie heeft er niet in romans en nieuwsbladen gelezen van deze beroemde plaets, die de liefde beschermt en de ongehoorzaemheid tegen de ouders bevordert? Hetgene er eene nieuwe fransche reisbeschryving door Schotland van meldt, zal daerom de weetlust der lezers en lezeressen aenprikkelen, al was het maer om in drooge prosa de waerheid te vernemen over eene zaek die ons zoo dikwerf in een poëtisch gewaed, in verhalen en levensbeschryvingen, te gemoet komt. In gemelde reisbeschryving luidt het als volgt:

Men gelooft algemeen in Frankryk, dat de huwelyken in Gretna-Green door eenen smid gesloten worden, wier familie alleen in Schotland het voorregt bezit, wettelyke huwelyks-verbindingen zonder priester te sluiten. Dit is echter eene groote dwaling, waerin ik vroeger zelf gedeeld heb. Myn bezoek te Gretna-Green heeft my beter onderrigt. In Schotland kan men voor de twee eerste de beste getuigen die men tegenkomt een geldig huwelyk sluiten. Welnu, Gretna-Green is de eerste plaets die men over de grens van het eigentlyke Engeland aentreft, en daerom is het natuerlyk daer, dat by voorkeur de huwelyken gesloten worden, die in Engeland, tot hunne voltrekking, met onoverkomelyke hinderpalen te kampen hebben.

Als wy nader by Gretna-Green kwamen, werd de spanning onzer nieuwsgierigheid grooter en grooter. Wy haekten om den smid te zien, die een zoo algemeen bekenden naem bezit. Eindelyk kwamen wy aen

(1) *De* Quotidienne *geeft hiervan de volgende naïve vertaling*: L' Autrichien lui applique un coup de schlague.

de *barrière*, die Schotland van Engeland scheidt. Eenige stappen verder, kwamen wy aen het hotel hetwelk den naem voert van Gretna-Green; het ligt aen de groote baen, en tegen over bevinden zich twee of dry kleine wooningen. Hier waren wy te Gretna-Green. Wy zochten naer den beroemden smid, maer hoorden geene hamerslagen op den aembeeld klinken; de grootste stilte heerschte in het gehucht.

Wy begaven ons derhalve naer het hotel, om ons op den regten weg te brengen. Na dat wy eene flesch kostelyken cider gevraegd hadden, erkondigden wy ons by den *garcon*, die ons het volgende antwoord gaf: 'Ik weet dat er, niet verre van hier, een hoefsmid woont, maer ik weet niet dat hy dikwyls als huwelyksgetuige gezocht wordt. Het is hier in het hotel, dat de door het geluk begunstigde paren de beschutting der wet komen zoeken; hier is de prins van Capua getrouwd, en als mynheer te huis was, dan zoudt gy voor eenen shilling het handteeken van den prins in den register kunnen zien, in denwelken mynheer de huwelyken boekt. Ik ben de tweede getuige.

Ter zelfder tyd toonde hy in gedrukte bladen, met opengelaten datum en namen, die de waerd by zyne paringen invult en de gehuwden als bewysstuk overhandigt. Hy zegde verder: 'De arme duivels laten zich door den bareelontvanger paren.' Voor 6 pence verkocht hy ons zulk een papier, het welk wy als aendenken aen de beroemde plaets medenamen, en dan onze reis voortzetten. Wy dachten, dat de kinderlyke ongehoorzaemheid dit gebruik alleen in stand hield, en dat het zeldzaem was, hoe de romaneske Sage van den smid te Gretna-Green op het Vasteland nog kon in voege blyven, daer Schotland door zoo menige bewooners van het Vasteland doorreisd wordt.

 Over eenige dagen bezochten HH. MM. de koning en de koningin met de twee prinsen de expositie in Brussel. Mr. Gachard begeleidde de laetsten en gaf hun inlichtingen over verscheiden meubels en andere dingen. Hy wilde hun ook het binnenste van eene hoog kunstige kas toonen, en wendde zich, daer dezelve gesloten was, aen den meester, die er naby stond, met de woorden: '*Donnez donc la clef!*' Doch de meester bleef stom en ernstig daer staen en gaf geen antwoord. '*Mais, Monsieur, la clef, donnez donc la clef, la clef!*' riep de archivist van het koninkryk België. '*Ik versta u niet, Mynheer!*' antwoordde de brave Vlaming. - '*Mais, mon Dieu*! *je vous dis la clef, Monsieur*, *la clef de l'armoire*.' - '*Ik versta geen fransch, Mynheer!*' - En daer de heer archivist van de grootendeels uit vlaemsche stukken zamengestelde archieven geen vlaemsch verstaet, moest hy, ten top der wanhoop gedreven, hunne koninklyke hoogheden verder geleiden, zonder den sleutel van den braven, vlaemschen meester te kunnen krygen. De twee prinsen glimlachten - zy verstaen vlaemsch; een woord, en zy hadden den sleutel. Wy bedanken hen uitteharte voor de les, die zy aen den heer archivist hebben doen geven.

*** De *Köllnische Zeitung* bevat in haer nummer van voorleden maend een artikel, waerin zy zegt, dat de voordeelige berigten, welke fransche dagbladen over het gentsche feest mededeelen, een onwedersprekelyk bewys zyn, dat - 'de fransche invloed in Belgie ten grave

gedragen is,' dat hy reeds tot de dooden behoord. Het doet ons grootelyks spyt, dat wy deze meening niet kunnen deelen. Of de schryver van dit artikel kent Belgie niet, en dan had hy ongelyk er over te spreken, of hy is een dier 'fransquillons,' die ook te Keulen geene vreemdelingen zyn. Wy zouden liefst het laetste gelooven, want die schryver is te gelyk een geweldige vriend van den '*wakkeren*' *Precurseur*, den '*Moniteur van den antwerpschen handel*', en een vriend van dit pakhuis van allen onzin kan toch maer een fransquillon pur -sang zyn. Wy meenen dus de '*Köllnische Zeitung*' te moeten waerschuwen, dat zy niet te veel acht op de gezegden van dezen medewerker geve. Zy maekt er zich vyanden mede en doet elkeen schokschouderen, die de zaken in België meer van naby kent.

⁎*⁎ *Fransche Geographie*. Over eenigen tyd schonk het *Journal des Debats hoogeschoolen* aen *Keulen* en *Trier* en maekte *Jena* tot eene pruissische stad. In Duitschland zoude toch geen schooljongen een soortgelyken bok schieten.

⁎*⁎ De Polen, welke te Berlyn voor 't tribunael staen, hebben verlangd, dat de poolsche tael by het proces zoude gebezigd worden, en het hof heeft hen dit terstond toegestaen. Waren 't Vlamingen en stonden zy voor een zoogenoemd vaderlandsch geregtshof, men zoude hen uitlachen, als zy eene soortgelyke vraeg deden. Zoo handelt men hier, zoo handeld men in Duitschland; wat dus van de holle deklamaties te houden is, die een brusselsch maendschrift over eenigen tyd tegen de taelverdrukkende Duitschers in de wereld zond, dit mogen onze lezers nu zelfs beoordeelen.

⁎*⁎ De eerwaerde heer Abbé Louis te Bergen, de redacteur van het '*Journal de l'Instruction Publique*' is op dit oogenblik met eene vertaling der latynsche grammatik van *Zumpt* bezig. Wy moeten den geleerden schryver voor deze onderneming ten hoogste dankbaer zyn, want hy voert een werk in Belgie in, welks groote verdiensten zich sedert eene lange reeks van jaren op de meeste atheneen van Noord- en op veele scholen van Zuidduitschland bewezen hebben. Negen uitgaven getuigen dit. Deze vertaling verschynt in 3 afleveringen, elke van omtrent 300 blz. en ten pryze van frs. 2. 50.

⁎*⁎ *Galignani's Messenger* vertelt de volgende anecdote van Mehemet Ali: Over eenigen tyd bevond een Engelschman zich met zyne familie te Alexandrie, na eene reis die hy in Syrië gedaen had. De vrouw des Engelsmans schreef aen Mehemet - Ali, om hem eene lok van zyn hair te vragen, opdat zy dezelve in eene verzameling van dergelyke merkwaerdigheden van beroemde mannen zoude bewaren. Vriendelyk antwoordde de pacha, dat hy geen hair op zyn hoofd had, maer dat zyn baer er zeer goed van voorzien was, van welken hy haer zeer geerne eene lok zoude zenden, indien hy zich voor eenen beroemden man hield. Later liet hy echter de hairzuchtige engelsche dame weten, dat hy in zyn testament zyne erfgenamen zoude aenbevelen, haer na zyne dood zynen geheelen baerd te sturen.

⁎*⁎ By H. Hoste te Gent, is verschenen: BERNHART, DE LAET, *roman uit de Middeleeuwen*, door Eug. Zetternam. In de aenstaende aflevering van de *Broederhand* zullen wy verder over dit nieuwe werk van den schryver van *Margaretha van Constantinopelen* spreken.

[Nummer 8]

De kastelein van Gent,
Groot fantastisch opera in vyf bedryven, gedicht van H. Van Peene, muzyk van Lachner, eersten Kapelmeester des Konings van Beyeren.(*)

Persoonen:

Geeraerd Vilain, Kastelein van Gent.	Baryton.
Arnold, zyn zoon.	Eerste Tenor.
Ridder Holman.	Basse-taille.
Pharaïlde, bruid van Arnold.	Soprano.
De schim van Martha, gemalin van Geeraerd.	Contre-alto.
Johan.	} Schippers.
Baudewyn.	} Schippers.

Goudzoekers, Ridders, Edele vrouwen, Pagiën, Genoodigden, Houthakkers, Geesten, enz.

1250
TE
GENT.

(*) *Herr Van Peene wünscht einen Ubersetzer dieses libretto zu finden, welches er im Auftrage Lachners ausgearbeitet hat, der, wie Herr Van Peene uns schreibt, in Deutschland keinen guten Text zu finden wusste. Sollte sich Jemand mit der Uebertragung befassen wollen, so bitten wir, dass er sich desshalb an uns wende; wir bieten aufs bereitwilligste unsere vermittlung dabei an.*
DIE RED.

De kastelein van Gent,
Groot-opera.

Eerste bedryf.

Het tooneel verbeeldt een stookhuis in het Steen van Geeraerd. Links van den aenschouwer eene tafel met een foliant op, een zandlooper, een doodshoofd enz. Links de stookovens.

Eerste tooneel.

Koor van Goudzoekers.
Stookt makkers, stookt; geen stond verloren,
Dat de oven blake lyk een zon.
't Metael wordt eens in goud herboren
En opent ons der schatten bron.

Laet 't lot wederstreven,
Geen moed opgegeven,
De hoop in ons leven
Spyts hemel en droes.
Geen kommer, noch zorgen
In 't herte verborgen.
Het heden, het morgen,
't Smelt al in den kroes.
Stookt, makkers, stookt.... enz. -

Tweede tooneel.

De vorigen, GEERAERD, met drift opkomende.

GEERAERD.
Wee my! wee my! Ik moet haer liefde derven
Zoo zy my heden niet behoort.
Hy sleept heur naer 't altaer, hy rooft my Pharaïlde.
Gevloekte spruit van een gevloekten schoot.

DE KOOR
Stookt, makkers stookt; geen stond verloren;
Dat de oven blake lyk een zon.
't Metael wordt eens in goud herboren
En opent ons der schatten bron.

GEERAERD.

Recit.

Genoeg; dat men het werken stake.
Wat geeft my op dees stond dat 't lot uw poogen kroont,
Wat geeft my al het goud dat 't aerd'ryk kan bevatten,
Een eenig voorwerp knelt en boeit myn bange ziel.
Geen zucht naer lage schatten
Geen zucht naer pracht of eer;
De liefde is in myn hart, de liefde ontsteekt myn zinnen....
Rampzaelge drift door Satan aengevuerd!

(Aria.)

- Wanneer, myn huwlyk moede,
Ik Martha zond naer 't duister graf,
De hemel in zyn woede
Schonk my een zoon tot wraek, tot straf.
O kroost van een verfoeiden boezem!
Waerom trof niet de zelfde stoot
U 't hart, by uwen levensbloesem
Gesleurd met haer in 't ryk der dood.

(Allegro.)

De God dien 'k dorst beleeden,
De God, die dag en nacht
Vervolgt myn bange schreden,
Wordt nimmermeer verzacht.
Neen 'k heb al hoop verloren
In hem geen uitkomst meer.
De hel moet my aenhooren
En Satan wordt myn heer.

KOOR
Hy heeft al hoop verloren,
ln God geen uitkomst meer.
De hel zal hem aenhooren
En Satan wordt zyn heer.

(De Goudzoekers verwyder en zich.)

Derde tooneel.

GEERAERD,

de tafel naderende.

Recit

Daer is dan 't schriklyk boek, dat door zyn hoog vermogen
Den toovraer Allewein 't onsterflyk leven schonk,
Aen Dithmar eenen ring, die door zyn wondre krachten
Onzigtbaer maken kon al wien denzelven droeg.
De monnik Fabio, door hulp van deze blâren,
Herschiep den ruwen kei in zuivren diamant,
En ik doorklief my 't brein by dagen en by nachten.
Om door een tooverbeeld 't vermogen te vernielen
Van eenen scapulier, die mynen min bestrydt.
O zwarte kunst! gy zyt dan somtyds onervaren,
En gy, o hel! waerom komt gy my niet ter hulp?

Vierde tooneel.

GEERAERD. HOLMAN.

HOLMAN.
De hel roept gy ter hulp en Holman wordt vergeten.
Is 't zoo dat gy de vriendschap eert?

GEERAERD.
Neen, neen, gy zult my geen ondankbren noemen.
Ik volg geheel uw raed; maer spreek wat moet ik doen?
Gy weet, 'k moet Pharaïlde derven
Zoo 'k door geen tooverkracht heur schutsbeeld overwin.

HOLMAN.
Een uitkomst blyft u nog.

GEERAERD.
O spreek! naer uw verlangen
Gedraeg ik my geheel.

HOLMAN.
Welnu, behoor my toe.

GEERAERD.
Aen u? O heldre ster in mynen nacht verschenen,
Gy zyt mv dan meer dan een vriend?

HOLMAN.
Misschien.

GEERAERD.
Wie zyt gy dan?

HOLMAN.
Nu hoor.
Toen de opperheer der hemellingen
Den engel uit zyn aenschyn joeg;
Toen 't vlammend zweerd de muitelelingen
In 't diepste van den afgrond sloeg;
Misschien ontwapend door ons lyden
Gedoogde God, het straffen moe,
Dat 't kwaed het goede mogt bestryden
En hy liet ons de vryheid toe.

Alsdan uit de onderaerdsche kuilen,
Gezeten op een vuerkolom,
Steeg opwaerts met een yslyk huilen
Een losgelaten geestendrom.
Wreed was de schok der hellemagten
En God en Satan te gelyk
Betwistten zich met volle krachten
De heerschappy van 't aerderyk.

GEERAERD.
O schrik! ik ken u thans.

HOLMAN.
Ja Satan is myn meester.
Dat hy ook de uwe zy. Een woord en Pharaïlde
Kruipt als een weerloos lam nog heden voor uw knie.

GEERAERD.
Kan 't zyn? Voor my dat heil! Welkdanig 't moge wezen.
Ik teeken het verdrag.

HOLMAN;

(hem een rood perkament aenbiedende).

Zie daer.

GEERAERD,

(teekenende)

Aen u voor eeuwig!

HOLMAN,

ter zyde.

Juich hel! een zegeprael te meer!

GEERAERD.
En nu het tooverbeeld dat 't hare moet verwinnen.

HOLMAN.
Vóór dat de star des dags haer middaglicht u schiets
Is 't beeld in uw bezit. Uw zoon wend hier zyn schreden.
Ik laet u, wacht my weer.

Vyfde tooneel.

GEERAERD,

alleen.

Heb dank, o geest der hel, uw magt hergeeft my 't leven;
Myn vreugdebron was droog, gy laeft ze weer door hoop.
De vrouw die 'k min zal myne wenschen kroonen;
O Holman dank! myn lot is meer dan zaligheid.
(Hy gaet by 't boek zitten 't welk hy doorbladert.)

Zesde tooneel.

GEERAERD, ARNOLD.

ARNOLD,

ter zyde.

Daer is hy... Wis den nacht in waken nog gesleten.
Wat kommer boeit zyn hart? Wat onrust kwelt zyn geest?
Ach! kon myn kindermin zyn zielewee verzachten
Dat hy my steeds verbergt, (*luid*) Myn vader!

GEERAERD.
Ei! wie daer?
Arnold! gy hier? wat doet uw stappen herwaerts wenden?
Wie gaf u 't stout gemoed?

ARNOLD.
Bekommerd voor uw rust...

GEERAERD.
Wat scheelt u myne rust. Spreek op, wat voert u hier?

ARNOLD.
Een waerschuwing van myn' geliefde moeder

GEERAERD.
Rampzaelge zoon! Wat naem hebt gy genoemd!

ARNOLD.

Romanze.

By 't licht der blauwe manestralen,
Toen alles rustte in stillen nacht,
Toen 't eenzaem uer my twalef malen
Den dooven klokslag overbragt;
Een sneeuwwit beeld een godlyk wezen,
Kwam zachtjes met een englenlach
Voor myne bedsponde gerezen,
En 't was myn moeder die ik zag!

GEERAERD.
Uw moeder? Neen, dat kan niet wezen.
Uw moeder hebt ge niet gezien.

ARNOLD.

Tweede couplet.

‘Myn zoon, zoo sprak ze, de echt op heden
Verbindt u aen de teerste maegd.
Edoch uw min wordt fel bestreden
En Satan heeft een strik gewaegd.
Maer God zond my neer op dees aerde
Tot hoedster van een' trouw zoo rein.
O vrees geen helschen list, myn waerde,
Uw moeder zal uw heilstar zyn.’

GEERAERD.
Uw moeder? Neen, dat kan niet wezen;
Uw moeder heeft dat niet gezegd.

ARNOLD.
Zy heeft het my gezegd, myn vader,
Gezegd gelyk ik het u zeg.

GEERAERD.
Alsdan... alsdan... Ja doemnis op u beiden.
Op u, op haer die my misdadig maet.

DUETTO.
Te Samen { Van hier, van hier ontvlugt dees oorden,
Te Samen { Dat ik door u niet langer ly.
Te Samen { Gevloekte! uw aenschyn, uwe woorden
Te Samen { Ontsteken 't vuer der razerny.

Te Samen { ARNOLD.
Te Samen { Gena! gena! Ach spaer uw woorden!
Te Samen { Bedaer die dolle razerny.
Te Samen { Waerom jaegt gy my uit dees oorden,
Te Samen { Waerom, o vader, vloekt ge my?

GEERAERD.
Verneem het al: myn beven, myn ontroering,
By Pharaïlde 's komst ontstaen,
Verraedden zy niet myn vervoering...

ARNOLD.
O God!

GEERAERD
't Gevoel dat deed myn boesem slaen.
Haer slechts te zien was meer dan 't leven
Haer deugd, haer schoonheid trof my 't hart
Gy mindet haer, ik min haer even...
Verstaet gy nu myn zielesmart.

Te samen.
{ Van hier, van hier, ontvlugt dees oorden,
{ Dat ik door u niet langerly.
{ Gevloekte! uw aenschyn, uwe woonden
{ Ontsteken 't vuer der razerny.

{ ARNOLD.
{ Gena! gena! Ach spaer uw woorden!
{ Bedaer die dolle razerny.
{ Wat onheil treft my in dees oorden?
{ O God! voor beiden medely!

(ARNOLD vertrekt.)

Zevende tooneel.

GEERAERD

alleen.

De hemel zond haer dan om nog myn wil te tarten!
Ha! ha! hoe lach ik met haer magt,
Wanneer ik binnen een'ge stonden

Aen Sa[t]an zelf gebieden zal.

(Het tooneel wordt eensklaps duister en men hoort een groot onderaerdsch gerucht.)

Kom, schim van Martha, kom, verdedig Pharaïlde,
Ik wacht u zonder schrik.
Zyt gy geen beeld des geests, zyt gy geen ydel wezen,
Verlaet het kille graf en kom, ik wacht u hier.

Achste tooneel.

GEERAERD, DE SCHIM van Martha, de middeldeur openende.

DE SCHIM,

met eene doodsche stem.

Gy roept my, Geeraerd.

GEERAERD
Ach!

DE SCHIM
Gy roept my, 'k hen gekomen:
Want, zoo ge weet, als men de dooden roept,
Dan komen zy uit 't graf.

GEERAERD.
O schrik!

DE SCHIM.
Welnu, gy hebt geroepen,
Wat wilt gy Martha, spreek?

GEERAERD.
O gy zyt Martha niet.

DE SCHIM.

(Zang.)

Gy ziet nog myne wangen
Door 't lyden ingedrukt,
Myn lange haren hangen
Door 't worstlen losgerukt;
Dees dolk, die my niet spaerde
By mynen tranenvliet.

(Haer borst open rukkende.)

Bezie dees borst, ontaerde,
En zeg ben 'k Martha niet?

GEERAERD.
Ja, ik herken u, ja... maer weg... gy doet my yzen.
Verdwyn, verdwyn.

MARTHA.
Vernietig dat verbond.

GEERAERD.
O nooit, het is myn inagt.

MARTHA.
De magt van God is grooter,
En heden zal Arnold aen Pharaïlde zyn.

GEERAERD.
Wat durft gy zeggen, Schim! o razerny! o woede!
Welnu! dat nog eens 't stael uw trillend hart doorboor

(Hy vliegt op haer.)

DE SCHIM

(den arm na er hem uitstrekkende)

Terug, o proei der hel... dees nacht om twalef uren
Verwacht ik u voor 't schriklyk oordeel Gods.

(Men hoort het geschal van vier trompetten. DE SCHIM verdwynt. - GEERAERD is bedwelmd op don grond gevallen.)

Negende tooneel

(Het tooneel wordt allengskens weer klaer en alles weer stil.)

GEERAERD,

alleen, angstig rondziende.

Waer ben ik? 't Is al stil, en 'k zie de zon weer glinstren.
Wat is er dan gebeurd? O ja 'k herinner 't my.
Die stem: ‘Dees nacht om twalef uren
Verwacht ik u voor 't schriklyk oordeel Gods.
't Was God zelf die my sprak. Hy wacht my! ach! ik beve!
Helaes! kon ik zyn gramschap nog verbidden,
Zyn wrekend arm die haest my treffen moet.

(Gebed.)

(Zang.)

O gy, die 'k dorst vergrammen,
O God van medely!

Gy ziet my voor uw voeten
Gena, gena, voor my!

Tiende tooneel.

GEERAERD, HOLMAN.

GEERAERD,

zonder Holman te zien.

(Als door den boozen geest gekwollen.)

Wie tergt nog eens myn hart? Neen.. neen, ik wil thans bidden,
't Is weer de booze geest... Vertrek 'k verloochen u.
Wat zegt gy, Pharaïlde....ach! spaer my dezen naem.
Dees avond.... 't echtaltaer.., vereend!... voor my verloren...

(In eene woeste razerny opvliegende.)

Neen, neen geen bidden meer en Satan zegeviert.

HOLMAN.
Zoo goed, myn beste vriend.

GEERAERD.
Ha! Holman gy waert daer.
Ik voelde het, maer stil... die stemme van hier boven,
Die my nog sidd'ren doet... hebt gy die niet gehoord?

HOLMAN.
Verbystering.

GEERAERD.
't Is God, hy wacht my want myn uren
Zyn reeds geteld... geef my 't verbond terug.

HOLMAN.
't Verbond?

GEERAERD.
Ik eisch, ik wil het hebben.

HOLMAN.
Ondankbre vriend, daer is 't. Tracht Holman te vergeten
En met hem Pharaïlde...

GEERAERD.
O zwyg!

HOLMAN.
En als gy dezen avond
De klokken hoort, bid dan voor 't heil van 't jonge paer.

GEERAERD.
O zwyg.

HOLMAN.
Voor 't heil van uwen raeêminnaer.

GEERAARD.
O zwyg! o zwyg... Uw vuer doordringt myn aedren.

HOLMAN.
Welnu wees dan geheel verheugd.

(Op een teeken van Holman, schuift de achterdoek open en men ziet Arnold en Pharaïlde voor 't altaer geknield, gereed om den huwelyks zegen te ontvangen. Eene groote menigte vervult de kerk.)

GEERAERD.
Arnold en Pharaïlde! o bittre jaloezy!
Zie daer, daer is 't verbond.. o Holman wees myn redder,
Myn heil en myne wraek.

Duo.
Te samen { Aen u, aen u met eeuw'ge banden;
Te samen { Maer dat myn smarte zy geheeld.
Te samen { Ik voel de minnenyd my branden.
Te samen { Kom, kom aen my het tooverbeeld.

***Te samen* { HOLMAN.**
Te samen { Aen ons, aen ons met eeuw'ge banden.
Te samen { Welaen uw smarte zy geheeld.
Te samen { Dees dag gaet u het heil verpanden
Te samen { Kom volg, aen u het tooverbeeld.

(Zy verzinken beide, een dikke nevel ryst uit den grond op.)

Tweede bedryf.

Eene Spelonk aen den ingang der hel.

Eerste tooneel.

Sabbatgezang der duivels.

Heil, heil aen Belzebuth!
Laet ons heden Sabbat vieren.

Laet ons briesschen, laet ons tieren
Dat er de aerde gansch van schudt,
Dat d'helhonden grollen,
De kettingen rollen
By 't holachtig schrollen
Van den helschen vloed.
Dat in hunne kuilen
De noordwinden huilen
En schuifelzang ruilen
Met 't addren gebroed.
Heil, heil, aen Belzebuth.
enz.

(Op het einde van het Koor ziet men Belzebuth uit 't verschiet verschynen. Op een teeken van hem verdwynen al de duivels. Zoodra zy allen vertrokken zyn, zinkt Belzebuth in den grond en men ziet Geeraerd en Holman op eene rots door 't gewelf der spelonk nederkomen.

Tweede tooneel.

GEERAERD, HOLMAN.

GEERAERD.
Waer leidt ge my? en waer zyn wy gekomen?

HOLMAN.
In 't middelpunt der aerde aen 't einde van ons reis.

GEERAERD.
En deze plaets noemt gy?

HOLMAN.
Gy zult het vliegends hooren.

(Herinnering van het koor.)

Heil, heil aen Belzebuth.
enz.

GEERAERD.
O ja, nu weet ik het. Afschrikkelyk verblyf!
O Holman, spreek, gy moet met my bekennen,
Hoe ver heeft my gebragt de liefde voor een vrouw?

HOLMAN.
De liefde heeft een dag de wereld wel verloren.
Zy is een dubble bron van honig en van gal.

GEERAERD.
Welaen, het tooverbeeld, en vlugten wy dees oorden,
Want 't vuer verbrand den voet waer hy den grond betrapt.

HOLMAN.
Volkomt gy aen dit schrift?

GEERAERD.
Ik wil het tooverbeeld.

HOLMAN.

(Aenroeping der duivels.)

Zang.
O geesten van de duisternissen!
Myn stem roept u tot my.
Verlaet uw sombre vangenissen
En schaert u aen myn zy.

Derde tooneel.

(De vorigen, geesten)

Koor.
Gedreven op den donder
Verlaten wy hier onder
Een oogenblik ons vier.
Al wat gy moogt gebieden.
Zal dadelyk geschieden
Beveel ons, wy zyn bier.

HOLMAN.
O gy, myn lotgezellen!
Gy die zoo wel als ik den hemel hebt gevloekt,
Toen hy door wraek gedreven
Voor eeuwig ons uit zyne glorie joeg.
Hoor wat ik heb besloten:
Op heden moet de hel, door zegeprael bekroond;
Des hemels magt weêrstaen en trotschen hoogmoed breken;

lk wil een tooverbeeld zoo wonderbaer van kracht.
Dat 't overwinnen kan, onschatbaer in vermogen,
Een heilgen scapulier door God zelf saemgesteld.
Te meer, ik wil dat hy die 't tooverbeeld zal dragen.
Bemind word van de vrouw die hy den voorkeur geeft..
Gy hebt my al verstaen... welaen aen 't werk.

Allen.
Aen t werk!

Muzyk en pantomime.

De duivels halen al wat noodig is om een dergelyk tooverbeeld samentestellen. In een oogenblik is het tooneel in een soort van smis herschapen. Hier stookt men vuer, daer klopt men op het aembeeld. De eene smelt metael, de andere werpt brandstoffen in 't vuer, enz. enz. Dit alles gebeurt op een toegepast muzykstuk. Zoodra het tooverbeeld gesmeed is, werpen bel de duivels in een soort van fornuis, welk zy te midden van het tooneel geplaetst hebben. Eensklaps hoort men een tamtamslag; Belzebuth komt uit het fornuis opgerezen, heeft het tooverbeeld in de hand en behandigt het aen Geeraerd zeggende:

Wees alvermogend

De rotsen en het gewelf verdwynen en men ziet een tafereel der hel in geheel hare afschrikkelykheid. Geeraerd en Holman zien hetzelve met eene verschillige aendoening.

KOOR DER GEESTEN.
Viert vreugde, gezellen,
Door dans en door spel.
Wy tarten den hemel
Wat eer voor de hel!

De zoon van Soliman.
(Vervolg.)

- Wat is dit? vroeg *Lavinia.* - 't Is liet teeken, dat iemand komt, die niet geschikt is, myne moeder in goede luim te zetten, - antwoordde *Mirza* zuchtende, - maer ik kan niet langer hier blyven. Allah moge u een goed besluit doen vatten, *Lavinia!* Ik ben diep bedroefd over u; maer u verder raden of helpen dat kan ik niet.'

Lavinia kuste de hand der prinses en geleidde haer zwygend tot in het corridor.

Toen zy weêr in de kamer terug kwam en de deur gegrendeld bad, zag zy hoe de oude *Lolah* angstig door de venster keek, dan juichende de handen samensloeg en in de kamer rondsprong. - O *Lolah*, - sprak *Lavinia* treurig; - verheug u niet te zeer wegens my! De goede prinses was geen bode der genade, maer slechts der opschorsing; myn lot is nog tot morgen avond in myne handen. - Tot morgen avond! - herhaelde *Lolah.* - Tot dan toe kan nog veel gedaen worden, maer wy mogen geenen tyd verliezen. - Hoe verstaet gy dit? - Hebt gy de klok niet hooren luiden? O! die klok hoor ik zoo geerne, want men luidt er niet anders mede, als wanneer *hy* aenkomtof vertrekt. - Hy, wie? - vroeg *Lavinia* nieuwsgierig. - Hy, myn pleegzoon, *myn* pleegzoon. - sprak *Lolah* zich fier verheffende; - hy, de zoon van den grooten, onoverwinnelyken *Soliman*, de erfgenaem van dit magtig ryk, de beminde des volks, *Mustapha.* En kan iemand u redden, meestersse, dan kan hy het, en hy zal dit doen door myne tusschenkomst.'

Eenige oogenblikken was Lavinia door de verrassing der vreugd byna even zoo zeer overweldigd, als zy op dezen noodlottigen dag door eene verrassching van een zeer verschilleuden aerd reeds

geweest was. Hare gedachten weder meester zynde, overlegde zy voorzigtig, dat het beter zoude zyn, niet ten halve haer vertrouwen te schenken, daer waer hare redding waerschynlyk van een geheel vertrouwen afhing. Zy verhaelde derhalve aen de verheugde Lolah de zonderbare gebeurtenis, die haer reeds van Mustapha had bekend gemaekt, en by het einde van haer verhad, trok zy het verborgen *amulet* uit haren boezem. Lolah herkende het dadelyk; zy knielde neder en raekte het met voorhoofd en lippen aen.

- Nu geeft het my geen wonder meer, dat myn hert, tegen mynen wil, voor u gloeide, ofschoon gy een Frankische en eene Christene zyt. Nu zie ik het, 't was dit kostbaer en geheiligd talisman, dat my aentrok. Ik ken het wel: deze handen namen het van het lyk zyner moeder, de schoone Fatime - o! wat treurde de Sultan om haer! - Deze handen hingen het aen den hals van mynen zuigliug.

Na eene korte beraedslaging besloten zy, dat Lolah, op het uer der siesta, bebruik zoude maken van het regt als minne, om zich in de vertrekken des vorsten te begeven. Zy was verzekerd, dat men haer den toegang toelaten en dat haer bezoek geen argwaen verwekken zoude. Zy wilde hem het talisman toonen, om hem te berigten over het lot der eigenaerster en over den kritischen toestand, in denwdken zy zich op dien oogenblik bevond.

Te bepaelder ure legde Lavinia, met kloppend hert, de keten en het amulet in de Lolah's handen en wachtte hare terugkomst af, met onuitsprekelyke twyfel, vrees en ongeduld.

Eene lange, lange uer liep voorby; eindelyk hoorde Lavinia's scherp oor den stillen, langzamen stap van haren terugkomenden bode. Zy opende stil de deur en keek naer buiten, opdat ten minste eene schemering op Lolah's aengezigt haer over liet gevolg harer zending gerust zoude stellen; maer hierin had zy zich vergist, de oude Lolah was zorgvuldig met eenen sluijer bedekt.

By hare intrede legde zy keten en amulet in Lavinia's bevende hand terug, en, haer op de wang kussende, fluisterde zy haer toe: ‘Alles is goed, myn kind. Met verbazing, vreugd en angst erkende hy het aendenkensteeken, en luisterde naer alles wat ik hem verhaelde. Somwylen scheen hy toornig, en ik kon hooien, hoe

hy met de tanden knarste; hy zegde echter niets, tot dat ik geëindigd had; dan sprak hy, na eene korte bepeinzing, rustig en bedachtzaem: ‘Wees met de dame morgen, op de gewoone uer der morgenwandeling, aen den grooten cipresboom, digt by de beek, aen het einde der tweede laen, die zich van de hoofddreef afscheidt.’ Daerop deed hy verscheidene vragen over u, en luisterde naer de minste byzonderheden met de grootste aendacht. Ik hadde nog een uer lang kunnen voortgaen, maer hy ontsloeg my en deed my herinneren, dat gy in eenen toestand van groote onzekerheid en onrust zyn moest.

Lavinia wierp zich op hare kniën en dankte den hemel voor deze straal van hoop en bevryding. Welhaest daerna begaf zy zich te bed, om na de velerlei ontsteltenissen des dags, zoo mogelyk, eenige rust te genieten en zich voor die gebeurtenissen te versterken, die waerschynlyk den volgende dag op haer wachtten.

Vroegtydig stenden zy weder op en gingen, naer gewoonte, gesluijerd en verhuld uit. De morgen was schoon. Zy wandelden vooreerst de hoofddreef af, eene andere dame en hare begeleidster volgende; dan, als zy aen den bepaelden zydeweg kwamen, vertraegden zy haren gang en gingen geheel onbemerkt het zydepad in. Ademloos van angst, snelden zy voort; het pad werd eng, vol windingen en zeer digt beschaduwd; zy hoorden het vlieten der beek, en een minuet daerna bevonden zy zich onder den grooten cipresboom die er over hing. Het was een donkere, verborgene en afgelegene hoek, waer Lavinia nog nooit gekomen was. Niemand was daer; zy bleven wachtend in een angsvol stilzwygen staen; eindelyk verried een ligt bruizen der bladeren iemands nadering. Het was een oude, zwarte Nubiër, die stil bleef staen en ze met opmerkzaemheid bezag. Dan toonde hy aen Lolah eenen zegelring en wenkte dat zy hem volgen zouden. Zy deden het en na dat hy haer eenige treden door het heesterhout had gevoerd, waer geen pad meer was, kwamen zy plotselyk aen een eenigzins vervallen zomerhuis. Op den vloer stonden dry breede, diepe, houten draegberriën, van welke er eene met eene hoeveelheid neteldoek en andere stoften beladen en met eenen schaerlaken doek mei franien bezet, overdekt was. De beide andere waren slechts ligt beladen, maer nevens dezelve lag eene menigte der zelfde artikels, zoo

het scheen, bereid om ingepakt te worden. De Nubiër gaf aen Lolah een teeken zich in een dezer draegstoelen neder te leggen, hetgene zy zonder aerzelen deed; dan ving hy aen, haer te bedekken, en legde den neteldoek en ander goed zoo ligt en geschikt over haer, dat het scheen eene aenzienlyke lading te zyn. Daerna gaf hy aen Lavinia eerbiedig te verstaen, dat zy zich in de andere baer moest leggen, hetgene zy insgelyks op den oogenblik deed; en zy kon, niet tegenstaende haer beven, een lach niet bedwingen over de zonderbare en gemakkelyke wyze op dewelke zy werd ingepakt. Over haren draegstoel werd een groen deksel gespreid. Als beide nu bereid waren, gingde Nubieruit en riep, zoo het scheen, eenige persoonen by. Lavinia kende de spraek des lands genoeg, om tamelyk goed te verstaen hetgene er gezegd werd: 'Hoelang zal ik nog wachten, tot dat gy ontbeten en uwe pyp gerookt hebt? Hebben wy het bevel niet, deze zaken spoedig weg te dragen?'

Zes dragers traden binnen, en werden, volgens hunne sterkte en grootte, aen de verschillige draegstoelen geplaets. Als zy zich bukten en de lederen riemen over den hals legden, om den draegstoel op te nemen, bemerkten de twee die Lavinia droegen: Deze is zwaerd er dan zy er uitziet.

Ja, - antwoordde de toezigter, - die bevat in het midden eenige massieve stukken geslepen glas; gaet regt en voorzigtig? of ge zult nog ongelukken doen.

- Als die daer massief glas bevat, - zegde een der dragers, die de oude Lolah opligtten, - dan zou ik wel eens willen weten, welke zware stof deze in zich heeft? - Doch als eens de vragen beantwoord waren, en eens den gewoonen schok gegeven was, werden de draegberriën snel en met vasten tred weggevoerd.

De dragers traden regt op den hoofdingang des serails toe; de schaerlaken draegbaer voorop, de groene in het midden en de gele van achter. Hier werden zy door den van dienst zynde officier tegen gehouden.

- Wat bevatten deze draegbaren?
- Hoofzakelyk stoffen en neteldoek, antwoordde de aenvoerder.
- Wien hooren zy toe?
- Aen den prins Mustapha.

- Waer worden zy heen gedragen? - vroeg de officier verder, zyne hand op de schaerlaken baer leggende.

- De eene is een geschenk voor den kapitein, op wiens fregat de prins gisteren is aengekomen; de twee andere zyn voor den harem van zyne Hoogheid.

- Mahmud! - riep eene stem, die Lavinia's hert deed trillen, - gy komt wat laet en zult de tyde verzuimen. Mynheer, - zich tot den officier wendende, - wilt gy zoo goed zyn, toe te laten, dat de baren, zonder verder onderzoek, van hier vertrekken?

- Myn gebieder! - riep de verschrokken beambte zich buigende uit, -ik... ik... ik... - dan achteruit tredende, gaf hy bevel om door te gaen.

- Is het iets van veel weerde, - vroeg Mahmud, - dat op de berrie aen boord gebragt wordt?

- Volstrekt van geene, - antwoordde Mustapha onverschillig, en de dragers gingen voorby.

Zy waren ongeveer vyf minuten lang voorwaerts geschreden, toen eene korte halt gemaekt werd, om de schaerlaken baer over te leveren aen de dragt van eene persoon, die er op loerde om ze tot in eenen boot te begeleiden.

Dan gingen zy een kwaert uers lang in de zelfde snelle schrede voort, tot dat er tot hun geroepen werd, en na dat het leuswoord gegeven was, raden zy onder een diep en luchtig welfsel, en kwamen van daer weg door geplaveide gangen en opene plaetsen, over trappen en verscheidene kamers heen. Eindelyk werd de draegberrie op eenen met tapyten bedeklen vloer voorzigtig nedergezet; Mahmud bukte zich weder en sprak zachtjesmet Lolah, waerop hy zich met de dragers verwyderde.

Zoo haest Lolah zich uit hare draegbaer gewikkeld had, bevrydde zy ook Lavinia uit hare ligte gevangenis. Zy omhelsden elkander met vreugde en dankbaerheid, en, om zich heen blikkende, bevonden zy zich in eene reeks prachtvolle vertrekken. Slaven waren daer ter bediening, een bad was bereid, de kostelykste kleederen en juweelen lagen op rustbedden ten toon, en ververschingen van allen aerd waren daer tot baer gebruik.

Gedurende de eerste oogenblikken gevoelde Lavinia niets, dan de onvermengde gelukzaligheid over hare verlossing van Selyms liefde en Roxolanes wraek. De buitengewoone verandering, die in

haer lot had plaets genomen, was zoo plolselyk en onverwacht geweest, de voorwerpen die in het spel waren, - eer en leven, - waren van zoo groot gewigt, dat geen ander gedacht, dan dit van de oogenblikkelyke reading, by haer opstygen konde. Als echter de eerste drift van gevoeligheid voorby was en Lavinia's gemoed zich begon te bedaren, zette zich allengs eene peinzende uitdrukking op haer gelaet, en twyfel en angst maekten zich harer gedachten meester.

Zy konde zich, wel is waer, wegens den stap dien zy genomen had, niet veroordeelden; zy was niet alleen te verontschuldigen, maer zelfs ook te regtveerdigen in den toestand in denwelken zy gebragt was; zy beklaegde echter, dat hy noodzakelyk geworden ware. Het kwam haer voor, als hadde zy zich vrywillig in den harem des turkschen vorsts begeven; zy was inderdaed even zoo wel eene gevangene alhier, als in den seraglio, met het pynlyk onderscheid, dat zy aldaer onder vrouwelyke bescherming gestaen had, en hier niet. ‘En hierin wil ik een onvoorwaerdelyk vertrouwen stellen,’ zegde zy tot zich zelve; - ‘zoo lang ik over myn eigen wonderbaer hert eene strenge wacht boude, zoo lange ik de achting zyner Hoogheid waerdig ben, zal deze ook myne schild wezen. Die onstuimige, ongeroepene gevoelens, die zich hier verhoffen hebben (zy drukte by deze woorden hare handen op haren boezem), moeten hier voor immer begraven blyven! Geen woord, geen blik, niet de ligtste beweging mag hun daerzyn verraden! Dankbaerheid is alles wat ik mag uitdrukken; de beslissende afreize zal welhaest bewerkstelligd worden, en de stryd zal dan spoedig voorby zyn.’

Lolah bemerkte wel de verandering in de gemoedsgesteldheid van Lavinia, maer zy vermeed het, met de bescheidene demoedigheid eener oostersche dienares, dit door eene vraeg of opmerking te betoogen, zich echter verwonderende, hoe het mogelyk zyn konde, thans nog bedroefd te wezen.

Nauwelyks waren des avonds de kamers verlicht, of de nadering des prinsen werd aengekondigd. Lolah stond op, om zich te verwyderen; maer Lavinia gaf haer een teeken dat zy zoude blyven, terwyl zy zelve tot aen den ingang haren weldoener te gemoet trad. Toen hy binnen kwam, neigde zy zich zeer diep; hy trad

nader, nam hare hand en riep met een blik vol vreugde, teederheid en bewondering uit: '**Lavinia!**'

- Mynheer! - zegde zy, - ik weet mynen dank niet uit te drukken, myne diep in het hert geprente dankbaerheid, voor de onmeetbare diensten, die gy tot tweemael in myn leven - ja zelfs onder persoonlyk gevaer en waging voor u - uit uwe handen ontvangen liet!

- Spreekt daervan niet meer, - dat is de beste wyze, my te danken, - antwoordde de prins, haer tot de ottomane voerende, waer Lolah digt by stond. - Ah! myne oude voedster; ik ben verheugd u hier te zien! Dit is voortaen uwe wooning, en uwe ouderdom zal zoo gelukkig zyn, als het in myne vermogen is, hem te maken!

- Moge Allah u zegenen, myn genadige gebieder! myn duerbaer kind! Magtigste prins! mein pleegkind! - snikte de arme Lolah, wier vereering jegens den prins byna door de liefde voor het kind haers boezems overweldigd was geworden.

- Genoeg, goede Lolah! Ik zal u spoedig wederzien; maer voor den oogenblik wensche ik een geheim gesprek met deze dame te hebben. Gy moogt u vrrwyderen. - Lolah keek Lavinia aen, die na een oogenblik overdenken, toestemmend knikte; dan verwyderde de oude zich.

- Gy spreekt van uwe dankbaerheid jegens my, Lavinia, - zegde de prins, zich nevens haer plaetsende en hare hand nemende, - voor de diensten die ik het geluk heb gehad u te mogen bewyzen. Gy weet het dus niet, of wilt het niet gelooven, dat ik deze aldus aengewende magt als den gelukkigste oogenblik myns levens aenzie.

- Ik ben volkomen overtuigd, - antwoordde Lavinia, hare hand terug trekkende, - dat de uitoefening der magt om goed te doen, voor u de hoogste vreugd des bestaens geweest is en steeds zyn zal. Ik heb slechts uitgedrukt, hetgene ik warm en opregt gevoel. Maer, even zoo als wy degenen aen wie wy groote weldaden bewyzen nog begeriger maken, zoo zoude ik ook geerne nog eene andere gunst van u afsmeeken.

- Spreek! - zegde Mustapha met zamengedrukte lippen en de blikken naer den grond geslagen.

- Dat gy geenen oogenblik verliezen zoudt, myn bevryder, een plan te verzinnen om my geheimelyk van hier te verwyderen en aen myn vaderland terug te geven... - zy hield talmend in.

- Verder nog iets? - vroeg Mustapha.

- Ja, dat gy my niet voor ondankbaer houden zoudt, - en zy verhief hare met tranen gevulde oogen tot de zyne, - als ik, onder het gevoel van de neteligheid myns toestands onder uw dak, - en ik ben zeker dat gy dit ook moet gevoelen, - u bidde, my niet vaker te bezoeken, dan de noodzakelykheid vereischt, en dan slechts in het byzyn van Lolah. - Het was voor Lavinia moeijelyk geworden, deze woorden uit te spreken, en ofschoon zy, als zy voortging met spreken, eenigzins meer vastheid verkreeg, beefde zy toch, en haer hert sloeg op eene hoorbare wyze.

Mustapha lachte. - Ik versta u, Lavinia; maer ik ben de verfyning en de terughouding uws geslachts zoo weinig gewoon, dat ik onwetend daertegen zondigen kan, en misschien heb ik zulks reeds gedaen. Het is daerom beter, - voer hy ernstig voort - dat wy ons volkomen verstaen; ik wil u myn hert geheel openen, wat ook het gevolg wezen moge. Maer hoort my, Lavinia: ik ken de redenswyzen der vleijery niet; het weenen en zuchten en de dwaze zelfvernedering uwer europeesche minnaers is myne zaek niet. Gy zyt jong, liefelyk, en eene vrouw; des niettegenstaende zyt gy een verstandig wezen. Tot dit edelere deel uwer natuer rigt ik my hoofdzakelyk, wanneer ik beken, dat ik u bemin, dat de indruk, dien gy in uw vaders huis op my gemaekt hebt, onuitwischbaer is, dat ik sedert dien tyd elke vrouw, die ik ontmoette, met u vergeleken en my steeds met smert en verdriet afgewend heb. Gy zyt my eenige vergoeding schuldig, Lavinia; want eer ik u zag, was ik gelukkig in myne onwetendheid; schoonheid oefende hare gewoone betoovering, en gedurende de korte bondschap myner zinnen, bleef myn hert vry. Maer gy hebt my eene nieuwe bron van gevoelen geopend, en van u alleen hangt het af, of haer stroom zoet of bitter zyn zal. Sedert myne byeenkomst met Lolah heb ik gepoogd alle mogelyke berigten over u te verkrygen, en zoo heb ik dan, - te gelyk met de byzonderheden uwer gevangneming, - vernomen, hetgene gy zelve nog niet vermoed hebt, namelyk het ontkomen van uwe vaertuig. Het ontkwam door de

overwinning der te zwakke en nalatige wacht, die aen boord der brik was, onder welke het in bewaking gesteld was. Het rigtte zynen loop naer Venetie, alwaer uw lot natuerlyk veel belang en medelyden verwekt heeft. Er werd besloten dat, zoudt gy in tien jaren niet weder verschynen, een gedeelte uws eigendoms onder uwe ondergeschikten verdeeld en het overige tot openbaer nut aengewend zoude worden. Spreek nu slechts een woord, Lavinia, en gy zult veilig en oogenblikkelyk aen uw vaderland terug gegeven worden, alwaer rykdom, eer en - zoo ik vermoede - betrekkelyk den huwelyken stand (nu zoo verre dit in het algemeen in de ma gt der vrouw staet) geluk u verwacht. - Wat heb ik u hier daer en tegen aen te bieden? Myne ware en heete liefde, slechts op den eenigsten weg bevestigd, die een bewys toelaet, door een huwelyk naer uw en ons gebruik en door de openlyke herkenning van hetzelve by myne troonbeklimming. Doch - want ik wil u in niets misleiden - deze opvolging is zoo zeker niet meer, als zy het eenmael geschenen heeft; de magtige invloed der listige en nietsweerdige Roxolane en des viziers, dien zy door het toezeggen harer dochter, voor haer gewonnen heeft, is bezig, my in myn vaders liefde te ondermynen en haren eigenen zoon de opvolging te verzekeren. Ik hoop en geloof, dat haer dit niet ten volle zal gelukken, daer ik, van hare kuiperyen onderligt, er my op voorbereidde, dezelve te verhinderen; dat het haer echter tot eenen zekeren graed gelukt is, daervan ben ik, door de koude, twyfelachtigeen argwanende wyze, op de welke ik gisteren en van daeg door myn vader ben ontvangen geworden, maer al te zeer overtuigd. Ik heb het billyk geacht u van dit alles kennis te geven, opdat gy klaer zoudt kunnen inzien, wat gy te kiezen hebt. Soliman's troon is een verblindend onderwerp; maer ik ben denzelven te naby geweest, om de zorgen en gevaren niet te erkennen, die om hem heen schuilen. Tusschen my en hem is nog eene groote en gevaerlyke diepte, en Allah alleen weet, of ik hem eens zeker bezitten zal. Ondertusschen, naer den gewoonlyken loop der zaken, vertrouw ik, dat er nog vele jaren verloopen zullen, eer ik geroepen ben, den roemryken heerscher en goeden vader te vervangen, die den troon thans vervult! Zoo Lavinia, ben ik dan koen en zelfzuchtig genoeg, om te verlangen, dat gy de

vryheid tegen eene glansryke gevangenis, en de veiligheid tegen een waerschynlyk gevaer verwisselen zoudt. Alles, wat ik verspreken kan, is dat, ingeval van inhechtenisneming of dood, er maetregels zullen aengewend worden, die uwe ontvlugting verzekeren zullen. '- Hy hield open bezag haer. Zy zat bewegingloos daer, de handen op den schoot gevouwen, de oogen nedergeslagen, en tot hare lippen toe, zoo wit als marmer. Hy voelde zich ontmoedigd, en met eenen diepen zucht, voer hy voort: - Hoe meer ik mynen voorslag verklaer en voor uwe en myne oogen leg, des te minder billyk en vernuftig en des te hooploozer komthy voor. Ik ben zeer bevreesd, uwe weigering te hooren uitspreken; denk over alles, wat ik gezegd heb eenen dag lang na, en zendt my dan schriftelyk uw antwoord. - Hy stond op, als hy aldus zyne rede sloot, drukte hare hand en wendde zich met het voorkomen eener diepe neêrslachtigheid van haer af.

- Myn antwoord is gereed, - antwoordde Lavinia met eene zachte doch vaste stem, - ik wil het u dadelyk geven. - Hy sidderde krampachtig en wendde zich weder tot haer; hare bleekheid was verdwenen, en een diepe blos breidde zich over haer aengezigt; hare oogen straelden met ongewoonen glans door de tranen die nog aen hare oogleden hingen te beven, en rond hare lippen zweefde een zoete lach van vreugd en liefde. - Mustapha, ik ben de dyne! in den kerker of op den troon, in het leven of in de dood, maek my dyne aengetrouwde vrouw!

(*Vervolg hierna.*)

Boekbeoordeeling.

Schwarzwâlder Dorfgeschichten van Berthold Auerbach.

Deze bundel, in 1843 verschenen, heeft reeds meer dan eene uitgave gehad; men heeft hem gelezen, herlezen en altoos met het zeilde belang; en nogtans niets is eenvoudiger dan deze geschiedenissen.

Het leven der boeren van Duitschland, de afschildering van het in het woud verloren arm gehucht, de ruwe doch tevens naïve zeden van den landbouwer en den houthakker, zie daer het gansche onderwerp van Auerbachs werk. Wy verlaten - en wy zyn er niet droef om - den boudoir der gravin Hahn-Hahn en de zalen van den beer von Sternberg. God dank! we zyn thans van dit gemaekt, van dit zoo weinig waer en byzonder zoo weinig duitsch gezelschap verlost. Alles ademt hier waerheid; op alles ligt een lentegeur verspreid, die u verkwikt.

Men herinnert zich terstond eene der lieve voortbrengsels welke Duitschland reeds heeft opgeleverd, en men herknoopt de keten der beminnelyke poëtische overleveringen. Heeft Göthe, wiens geest de wereld omzwevend alles aenraekte, in *Herman en Dorothea* niet getoond, welke nieuwe poëzy er in de afschildering van het duitsch boerenleven te vinden was? Na *Herman en Dorothea*, na de navolgers van Göthe, en na de *Louise* van Voss, was er nog plaets voor eene nauwere studie dier naïve natuer, voor eene getrouwere navolging. Deze gedichten, van zulken geleerden en hoogen vorm, konden in de duizend kleinigheden van een dagelyksch leven niet treden. De roman- en novelleschryvers zyn de wettelyke meesters dier nieuwe wereld, en het is hunne taek deze levendige schilderyen met kracht te beginnen, met er, zoo het mogelyk is, de fyne kunst, de edele zuiverheid by te zetten, waervoor Göthe ten voorbeeld dient.

Immerman heeft het wonderwel begonnen; Berthold Auerbach is hem veel verschuldigd en de *Scharzwâlder Dorfgeschichten* zouden niet bestaen zonder het vruchtbaer voorbeeld door Immerman gegeven. Er is in dezes geestryken roman *Münchhausen* een frische herderzang, welke te midden der fantaske uitvindingen verloren is, doch by zulk kontrast eene nieuwe weerde verkrygt. De schryver breekt voor een oogenblik de zotte avonturen van zynen held af, en, dewyl hy den voet in zyn bemind Westphalen gezet heeft, klopt hy aen de deur van den eersten den bes-

ten; hy treedt binnen, plaetst zich op de eiken bank, vraegt naer Oswald en Lisbeth; en eene gansche onverwachte geschiedenis vangt op eens, lief en vrolyk, in de schaduw van den doornbosch aen.

Eene nieuwe myn was voor de letterkunde ontdekt, maer daer Karl Immerman, jammer! te vroeg stierf, kon hy ze niet ontgraven. Wat het ongelukkigste is in zoodanige gevallen, is dat de wettelyke opvolgers voor zulke erfenis raer zyn. By alle de erfgenamen van den verveerdiger van *Münchhausen* ontbrak iets; by de eenen was het de liefde, de ingenomenheid voor hun onderwerp; by de anderen, die beminnen konden, mangelde het aen inbeeldingskracht en kleuren. De liefde integendeel, de opregte en belanglooze liefde voor zyn land, vereend met de fynste kunst, de grootste behendigheid, gaf den besten uitslag aen Berthold Auerbachs werk. Gelyk de boeren van Westphalen, bezit de bevolking van het Zwarte-Woud thans ook eenen bekoorlyken en krachtigen schilder. Hy heeft zyne persoonages geteekend gelyk ze zyn, somtyds zelfs met hunne ondeugden, want hy moest hun raed geven. De soldaet, de houtraper, de stalknecht, de schoolmeester, de dorpeling die in de stad gaet woonen, de student die het ouderlyk dak betreurt, het bedrogen meisje, de pastor en de vagebond, kortom, men vindt alles in het boek. Immerman schreef slechts eene epizode - hier is het, om zoo te spreken, eene geheele maetschappy. Men zal welligt vragen of de schryver in geen herhalingen valt? of hy de eentoonigheid in zyne onderwerpen vermydt? De vraeg is gegrond; doch, wanneer men reeds op de eerste bladzyden de matigheid in de uitzettingen, de berekende liefde, de regtstreeks of verborgene lessen, het wel overdacht volksgevoel ziet, is de twyfeling spoedig te niet: het was, wel is waer, eene moeijelyke taek, maer de schryver heeft genie.

De eerste personagie, welke wy in Auerbachs bundel aentreffen, is Tolpatsch. De geschiedenis van dezen lomperd doet lachen en weenen. Iedere bladzyde is meesterlyk geschetst: de kindschheid van Tolpatsch, zyne vreesachtige liefde voor zyne gebuerdochter Marannele, zyn vertrek naer het leger, de kus in den stal gegeven in de tegenwoordigheid der dikke ossen, die van verwondering verslagen staen, de terugkomst van Tolpatsch, zyne droefheid wanneer hy in de kerk het huwelyk van Marannele met Jörgli hoort afroepen; deze en andere trekken maken een droevig en vrolyk geheel uit, waerin zich reeds de gansche fynheid des schryvers vertoont. Wat volgt is niet min lief, en dit alles wint nog oneindig door den styl.

De oorlogspyp is een fraei en krachtig verhael en eene der schoonste schilderingen. Men stelt het grootste belang in de opvoeding van Hansjôrg door Kâtherle, zyne geliefde.

Auerbach munt byzonder uit in het kortbondig vertellen; nogtans hy misbruikt die kunst niet, en men ziet niet ongeerne dat hy u niet meer alleenlyk een portret, maer ook eene schildery, een klein drama voorstelt, waerin zyne personagies zich vry bewegen. Er zyn er dry in zyn boek, die de byzondere aendacht moeten opwekken; *Ivo de pastor, Florian en Creszenz* en *de Lauterbacher.* Men ziet het eerste als

het gelukkigste voortbreugsel van Auerbach aen. Het onderwerp is lief en ernstig. Het is het leven van een jongen boer in het seminarie getreden; het zyn de avonturen van dien godvruchtigen en teederen jongeling, de droevige stryden zyns harten, de ontknooping, soms zeer treurig, van een verholen noodlot. De aenvang schittert van poëzy; alles is vol leven en verscheidenheid. De twyfelingen, de ontgoochelingen, de wanhoop van Ivo, het besluit dat hy, 'na lange inwendige stryden en verkropte zuchten, neemt, van het geestelyk leven af te zien, de tegenstand zyner ouders, de blinde koppigheid zyns vaders, leveren eene droevige geschiedenis op. Zeker heeft de schryver hier behendigheid moeten bezitten, om in geene *lieux-communs* te vallen; maer hy wist dit door natuerlykheid en kunst te vermyden.

Auerbach bemint met eene ware aengekleefdheid zyne boeren van het Zwarte-Woud, en, ofschoon hy ze zoo lief schildert, vergeet hy hun geene lessen te geven. *Florian en Creszenz* is eene ernstige bladzyde.

Het spyt ons geene ontleding van deze fraeije verhalen te kunnen geven - zy zouden er te veel door verliezen. Men moet ze lezen om er alle de verdiensten van te kunnen waerdeeren; in eene volgende aflevering zullen wy eene vertaling van een derzelven in de *Broederhand* mededeelen.

Iets dat wy niet geerne in Auerbach gezien hebben, is dat hy niet altoos by de lachende schilderyen blyft, die hem kenmerken; hy vreesde misschien de eentoonigheid? Hy heeft niet genoeg op zyne krachten geteld, en om het belang van zyne geschiedenis te veranderen, heeft hy hier en daer gevoelens, die gemaekt schynen, gebruikt. Het verhael *Tonele met de gebeten wang* is met vele schoone trekken gevuld, maer de ontknooping behoort tot eene andere litteratuer. De misdaed, die de geschiedenis bezoedelt hoort, niet meer aen de natuerlyke voortbrengsels des schryvers toe. Wy zyn niet meer te Nordstetten; wy lezen een gewoon roman. Het zelfde mogen wy van *Vefele* zeggen. De schets is dikwyls aengenaem; waerorn heeft de hand des schilders niet met meer voorzichtigheid de trekken gezet? Het brekend potlood bezwartte een gedeelte der teekening.

Wy hebben genoeg gezegd, om de ware verdiensten van Auerbachs werk te doen begrypen en om den gelukkigen uitslag, waermede het werd bekroond, uit te leggen. Deze verdiensten bestaen in de nieuwigheid en daerby in het kinderlyk gevoel voor de litterarische overlevering. Het zyn waerlyk duitsche schilderingen en nogtans zal men haer het overdrevene idealismus niet verwyten, noch de gevaerlyke onverschilligheid welke in onze leste tyden eene zoo krachtige herleving te weeg bragt. Om aen dit idealismus te ontsnappen, om zich voor den kamp van het werkelyk leven te bereiden, werd Duitsland gebragt tot het verloochenen van zyn genie. Het wendde zich tot eene voltairsche litteratuer die Duitschland nooit eigen zal zyn.

De geesten begrepen ook spoedig dat zy zich bedrogen hadden; nogthans allengskens kwamen de droomen terug, maer het waren de droomen van de humanitarische keuken. Men ziet heden, dat men een valsch pad inging; de wyze waerop Auerbachs werk ontvangen werd, is een zeker teeken. Auerbach volgde eertyds een gansch anderen weg. Zyn eersteling was een roman over Spinoza, in 1837 uitgekomen. Er stak reeds talent in, doch de metafisieke vorderingen lieten niet toe de gelukkige

hervormingen, welke zyn geest ondergaen heeft, op te merken. Een ander werk, *De dichter en de koopman*, hoort ook aen die school toe. In plaets van met Spinoza te prediken of het menschdom te willen hervormen, schryft Auerbach thans de geschiedenis van zyn dorp en vertelt hy de lotgevallen van Tolpatsch, van den pastor en van den schoolmeester. Eertyds was het getal zyner lezers middelmatig, en heden leest hem gansch Duitschland en begroet hem de menigte met luid handgeklap. Het is omdat het beter is in eene wezenlyke wereld plaets te nemen, en, ofschoon men slechts een plekje lands bezitte, er alleen meester te zyn, dan in de leegte te willen heerschen. Auerbach zal duizend mael meer goed doen op dien kleinen, doch ryken eigendom, dan in de ongezonde streken der valsche droomen. De schryver heeft er by gewonnen; door de studie der wezenlykheid heeft hy fynheid en juistheid aengeleerd; de philosophie zelfs heeft er nieuwe verdiensten by verkregen: juistere gedachten, verhevener onderwyzing en vruchtbarer zedenles. Kortom dit plekje land is een ware duitsche grond, en dewyl onze oostgeburen zich zoo regtveerdig met de zorgen van het openbaer leven en de aenstaende hervormingen onledig houden, is er dan eene betere studie voor een opregten kunstenaer dan zyn vaderland te zingen, en, zich aen alle de wettelyke begeerten van eene nieuwe wereld verbindend, de nationale overleveringen, welke eene blinde drift verbrak, te bewaren?

X.

Bernhard, de Laet, *roman uit de middeleeuwen*, *door Eug. Zetternam*, by Hoste, in de Magelein-straet, te Gent.

Wy rekenen ons niet onder degenen die, by het lezen van een letterkundig werk, steeds uitroepen: ‘Wat heeft de schryver daermede willen bewyzen?’ Onze overtuiging is, dat een boek, onder het letterkundig oogpunt beschouwd, goed kan zyn, ook dan, wanneer de autheur geen ander doel heeft gehad, dan zyne lezers te vermaken. Wy gaen zelfs verder; wy vermeenen, dat het grootste getal der bloot letterkundige voortbrengsels, die bestemd waren om de eene of de andere meening te doen zegepralen, dit is *om te bewyzen* dat zy de beste was, niet in deze pooging gelukt zyn; daer het niet zelden gebeurde, dat de tegenparty dezer meening, juist het zelfde middel gebruiken kon, om het tegenovergestelde te betoogen; waerin zy dan ook niet beter gelukte. Dae rdoor willen wy niet doen verstaen, dat de werken die het hierboven aengehaelde doel hebben, van weerde ontbloot zyn; verre zy dit van

ons: het eenigste wat wy bedoelen, is, dat het niet van noode is, dat het zelfs voor het belang van een werk soms schadelyk is, stelselmatig op een gedacht voorttegaen, om er geheel de stelling van zyn werk op te vestigen. Byna de gansche letterkunde der achttiende eeuw in Frankryk, berust op poogingen om, door romans, verhalen, theaterstukken enz., de gegrondheid eeniger gedachten buiten twyfel te stellen. Men zegge ons, of niet al de punten, die toenmaels zoo veel ink deden vergieten, nog niet even zoo zeer onbewezen blyven, dan vooraleer men ze *op eene vermakelyke wyze*, gelyk men zegde, had willen algemeen doen aennemen?

Deze bedenkingen zyn ons gekomen, door het lezen van het nieuwe werk van onzen stadgenoot Eug. Zetternam, in hetwelk hy, gelyk hy zehe in zyne voorrede zegt, ‘een grondbeginsel heeft willen verpersonelyken en het in worsteling brengen met een ander grondbeginsel, hetwelk hy ook verpersoonlykt heeft.’ Het eerste grondbeginsel, dat de schryver *verpersoonlykt* in eenen laet met name Bernhard, is dit der vryheid. Het andere grondbeginsel is... wat? De schryver weet dit zelf niet goed uit te drukken. Is het ‘het radicalismus tegen het *ultramontismus*, de ongevoeligheid tegen het gevoel, de poëzy tegen den koele redenering of de jongheid tegen den ouderdom?...’ De schryver laet het aen den lezer over, het princiep, dat by in werkzaemheid stelt, ‘te doopen gelyk hy het verkiest,’ en hy verpersoonlykt het in eenen monik.

Rondom deze twee persoonagien, die de schryver ons als de hoofdkarakters aenkondigt, schaert hy edelen en laten. ‘Edelen, om te bewyzen, dat de mensch altoos heersch- en hebzuchtig is, dat hy altyd lust heeft om zynen medemensch te verachten; laten. om te doen gissen of er ooit gelykheid mogelyk is.’

Doch laet ons nu zien, hoe de schryver de vryheid en gelykheid heeft doen worstelen, tegen het princiep van het ultramontismus, of van de ongevoeligheid, of van de koele redenering, of van den ouderdom, of van wat het ook zy, dat hy door den monik heeft willen verbeelden.

Op het slot Herendal woont ridder Raoul met zyne eenige dochter, de schoone Regina. Twee jeugdige edellieden ryden op het kasteel toe, om aen eene uitnoodiging van Raoul te voldoen. De eene, Rudolf, is ruw, vol leven en vuer; de uiterlyke voorwerpen maken eenen levendigen doch korten indruk op zyn gemoed. De andere, Ulrich, is meer in zich zelven afgetrokken, doch teederer van gevoel, en brengt zyn leven door, in mymering en droomery, gelyk de Hamlet van Shakespeare; hy is, even als de prins van Denemarken, van alle kracht van onderneming ontbloot. Rudolf veracht de laten en beschouwt ze als eene lagere soort van menschen, weinig boven de dieren verheven; Ulrich, in tegendeel, voelt zich van medelyden bewogen, voor het lyden dier ongelukkige klasse der toenmalige maetschappy.

In het kasteel, waer Raoul zyn verblyf houdt, bestaet het zelfde onderscheid van gevoelen; de haet en de verachting van den ouden ridder voor zyne dienstbaren en voor de dorpelingen, is nog grooter dan die van Rudolf; maer de sympathie van Regina voor die ongelukkigen, is ook nog veel dieper dan die van Ulrich.

De haet van Raoul en de toeneiging van Regina spruiten uit dezelfde

oorzaek voort. Een laet, Bernhard genaemd, had eensdags de schoone Regina van eene dreigende dood verlost. Van dien oogenblik af, was het meisje op hem verliefd geworden en hy op haer. Zy zagen elkander in het geheim en sleten aldus gelukkige dagen. Doch de zaek werd den ridder ontdekt; woedend, wilde hy Bernhard doen vangen en om het leven brengen; maer de laet ontsnapte en verborg zich in den grafkelder van het kasteel. De oude ridder, den minnaer van zyne dochter niet kunnende ontdekken, wrook zich op deszelfs vader, en deed dezen hangen aen eene galg die boven op den toren van het kasteel geplaetst was.

Het hert van Bernhard werd verbitterd tegen den ouden Raoul, dit was natuerlyk; maer de haet dien hy gevoelde verbreidde zich op al wat edel was, en dit was niet zoo billyk; want van twee edelen met wie hy in aenraking was, Raoul en zyne dochter, was de eene hem even zoo zeer toegenegen als de andere hem vyandig was. Wanneer hy vernam, dat de twee gebroeders het kasteel naderden, nam hy voor, zich op hen te wreken, voor het kwaed dat hy geleden had. Hy stelde alles in het werk, om de beide broeders op elkander jaloersch te maken, en hy gelukte er inderdaed in, ten minste in wat Rudolf betreft, die, door de heimelyke aenhitsingen van Bernhard bewogen, het zoo verre brengt, dat hy den zachtmoedigen Ulrich vermoordt. Bernhard ontylugt met Regina, die door armoede overmand, ellendig sterft, terwyl haer minnaer monik wordt en op het einde den ouden ridder, op deszels sterfbed, in zyne biecht aenhoort, en hem onder zyne vervloeking doet ten grave dalen.

In den loop der novelle komt ook een monik, met naem vader Harno. Deze monik poogt steeds het geduld, de ongevoeligheid voor de vervolgingen, voor de tyranny aen te prediken, en Bernhard aldus tot bedaren te brengen. Tot dus verre zoude het karakter van den monik schoon kunnen geweest zyn; maer de schryver maekt er eene soort van klomp vleesch van, die door niets in de wereld meer bewogen wordt; die uren lang in den regen slaept, zonder hem te voelen. En echter geeft de schryver den monik van tyd tot tyd zeer verstandige woordeninden mond, die een zeker medegevoel voor het lyden van zyne medemenschen aen dendag leggen; doch die door zyn gevoelloos gedrag gelogenstraft worden. Vader Harno was niet steeds zoo ongevoelig geweest; maer, zich legende tyranny der grooten willende beschermen, ging hy in een klooster, en daer had hy de *epicurische* philosophie, die hy volgt, leeren uitoefenen.

Dit is omtrent het onderwerp des romans van den heer Zetternam. Het zoude te wydloopig zyn, den schryver te volgen in al de tooneelen die hy afgeschetst heeft, en die hy heeft weten boeiend aentrekkelyk voor den lezer te maken. Hetgene wy van zyn werk ontleed hebben, zal toereikend zyn, om te doen zien, op welke wyze hy zyn onderwerp behandeld heeft. De vraeg blyft nu overig, of hy beter gelukt is, in het bewyzen van zyn grondbeginsel, dan zoo veel andere talentvolle schryvers in hetgene zy hebben willen betoogen.

Vooreerst, is het wel waer, dat de adel in het algemeen zoo wreed ongevoelig was, als de heer Zetternam het laet hooren? Volgens zyn eigen werk, moet men neen antwoordden; want van de vier adelyke persoonagien die hy beschryft en doet handelen, zyn er twee die billyk zyn in hunne gevoelens jegens het volk. Het is waer, dat hy van den eenen een zwakken

dweeper maekt, die zich erbarmlyk om den tuin laet leiden, en dat hy de andere beschryft als eene vrouw, die al bare pligten als mensch en als dochter vergeet, en haer door eenen onderhoorigen laet bejegenen, gelyk een meester nauwelyks zyne geringste knechten zoude durven behandelen.

Wat nu de worsteling van het princiep der vryheid, met dit hetwelk den monik vertegenwoordigt, betreft, wy moeten bekennen, dat wy er nauwelyks eene worsteling in zien, ten zy een worsteling van woorden. De stryd bestaet hier niet tusschen Bernhard en den monik; maer wel tusschen dezen laet en de edellieden, die hy onder zynen haet doet bezwyken.

Dus verre hebben wy het voortbrengsel van den heer Zetternam onderzocht uit het oogpunt in hetwelk hy zelve den lezer en den recensent geplaetst heeft, met aen te kondigen, dat zyn roman als een betoog moest dienen. Onder het bloot letterkundig oogpunt, zal eene beoordeeling veel minder streng wezen; want als zulks bevat *Bernhard de laet* schoonheden, die niet kunnen miskend worden, en duiden in den schryver een talent aen, dat zich steeds meer en meer ontwikkelen zal.

Onder andere tooneelen die treffend geschreven zyn, zullen wy de volgende aenduiden: Dit waer de monik de legende in vertelt, het tooneel in den grafkelder en dit der broedermoord. Daeruit willen wy niet besluiten dat de andere zonder waerde zyn; in tegendeel, alle verwekken het belang tot eenen hoogen graed. Eenige gedeelten komen ons onnatuerlyk en zelfs stootend voor: zoo is dit der byeenkomst van Bernhard met Regina in het bosch, alwaer de laet ons verschynt als een zeer hatelyk mensch, en Regina, de schryver neme ons het woord niet kwalyk, als eene zeer dwaze deerne.

Men zal misschien onze opmerkingen wat streng vinden; maer wy denken, dat aen een schryver die zich in eens op eene hoogte heeft verheven als de heer Zetternam, men de waerheid onder geene vleijery mag verbloemen.

L.V.

Horatius oden.

Lib. L.C.I.

O Moecenas o loot
Gy myn schermende vriend,
Die 's bly, wen hy het stof
Renbaen wervelt omhoog,

Rade omvlogene doel,
Palmtwyg hem tot de land-
Die 's bly, wen hem de gunst
Een driedubbel krans

Gene is zalig, zoodra
Wat van lybische dorsch-
Wie graeg woelt met de hak
Die wordt, schoon gy hem biedt

Daerdoor nimmer verleid,
Vaertuig schroomende zeil'
Als met Ikarus' vloed
Vreesvol looft dan de koop-

Steedjens velden; en toch
Dra nieuw, wyl hy het lot
Andren zyn er die 't glas
Niet vyandig, des dags

Nietsdoen wyden, gestrekt
Dakgroen, dan op den rand
Lust is 't legergewoel
Krygsbazuinen verzeld;

Steeds van moedren. Er blyft
Wie graeg jaegt en vergeet
Als hem reuën getrouw
Of zyn striknetten reet

Eiloof bindt me als ik vlecht
Aen de onsterflyken; *my*
Saterdansen en ligt-
Van d'onheiligen drom:

edelen koningsstams,
lieflyke sier voor my!
boven de olympische
waer het van gloeijenden

waer de vereedlende
heerschende goden heft.
losser Quiritenschaer
glansender glorie leent.

de eigene schuer verbergt

vloeren gebezemd werd.
in den geërfden grond,
schatten van Attalus,

dat hy in cyprischen
door de Myrtoërzee.
Afrikus woedend strydt,
heer des zoo rustigen

bouwt hy het lekke schip
schuwt der behoeftigheid,
ouden Massiker wyns
helft aen het liefelyk

nu in des hagedoorns
heiliger murwelwel.
velen en horenklang
lust hun de kryg vervloekt

buiten in kouden nacht,
zellefs zyn jonge vrouw,
speurden de vlugge hind',
't Marische everzwyn.

kransen om 't dichterhoofd
scheiden het koele bosch,
zwevender nymfen koor
als maer de fluit my niet

Door Euterpe is ontzegd,
Niet vyandig, my 't spel
Als *gy* my in 't getal
Hoog dan heft zich myn hoofd

als Polyhymnia
lesbischer snaren stemt,
lyriker zangers voegt,
op tolden sterrenkrans.

Lib. I. c. 20.

Aen Maecenas.

Drinken zult gy slechts
Wyn Sabinum's dien
Welverpikt opsloot

Dierbaer my! u 't volk
Dat van Tibris strand
Berg te zaêm uw lof

Mag Coecuber, mag
Cales 's *uw* drank zyn:
Betren niet *myn* kruik,

uit geringe kroesjens
ik getrokken heb, en
in de grieksche kruik, toen,
Ridder Maecenas.

zoo toejuichte in 't schouwspel
en den Vatikaner
in de stem der Echo
Vrolyk weêrgalmde.

het veredeld wynnat
de Falerner druiven
noch de wyn omkransend
Formia's heuvlen.

Lib. I. c. 23.

Aen Chloe.

Voor my vlugt gy nog steeds, Chloë, gelyk de ree
Zoekend heure versaegd wachtende moeder in
Ondoorganklyke bergen
Angstvol huivrend voor blad en wind.
Want als nadrend de lent' wekt een gefluister in 't
Zacht zich reppende bosch, of als de hagedis,
Groen van kleur, door den braemstruik
Sluipt, dan beeft haer hert en knie.
Immers volg ik u niet wreed als een tyger, wreed
Als Gaetulia's leeuw, die u verscheuren wil.
Laet toch eindelyk uw moeder
Daer gy ryp voor den manne zyt!

Lib. III. c. 9.

Tweespraek.

Hor.
Toen ik lief u en dierbaer was,
En geen ander de witglansende schouders u
Dorst, meermogend, omsingelen,
Leefde ik zaliger dan Persiëns Opperheer.

LYDIA.
Toen gy gloeidet voor my alleen,
En nog Lydia niet lager dan Chloë stond,
Toen was Lydia hoog vermaerd,
Ja, liet Ilia, Rooms moeder, aen glans terug.

HOR.
Althans leidt my de Thracerin
Chloë, zoeten gezangs kundig en citherspels;
Graeg ja lyde ik voor haer den dood,
Wen, slechts 't noodlot aen haer langer een leven schenkt.

LYDIA.
My is minnende Calaïs,
Zoon van Ornytus uit Thurium, weêrgeliefd.
Tweemael lyde ik den dood voor hem,
Wen slechts 't noodlot aen hem langer een leven schenkt.

HOR.
Hoe, als vroegere liefde ons nu
Voegt in 't yzeren juk, ons 't gescheiden paer?
Als nu Chloë vergeten wordt,
En *u*, u der versmaedde, open de deure staet?

LYDIA.
Wykt voor hem ook der sterren glans,
Zyt gy ligter dan kurk, heviger in uw' toorn
Dan zelfs Hadryas baren zyn:
Ik - mogt leven met u, sterven met u vereend!

J. M. DAUTZENBERG.

De tabak.

Wie het buskruid ontdekt heeft, weten onze lezers al lang; maer wie den tabak uitgevonden heeft, dat weet dikwyls de strafste rooker niet. Aldus ter zake; Romanus Pane, volgens andere Alquilza, een spaensche monik, begeleider van Golombus, dien deze gedurende zyne tweede reis in Amerika had achter-

gelaten, bragt in 1496 het eerste berigt van een bitter smakend kruid, dat, aengestoken en voor den neus gebragt zynde, bedwelmend werkt. Romanus Pane noemt dit kruid *Cohoba* en later *Tohoba.*

In 1536 begonnen de negers in de west-indische plantingen deze plant gansch rauw te rooken. Ten gevolge van het overvloedig en te gelyk onmagtig gebruik, stierven geheele stammen uit.

In 1559 zond Jan Nicot, fransche gezant by het portugeescho hof, het eerste zaed naer Parys (sedert dien tyd werd het genoemd *herba Nicotiana*). De groote prioor uit het huis van Lotharingen was zulk een hartstogtelyk vriend van het tabakrooken, dat hy de gedroogde plant in de, kamers van zyn paleis liet branden in stede van reukwerk. Te zyner eere noemde men het welriekende kruid *herbe du grand-prieur.* Later werd eerst de naem van *tabak* ingevoerd, van het eiland Tabago, waeruit de plant eigentlyk stamt.

In 1585 verwisselden eerst de Engelschen met de Indianen glaspeerlen tegen aerden pypen, die later algemeen in Europa gebruikt werden.

In 1604 verbandde Jacob I in Engeland verscheidene edellieden van zyn hof, omdat zy het waegden in zyne tegenwoordigheid een snuifken te nemen.

In de eerste jaren der turksche beheersching in Konstantinopel, rookte een wachter van den harem in de binnenste vertrekken des seraglio's, viel er echter by in slaep en werd door den dwerg des sultans aengetoond. Ter straffe werd hem de pyp door den neus gestoken, en de ongelukkige onder zweepslagen, door de gansche stad gevoerd.

In 1631 komt de tabak eerst met de zweedsche troepen naer Oostenryk. De zweedsche soldaten waren zoo zeer aen het kauwen van den tabak gewoon, dat zy, by gebrek aen denzelven, ook gedroogde boombladeren van allen aerd kauwden.

In 1634 werd de tabak in Rusland streng verboden. Verscheidene hofbedienden verliezen den neus, dewyl zy overtuigd werden van overtreding des gebods.

In 1685 begonnen de dames van het fransche hof elkander zoo genoemde *bonbons de tabac* aen te bieden. De snuif werd toenmaels als *pastilles* bereid. Men hield de kleine ronde dingens voor den neus, en de aengename keteling die daer door werd te weeg gebragt, verleidde later de beroemste *maitressen* der koningen van Frankryk. Mme. de Pompadour vond zelfs eene soort van tabac uit, *Essence du tabac Pompadour*, die veel gekocht werd als dienstig *pour corriger la mémoire.*

In 1690 kondigde Paus Inocentius XII eene bul af, door de welke in den ban der heilige kerk verklaerd werden, alle degene, die in de kerk zouden snuiven of op hoe genaemd welke wyze, tabak gebruiken,

In 1692 werden 5 moniken in San Jago ingemetseld, omdat zy gedurende de godsdienst by nacht op de koor, kleine met tabak gevulde papierkens aengesteken hadden. Waerschynlyk de eerste cigarren die er in de rookers wereld voorkwamen.

In 1740 herriep Paus Benedictus de bul van Innocentius XII, omdat hy zelf uitermate snoof. Volgens de berigten van zyn geheimschryver, den abt Albertus de Monte Albano, behoefde paus Benedictus dagelyks 12 *faceten*-zakdoeken. Sedert dien tyd is de tabak algemeen verspreid.

Ysvermaek.

‘Kaatje, komaan!
Kom op de baan!
Lacht toch het ys op het Y ons niet aan?
Gryzen aan 't vuur, maar op schaatsen de blonden:
Zoo wordt des winters de lente gevonden.
Kaatje, komaan!
Kom op de baan!
Lacht toch het ys op het Y ons niet aan?’

‘Willem, wees wys!
Ik op het ys?
Och, ik win nimmer op schaatsen een prys.
Daarby, geloof my, ik kan er niet tegen:
Steekt gy van land af, dan raak ik verlegen.
Willem, wees wys!
Ik op het ys?
Och, ik win nimmer op schaetsen een prys.’

‘Kaatje komaan!
Nu op de baan! -
Bravo! ik dacht al, het zou ook wel gaen.
Knelt u de schaats, ik herbind u de banden!
Mogt gy ook vallen, my valt gy in handen.
Kaatje, komaan!
Nu op de baen!
Bravo! ik dacht al, het zou ook wel gaan.’

Willem was wys;
Want op het ys
Koos hy geen paden, bereden en grys.
Ver van de schepen en tenten en baken,
Wist zich het paar op het Y te vermaken.
Willem was wys;
Want op het ys
Won hy het hart van een meisje ten prys.

Amsterdam.
J. Brester.

Freuden auf dem eise.

‘Käthchen, heran!
Folg' mir zur Bahn!
Lacht denn das Eis auf dem Y uns nicht an?
Greife ans Feuer, die blonden ins Freie,
Dass schon im Winter der Lenz sich erneue.
Käthchen, heran!
Folg' mir zur Bahn!
Lacht denn das Eis auf dem Y uns nicht an?’

‘Wilhelm, sei weis'!
Ich auf das Eis?
Niemals erring' ich auf Schlittschuh'n den Preis;
Und ich gesteh' dir, es liegt wohl im Blute, -
Fliegst du vom Land, ist mir angstlich zu Muthe.
Wilhelm, sei weis'!
Ich auf das Eis?
Niemals erring' ich auf Schlittschuh' den Preis.’

‘Kâthchen, heran!
Rasch nun zur Bahn! -
Bravo! ich dacht's wohl: du fliegst, wie ein Kahn.
Drükt dich der Schlittschuh, das Band will ich weiten
Fâllst du auch, wirst in den Arm du mir gleiten.
Kâthchen, heran!
Rasch nun zur Bahn!
Bravo! ich dacht's wohl: du fliegst, wie ein Kahn.’

Wilhelm war weis;
Denn auf dem Eis
Wählt er nicht Pfade, durchfurcht schon vom Gleis;
Ferne von Schiffen, von Zelten und Nachen,
Wusste das Paar sich Vergnügen zu machen.
Wilhelm war weis;
Denn auf dem Eis'
Ward ihm das Herz eines Mädchens zum Preis.

Köln.
G. Overmann.

Mengelingen.

⁎*⁎ De beroemde engelsche tooneelspeler Garriek en de geniale schilder Hogarth zaten eens te zamen in een koffyhuis, en betreurden dat er geen portret van Fielding, den schryver van *Tom-Jones*, bestond. ‘Ik geloof echter, zegde eindelyk Garriek, - dat ik zyn gezigt zou kunnen namaken.’ En inderdaed, hy gaf dadelyk aen zyne gelaetstrekken eene zulke plooi, dat Hogarth uitriep: ‘Om 's Hemels wil, David, blyft toch een paer minuten zoo!’ Garriek deed het, en Hogarth. schetste het gezigt, hetwelk later, naer het geheugen van beide, voltooid werd; en deze teekening is het origineel van al de later bekend geworden portretten van den beroemden roman- schryver.

⁎*⁎ FRANSCH-DUITSCH. Eene duitsche vrouw stond onlangs te Parys voor het geregt, en werd tot eeriige maenden gevangenisstraf veroordeeld. Wanneer men haer het vonnis had voorgelezen, - verhaelt een fransch dagblad, - heeft zy uitgeroepen: ‘*Ich bin conschuld!*’ *(Je suis innocente)*. - De fransche gazetschryvers zullen nog uit het Fransch en het Duitsch eene derde tael aeneenstooten; voor hun is alles mogelyk. ‘Wy Duitschers, zegt de *Humorist*, zyn er zelven groolendeels de schuld van, dat vreemdelingen, en vooral Franschen en Engelschen, ons hunne spraek opdringen. Wy leeren dezelve zonder dit toch vlytig genoeg. Hoe dikwyls valt het niet voor, dat een Franschman of een Engelschman in een duitsch gezelschap komt, en *sans peine* zyne tael doet gebruiken! Dit gaet zoo verre, dat by voorbeeld een Brit, die van den beroemden Tieck in Dresde had hooren spreken, by hem een bezoek aflegde, om hem zyn novelle *Shakespere* te hooren lezen, zonder een woord Duitsch te verstaen. Tieck moet by deze gelegenheid met een ironisch lachen den Engelander kostelyk afgeleid hebben, zonder een woord Engelsch te spreken. Göthe legde het even zoo aen. Hy sprak in zyne kamer met vreemden Duitsch. Een duitsche dichter heeft daertoe het beste recht. Maer wy overige Duitschers moesten ook zoo handelen. Zeer eigendommelyk gaet een handelshuis in Magdeburg te dezen opzigte te werk; dit huis heeft veePmet fransche handelshuizen te doen. Brieven, die in het Fransch geschreven worden, zendt het, zonder uitzondering en zonder aenzien van de mogelyke geldelyke schade die er uit voortspruiten kan, aen den zender terug. Daerentegen schryft het ook geenen brief, die naer Frankryk gaet, in het Duitsch. De zaek schynt minder beduidend dan zy wezenlyk is. Wy Duitschen kunnen ons niet genoeg hy onzen naem noemen, dat is aen malkander zeggen, dat wy Duitschen zyn. De naburen winnen ons anders altyd meer en meer voordeelen af. Wy zyn te goedmoedig. Ik hoorde eens, hoe een eerlyk grondeigenaer zich alle moeite gaf, om zich door eenen franschen wynverkooper, met wien hy in gesprek was, te doen verstaen. Die wynverkooper woonde reeds sedert twintig jaren in Duitschland, had zyn Fransch vergeten en kost nog geen Duitsch.’